

విషయ సూచిక

విషయము.	భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము	పుట.
ధృతరాష్ట్రానికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట	...	1
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రానకు భూహరిమాణంబులు నెప్పుట	...	3
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రానకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు నెప్పుట	...	5
ధృతరాష్ట్రాండు భీష్మ మరణంబు విని విలపించుట	...	7
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రానకు భారతయుద్ధంబు నెప్పుడు బూనుట	...	8
భీష్మండు నిజయోధులకెల్ల సుత్సాహంబుగాఁ దెగువ నెప్పుట	...	11
పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట	...	12
ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట	...	13
ధర్మరాజు పాపచారియై భీష్మనియొద్దకుఁ జోవుట	...	17
ధర్మరాజు గురుకృపశిష్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట	...	19
అర్జునుండు న్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహవిష్టం డగుట	...	21
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు నేయుట	...	23
అర్జునుండు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట	...	24
భీష్మని ప్రథమదివసయుద్ధము	...	27
భీష్మండు దుర్యోధన ప్రేరితుండై పాండవవీరుల నొప్పించుట	...	31
	భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము	
ధర్మజుండు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట	...	35
భీష్మని ద్వితీయదివస యుద్ధక్రమము	...	37
అర్జునుండు భీష్మనిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట	...	38
ధృష్టద్యుమ్నుఁ డ్రోణాచార్యులయుద్ధము	...	40
భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు చచ్చుట	...	41
భీష్మని తృతీయదివసయుద్ధము	...	44
దుర్యోధనుండు భీమునితో యుద్ధమునేసి మూర్ఖిల్లుట	...	46
అర్జునుండు శ్రీకృష్ణ ప్రేరితుండై భీష్మనిపైఁ గవియుట	...	48
శ్రీకృష్ణుండు చక్రంబు ధరించి భీష్మనిమీఁది కుటుకుట	...	50
భీష్మని చతుర్థదివసయుద్ధము	...	52
శల్యునందనుండు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబునేసి చచ్చుట	...	53
దుర్యోధనుండు భీముని మార్కొని మూర్ఖుఁ డొందించుట	...	57
ఘటోత్కచుండు మాయాబలుంబున గౌరవసేనపై విజృంభించుట	...	58
భీష్మని పంచదివస యుద్ధక్రమము	...	61
ద్రోణుండు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై పాండవ వైన్యంబుపైఁ గవియుట	...	61
అభిమన్యులక్షణకుమారుల యుద్ధము	...	64
భీష్మని షష్ఠదివస యుద్ధక్రమము	...	66
ధృష్టద్యుమ్నుండు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట	...	68
ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణునితో యుద్ధమునేయుట	...	70
	భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము	
భీష్మ గాంధారియులసంవాదము	...	73
భీష్మని సప్తమదివస యుద్ధక్రమము	...	73
భారతం—D		

విషయము.	పుట.
భృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుడు విరథుఁ డై పోవుట	75
చేకితాన కృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము	77
భీష్మని యష్టమదివస యుద్ధము	80
సునాభుఁడు మొదలగు కురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట	81
అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుఁ డగుట	83
ఘటోత్కఁచుఁడు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధముసేయుట	85
అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట	87
భీష్మని నవమదివస యుద్ధము	90
అలంబుసుఁడు దుర్యోధన ప్రేరితుఁడై యభిమన్యువైఁ గవియుట	92
అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధముసేయుట	93
దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మనకు సహాయంబుగాఁ బంపుట	95
శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిఁ బోవుట	98
ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట	100
భీష్మని దశమదివస యుద్ధానుక్రమము	102
అర్జునుఁడు శిఖండికి బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియుట	104
ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మనకు సహాయంబుగాఁ బంపుట	106
విరటుత్తుడు డగు శతానీకుండు భీష్మునిచే జచ్చుట	109
భీష్ముఁడు శరకల్పగతుఁ డగుట	111
కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట	114

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁబోయి మరలివచ్చి యందలివృత్తాంతంబు భృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పట	117
ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేవాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట	122
ద్రోణాచార్యుని మరణంబు విని భృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట	124
ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టియిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట	126
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండునట్లు నెప్పట	127
ద్రోణుఁడు పాండవ నైస్యంబుపై రేగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి నూపుట	130
భీముసేనశల్యుల గదాయుద్ధము	133
ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబుసేయుట	135
ద్రోణాచార్యుల రెండవనాటి యుద్ధము	137
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులవైఁ బోవుట	138
సంశప్తకు లందఱు నొక్క వెట్ట యద్దునురథంబుబైఁ బడుట	141
ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు నచ్చుట	143
ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు నచ్చుట	144
భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱచి పాండవ నైస్యంబులం గలంచుట	147
అర్జునుఁడు భగదత్తునిచేస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పట	148
భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట	151
కర్ణార్జునుల యుద్ధము	153

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

ద్రోణుని మూడవనాటి యుద్ధము	157
---------------------------	-----

విషయము.

పుట.

అభిమన్యుడు పద్మశ్రూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట	...	159
దుర్యోధన ప్రత్యుతిమహారథిని లండలు నొక్కువ్వుడి నభిమన్యునివైఁ గవియుట	...	160
దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యునితోడం బోరి పాఱిపోవుట	...	162
పద్మశ్రూహంబు సొచ్చుపాండవులకు నైంధ్రపుం దడ్డపడుట	...	164
పుష్పసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట	...	166
దుర్యోధనపుత్రుం డగు లక్ష్మణమూరుం డభిమన్యునిచే జచ్చుట	...	168
కర్ణుడు మొదలగుయోధులు వంచనచే నభిమన్యుని విరఘుఁ జేయుట	...	170
అభిమన్యుడుశ్శాసనమతు లిరువురుం జచ్చుట	...	172
అభిమన్యుని మరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట	...	174
నారదుఁ డశంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱిగించుట	...	176
వేదవ్యస మునీంద్రుడు ధర్మజునకు సువర్ణప్రీతి చరిత్రంబు చెప్పట	...	179
షోడశరాజ చరిత్రము	...	180
అర్జునుడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్జిమి త్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పట	...	184
అర్జునుడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు చచ్చిన విధంబు నడుగుట	...	186
ధర్మరా జర్జునుని నభిమన్యుండు చచ్చినవిధంబు చెప్పట	...	188
అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని నైంధ్రపుండు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పికొనుట	...	190
అర్జునుడు కృష్ణునితోఁ దన ప్రతిజ్ఞా విషయంబులైన వాక్యంబులు నెప్పట	...	192
శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాశురయైన సుభద్ర నూఱిడించుట	...	194
శ్రీకృష్ణుండు దారుకుతో నర్జున ప్రతిజ్ఞా విషయంబులైన వాక్యంబులు గొన్ని నెప్పట	...	196
కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట	...	198

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

అర్జునుడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మరాజాదులతోఁ జెప్పట	...	202
అర్జునుడు సాత్యకిని ధర్మరాజు రక్షణంబునకు నియోగించుట	...	204
ద్రోణుని నాల్గవనాటి యుద్ధము	...	206
అర్జునుడు ద్రోణుని యే ననుజ్ఞాతుండై మొగ్గరంబు సొచ్చుట	...	208
అర్జునుడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి గురునైస్యంబు సొచ్చుట	...	209
అర్జునుడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట	...	211
దుర్యోధనుండు ద్రోణుని దూఱినాడుట	...	213
భృష్మద్యుమ్ను డ్రోణాచార్యులయుద్ధము	...	215
విందానువిందు లర్జునుచేత మృత్యుబొందుట	...	217
కవచభారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట	...	220
దుర్యోధనుం డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట	...	222
పుష్పసేనుండు లోనగు నెనమండ్రు రథికు లొక్క పెట్ట యర్జునువైఁ గవియుట	...	224
ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధముచేసి యోడిపోవుట	...	226
అలంబునుండు ఖటోత్కచునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట	...	228
ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట	...	230
సాత్యకి ధర్మరాజు వేడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ నమ్మించుట	...	232

ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట	...	234
--------------------------------	-----	-----

విషయము.

జలసంఘం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట	...	237
సుదర్శనుం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట	...	239
దుక్కాననుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి పాటిపోవుట	...	241
దుక్కాననుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి యోడుట	...	243
ధర్మ రాజు భీముని నరునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట	...	245
భీముండు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యద్భుతం జేరఁబోవుట	...	247
దుర్యోధనుండు ద్రోణుని దూఱునాడుట	...	248
భీమసేనుచేత శత్రుంజయోది కురుకుమారులు చచ్చుట	...	253
కర్ణుండు భీమసేను నవమానించి నీచోత్తులు పలుకుట	...	255
భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి మడియుట	...	257
సంజయుండు భృతరాష్ట్రునకు సాత్యకి పరాభవకారణంబు చెప్పట	...	259
కర్ణుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి యోడిపోవుట	...	261
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	262
అర్జునుండు సైంధవుని తలఁ దునుముట	...	264

ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట	...	267
సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట	...	268
ద్రోణుండు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట	...	270
భీమసేనుండు దుర్మదదుష్కర్తులం జంపుట	...	272
అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట	...	274
భీమసేనునిచేత బాహ్లికుండు చచ్చుట	...	276
కృపాచార్యుండు కర్ణ నుపాలంభించుట	...	277
సోమదత్తుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట	...	280
పాండవ కౌరవసీరుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	282
కర్ణుండు సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట	...	284
కర్ణ దుర్యోధనులు దురాలాచనచేసి సాత్యకిం దలపడుట	...	286
అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట	...	288
అరాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట	...	290
కర్ణుఁ డింద్ర దత్తంబైన శక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట	...	292
విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట	...	298
ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	299
ధర్మజుండు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ చచ్చె నని యేనుంగు నెవంబునఁ జెప్పట	...	302
భృష్టద్యుమ్నుండు మృతుం డైన ద్రోణుని కంఠంబుఁ దునుముట	...	308
అశ్వత్థామ పూన్కివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట	...	305
ద్రోణు పరిభవింబునకుఁ గోపించి సాత్యకి భృష్టద్యుమ్ను నాడేపించుట	...	307
నారాయణాస్త్రపీడితుం డగు భీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట	...	310
అశ్వత్థామకు వ్యాసుండు కృష్ణార్జునుల మహిమ నెప్పట	...	312
వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరమహిమ నెప్పట	...	313

శ్రీ రస్తు
శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము ప్రథమాశ్వాసము



సంపాదిపదాంబుజ

నానాగ్రనివాసరసిక నాదామృతభా

రాసాగరూప వేద

పూర్వసవ్యంజితవిహార హరిహరనాథా.

1

—ॐ భృతరాష్ట్రనికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట ॐ—

- క. దేవీ జనమేజయవసు, థానల్లభుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భాసించి కుతూహలమునఁ, దా పై శంపాయనునకుఁ దగ నిట్లనియెన్. 2
- క. ఒండొగుల గెలుచుశలఁపున, బాండవులును గౌరవులును బాహుగర్వో
ద్దండో నెట్లు నొడంగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ బరమమునీంద్రా. 3
- క. అనుటయు పై శంపాయనుఁ, డనుమోగరసార్ద్రహృదయుఁ డై యిట్లనియెన్
జనమేజయుమనమున సం, జనిశం బగు కౌతుకంబు సఫలతఁ బొందన్. 4
- చ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయిన యా కురుక్షేత్రంబున నారెండుదెఱంగులవారి కట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకు గాలుద్రవ్వనట్టి సమయంబున భృతరాష్ట్రుండు
గొడుగులదొడ్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చింతించు
చున్నఁగొడకుం ద్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యష్టపీఠతి
నేయు వర్చనంబులం గైకొని యతని కిట్లనియె. 5
- క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని కడలకు మది నీ
పాటోకింకఁగ వలసిన, 'నే'లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6
- చ. అనుఁడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బోరు క్రూరతం
గనుఁగొనఁజాల నేను వినఁగా వలతుం దదనుగ్రహంబు నే
సినఁ గడు తన్నె యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటి మెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పగన్. 7

1. దీనిలోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ. 2. భోరఁ గ్రూరతం.

భారతం-D-1

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు లెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూత
నందనునకు నారెండుదెఱంగులవారి దివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును
రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా
వరంబిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు
లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టి ప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యుల యాలాపంబులు
రూపంబులు దలంపులుం దేటపడునట్టి మహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్ర
హించి యావైచిత్రవీర్య నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలం బై వచ్చిన భూప్రజా
క్షయంబు దీనికి వగవం బనిలేదు ధర్మో జయతనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మేనును
గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతే
యుండు వెండియు.

8

క. మొగిళ్లు లేకయు నులుములు, గగనక్షోభంబు నేసె గరిహయతతిఁ బె
ల్లగ నశ్రులురుల జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బనులు మృగముల నీనెన్.
క. నలువ్రకు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు వుట్టినపుడ యాడుచు, గలకల నవ్వచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్. 10

తే. అర్జునుడయా స్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోచుచున్నది ప్రజ యెల్లఁ ద్రుంగకున్నె.

11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేశనంబులఁ జొగ లెగయుటయు నాయుధం
బులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేక దుర్నిమిత్తంబుల వుట్టు చున్న యపి
కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపం దగదు దుష్పథవద్దు
లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపా లతనికొడుకులకొసంగి శాంతి
నేయుట మేలు మముబోంట్ల మనంబులకుం బ్రియంబు గాని యారాజ్యంబు నీ
కేతి కనిన విని యమ్మునుజేంద్రుం డమ్ముసింద్రున కిట్లనియె.

12

చ. హితముచు ధర్మముం దలంచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా
సుతుల నమంబుమై దఱిమి చూచితి ¹వారలఁ బంపునేయ నేఁ
జతురుండఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ నప్పు లేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుండు పాకముం దప్పె గార్జ్యముల్.

13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ నిష్ఠింక నేమేనియుం జెప్పవలయు
నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు
లడిగిన నమ్మునివ రేణ్యండు పహ్నులు హోమకాండంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ
బ్రక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ
గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున
జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు రేను
బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున సంతర్థానంబు సేసె దదనంత
రంబ యక్కారవేంద్రుండు గొండాకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున
కి ట్లనియె.

14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంత దీపాఢో
భూమి ముసీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమితెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్.

15

వ. అనిన విని సంజయుఁ డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వ
ప్రకారం బవధరింపుము.

16

— సంజయుండు భృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు నెప్పుట —

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిడప నింద యడంగు నీపుణ్ని దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ.

17

వ. అదియునుం గాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద
స్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసం
బులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణసముదయం
బంతయుం గలదు గావున నిష్ఠుహాభూతంబు లేనింతిలోనం బృథివి యెక్కుడు
దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము.

18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు నక్షిణంబున సువర్చన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తారమై రెండువేలు నేనూలుయోజనముల పొడవునై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేతమై యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిసండులు మహీశలి మహావముగ ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియు చుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రసక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచు దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాలునంబుధికిని.

19

వ. జంబూనది యనం బరఁగిన యాతరంగిణినీరు సోఁకినచోట్లను సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బను నామంబునుం గలిగె దదీయ జలపానంబు
సేసిన మానవులకు ముదిమియుం దెవులును డప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం బెరిగి పఱపు గలిగి శరనిధిచంగంబున జంబూపండంబు గాఱుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబుపేర నీ ద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సువర్చనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రిశంబయి పాలుచు
నదీవియందు.

20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు సంభోనిధి గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్యసిద్ధచారగణసేవితములు

నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబులైన నీలశ్వేతశృంగవంతంబులు గ్రమమునఁ దనరి పొలుచు

ఆ. ¹నిపులమూఁటి కవల నపులయమ్మాఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లు దివిజనగము

గమలకర్ణికానుకారియై కాంచన, మణిమయత్వమహిమ మహిత మగుచు. 21

తే. అతివృధం బగు పాఠు పదాలువేల, యోజనము లండు దానికి రాజముఖ్య
విందు మెనుబడినాలుగు వేలయోజనంబు లని హేమధాత్రీధరంబుపొడుపు. 22

వ. ఇవిధంబున భూమధ్యంబున నున్నయష్టేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవమును
లును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును బరమే
ష్ఠియుం దత్తప్రదేశంబులఁ బుణ్యవర్తనంబులం బరమసుఖంబు లనుభవించు
రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుండై సిద్ధగణంబులు పరివేష్టించు
విశ్వేశ్వరుండు విహరించుచుండు. 23

క. తొమ్మిదిఖండము లై వర్షము లనం జాల నొప్పెసఁగు జంబూద్వీ
పమున జనపదములు విను, మమ్మహితాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24

వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బై తావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరుపునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వ
వర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూటోత్తరభూమి
హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడయు నిక్కడయు నోలిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు. 25

క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మహీరమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలన
త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు, శ్వారంభగుణంబు లంతకంతకు నరయన్. 26

వ. అనిన విని వైచిత్రవీరుడై సమస్తదీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపా
టియుం బ్రచూణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱిగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబుకొఁది యెరుబదివేలునాలునూలుయోజనంబులు దీని
రెండంటలు దొడంగి లవణేక్షురసపురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహావర్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టియై యుండుఁ
బ్లక్షుద్వీపశాల్మలదీప క్రాంచద్వీపకుశదీపశాకదీపపుష్కరదీపంబుల విష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రచూణంబు మొదలుగా నోలి నొకటి
కొకటి యినుమడియైయుండు నయ్యాలుదీపాలును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్ల

నను బొగ డ్డవడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబుల నొప్పి
వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతకుం గర్తయు
భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియు త్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రం
బును బ్రభూతభూతయు క్తంబును మనోజవంబును నగు మహాసీమశకటంబున
వినోదపరాయణుం డైన నారాయణుండు వికుంతనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభి
ధానంబున విఖ్యాతుండై విహరించుచుండు నని చెప్పటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
త్తై రాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్ముజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుండు
శకునికటపు విని యసన్తార్థవృత్తికే, జొచ్చి యిట్టియెడరు దెచ్చికొనియె. 30

— సంజయుండు భృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు నెప్పట —

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచు మెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందలు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు ¹హోరాడి రిట్లు నేల
వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీసునం బెనంగకుండు
దురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబునా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ బుక్షవంత మన సహ్యా మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వాలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్పవచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు నెప్పు
నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరంబును వెండియుఁ బసిడియుం బ్రభూతములై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు, ఖను లేడ నెడఁ బెక్కు గలపు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పు
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దమనయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు సర్వదయు

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు
నను మహానదులు మఱియు ననేక సరిద్వికేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా
ముఖంబులు ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బజ పై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము నే
రెఱుఁచెవులు పెక్కులు సొప్పడి యుండు నయంబుతోడిబలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కలింగ కులింగ కుకురు
కోంకణ టేంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాశ్వ శూరసేన సుదేష్ట సుహృ కురు
కరూశ కాక కోసల యవన యుగంధ రాంధ్రసింధు చేచి చోళ పులింద పుండ్రక
పాం డ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ
కర్ణాట గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుదాన కిరాత కేక
యాశ్చంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాల ఘూర్జర కుంత
లావఃతికానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయిన గుణ
విశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగు ధర్తార్థకానంబులకుం గారణంబు లై
కమనీయంబు లగుచుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున నయతోడిపాడి నాయకులు లెల్లం
గొనుచు దగ నేలి పొగ డొందినరాజున కుద్వి గామధేనువు గాడే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు నరనాథు లింతదేశంబు గలదు తమకుఁ జాలు సనకు
దండ్రీ బిడ్డ యన్నదమ్మఁడనా కెత్తిపోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండ్లు. 42

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకు నై వెనంగు తెగ్గే దైవం
జేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పాగులకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీ వింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని
సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు
కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగిన తెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జేడ్పడి వందిరి యున్న యానృపాలునడుగులం
బడి భీష్మపాటు నెప్పుచు, నడలి కరుణనాన మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో నిట్లని విలాపంబు నేయు. 46

సీ. ఆత్మ యోధుల కెల్ల నాధారమగునట్టి తనకు నస్త్రంబు లాధారమయ్యెఁ
బరశురామునకు మే ల్పరి యైనతనయందుఁ గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనవతి దను నచ్చి మును జూడ మొనరించె దాను గయ్యంపుజూడమున నోడె
దనయార్పు తెలుఁగునఁ దలకువైరులు వొంగ నొఱులుచునేలకు నొఱగెనేడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలిపులు పరఁగించి, పాండుతనయనై న్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

- క. పదివేపురు రాజులు దన, కెదిరి పాలిసి రా శిఖండి యేమిటివాఁడై
తుడిచి బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బోలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే.
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వకాభిషంకుడు నరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

—౧౭ భృతరాష్ట్రుండు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట ౧౭—

- వ. అని సంజయుండు పలవించు పలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యెల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు శిశిరనిధానంబుల నేద దేజీ భృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ
గద్దకంతుండై. 50
- క. దేవాసురవరు లొక్కట, యై వచ్చినఁ జిక్కువఱచు నాహవమున నా
దేవప్రతుండు శిఖండిశ, రావలిపా లయ్యె నేమి యనఁ గల దింకన్. 51
- ఉ. అంచితాలకేతుకిరణాలి మెఱుంగులు గాఁగ మూర్ఛి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించు శిలాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాశ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యను కృత్రిమవాయువు దాకి దైవమా. 52
- తే. పెరిగి పాండవంబుధి కెల్లిపిరిసినపుడు, నిలువ నిష్ఠగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండివల్వ, లాక్రమంబున మునిగి తే యకట తండ్రి. 53
- ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతబాహుమహోగ్రసత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము సంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైన భీష్మఁ డను సాగరముం గడవంగ నీడఁగా
నేరిమి యెట్లాకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి నేయుదున్. 54
- తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధించు జాలకున్న
వాని భీష్మఁ బాండవులకై పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తొర శిఖండి పోర. 55
- క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న, నాశము లని భీష్మఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే. 56
- వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే నేతం గీల్చించి. 57
- సి. అతఁడు నొచ్చినతటి నడ్డంబు ¹సాచ్చెద మని వచ్చువారు లేరై రె యచట
నడరి పోరాడక యన్నియట్లాహిణు లొప్పరికించెనె యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల వని నిశ్చయించితి మంతకు నోవెనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు
తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి, మెఱయ నొక్కటఁబైఁ బడ్డ వెఱచితాత
విడిచి నాపుత్రు లందఱు విడిగి యడవిఁ, గలసిరొకొ యాతనికిఁబడవలనె నకట. 58
- వ. దేవప్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం ²దెగియెన కాఁ దలంచెద నని
మఱియు నిట్లనియె. 59

- సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము నేయ సమృతించి
తొడరినపాండుపుత్రులకును దైవంబుఁ దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱచి
పరగి యధర్మంబు పెరిగిన ట్లున్నది వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిఘరత్వము దానికంటెను బాపంబుగాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁగాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్ట నగునె. 60
- వ. అని పలుమాట చాడి వెండియు, 61
- ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాప్కి గాకున్నె నా, నేన భీష్మలేమిఁజేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుండెరో యెవ్వ రే. మైరొ యింక నెట్టు లగుదు రొక్కొ.
- క. రాజులు మంత్రులు ననియెఁగు, నాజూదరు లాత్త నేమి యని తలఁచిరొ యే
యోజం బలికిరొకో తమ, కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 62
- వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడివిరి పగిదినంబులు
నుభయబలంబులవారును నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు
డేమి నేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్బంగుల సంగరంబు నేసె దుది నె త్రెఱంగునం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 63
- ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టిడివీను లేమి విను కాటియ కోర్వపు దుర్విసీతికిం
బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విననేర్తు సంజయా. 64
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 65
- ఆ. అధిప నీవు నెప్పిన్బట్టిద నీయవి, నీతిఁజేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత నేసి. 66
- క. కీ డొనరించినవారికి, గీ డగు టరుదయ్య మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియకాదే. 67
- క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసై కా
స్వాదనసుక రానంబో, త్వాదనదివ్యమున నగుదుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 68
- వ. అనిన నాంబికేయూఁగు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 69
- 70

— సంజయుండు భృతరాష్ట్రకకు భారతయుద్ధంబు నెప్పుఁ బూనుట —

- ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసిత నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణ నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్పృశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధకుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్పెదన్.

- వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.
- క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బై తోఁ
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73
- వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకు నగరు సముచితప్రకారం
బునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాది కౌరవులును దగురాజులును బరివే
ష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడసూపి యతని యాదరణంబు వడసి
కొలిచి యుండితిం బదంఁడి సమరవిషయంబు లైన సంభాషణంబుల సమయంబున
నమ్మేది నీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 74
- ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
నెదురుచూచుచుండ నొదవె నివ్విధ మిందఁ
బూని చేయ వలయు దాని వినుము. 75
- క. కన్నాకు మనకు భీష్మం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జగన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76
- ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడు, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు శూరి
యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నిది, వినఁగ వలయునట్టి పని కుమార. 77
- వ. సత్యవ్రతుం డగు నిమృహానుభావుండు. 78
- క. వినుఁ డన్యు లెవ్వరును నా,మునుమునఁ బడి బ్రదుక రాఁమున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁజొండి, యని మనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్. 79
- ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలని మృగేంద్రుని నక్కయఁ గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖండిచే
నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పులి నిద్రవోవ ను
ద్ధామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్టు లుండదే. 80
- క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విధునిఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
గావలయు మీర లంగఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి కెగురుం డెప్పుడున్. 81
- వ. అని నియమించి కౌలుపు విరిసి చని గుంచితవిధమున నుండె నంతఁ బ్రభాతం
బగుటయు నమృహీపతి పడవాల్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబులను బవరంబు
నకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్వనీస్వనంబులను
నయ్యెసాధనంబులు సమకట్ట సముచితపరిపారంబునకుం జెప్పెడు దొరలపలుకుల
గంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్టకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబుల బృంహిత
హేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచు రథంబులనేమిస్వనంబులను జెలుచ
నొందొరులం బిలుచు వదాతులయెలుంగుల విచులధ్వనులనుం జేర్చిన మహారవం

- బున శిషిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహాల్లవంబును గ్రేణిసేయుచుండ
సూర్యోదయం బైన నైన న్యంబులు నెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82
- తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, ¹లెరవళులువోపుకొండల నెనసి యొప్పె
వల్లనంబు హేషలవలన నభిఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83
- క. అరదములు సవరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్కయూరిపరపున నరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి, పరుషత నను రాలివోలె భటతతి మెఱునెన్. 84
- వ. అట్టియెడ. 85
- మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతవ
జ్రుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్రేతువున్ వర్తముం
గర మొప్పుం దెలు పారు ²వెల్లాడుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యనైనాభిభిక్. 86
- సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్రేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పుఁ గలశజాండు
గనకగోవృషసాంద్ర కాంతికాంతధ్వజవిభవలిలాసంబు వెలయఁ గృపుడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభాస్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారత్నరాజితకదలికానుహిమ శోభిల్లంగ మగ్ధ విభుండు
- తే. వెడలి తమతమ చతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నూల్కానంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు.
నగుచుఁ దగుమాటలాడుచు నడచి రెలమి. 87
- క. సమరక్రీడాసన్నాహము లొప్పుఁగఁ దక్కుఁ గలుగునట్టివారలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమ కేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88
- వ. వా రెవ్వ రంఁటేని వినుము. 89
- క. కల్పితదృఢచతురంగా, నల్పం బై గండు మిగిలి యాదవబల మా
కలోన్విజ్జ్వలతఁ గొలున నవి, కల్పిండు గృతవర్త సనియె గాఢసూర్తిన్. 90
- క. రథములు దఱవై చెలు వగు, పృథునైన న్యముతోడ బంధుబృంహముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుండు జయద్రథుండు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్. 91
- మ. చలదుర్విధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్ధల మై యేచిననేన లొప్పుఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండున్ భవత్రేనయో
ధులకుం గన్నులమండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92
- క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కినబలవితానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలుపున సంగడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

మ. తనతోఁ గాల్గున సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్ధర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగ నే
చినపెం పొప్పుగ బాష్ణికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్.

94

వ. కాంభోజరా జగు సుదక్షిణుం డక్షిణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలవతి
యగు బృహద్యలుండును మాహిష్టతీపురనాథుం డగు నీలుండును ద్రిగ రైశ్వరుం
డగు సుశర్తయు నసురేంద్రు లగు నలంబనహలాయుధులును సావ్య సౌవీర శూర
సేనాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగ
బల సమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును
నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియఁజే
హిణులు నడవం బదుకొకండవ యఁజేహితోఁ గురుక్షేత్రేవల్లభుండు విస్ఫురిత
భూషణభూషితం బైన గంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడ
పులం దఱచైన వజ్రంబుల యుద్ధామంబు లగు దీధితిస్తోమంబులును జామరం
బులుం గలయం బొలయు బహురత్నప్రభావిభాసితం బయిన భుజంగకేతనంబు
గ్రాలఁ గెలంకుల దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివిగళితి వికర్ణాగు లగు సోదరులు
వాహనవల్లనంబులు మెఱసి మెఱుంగారు సమ తమ సింహంబు లుల్లసిల్లం జేలుపు
మిగిలి చనుదేరం జనియె నిట్లు కౌరవనైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండ
కుంతకురికాముసల ముద్గరతోమరపరశుభింపాలశూలప్రముఖనిఖిలహేతి
వ్రాతంబులను భర్తపరికర్తనిర్తానశోభితవర్తంబులును వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రా
ణంబులును మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమాభీలసుందరసమృద్ధం
బయ్యె న ట్లున్న యప్పుడు.

95

తే. ఆమరుతోడపులవజ్రంసు లంచపిండు, కరణి హరిసీలములఁ జేర్చుకాంతి యశుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్మండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

— భీష్మండు నిజయోధుల కెల్ల సత్సహంబుగాఁ దెగువ నెప్పుట —

క. ఆరయ వివృతస్వర్గద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహా
దారులు నొల్లియు నరిగిరి, మీ రిమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్.

క. ఇంటం దెవులనఁ జచ్చుటకంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకున్
బంటకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్.

99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతన లెఱంగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచ నిజనైన్యములలోని కేగి రధిప.

100

1. చ్చక్రంబుల మెఱసి. 2. బంటకలనఁ బొలిగల నది, బంటయి పొలిగలన దివిని గాడె.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మనీయసంగరసమ
యంబునఁ గర్ణుండు పుత్రమిత్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు
రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల నుడుపుట, బలియుం డై తెంపు నేని బవరమునకుఁ దాఁ
1 దెలియుటగాదే యని కురు,కులముఖ్యుండు వొంగి యతనిఁ గొనియాడె దగన్.
వ. ఇట్లు పితామహునె త్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం
బరివేష్టించి యన్నరపతి నిబిడచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహం బమర్చుమని
యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును
దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందట నిలిచి వలపటఁ
గృహశ్శత్రువులును దాపటం గృతవర్తమద్రేశ్వరులును వెనుక బాష్టికసోమ
దత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమృహీనాథుండును
నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే
దని శివభంబులు పలికి సంశయము లనం బ్రఖ్యాతు లయిన సుశర్మ మొదలుగాఁ
గల పదివేపురు రథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడం నక్కిన యోధవీరులును
నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యెనై న్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కర
దంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి
శివధాయుధులు నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు
సమకట్టిన నెన్నండును నిట్టి దృఢవ్యూహంబు గనియును వినయు నెఱుంగ మని
యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియంబంబుచుండిరి బృహద్రకప్రముఖ
దేవయోనులును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుం
గొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న
యక్కడ.

103

— పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట —

సీ. ఏనికమదమున కెలయుతేటలు మొత్తములు వెలిగొడుగులచెలుపు గొలువఁ
దురగఁబురోధూతధూళి యప్పురసల 4 బిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి నేనుఁ
గేతనంబులమఃప్రతాపంబురోచులు రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ
జైత్ర భేరులమహాస్వనములు సకలహర్షణములఁ బ్రతివి రాఁగముల నీన
తే. సంబరము రథఘోషభీమాభి రాను, కింకిణీగణరూణరూత్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.
మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవజ్రుపం బాదాతిధూయిష్ఠునై
న్యముతో భీముండు భూషణద్యుతినికాయంబు గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల గా

1. తెలుము. 2. సంకాపంబులు. 3. నడ్డనాయకులును. 4. యలకలతోడుతఁ; యలక
పువ్వులతోడఁ; యలకలబిగిపువ్వు.

- సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁడై. 105
- సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై నున్నకృష్ణనిమేనినునుఁజాయ హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహరోచులు గరుడాశ్చరుచులు గాఁగ
- ఆ. నంపపాదుల నిగుడు నంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులుగఁ
దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలి వెలెఁగె.
- క. అతులితరథప్రతానోద్ధతనైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదోద్ధతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107
- తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకీరీటంబుమెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ, కాంతిఁబొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారు మొగులు.
- మ. వివిధోద్ధామహయావళీబహుళ మై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహానైన్యంబుతో మేదిసి
ధవసందోహము స్త్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్రోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబువైఁ జెప్పుచున్. 109
- మ. రథసఙ్గోభితమేదిసీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మెగంబులఁ దలిర్పం గన్నెకయ్యంబు న
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రాపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110
- వ. ఇవిధంబునఁ బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండునుశ్రుతకీర్తియు శతాసీకుండును
శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెన్ను మిగిలి చనుదేరం
గనుంగొని కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111
- సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్గమలీలఁ దో నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయనైన్యమహిమఁ దో నేతేర మత్యుపతియు
యాదవాసీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ జనుదేరఁ బాలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ దనుఁ జుట్టిరాఁ జేకిలానవిభుఁడు
- తే. ¹బాసత్తై వీరరథికులు బలసి యెలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదార, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112
- చ. బధిరితదిశ్చుఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె నేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్పు రణకౌతుక²సల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జేన్నొనఁగ నొప్పెడఁతమ్మునిఁ బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

- ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మనై నికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బొండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బరాక్ర మోద్ధతిన్. 114
- మ. విచలద్దండధరోపమా శ్రయవపుర్విస్ఫారమై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పక ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచె గరసకూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115
- వ. పాండ్యసతియును గేకయపంచకంబును శై బ్యుండును మఱియుం గాశకరూశాది
ఋహదేశాధీశులును దమతమ బలంబుల దళంబులసవరణలయొప్పును గయ్యంపుఁ
గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోతెంచి రిత్తైఱంగునం గూడి
సప్తాక్షోహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చిన పాండవసేనమొగంబునకుం దిలకం బై. 116
- శా. పుష్టోదంచితసారవీరరసంపూర్ణాంగమున్ సంగరా
వప్తంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వాహసంవల్లనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్దనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగఁ
ధృష్టద్యుమ్నుండు వొల్చె నై జవిలస త్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117
- వ. ఇట్లాప్పి సేనాపతి యగు నాద్రుపదనుతుండు ముంగలియై నడపించుచుండ. 118
- సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచ గాకుండంగ రాసినతోడవులరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పటకుండ హేతిదీధితులు రేయెండ! నొడుచు
భేరిధ్వనుల నింగి బీటలు వోకుండఁ గరికరశీకరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁకకుండఁగ గొడుగుల వెల్లు ఖచరదృక్కోటి నాఁగు
తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకెది కట్టము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బొందు, నందనులసేన గలనికి నడచునపుడు. 119
- వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశంబగు శమంతపంచక సమీప
స్థలంబు సేరు సమయంబున ధర్మనందనునకు దోచునక్షిణాక్షిస్పంశనాదిశుభసూచ
కంబులకు మెఱుంగు వెట్టిన చందంబున. 120
- క. ఏనుఁగులమదముకావియు, నై నికనికరాను లేవసారభ్యములుం
దా నుపహాలించుచుఁ బవ,మామం డనుకూలమృదుగమనమునఁ శిఖాలసెన్. 121
- వ దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగు తమ్ములుం
బాంచాలమాత్యుధిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టించు దూర్పుమొగం
బై కౌరవు లున్న చక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచియెల్ల వారిపై న్యంబులుం గ్రమం
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీ రణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెన
మొండె బూజ్యం బగు నాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె వని నిశ్చ
యించి నాకెలంకుల నిలుపుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు
వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమ తమ బలంబుల
లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చిన కజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర
కస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

- క. అనిన విని యాంబికేయుడు, మనమొన గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లాళ్కో. 123
- వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతని కి ట్లనియెఁ గొంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండాక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.
- చ. ఘనమయి తోచుచున్న యది కౌరవనైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవునితాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్పెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్ననవ్వు నగి యన్నరుఁ డన్న మొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

— ధర్మజానకు నష్టనుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట —

- వ. ఆతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైననారదుడు ము న్నొకయప్పుడు నెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలనైన్యము గల్గెనయేనిఁ గొంచె మై
నను రిపుసేన గెల్చు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుడు నేర్పడక వివంగఁ దాను బరాశరసూనుడుం గృపన్. 127

వ. అది య ట్లండె నమానుషశక్తిసముద్ధామం బగు భీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహంబు భృష్టద్యుమ్నుశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్థశనిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బభిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియావనివ
హంబు భవజ్జయావహం బభిమన్యు హైండింబప్రభృతికుమారలోకం బలోక
సామాన్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి
గాండివం బనుపామునకు తెక్కలువచ్చినట్లున్నయది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె
నీలావు నీ వెటుంగవు దివిజాలకు నజయుండవు నీ పలిగిన నెవ్వ గెట్లయ్యెదరో
యటు సూడు మనినం దెలి వొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె.

తే. కౌరవవ్రాహ్మహమునకుఁ దగంగ నొక్క
బంధురవ్రాహ్మ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్రాహ్మ మొనరింపఁ బనుచుటయును. 129

వ. ఆభృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్రాహ్మహం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమార నకులసహదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతమబంధువులకును బలంబులకును బలు
వుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాతాస్వది
పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుంబోని
గజరాజితో రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్చత్రచామరంబులు మెఱయ విప్ర
వర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించు
చుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయునకుఁ
గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పె నవరభాగస్థులై మాగధసహదేవధృష్ట
కేతు లవప్తంభవిజృంభణంబునఁ బాలించి రివ్వధంబునం జారుభీషణం బై. 130

క. అరవములు దీప్త లున్నతె, కరులు గిరులు హరులు వీచికలు విభటనము
త్కర ముగ్రసత్త్యములుగా, శరనిధిగతిఁ బొందుపుత్రనైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గీడ్పఱచి కురుధరావల్లభనై
న్యభయంకర మై శక్ర, ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును

నైనజోడులతో దొర లందు నిందు

నాలలోనియాఁజోతులఁ బోలి పాలించి

రెంగుబెడిదంపుమాట లాకసము ముట్టె. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురున్మహారుఁ, బొండవులఁగొన్ని భూములబలములీను
గలిగిపాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రం డప్పు డప్పొండవకారవనైన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బి గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రపుకు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁచెం బొండు
క్షౌరముణుతుబలము నర,నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. ఎలసి పయి వారిదంతిఘటలమదముల రావల వెట్టుటయుఁ గౌరవనే
నలయేనుంగులరుదథా,రలు డొంకెం బొలయుమధుకరము లుబ్బడఁగన్. 141

1. ఎలమి మెయి వారిదంతిఘటలు, మదమున రావు వెట్టు; ఎనసిపయిఁ బాఠిదంతిఘటలు
మదమున రావలవట్టు.

తే. అధిప సీతనయుండు గయ్యంబు వొడుచు, తెంపు వదలక విభవంబువెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును హరియు. 142

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్రాహ్మహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు వృష్ణఁ బుట్ట కేల తక్కు దేవప్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చులుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండునైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పుగుతోంటిచందముల్
దప్పి యుగాంత కాలచలిత త్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబు మహాగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవాడును. 147

చ. బవరము సేయుచుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమై వలవ దాయుధ మార్పుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బిలువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రా సమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా, బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ నిశ్శబ్దత నిలిచి పొలిచె నసమసమధైర్యములన్. 150

క. అత్తటి సురభిచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి వడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తచవీరులును దాఁక నుంకింపంగన్. 151

— ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మనియొద్దకుఁ బోవుట —

తే. సమరకౌతుకి యైన యజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమలు పూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మాని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్మచెసకుం జనుచున్నం గనుగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకులును
బరరూపు లగు ధరణీశులు నతని చేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తపడు చిత్తంబు
లతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ విట్లాంటి గాల్నుడ నేగుచున్నికి గత మెద్దియొక్కొ-
పన్నిసగటవై సన్నాహ మంతయు నెడలించి నడచుట యెట్టులొక్కొ-
రిపులు దేకువ నెడఁ గృపణత దుర్బలు చాడ్పునఁ జను టేమిచందమొక్కొ-
యడరి పోరాటకు నడ నైనచో నొప్పు పొలివోవఁ బోవుట వోలునొక్కొ-

తే. యని క్రమంబున నామరు త్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడఁగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్దనాథుఁ
డక్కుమారులతో నిట్లు లనియె నగుచు.

154

వ. ఇతని తలం పే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల
చేత ననుజ్ఞాతుండై భండనంబు నేయువాఁడు గాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల
యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు నేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్జును నెప్పు
దురు గావున నా సుకర్తం బాచరించుట మేలకాక యనిన విని యజాతశత్రు
వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల
చందం బై చూచుచుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోడన చనం
గొంతేయగ్రజుండు గాంగేయుతేరు సేరం బోసం గౌరవనైన్యజనంబు లేపు
మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలి యోధవీరు లితం డింత
వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వ్యకో
దయండు వివ్వచ్చుండు గవలు పౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు
ధృష్టద్యుముండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతన
యుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేక
ప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగు
నిష్ఠానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు
మాధవధనంజయు లెట్లు పలుకువారు మారుతసుతుండును నూర్జీసూనులును
నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురు వీరేమికి కిష్కిధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి
వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుద్ధిష్ఠిరండు సముద్యతనానాయుధ
బహుళం బైన కురువ్రాహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదం
బులకుఁ బ్రణామంబు నేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె.

155

ఆ. ఆనఘ నీ కెదిర్చి యని నేయువాడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగట గెలుతు.

156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు సనుదేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని నేయు టొక్కటి దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుండు
రారాజుపక్ష మై రణము నేయుము నాకు పిత మగు కార్యంబు మఱి దలంపు

ఆ. మనుడు నట్ల కాక యట నీతలం వేమి, యనిన భీష్మతోడ నతడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సస్తి తాసుర్కొ డగుచు శాంతనవుడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుడు న ట్లగుటఁగదా
నిను వేడెడ నని కుంతీ,తనయుడు వలుకుటయుఁ దల్పితామహుడు గృహన్. 158

ఉ. చుట్టటికంబునక మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేడినక
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్ర రణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు ¹వెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టి ట్టన కేగు మిప్పురుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్.

159

— ధర్మరాజు గురుకృపశిష్యులచేత యుద్ధమున కనుక్లాతుం డగుట —

తే. క్రమ్యుఁగ నేతెంచెదు గాక యనుడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మపుడుదలనిడుకొనినవాడగుచునప్పి,తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశిష్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి
పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజుపతి
దనకు జయం బాశాసింపుమని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు సీకుం గృష్ణుండు
మంత్రి యై యుండ నొగుల జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం జేవలనం
గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధో
పాయంబు వేడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతనేపు నన్నుం జంప నెట్టి
వారికి నశక్యం జేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు
నోపునట్టివారికి నది దొరకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాడు నెప్ప నత్యంత
దుస్సహం బైన కీడుమాట వింటినేని నట్టివాడ నగుదు నప్పు డట్టివగఱకు నప్పని
దీర్ప నను వై యుండునని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం
దొడంగి యేర్పడం బలుక నేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱిం
గించి గెలుపు మని దీవించె మద్రవతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభ
వింప నోపు నని చెప్పి కమ్యుంబు నప్పుడు కర్ణులేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ
జిక్కునటువలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్వధంబు నీయుద్యోగసమయం
బున నియ్యకొనినయదిగాదే యట్ల చేయుదు నని పలికె నితైఱంగున నందఱ
వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్తానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొర, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్. 162

తే. అమరతటిసీతనూజుపై యలుకఁజేసి, యనికిఁ జొర వటు యత్తై న నతడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బొండవులకై కొంత సమర, కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ. 163

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డి ట్లనియె. 164

- క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్రునికయ్యమునప్పు డనికీ దొలగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కిచ్చినప్రాణం బొందువలనఁ జేర్పందగునే. 165
- వ. అనవుడు నప్పులుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గౌంతేయులం
గూడఁ జనుదెంచె నిష్విధంబున ధర్మనందనుండు గౌరవనైన్యంబు వెడలి నిలిచి
యద్దిక్కు మొగంబు నేసి యెలుంగైత్తి యిట్లనియె. 166
- తే. మమ్ము నెమ్మిమై గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వార లెవ్వరు గలిగిన వచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ, గాఁగఁ బొటెంతు నెంతయు గౌరవమున. 167
- వ. అనిన విని నీపుత్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపిఁకొను మని పలికిన
దానికిం బొండవార్తజుండు ప్రియంబందిన పలుకులు వలుకుటయును నతండు
దుర్యోధనాదుల దుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గౌంతేయులగుణంబు లగ్గించుచు
నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం
గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది యట్లుండె నిట్లు
దన్నుం గలసిన సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు
నత్సుప్తచార¹సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168
- తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులనైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమలు విడితేలిర్పు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169
- వ. తదవసరంబున నితనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమ రథంబు లెక్కి యెప్పుటి
నెత్తుల నిలిచిన దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి
యెడ రెండుబలంబులవారును బొండవులు వొల్లి పడినపాట్లు నెప్పికొని వగచుచు
వారు సంధికై చేసిన యత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబుల
యెడఁ బొటించిన వినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 170
- క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైన కురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బొండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెప్పుమా. 171
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పొండవవ్యూహంబు గనుం
గొని గురునికడకుం బోయి. 172
- తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నడునుఁ బోలినబిరుదుమగలు 173
- వ. సాత్యకి విరాటుడు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాగిరాజు పురు

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమాజుండు నభి
మన్యుండు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభి
రక్షితం బగు నబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె ¹మనసేనానాయ
కులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండు భూగి శ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండు రథికులు గలరు నానాస్త్రకో
నిదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీరలిందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని
యున్నవారిట్లు బెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థం
బై తోచుచున్నయది మీ రెల్ల నువలయునెడల నిలిచి భీష్మనకుఁ గావలి గావలయు
ననిన ద్రోణుం డట్ల కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమృత
పతికిఁ బ్రియంబు వుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కును గలదొర లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదంబును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పాండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుం డనుతవిజయంబును నకులనహదేవులు సుఘోషమణిపుష్ప
కంబులును పాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి ప్రముఖుడంద
నాయకులు దమ తమ శంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రంబగుతద్భవని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్రునై నిక, ²మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీ
వంబు వుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీ కొడుకులం జూచి
కృష్ణునితో నిట్లనియె. 178

తే. కారపులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగవలయు
నరద మల్ల న యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

— అర్జునుండు స్వజనసంహారమునకు శంకించి మోహవిష్టుం డగుట —

వ. అనిన గుడాకేశు యుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నతైఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకొర
పులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండు బలంబులయందు నున్న సోదరసుత
మాతులాచార్యుడు లగు బంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన
దుర్యోధను దుర్వినయంబున నింత వుజ్జ్వలం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

- చ. సరసిజనాఘ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నీడువెండుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాడు గాంధీవము నిల్వఁగ నోర్వపు గాళ్ళు నేను ని
ఘరతక్షఁ జాల నొల్ల నొకఁడుక మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181
- తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
కయ్యయనఁ జావ నలుముట గంటి గాదె. 182
- ఉ. తాతల మామలక సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలక గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్చజనానురూపదు
ర్వీతి వధించి యేఁబడయునెత్తుటఁ దోఁగినరాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము పెల్లాడఁగూర్చునె పెం పొనర్చునే. 183
- క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడివెం పొందెదఁ దుది, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణము తెరు వే నొల్లన్. 184
- ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్త మెట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివా రేమి సేసిన, మాటు సేయ నాకు మనసు రాదు. 185
- చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రస్కలుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186
- క. కులనాశము సేసినఁ దత్కులధర్తము లడఁగు నష్టకులధర్తలకుం
గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్ను లేఁగుదురు సరకకూపంబులకున్. 187
- తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున సఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188
- వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూర కున్న సవ్య
సాచిం జూచి మధుసూదనుం డి ట్లనియె. 189
- క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొ ప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190
- వ. అని మఱియును. 191

తే. తగునె యర్జున ¹యీ పెంటితనము నీకు, దండివై లెమ్ము మనసు పేదటిమి విడిచి
యనిన నట్లున్న భంగిన యల్ల నిట్టు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్మల నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెప్పు
మాన్యులఁ జంపుట ²మగపాడి గాదు భిక్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదు కయ్యునూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టిభృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ యెడ్డినమొనలలో నున్నవార

ఆ. లింద్రియములనెల్ల నిపురంగఁ జేయుచు, నడచుశోకవహ్ని యాట నేర
దింద్రపదని సేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయకుండువాడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును
మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు నను నీరెంటియందును బెద్ద మే
లెయ్యెది యేను గార్వణ్యదోషోపహతస్వభావుఁడను ధర్మసమ్మాధచేతస్కుం
డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగు నన్ను శాసింపు మనిన
విని కలకల నవ్వె నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవగ నేమియుం దగనివారికినై హృదయంబు గుండఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వాఁరి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యన్న వారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్న వారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195

వ. అని పలికి పార్థుని బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం
జొనిసి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు
నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం
గైకొనినచాడ్పుననుం గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ
బుట్టువుఁ జావు ననునిని లేమింజేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొద
లైన వికృతికారణంబులకు నాత్తుండు లోనుగాఁ డనియు నప్పురుషుండు
నొప్పించువాడును నొప్పింపబడియెడువాడునుగాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు
ననేకవాక్యంబుల నాత్తకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగఁ
దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యిట్లనియె. 196

— శ్రీకృష్ణఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట —

ఆ. ఇట్లు లగుటఁజేసి యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాడుం గాఁ,దలఁచితేని వగవవలదు మున్న. 197

క. పురుషుండు నెడు ననువాడును, బురుషుండు నెఱుచు ననిపలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు ననివేకుల యప్పురుషుండు నెఱుపండు నెడఁడు భుజవీర్యనిధి. 198

క. పురుషుఁ డన వే టొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమతా

- స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెరమెరగల దదియకాదె మెఱుకొనుఁగ్రియకున్.
 వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్తునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే కునికి
 వివరించి వివచ్చుచునకుం గృహశోకంబులకు మూలంబు లగు నహంకారంబులు
 వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనప్పకర్తావలంబనంబు
 వదలంపగమి దెలియుటకు వలయు వాక్యంబులు వెక్కు లుఁనన్వసించి. 200
- క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్తం బది యపావృతస్వర్గద్వా
 రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్. 201
- క. ఘఃములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్తము నడపఁ
 వలయుం ద త్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్తశమము దానై కలుగున్. 2 2
- వ. అని మఱియు సీదృశంబు లగు వాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ
 ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల సదృత్తరంబు లిచ్చి సందే
 హంబు వాపుచు. 203
- క. ¹వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు డుల్లినట్లు కర్తము లెల్లం
 దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204
- వ. ఇవిధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుండై జగన్నాథున కి ట్లనియె. 205
- మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
 సీతి నా కిమ్మెయి విస్మిఁ గొంతభ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యయమై
 యతులై శ్వర్యవిభూతి నొప్పు భవదీయం బైనరూపంబు సూ
 చుతలం పెత్తెడుఁ బోలు నేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206
- వ. అసిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 207
- క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునారూపములో
 నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208
- క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
 గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జనను బొనఁతు నీకు శత్రువిదారీ. 209
- వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగిశ్వరేశ్వరుం డైన యా లక్ష్మీశ్వరుండు
 దనదివ్యరూపంబుసూపె నావిశ్వరూపుని దివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం
 బనుటయుం జాలకుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ
 గనుంగొని ధనంజయుండు విస్తయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండ
 ప్రణామంబులు నేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యి ట్లనియె. 210

— ఆర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపంబు గనుంగొని మ్రతించుట —

సీ. దేవ నీదగు దివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
 గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును సచరాచరం బైన జగము నాకు

దోచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్వ్యాంబరములుఁ

ఆ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ మై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగరాదు
తేజ మప్రమేయదేవీప్యమానని, ర్వికృతిమహిమ దుర్నిరీత్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్తయం బై తోచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాశంబు లైన నీముఖంబులు
ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు
సంఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చురలు
వెఱుగఁగి వీక్షించెద రిట్లు దీప్తాగ్రం బగు భవవీయదివ్యరూపంబు గనుగొని
నాకు విభ్రాంతి వాడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయ నేరక చిక్కువడి యున్న
వాడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వనీముఖములం దా ధార్తరాష్ట్రప్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్రెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కువ్వుడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెన నిన్ను భూరికరుణాయతైకచిత్తుండవై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరం దేను లోకక్షయకర్తయగుకాలుండనిచ్చో జనసమాజ
సమాహరణంబునకుఁ బ్రన్వత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు
భీష్మాదు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాడ
వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ముగైకొను మనిన విని వడవడ
వడంకుచుం జేతులు మొగిద్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రసర్తనకరుడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుంగకుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యనియే సహభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడుచుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస సంతవట్టుఁ
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ దిప్పదారు, లెల్ల నైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు నేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్టపూర్వం బైన భవ
దీయరూపంబు గనుగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కు
సంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటి సౌమ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు నేయుము. 219

- చ. అనుడు దయాద్రుచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి వేర్చినయేకభక్తిభా
వనమునఁ దోచు దీని జనవర్గము గానడు నీక చూపితిన్. 220
- వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయంబునై
సంప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం
గనుంగొని కౌంతేయుం డా సౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ
బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్త పరుండును మనస్స
క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221
- తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్పె. 222
- వ. ఇవిధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు నేసి మనసుకనటు వాసి
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని
నెఱింగికొని నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రసర్తింపు మను పలుకు వలికి యింత
కంటం బరమరహస్యం బొక్కటి నెప్పెద విను మని యతని కి ట్లనియె. 223
- తే. క్రందుకొనునర్వధర్త వికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224
- వ. ఇప్పురమోపాయంబు. 225
- క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయినిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱింగింపు వలదగు సెఱవారలకున్. 226
- వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ
యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవ్రడు నస్తునుండు. 227
- ఉ. మోహతమంబు వాసె దుది ముట్టిననీదుప్రసత్తి వీతనం
దేహుండ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధన
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీ విమలవాక్యముచొప్పున నెల్ల జేసెదన్. 228
- వ. అని పలికి యప్పురమపురుషునకు సభక్తిసాష్టాంగదండప్రణామంబునేసి పార్థుండు
గృతార్థుండై భృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం
గురుకులేశ్వరా యేను మునిగ జేశ్వరుండైన పారాశర్యుకారుణ్యంబునఁ గృష్ణారు

నుల యద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం
డైన యద్వైపుని దివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమృహత్తుండు
దన మధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతకూహ్యం బైన యోగప్రకారంబు
విశదంబుగా ననుసంధించితి నమృహనుభావుల సంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని
మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచు బ్రయం బందుచు
నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన కృష్ణుండును భనుర్ధరవర్చ్యుఁ డద్దునుండు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సీరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు. 230

వ. అనిన విని భృతరాష్ట్రం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వెలరారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడంగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిగింపు తగన్. 232

— భీష్మని ప్రథమదివసయాధ్యము —

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుండత్యంతోదగ్రవ్యగ్రం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్దముం డగు దుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురునై న్యంబులు శంఖభేరిమృదంగాదినిస్వనమ్ములు నెలంగ గాంగే
యుండు దొలుతం గదలఁ గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యపు భీ
ష్టుండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి నేన తమయుబ్బున కుబ్బుగ నన్యనై న్యవే
దండముఖాంగముల్ దృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారులై. 234

వ. ఉరవడించు సమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబు, దూఁటుకఞ్చైడుతూర్వ
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్భుక్షుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండ ను జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దురోద్ధను చూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాడిన. 237

క. ఉద్యతులై కవలును భృష్టద్యుమ్నుఁడుం గడంగఁ దోన సౌభద్రుండున్
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నేకోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాకి వజ్రనిభమ్ము లగు వాలమ్ములు
తైలోపము లగు కౌరవవీరులవయిం గురియ నక్కుమారవర్ధంబు ననర్గళప్రసారం
బగు శరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

- క. తీర్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపులట్లుండ శర
ప్రోచ్చలితచండదీప్తిస, ముచ్చయములు వెలుచఁ బరఁగె ముసుఁగువడఁగాన్. 240
- క. పడవడి దుర్యోధనుఁ డున్నదుఁ డై తలుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె నై న్యంబుల్. 241
- సీ. కప్పారు రేణువు గమలాప్తబింబంబు రాహుమండలమున రమణఁ గప్పుఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరంగమునకుఁ దగుమేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలకములందుఁ గెందూళి యశులవైపుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు వమరు దిశాభిత్తి తలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ
- తే. బాండవానీకమురు గురుబలము నొక్క, పెట్ట రథగజహయభటాభీలపటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసుగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయత్తిలుఁకాఁకునపుడు. 242
- మ. కరిఘంటానిచయన్వనంబులుఁ దురంగస్థితహేమాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులుఁ
ధరణీభాగనభోఽంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁపనీవ మొనల్ భూపాలచూడామణి. 243
- వ. తదనంతరంబ. 244
- క. కరికరశీకరతురగోత్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర, ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 245
- క. కురుపాండవనైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధరవీరధ్వజములఁ బొలిచిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి నేకొన్న క్రియన్. 246
- వ. అట్టియెడ. 247
- క. మీతండ్రి భవత్పుత్రులకుఁ జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్యస్థీతుం డై నట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248
- వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249
- ఉ. అర్జునుఁ డపు భీష్మఁ గని యగ్గలికఁ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవ శోభితుఁడై రణకేళికాతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరాద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250
- తే. తఱిమి సాత్యకి గృతవర్షఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగుమ్మాకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251
- చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసే హయంబులఁ జడవఁ జూడ్కిఁ గెం

పాదవగఁ బార్థసూనుఁడు మహాగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్తునిఁ జేసె నాతనిన్.

251

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్టుఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప.

253

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ డత్కుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁడై భల్ల మొక్కటి దొడ్డి విల్లు దునిమి
యేడ్డెఱ నిరుపదియేనుమాపులు వడి నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన నఱకి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱకయాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యములనొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చిపేర్చె.

చ. సరభసుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డవ్వహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భి
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శతాస్త్రముల్.

255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్డెఱ ద్రోణుపై నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేటొక్కవి ల్లెత్తి వెనఁ బదునాలుగు శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశఙ్గా నేసె మాగధసహదేవుండు భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్తుండు వాసవుండుఁ
బోలఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ.

256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాష్ణాకుని మాటుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసంగ
ఘనశరంబులు పది నవకములు గురిసె.

257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబనుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బటతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నా రజ,నిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్.

258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖిండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతి క్రూరశరము
దద్వత్తుమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసారయుగమును బెరిసి మహాగ్రథంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్త త్తవిభుఁడు
గృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారు లై యరచములు డిగిరి.

259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడున్ ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరున్
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్ర శరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్.

260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుఁడు నభిమానియు నైన వికర్ణుఁడున్ యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్థలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
నోన్యన్యనిశితసాయకనిరంతరవర్షములన్ మునుంగుచున్.

261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సు, శర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసం, పిహితగాత్రుఁ జేసి వేర్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివిందుఁడ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
దృష్టుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సింహాకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగు శ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకె గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాలఁరైరి.

264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరితితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునన్ విరఘు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్.

265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెను గుంతిభోజుని నాతనిపుత్రుఁ దాఁకి
రా పురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు వెనుగద నొలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ డతనిపై నడరె బెలుచు
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్రునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘ, బాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహాలీల
నెఱవె నకులాత్తజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవిధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయంగల దండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణభేదరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దన తనజాతిం బదులు పదులును నూలులు నూలులును

వేలు వేలును బెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయన్ బెరయం
గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ
పై నికు లున్నతులగతిం గవియ బాణంబులుఁ గృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు
నరదంబుల నొగలు నొండొంటిం దాకి తుత్తుమురు లయిన తుములంబుకతన
భయంకరం బగు నతिसంకులంబున సామజవాజిరథంబుల యురవడికి నోసరింపని
కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱపు ¹రాపు
తులును గరటిఘటావిఘటనంబుగావించు రథికులును నిది యది యనక నెల్ల బలం
బులం జూచ్చినమొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయు గజారోహకులు నగుచు నిర్మ
ర్యాదంబుగాఁ బెనంగు పై న్యద్విత్తయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగు
టకుం దగి యాచ్చిపోయెడు శరంబులు నిరుమెయిన్ గెలిచినకుంతతురికాదులును
బ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁ బోలుపు మిగులుచుండ విశిఖంబులు ముఖంబులన్
బెట్టు నాటిన జిట్టనం దిరుగు శుండాంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే
దిర్దిరం దిరిగెడు కులనగంబుల గ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు
శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియు చప్పుళ్లును వివి
ధాయుధప్రహతుల నొఱలు హరినరనాగంబుల రావంబులును దారుణప్రకా
రంబున దిక్కుటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం
గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును
దల దునిసినం దారు మును గ న్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు
నవుడుగఱచుటయు బొమముడి పడుటయును సడలని తలల నొప్పువారును
మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైన సమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహ
ణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జాట్టంబులకు
నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును
సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగిన ట్లుండు వేదండహాయచయంబులును
నాశ్వికులు ²పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రోడుపడు రథంబులును రథ
నేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగు పదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వొదిలి నేలతో
ప్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చియైత్తియు బారి
సమరిన వికటాకారంబు లగు ఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగు సంగరంబు
సెల్లుచుండ మధ్యాహ్న సమయంబున.

267

— భీష్మఁడు దుర్యోధనప్రేరితుడై విజృంభించి పాండవపీఠల నొప్పించుట —

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు వనుసంగ దుర్ముఖకృపకృతవర్తమద్ర
పలివివింశతులు విస్ఫారబాణార్పులఁ బంచాగ్నులునుబోలె బ్రజ్వలిల్ల
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేసి తలుమంగఁ దాలకేతువు మహోత్సాహమూర్తి

- నాభీలమై క్రాల నడరి పాండవనేనఁ దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాది గాఁగఁ, గల్లుభూపాలకోటిమొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడఁనోరగిలఁగఁ బెల్లగిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
- క. పాయ వడఁ బోచ్చు గుంపులు, నేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గోణ
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండఁ దిరిగి కలఁచు నరిసైన్యంబున్. 269
- క. దొల్లెడుతలయును దునినెడు, విల్లును ధర కొఱగు మేను విఱిగెడుసిడముం
దెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగు నష్టమూర్తియుంబోలె
విజృంభించినభీష్మ మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్నయె
డ సభిమన్యుడగు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్జి కారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
- సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి యొకకోలఁ గృతవర్తయురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖసూతుల ద్రుంచి తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూడువాలికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్మపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చులించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్లవివ్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁగాని యసదుగాఁ డీతఁ డనిరి.
- చ. ఆమరతరంగిణీతనయుఁ డద్భుతనందనుసూతుఁ గేతుడం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కుటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁగా గిరివోలె నతం డుదగ్రుండై. 273
- క. వారలశరవర్షంబులు వారించుచు వేఱవేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురు,వీరునితాలధ్వజంబు విలుగఁగ నేసెన్. 274
- ఆ. తాకిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కటి కారవ,నేనబోదుపిండు చిన్నబోయె. 275
- తే. సింహనాదంబుతో భీమనేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతనియుత్తాలసింహ,కేతనముఁ గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి. 276
- క. పజనజాఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్తుని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్పుచు నేసెన్. 277
- వ. మఱియు నమృతతనయు డు. 278
- శా. మద్రేకుఁ వెగ డొంద నేనె నతనిఁ మన్నించుబోదుర ప్రతా
పాద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్ధివులై తాఁకినఁ
రాద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్రొడకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

- వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు భృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరాటుండు
నతని కొడుకులం దలకడచి యురవడించిన. 280
- క. అందఱమేనుల గంగా, నందనుడు శరత్త్రయములు నాటించెను శ
ల్యం దాకె నుత్తుడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281
- క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు, గజ మమ్మద్రే శురభము గదిసి తురంగ
వ్రజముపయి కడరి కడు న, క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282
- తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి, రయము మెఱయ వైరాటియురస్థులంబు
దూఱ వైచిన నంకుశతోమరములు, విడిచి నడుమన చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె. 283
- క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రాద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమి పడవైచె నిలన్. 284
- క. తనపిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్తునితేరిపైకి లంఘిం, చెను శల్యుఁడు గిరికి దాటుసింగముభంగిన్. 285
- చ. అనుజాఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తి గడంగి శల్యువై
దనరథరాజితోఁ గవియు దారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికాఱమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథకదంబము బిట్టడరెన్ సముద్ధతిన్. 286
- తే. భీష్మ సంహతి కోర్వక వెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి
భూరిమాసతహాతిఁ దూల పోవునట్లు, వఱచెఁ గని క్రీడి యడ్డంబు వఱపెఁదేరు. 287
- క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱగున నర్జునుడు సురనదీపూనుఁడుఁ జూ
పలు పొగడఁ దాఁకుటయు నిద్దఱవిక్కులపై న్యములును గలపశిమి వడిన్. 288
- వ. అంత నపరాఘ్నం బయ్యె నట్టియెక. 289
- క. కృతవర్తరథము డిగి యుద్ధతుఁ డై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య, ప్రతర్థి ధరఁ గూల్చి శంఖుబలము దలంకన్. 290
- క. విరథుఁ డయి మాత్యుపుత్రుఁడ, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురరాజనందను, నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291
- క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ గల్గెనమిఁద సురవడి గవిసెన్. 292
- క. ఎండియడవిన్ దరికొని, మండెడు కార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన
ట్లాం డొండ¹ నేచి హయవేదండస్యందనపదాతితతి బొడవడఁచెన్. 293
- వ. ఇట్లు గవిసి. 294
- క. కేకయు లేపురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం
డికాకుపఱిచె భీష్మః డ, నేకగతులఁ దనరథంబు నేడ్చెఱ మెఱయన్. 295

క. ఉజ్జక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుఁకోల్పులిక్రియ బి
ట్టజుఁ గవిసి నదీసూనుడు, నులుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవనై న్యంబులెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బడుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెటపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదు,ద్దాంతుం డై నావెలుంగు ధర కెల్లను జా
లింతు ననుఁ డస్త్రశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసంగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి,గై మలువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కం డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవనై నికుల మొగంబులట్టుల విన్ననై కాంతి నజీఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు,కరణిఁ జీకటి యెడ నెడఁ గవియుదెంచె.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికివట్ల, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు నెప్పె నని పలుకుటయుఁ దోలునాఁకి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికచర్గమవి,స్తార ¹సుగమసన్ని వేశతావచలన
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్ర కాశనమూర్తి. 305

మాలిని. నిరతిశయమహత్త్వోన్నేష నిర్భూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభవనతేజోభవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురతగుణసమశ్రీపుణ్య నైర్దుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము



నిర్మాణవిచక్షణ

తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా

సీన నిరంజన భక్తో

ద్యావపసంతాయమాన హరిహరనాథా.

1

— ధర్మజ్ఞుడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

తే. అట్లు ¹దనవారు మేలుచే యైనభంగి

వినిన ధృతరాష్ట్రుఁ డా సూతతనయుతోడ

నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు

మనినఁ గురువంశవర్య యి ట్లనియె నతఁడు.

3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం దగుచారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో ని ట్లనియె.

4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఱడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా

దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడినేన యంతయుం

దర మిడి చంపె భీష్మబలదర్పమహోగ్రత గంఠ నింక నే

బిరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్.

5

చ. అలవి యెటుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ

దలఁచితి బేల నైతి శరణాడనవీడితు లైరి నీమఱం

దులు నమరావగాతనయుతోడిరణంబునకుఁ దిశాధినా

ధులు నమమంగఁ జాల రని తోచుచునున్నది నామనంబునన్.

6

చ. అతని జయించు నంచు మన ముద్దును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

- డ తటికి జొచ్చి దోర్బలము డాచక పోరెడు నేమి నేయు నా
కితనిని సీతనిం దడవ నేటికి గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7
- క. నరపతుల నెల్ల భీష్మన, కెరగా నొప్పింప జాల నే నడవులకు
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసీ తినియెద ననఘా. 8
- క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు నెప్పుడు మాకు
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కాదే. 9
- వ. చేయం గల పని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్ధనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10
- ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీ కెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినక జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రావ్వినభీష్టు నోర్పు రణకోవిదుఁ డైన శిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రనుయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11
- క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహుబలంబు సమరవిహారౌ
ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితనియస్త్రవిధంబుల్. 12
- కా. ఉద్యద్విక్రము లైనయీ ద్రుపదమతోస్యరీప్తిపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13
- వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14
- ఉ. పాండవనై న్యసంఘపరిపాలన నేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్గండతఁ బూని తీ నృపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15
- వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపాత్రుండు గుంతీపుత్రున కి ట్లనియె. 16
- చ. జగ మెఱుంగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్దగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాటు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ముట్టెదనో యటు సూచుచుండుమీ. 17
- తే. పృషతకుఁముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ జేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు భృష్టద్యుమున కిట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమిగాగఁ జెప్పె నశి దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరిదృష్టలకు భీకర మై చనుఁ గ్రొంచనామకం
బెల్లి ఘటంపు నీదువెర వేర్పడ నమైన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయువాడ నని పలికె నట్లు గలంక దేవీ కృష్ణ వీడ్కొని
యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసం
బున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికుల డెందంబులతోడన యరవిం
దంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తవీయప్రతాపాదయసహవర్తి యగుచు
మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కౌంతే
యాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రొంచపూహంబు సంఘటించునెడం జంచుత్వంబు
భజించి ఫల్గునుండు గాఢీవశిష్టజంబులు మెఱయంబొలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజం
డును శైబ్యుండును జతుస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరె దశార్ణ
శూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును భృష్ట
ద్యుముండును దక్షిణవాసుపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రాపదేయపాండ్ర
చోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవసైనిబంబరవత్సమహీపతులు
భృష్టద్యుముదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడంగూడి విరాటుండు
జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హఠాఃపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి
యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నిర్విధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

— భీష్మని ద్వితీయవివర యధ్యక్షమము ౨౨ —

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుఘ్నగి లేయెండ కెంజాయ నొప్పె
నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడ తెంచెమరమునకు. 22

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్కల
నాలోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లందలు, నొకతల యశ మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుడున్. 24

క. ఐనను గ్రొంచపూహవి,ధానంబున మోహరించి దారుణచారు
స్థానక మై కుంతీసుత,సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగు మాతొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొనలేర్పఱిచె గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవింబు నువిందులును శూరసేనయవన త్రిగర్తకురు దేశంబులవారు
నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధు
సౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్మండు మహానైస్యంబుతో నడుమనుం గా

1. మూడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్తయు శల్కండును నశ్శంతకాశ్శీరులు
గొండులు యములుం దానును మానవేంద్రుండును వెనుకనెన నిలిచె నితైఱుంగున
రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరిమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు నెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని భృతరాష్ట్రం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వ
రెట్లు గయ్యంబు నేసి రని యడిగిన సంజయుం డీ ట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుంగు, సూపి పురికొల్పు నెంతయు నేపుమిగిలి
నునబలంబులు పాండుకుమారునై న్యసమితతోఁ దాకె నత్యంతసంకులముగ. 28

వ. అట్టియెడ.

29

ఉ. తెక్కలు సింపి కంతమున తేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి నే
రుక్కునఁ గ్రొంచచంద మగుచొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్మఁ డే
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు దీటుకొనన్ శరణోక్తి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటి క్రేవ చెలు వెక్కుడు నేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్.

30

— ఆరుసుండు భీష్మనిమిదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట —

మ. మనసేనం గలగంగఁజేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొనకున్న వాఁ డితనియాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు భేవరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజభర్వాసి రథంబు వే పటపు ముక్కద్విక్రమప్రక్రియన్.

31

క. అనిన విని విష్ణుఁ దాజిష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథముతెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవిసోదీ.

32

చ. గజబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్మ న
క్కజముగఁ దాకి యద్దెస నకంపితు లై నడతెంచు శల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమి.

33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దనకడ్డం
బై నకూరసేననేనా కాననంబు పటుబాణపరంపర యనుచుహావతవేగంబున బడలు
పడం జేయుచుఁ గవిసీనం గని గాంగేయుం డెదిర్చి వేర్చి డెబ్బదేడుకూర
నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్యతుం
డేనూటను వికర్ణుండు మూటను శల్కండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డెటు
వదినాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన.

34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పు నగముకరణిం బొలిచెన్.

35

వ. ఇట్లు సుసీనుడై.

36

- సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను ద్రోణుని నలువదిబాణములను
దొబ్బిచినునిశితాస్త్రములఁ గృపుని వికర్ణశల్కుల విశిఖత్రయమున
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మనకుఁ దోడుపడువారి బెట్టుదాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె,
వ. ఇట్లు క్రేడించి గాంగేయు డించి గాండివి దన యరదంబు రయంబున. 38
- క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱికిన మ్రోడుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం జొందెన్. 39
- స. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో ని ట్లనియె. 40
- చ. తనభుజసార మేగృడఁగ దర్పితుఁ డై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గినవృక్షోక్తి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె న
ద్భునుఁ డనె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణ భం
డనము దొలంగఁజేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే. 41
- వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనివల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సు దేవకు నడవటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వలవటను
గురుపుత్రుండు దావటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరవరంపరలు పరఁ
గించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు దల
పడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండివి
గాంగేయు లొండొరుల చండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్తంబులు సింపుచు
నొకళ్లోకళ్ల వెలిమాపులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున.
- తే. ఆపగానందనుండు మురారియరము
బాణనితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁ దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబుతెఱఁగు దాల్చి. 42
- క. కనుఁగొని కోపంబున నృద్ధును డమరనదీతనూజసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగఁగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 43
- క. ఆనెల్లువ శరజిహ్వల, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగడొందెడుకురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదముక్రియఁ గాచెన్. 44
- వ. ఇత్రైటంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొనుచుండి తమలో ని ట్లనిరి. 45
- ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లోర్తురు వీరల కాక వీరితో

నొండొకరుండు మార్కొనగ నోపునె పూని కృతాంతుఁడైన నా
ఖండలుఁడైన నివ్విధపుగయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తములబాహువిలాసము లిట్లు లుండునే.

47

— భృష్టద్యుమ్న ద్రోణాచార్యుల యుద్ధము —

వ. అని యుగించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు భృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవెసిన నతండు.

48

జే. సూతు నొక్కవాలమున స్రుక్కనేసి, యశ్వముల నాలుగింట నుబ్బడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెనఁద్రుంచె వెడఁదపాతి, చొడ్డతూపునఁ గురిసిన నొంగలింప.

క. ఆ భృష్టద్యుమ్నుండు న, క్రోధం డై బాణవిఠలి గురిసిన చృఢం
వేధం బగునారస మ, య్యాథాగ్రణి యేసి నటక నుటక యతండున్.

49

క. ఆచార్యుఁ డీవ్రభుననా, రాచము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మైచెడిపోయిన నార్చె, జూచి భవద్బలముఁ బొందుసుతనై న్యంబున్.

50

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన.

51

ఆ. పార్వతుండు శక్తి బరఁగింప నతండు ము,త్తునియఁజేసె మఱియు ద్రుపదసుతుండు
పెక్కుశక్తు లొక్క పెట్ట వైచినఁ దును, మూడె రయము పెఱుము నగ్గురుండు.

తే. పృషతపాత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుబోలె
నడరునెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుండు

భల్లముల గట్టిమైములు వెల్లఁ జించి
యతని నెత్తులలో ముంచె శితశరముల.

52

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొప్పిరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వాని వి
ల్యెండియు రెండు నేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్.

53

మ విరథుండై పాలివోనిబంటుతనమున్ వేగంబు నొప్పంగ వి
ట్టరదంబున్ డిగునప్పు చేతిగద నుగై రాల నేనెన్ ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుండు వాలునుం బలుకయున్ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంజోభించె నీ నై న్యముల్.

54

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని,ష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చుసునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె,దురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్.

55

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁజేయుచు ద్రుపద
క్షీతిఃకలిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్.

56

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కలింగపతికిం

జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహానైన్యసహాయ
త్వంబునం జేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండఁను విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె భర్త తనయుండు భృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబుల బలంబులు మహాబలనందను ముందటికి
వచ్చె నట్టియొడ.

59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగు శ్రుతాయు
వునకుఁ 1దో డయి వీఁకమైఁ దననిపాద
నై న్యమును దాను భీముపై సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఘణిరాజకేతుఁ డలగ.

60

క. భీమునిముందటిబల ముద్ధూయతఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ సగము సగము పాలుపటి విటిగెన్.
ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుండు గౌంతేయు, పైకిఁ గవిసి యతనిబాణశిఖల
మ్రుంది పోయెఁ గడఁగి మంటలో నుటికిన, మిడుతవోలె మెలఁగ మిడుక లేక.
చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుండగు శక్రదేవుఁ డు
గ్రనిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁ డై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుకైల మన సారథి కేశుయుతంబుగా నిలన్.

63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగు పరాక్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు
ఘటితకాంచనబిండునందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగు పలకయుం
గల్పాంతకృతాంతజిహ్వభీలం బగు కరవాలంబును బుచ్చికొని హతహాయం బగు
నరదంబు డగ్గిన.

64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి కోపించి కాళింగ,వతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగొదమవోనిరారసము బి, త్రేసె నది యతండు వేసెఁ దునియఁ.
శ. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వరఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజాఁ డన్నిటిఁ, జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్.

66

— భీమసేనుచేత భానుమంతుండు నచ్చుట —

వ. అప్పు డా కళింగవతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం
దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం 2దలకడచి యతనిమేన నాతా
చంబులు నాటించుచుఁ గదిసి తనయొక్కిన యేనుంగు నేపునం బురినొల్పిన.

67

శా. కుంతీసూనుండు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కిటిల్లంగ దు
ద్దాంతస్ఫూరకతిం గరిం గదిసి రాద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెన నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాశర క్తచ్ఛటా
క్రాంతంబై నభ మొప్పు హాని బటుఖడ్గస్ఫూరధారాహతిన్.

68

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకుపురికి బనిచి.

19

తే. మలగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలగ నుటికి

కెంపు దళు కొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాలు

నావృకోదనుపైఁ గవియంగఁ జేయి

వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి.

70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు నేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వొదిలినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంకి యైనతెఱం గున్ను దలంపని దర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శండాలు కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మొద డంటి మొదకు నైనం గేతుదండంబులు నటికి చులుకం జేయుచు రథికిసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పారవైచి వాడి సేయుచు నుబ్బిన గుఱ్ఱంబుల కుడికి బడలుపడ నలీముటి విసగిన 'నార వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁబడి చక్కఁజేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగు చిత్రవధవిహారంబుల నమ్రోహారంబు విఘటితవిభ్రాంత పలాయితంబు గావించి యపరాజ్ఞాంబునం గళింగపతిం గవియు నవసరంబున.

తే. వివిధసన్నాహాయుతముగాఁ బవనతనయు

తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ

డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని

నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె.

72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బూన్చికొని సజ్యము నేయునెడం గళింగుఁ డ

ప్రాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాడ నేసినం

గోపితుఁడై కడంగి బదిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా

టోపము పేర్చునట్లుగఁ గడువ వెన డగ్గటి భీముఁ డుద్ధతిన్.

73

ఆ. ఆయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు నేసి

యతనిచక్రరక్షులైన సత్కుని సత్యదేవుఁ జంపి నభము దిపుర నార్చె.

74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లిన దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని

పోయినఁ గర్ణధారుండు లేని యానపాత్రంబుంబోలె దవ్వలంబు దిరుగుడు

వడియె నప్పుడు కీప్తిారవైరి శంఖంబు పూరించిన.

75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ గని భృష్టద్యుమ్నుడును శిఖండియు నరిభం

జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, త్రనయుఁ గడచి యతనిఁ దాకి దర్ప మెలర్పన్.

76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ

గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

- దక్క నందఱతనువులఁ బెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడువఱిచి. 77
- వ. అతని యరదంబు గుఱ్ఱంబులం గూలనేసిన నతండు కోపించి. 78
- క. ఘనశక్తి వైన నది శాంతనవుడు ముత్తునియ నేయ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగడఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవినె ఘోరాకృతి యై. 79
- క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గౌంతేయుఁ గడచి మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడ వైచినయొప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చి భీష్మనిసూతున్. 80
- వ. ఇట్లు సారథి వడుటయు. 81
- తే. వాయువేగంబు లైన తద్వాహనములు
భీష్మతే రెత్తికొని పాతఁ బృథివి యద్రువ
నపుడు మనస్సైనికులు గీచకారి నెదుర
నలికి ¹పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము 82
- వ. అట్టియొడ భృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించుకొనియె
నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు నేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి. 83
- ఆ. ఒంటిమైఁ గలింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాత్తభూరినైన
హినుఁ జేసి కౌరవాసీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి పఱపు టొప్ప. 84
- వ. అని యగ్గించె నంతఁ గడంగి వచ్చు శల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్వతుండు దన
యరదంబున నున్న భీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీపు నన్ను వెన్నుదప్పి
చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణం
బులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన
నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివిధంబున నమ్మువ్వర
చేత నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి యుంట దవ్వలం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్యందనంబు దోలుకొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసి యమ్ముల
నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును
నతనిఁ బంద్రెండు పంద్రెండు శరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపాత్రుం
డగు లక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్త భేదు లయిన నారాచమ్ముల
నొప్పించిన నతం డక్కమారుఁ బంచాశతస్సాయకంబులం గప్పి తన హస్తలాఘు
వంబు ప్రకటించిన. 85
- తే. ²లస్తకంబునకొలదికి లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నతండు వేటొకబలుమింట నతని నొంచె. 86
- క. తనయుండు నొచ్చిన దుర్యోధనుఁ డద్దనతనయుమీఁదఁ దనతే రలుకం
జన నిచ్చుట గనుగొని శాంతవద్రోణముఖరథికతతి వెనఁ గవినెన్. 87
- క. అఱిముటి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

దట కన్ని రూపు లైయే, డైట నవ్వుచు నేటులాడె ధీరత మెఱయన్. 88
వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే దుప్పరవీడి దోలికొని యాకారవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటిసీతనూజు గురుం జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయించుచు సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చురుల్ వొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనలకెల్లను జేయి నీచిన నొక్క
పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియే నప్పు డాదిత్యుం గప్పి
ధరణీరేణువులు చీకట్లు గవ్వయింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరథారాసారం
బది యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జును వివిధబాణపాతంబులం గౌరవానీకంబునం
దునియ లై నశరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియ లయిన హరిశిరః
కుంభికుంభపదాతీకపాలప్రభృతులును దుమురు లై నరథాంగధ్వజచ్ఛత్రచామర
ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దను
మీఁది మానుసులు వడినం జెడి తరిగెడు హయగజస్యందనంబులును దురంగ
మాతంగ స్యందనంబులు రూపఱిన నేవఱి మెలంగు నయ్యెయారోహకులును
నై యాకులతంబొంది వనబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱిచి కనుకనిం బఱచినం
గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు
గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యిపుడు, ¹కారవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నెట్లు సేసె.
క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచిన త్రిపురవైరికై వడి యాయ
ర్జునునందుఁ దోచుచున్నది, మన మొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.
వ. పోక నిలిచిన బలుమానుసులుం బెద్దయు డస్సి యోహటింఁచెనయ ట్లున్నవారు
వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేటకీ గయ్యంబు సాలింత మని
చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు
పాండవులు పాంచాలమాత్యుదిపరివారసహితంబుగా నాహువులు నెలంగి నింగి
ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును
దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 92

— శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము —

క. రేపకడ రభసమున గం, గాపుత్రుండు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్రూహం
బేపారఁ దీర్చికొని ము, క్తైక్రపాలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 93
వ. దానికి ద్రోణకృతవర్షలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగ
ర్భుతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్వలగ్ధగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంత

త్వంబు నొందిరి మనుజుపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం
గాంభోజాండును శూరసేనుండునుం బుచ్చుం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు
దక్షిణపక్షం బయ్యును గర్జాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షంబయ్యును
బొలిచిరి తక్కునుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలంబులును
భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 91

క. మనమొనఁ గని భృష్టద్యుమ్నున కిట్లునుఁ బన్నఁ బంపు మోహర మధ్దేం
దునిచందంబున దుర్యోధనునై న్యముఁ బొదువుననువు దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృత్తుం డై భీమసేనుండు
దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుం
డును గాశకరూశగణసమేతుం డై భృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం
డగు భృష్టద్యుమ్ను మున్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా
మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోనిన కవలుచు
ద్రౌపదీయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల
లోకంబులకు రక్షకుం డైన రాజీవాతుం డెవ్వారికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరధిక
శ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మనం బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రి
ట్లుభయనై న్యంబులు సన్నద్ధంబు లు నడచి నిస్సాక్షాదుల రావంబులు నెలంగ
రాద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మన పదా
తులు బడలువడం దన రథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 91

క. అరదములు రధికవరులును, హరిసారథి కేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోడులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియులుగాన్. 99

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని కివిసినఁ గని కౌం, తేయులు నందఱుం గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృసితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నామొన నీ మొనను జూపు లడరక యున్నన్. 102

తే. ఇవిధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్మకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నష్ట సిక్కువడక, పోరె నేమని చెప్పదుఁ గౌరవేంద్ర! 103

క. శోణితమువెల్లి గవసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెనగి
ర్యాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేలిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. వెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్తుండును సైంధవుం
డును సౌబలుండును వికన్తుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేను టోత్కచ
సాత్యకిశై బ్యచేకితానద్రౌపదీయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె

నప్పుడు రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందన తదీయనందను
లున్నయెడకు నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం
జూచి సవ్యసాచి యగ్రజానగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పొదివికొని శకునిబల మున్నదగతి సాత్యకిరథంబు నఱకిన నాతం
డది దిగ్గ దాఱి ధైర్యా, స్పదమతి నభిమన్యు తేరిపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమునఁ గాం,ధారపతిప్రముఖరథికతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, కూరతఁ గవిసెఁ యుధిష్ఠిరుండు భీష్మపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్ఫారంబును నచ్చి నీడునై న్యము పెనఁగెన్. 109

—ॐ దుర్యోధనుండు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట —

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినఁ నగుచుఁ బాండవవీరుండు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱంగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిం బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగనీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలంగఁ బెలుచుఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్ల దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగిననై న్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూరోద్ద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుండు భీష్ముండు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుండు, గదిసి పిఱుండ నంట నార్వఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయమయి శకునినై న్యం, బభిమన్యుండు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్. 114

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుడై యొక్కదెసఁ, గర్జారౌద్రముగఁ దోలఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిటి నీకొడు కనికి రథము
దొలంగఁ దెచ్చుట గనుగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుంగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెరిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెరిగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారిచూడనొప్పె.
వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని
వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
1 రొక్కఁ డొకండఁ గెల్పుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహర మీదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్లంగ నొల్లమి నెప్ప రైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె నీనట్లువోలె
బడినపాటుఁ బడఁదు మడియాస నీచేత, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిటునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి
యి ట్లనియె. 122

క. పురుషహితసహిత మగునిర్భరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగు పాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, దృద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోధతియు బాపగుగర్వస, మృద్ధియుఁ గలపాండునుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
తేనలఁ గూల్చెదఁ గనుగొను, మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానుసులై శంఖం
బులు పూరింప భేరిమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు నెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శంఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిరమై నమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్. 127

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధను మాటకు భుజ, వీర్యోధతి భీష్మఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడంగినఁ గయ్యం, బార్యస్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుచూ. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబు
నకు వచ్చి వెలుంగుచున్న సతనితోడి పురుడునం దేబోవహిమ దలకొన్న తెఱం
గునం దన మెఱుంగువాలమ్ము లను కిరణమ్ములు వరంగించుచు బ్రతాపదీపితుం
డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖుల గునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిక
వడిఁ దలపడ్డనై న్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

- ప్పుడు రభసంబునక బెరసి పోరె వియచ్చరణోటి మెచ్చుగాన్. 131
- వ. అట్టియెడ. 132
- క. హంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కరణములును సంస్తుతులును వీ
రాణోక్తులు ¹నిస్సాణజ, ధాంకృతులును గలసి యుద్భటంబుగఁ బెట్టిగెన్. 133
- క. తునిసినబాహుమస్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరిటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134
- తే. సగముసచ్చిన యొడళిలుజలచరములు, రక్తపూరంబుదోయంబుప్రచురమాంస
వటలి పంకంబుగాఁ గలబహునదీప్ర, వాహములు వాటె సంగరావని నృపాల.
- క. అఱవఱ లై నరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, నిరిగొనియెన్ సమరమేదిసీతల మెల్లన్. 136
- వ. ఇవిధంబున విషమం బగు రణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక
జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరం బిలు
చుచు నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్మలం బిక్కటిల్లంజేయుచు నెక్కడఁ జూచినం
దానయై మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవిదిద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు
సూపిన చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికి నిలు
వరింపరాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కింటి నొక్కబాణంబునం బెక్కుబాణంబుల
నొక్కంటిఁ గూల్చి కేళిసలుపుచు నఱిమి పయిం బడిన వీరులం గీ లెడలినజంత్రం
బులుంబోలె నేలంగూలనేయుచు దృఢత్వలక్ష్మ్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు
పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం
బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన
పోలిక మాయ గావించిన మాడ్కి మంత్రించి వడవైచినపగిదిం గనిమసుంగి కౌం
తేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తియైన ఫాలబోచనులీల
నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు నేయుచున్నం బాంచాలయాదవాది
యోధులు వెఱంగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు
దక్కినం దదీయనై న్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశకు వచ్చె
నప్పుడు శౌరి యుగ్ర్యంబులవగ్గంబులఁ బట్టి పార్థతో నిట్లనియె. 137
- చ. కృంగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు సుయోధనుసేననంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమఁగినవాఁడు భీష్మఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మాహ్నినకున్మి యొప్పునే. 138

— అట్లునుండు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మనివైఁ గవియుట —

- క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదఁ

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచిత సింహనాడుఁ డై
నినిచెఁ దురంగ దేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బొండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్ల ఫల్గునుఁడుకడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే తొకండు వెస నెత్తిన న
విల్లులును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయుననేకవిశిఖ, వితలి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుండు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గార్చిచ్చు కవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి తాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరునిలెఱుం గెఱిఁగి భీష్మనకు నిండుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిర మై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవనై న్యముల్ గలఁగి పాతెడు సిగ్గటి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్మ మార్కొని మగంటిమి సూపఁగ లేడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొ వ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలు సమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేయసాంచా,లాదులు వాటుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మానంబునఁ గురునై న్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నే డైఱఁ బొదివెన్. 148

వ. ఇప్పుడే నూర కున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు
నని యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగు నా
రసమ్ములు గురియం దేకువ నెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్తాశ్లథామలును
భూరిశ్రవనైస్సంధవనికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ముల మొత్తమ్ముల
తోడం గడంగి వచ్చి కప్పడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో
నురవడించి యిరుగెలంకుల యోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱసని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముండు భీష్ముని గీష్టుని, నెఱుగరె ము నేనిను గలుగ నేలా ¹వెఱవన్. 150

వ. 'అనుమ నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జునుఁడేకిం దల
కడచి వచ్చునననికి దనుజాంతకుం డి ట్లనియె. 151

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పంగ నున్నవారు వోదురు గా కే
గురుపతి జయంబు గొని యిద్దర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కుంజేసి కౌరవ్య పీ
రాంగమ్ముల్ నులుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గొంతేయుల కిమ్మహివలయమున్ దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగసూర్తి తచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

— శ్రీకృష్ణుడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీది కుటుకుట —

వ. అని పటికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్తణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం
బద్ధనాభుండు సునాభం బగు నాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమ్మి పేర్చి
యుగ్యంబుల పగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరచంబు డిగ్గ నుటికి. 154

తే. అవని కంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱుగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱుంగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజిత భయంక, రాననంబునఁ జెలంగంగ నడరుఁ బెలుచ. 155

శా. అఃహోమధునుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భిష్ట కుంభేంద్రువై
సింహాంజ్ఞాసుభాసి యై కవియు నుత్తేకంబు నాటోపమున్
రంహస్సూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడక జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్పినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమివోలె సుయోధను నగ్రనైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱుగు దన్నినఁ జేష్టలు చక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాలు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కస్పరమేళుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదు గాని వేగ ర
మైప్పుదె నాకు నిట్టితెఱుఁ గుజ్జ్వలపుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుటికి పఱచి పురుషోత్తము
పిఱిందిదెసఁ గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగు నతని నాయతశాఖం
బగు విపులశాఖం గొనిపోవు మహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు
పదియడుగులకొలది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి
యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్ల నుం
దేపపు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైన ధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యము
రూపఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాడ విం
కట చనితేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవనేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.*

161

వ. అనిన సవ్యసాచి సమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం
బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బొంచజన్యంబు
పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం
బొండ్రిండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరిమృదంగాదితూర్యనాదంబులు
సెలంగ మార్కొని కడంగిన.

162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱం గమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ
డగ్గటి మెఱంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్.

163

వ. ఆ సేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవ శృల్య దుర్యోధను లడరి యర్జునుపై శక్తి
గదాసప్త నారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును
దోమరంబును నొక్కొక్క భల్లంబునను నేడు నారాచంబు లేడింటను దునిమి
పేర్చి యొంద్రాస్తంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకార క్రూరశరకలాప రూపం
బునం గవిసి కౌరవనైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను
నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసుని చాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిది వాల
మ్ములు శల్యుమేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు
పాంచాలవృతి విరాటప్రముఖు లగు జోధులు గోలుతల సేసిరి మన బలంబులు
గాండీవగుణనిష్ఠుర నినదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్ల నయి యుండ భవ
దీరుసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందను నరదంబు బొదివి రట్టి సంకుల
సమరంబున మహేంద్ర బాణంబుచేత మన దిక్కున.

164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాచకట్టువడియె సామజములు
చదిసె గాలుబలము చామరచ్చత్ర కేతువులు నాయుధములు దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బేవులప్రోవులు ఫేనపుంజం
బులును మేదోమాంసము స్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగు రక్తనదీప్రవాహంబు
భవదీయ సేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళ క్రవ్యాదాది భూతంబుల నోలలాఝె

*“చ. సరసిజనాభ నీ వలిగి చక్కగఁ జూచిన నీయజాండక

ర్పరమున జంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రమం

గరమునఁ జేర్చి బిట్టులుకఁ గౌరవనైన్యము లెంత బాహువి

స్ఫురణము సూచ నేల యడుపుంగవ కోడము సంహరింపవే”

ఈ పద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రితమైన యొక ప్రతియందు 161-వ పద్యమునకుఁ దర్వాత
నున్నదిగాని ప్రాతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహ
నాదంబులు నేసి రంత సరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితం డయ్యె నా
సంధ్యాసమయంబున నిజనై న్యంబునొప్పునుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబుల దుర్ని
వారత్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లిక దుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం
బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహితం
బుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు నెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం
జని రమ్మూడవనాటిరాత్రి కురుపతివీటిజనంబులు గిరిటిపరాక్రమప్రకారంబులం
దమ దెస నానాదేశంబులఁచతురంగంబులు వొలిసినపెల్లును నంతంతం గుములు
గట్టి చెప్పికొనుచుండ.

166

— భీష్మని చతుర్థదివస యుద్ధము —

- క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచినన్
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167
- క. ¹అతిరయమున గురుండు భవ,త్పుత్రుడును బాహ్లికుండు నెయిది తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృంహిత హేమానేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168
- క. కాచుకొని మేఘమాలా, కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవనై న్యం
బాహుధవీరరసని, స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచె బాండవబలమున్. 169
- క. కురునేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధరలీల సూర్యచంద్ర, స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170
- క. వెలిగిరి బలములు దూర్యంబులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పుగ వడి, దలపడియెం గైచువుల నడచు లెగయఁగాన్. 171
- వ. ఇట్లు దాకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం డొల్లవైచుచుఁ గుంతకురికాదులఁ
గూలం బొడుచుచుం గరవాఁపరశ్వభ్రమభ్రతులం దునియ వ్రేయుచు గదా
ముసఃముద్గరంబులఁ జదియ మోదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు.
- క. పురికొనుచుం దెరలుచు నో, హరిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.
- క. పలుచోటుఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లివ్వాడ్కిఁ బోరఁ బాఠునిపై న
గ్గలక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల వని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.
- క. పతియును ద్రోణుండు వివిం, శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రద్దన, సుతుఁ డయ్యెడ్వరను దాకె సురలు నుతింపన్. 175
- క. వారలశరనివయము దు, ర్వారవిశిఖపంక్తి దునిమి వాసవపాత్రుం
దారుఢతేజఁ డై వెలుఁగారెను హుతవహ్ని క్రియ రణాంగణవేదిన్. 176
- తే. భీష్మఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ, జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

మీఁదఁగురియంగ నాతఁ డమేయభల్లతతుల నన్నింటిఁదునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ బెల్లు సెల్లు భీష్మార్జునులకయ్యుం బయ్యిరు
వాఁగును గొండ్డొకనేపు నివ్వెఱుపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య
పుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువు పొలిక నభి
మన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురుతనయునియర మేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెన నీదుతనయుని, ధనువు నఱికి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్జును, నీరసమున నొక్క పెట్ట యేయఁగఁ బటుదో
స్సాగుం డగుసౌభద్రుఁ డు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబంబున, శౌర్యమహిమ నధికభైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహావీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు వెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నాన్ని
యడరి యందఱ కన్నిరూపు లై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు
పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్తయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేల రథంబుల
వారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం బొచ్చి కడంగి పోరువిజయుఁ దొదవ్వులం జూచి యే
డైఱఁ బాంచాలనుతుండు సత్వరగతిం దే రద్దెనఁ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునఁ వైరు లు
క్కఱః దాఁకెం దమనైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగఁ. 183

వ. ఇట్లు భృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది,శరముల మద్రైశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధరగతి యగుకృతవర్తుని, యరదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్. 185

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటఁ భృష్టద్యుమ్నుని, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్నదుఁ డై నొప్పించినఁ గెం,పొదవినమో మలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపౌత్రుఁ డుద్ధతఁ,శోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి పణిరా,బోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుహయసం,లానము, జంపుటయు శల్యతనయుండు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానమ వాహనము కాఁగ మద మలరారన్. 190

— శల్యనందనుండు భృష్టద్యుమ్నునితో యద్ధంబుసేసి చచ్చుట —

క. పలకయు వాలును గొని తెక్కులు గలవెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గాంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా,బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

192

వ. ఇట్లు గవిసి.

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లం బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిధీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుసనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగి లెశిరము, 194

క. తల వ్రయ్య లై నఁ బ్రాణంబులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ దెల్లె నశం
డలు కొంది కురులం బాకులతం బొందంగఁ గొండగిహలినభంగిన్, 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీపుఁడై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవాధీనము సర్వంబు నస్తదీయస్సాయ
త్రేనలఁ బాండునృపాలక, సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో, ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు ¹నావలికిని నీ
చే వినియెడఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధను దుర్జయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు
వాడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్న వారముగా మనిన
సంజయుం డది యట్టిద నీపై న్యంబుల నేనాంగంబుల నేకంబులు వొలిసె నొరలు
మడిసెదరు దిరమై మిను మని యి ట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం
బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతని విల్లు
దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ
జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్పు దుర్దు
ఖుండును దుస్సహుండును దుర్త్తర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును
బురుమిత్తుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట
కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పక్కమ్ము లేసిన నాపృషత
పౌత్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱిపి
యందఱకుం జాలి సమరంబు నేయు చుండె. 200

క. నకులుండు సహదేవుఁడు మామకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర, ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు పై నోగ్యవేతంబుగాఁ దఱిమిన మన
యందుఁ గల దండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు నేసి రంత దినమణి యంబర
మధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

- తే. భీమనేనుండు నేడు సంగ్రామమునకుఁ, ¹దీటుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుడై గద సూచుచుఁ దేరు నీదు, తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దలుముటయును.
- క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
²నీకఘను మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204
- వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205
- చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియు వాసపుచందము దోచె నత్తఱిన్. 206
- క. నిజసింహనాదమున న, గ్రజములు గుండియలు వగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డి ట్లేచి ది, విజవర్గము పిచ్చులింప విస్ఫురితగతిన్. 207
- వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చు నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కపిసి రందు నకులనందనుం డగు శతానీకుండు
హస్తీకులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208
- చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్ప నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యిరుపీనుఁగుం బడన్. 209
- క. ధృష్టద్యుమ్నుండు నుజ్జ్వల, దప్తాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్క్రష్టగజఘటలఁ గలఁచె న, వప్తంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210
- ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూలిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీపులు పిండువీచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేట లాడఁగన్. 211
- క. అభిమన్యుద్రుపదసుత, ప్రభృతు లతనితోన్ మెలఁగి బడలువడఁగజ్జన
య్యిభచయము నితితనిశిఖ, తుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212
- క. ద్వీరదము లొలుఁగెడివియు నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడివియు భువి, బొరలెడివియు నయ్యెఁబవనపుత్రమునుమునన్. 213
- క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, నేనం బీనుండుపెంటఁ జేసి యెలంగెన్. 214
- క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

- కరులం దోలెను భీముడు, వెరవున గోపకుడు గదుపు వెలిచిననూక్కిన్. 215
- క. వెనుకాలి దూలుమొగిళులొ, యన నిభములు విటిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీడఁ బాట దుర్యోధనుఁ డదలిచి సర్వనై న్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216
- క. పతి పురికొలిపిన నమవన, నతిశయముగఁ జొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నవ్వాఁడతి నెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి యై. 217
- వ. ఇట్లు నిలెసి యార్చి తఱియం జొచ్చు వృకోదరనకుం దో డయి భృష్టద్యుమ్ను
సౌభద్రప్రముఖు లగు రథిజనంబులు. 218
- క. విడువక దాపట వలపట, గడిమి మెటయ నిలిచి యపుడు కారననేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కుమ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మన మెలరారన్. 219
- క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు గౌరవవ్రాహ్మణంబు
బొడి సేయుచుఁ జేర్చెం దన,యొడలు మనము నంత కంత కుఱ్ఱుడు నుండిన్. 220
- క. ఉరమునఁ గటి మై దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్ర చతురంగంబుల్
ధరఁ బాడుకట్టువడ నిష్ఠురగతిఁ, దాడుచు సమీరనుతుడు చరించెన్. 221
- తే. తుంగమడువున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయనై న్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రమం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూ లపు గగనచరాలి వొగడ 222
- క. వెటచఱచి వెగడువడి ని, వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబవీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుటక నదీసుతుడు దాకె నుద్భటభంగిన్. 223
- క. అరదంబురవము నెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాటుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్. 224
- వ. ఇట్లెదిర్చినం జూచి. 225
- క. అంబరము వగుల నార్చి జనంబు వొగడఁ గృష్ణననుజనకు మార్కొని తి
వ్రాంబకములు పడియింట న,లంబునుడు దదంగకంబులం గీల్చెన్. 226
- వ. ఇవ్విధంబునం దాకి బెట్టు నొప్పించినం గోపి.చి. 227
- చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు శీఘ్రము నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పుగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టనితోఁ దలపడ్డ నుతించె నై న్యముల్. 228
- వ. ఇట్లెఱంగునం దలపడి. 229
- క. భూరిశ్రవుండు దొడ్డిది, నారాచము లతనిమేన నాటించిన నా
కారవృత్తిఁ బటువిశిఖా,సారంబున ముంచి నొంచె కై నేయుండున్. 230
- ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుడు గ్రంధుగ సౌమదత్తిక్
బాసటయై కడంగ నట పాండవులన్ హరి తమ్ముఁ గూడి పె

త్రేసిరి వారిపై నధిప యే ద్దైత మితి బకారి యప్పు సంత్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్.

231

— దుర్యోధనుడు భీముని మార్కొని మార్కుఁ బొందించుట —

ఉ. తమ్ములు వీరినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్పుచుం
దొప్పిదియమ్ములం దనుపు దూటులు నేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్మపై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వె యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్.

232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడుశరముల నేసిన భరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథచోదకుం డై నవిశోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి మఱియు నొక్కమ్మున ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁ డై యొండొకచాపంబు గైకొని యుగ్రఫల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును వేటొక్కనింట వ, జంబుఁబోనినారసంబు దొడిగి
రాజరాజు ¹వెస నురం బాడ నేసిన, మార్కు వచ్చి యతఁడు మ్రొగె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రాతనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ, తనయునిఁ బొదివిరి పటుప్రదరపుంజములన్.

234

ఉ. అంతకు సేద దేటి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసై నికుల్
సెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై.

235

వ. అప్పు డపరాహ్లాం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్కుసులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధ సులోచనులు భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్మదుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలుపురు బహుశరంబు లడఁగించుచు నతనిం
బొదివిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు² బాలమృగంబులం గని కవియు
చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు నంత కాలయంబున కనిచి సుషేణ వక్షస్థలంబున వలుఁదనారసంబునా
రించి పడవైచి భీమబాహునస్త్ర పంచకంబునం జంపి నుగ్రును త్తమాంగంబు వెడఁ
దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం బెక్కు
మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగునాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన.

క. వెఱవార లధికభీతి, విఱిగిచనిరి భీష్మఁ డేచి వీరరథికు లం

1. పేరురంగుఁ గాడఁగనేయ.

*తే. “తఁగి రచ్చట నున్నట్టిధరణిపతులు, తిరిగె నైనయంబు లన్ని యుద్గిర్ణవృత్తిఁ
బరమసమైద మందిరి భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ననుజు లెల్ల.”

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాతప్రతులం జూపట్టదు. 233-వ పద్యమునకుఁ దర్వాంతఁ జదువ
వలయును. 2. పాలుమృగంబులం.

దఱఱ జూచి రాచకొడుకుల, నలుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడుంకం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుదర్పముం నలంపిం చెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లర క్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేటు లొక్క మొగి బోరనఁ బె క్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేళి సల్పనడగొండగతికై సముద్ర గ్రమూర్తి యై. 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాండవయోధులు నిల్వరించుటకుఁ జాలక ని
చ్చు వడినఁ గని వెల్లుగఁ గౌరవనై న్యము లడరె నుద్ధరస్ఫురణమెయిన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు పఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లఁ బోవుచు నీడమతఁ డూతగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

— ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట —

క. మనసేన పేర్చి వెల్లార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబును
నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాఫలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం
బొప్ప నప్పొండవులకుం దోడుపడ నై రావణాయాధుం డై యింద్రుండు చను
దెంచె నను బుద్ధి వైరులకుం బుట్టనట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టెట్టివి
యని వినంబడు నాభంగిమత్రేభంబుల నెక్కి తక్కుటి దిక్పాలరహాలికం దోడి
దానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడు భగదత్తు
దంతిం బొదివి. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యటిముఱి మనసై
న్యమైల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లగ్రవ నొరలుచున్.

వ. ఇట్లాభలంబుగా భగదత్తుశండాంబుం దోలి యురవడించి. 247

క. దనుజవతి యేచి దుర్యోధను దెస కడరుటయుఁ దప్పిలామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హెడింబుడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249

చ. తలఁకెడువాడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ. దేమి నేయు వి
చ్చలవిడి భూమిభుం గవిసె సామజమున్ వెస నేయుఁ డంఛు జో

దులకును జేయి వీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్వడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథివరులును గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబా నందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడ్తై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతి వీరులపై ననేక విశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గాంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టె నట్టియొడ నాఘటోత్కచుం డుత్కతోద్ధామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహ నాదంబు నేయ బృంహితోదాత్తంబు లైన తనీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, నేయఁగ మది గొల్పు ద స్తశిఖరికిఁ జేరెం దోయజమిత్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రాద్ధన ననికిన్. 252

ఆ అనిన నట్లకాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్ష మైనరథి క కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని నేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవిధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో దారపటుసింహనాద,స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నబోయి నీకొడుకులు నేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పరఁగ భీమ సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్నుసాంపారఁ జని రాత్త శిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట నెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డి ట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీష్ముని గురు శల్యుఁ దక్కుఁ గలశూరుల నెల్లను వారు సీరికిం గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డి ట్లను, విను మాషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా జనితనమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేచు మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్రు ల ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము నేయఁగఁ జూచి తీవు ద క్కీ డిటు నేయ కేలుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారిగెల్పు మీ యోడుటయున్ ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం,గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన నెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియె దొల్లయుం బలుమాటలు జెప్పుడుఁ బాండవులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబులే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్న యా పెరింగెనువారు పెక్కుండు లే రెరింగిన వారల కావదలు లేవు కాంతేయు లతని నెరింగి యాశ్రయింతురు నీవు సరకునేయవు వినుము చెప్పెద మానసపరస్సు నుత్తరపర్వతంబున గ్రప్రదేశంబున దేవతామునిగంధర్వాపురోగణంబులు గొలువం గొలుపుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు నన్నిహితుఁ డగు శైలిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిలయాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణరత్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తి. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీకే గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటికె సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలు పై యుండున్. 266

క. ఇత్తటి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడు చున్నయది మహాగ్రాసురదుర్వృత్తముల నీవు కరుణా,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్య శ్వరుల దెసఁ బీడ లడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడి నీడయుం బోని నరనామధేయుం డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించె. నన్నారాయణుండునుం గారుణార్ధగ్రహితుం బున వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు నేసిన నక్కొలుపువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు నేసి ప్రార్థించితి వెవ్వరోగో వీరలు నాపుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్ నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టు డనుచు దానిఁ దలకొనితి దయన్. 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీరలఁ గేవలమర్త్యులని సరకు నేయనివారలు నెడుదు రెరింగి భక్తి, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినఁ డెందున్.

వ. అని యెరింగించి బ్రహ్మ తనలోకంబున కరిగెఁ గొలుపువారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లయు మహామునులు నిన్ను నరనారాయణతోడివైరంబు వలన దని వారించిర కాదే నీవు మదాంధుండవై మానవైతి వింకనైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్మం దూర కుండెగౌరవపతియు నప్పలు కులు పెడచెవులం బెట్టె మిరు దగువారు నేయుహితోపదేశంబు లాదరించెదరె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహిపతి కి ట్లనియె.

273

— భీష్మని పంచదివస యుద్ధక్రమము —

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కై నేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్మని ము న్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

ప. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంత బాండవులును శ్వేన
వ్యూహంబుగా మోహించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల
ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంతంబునం గిరితీయు
వామపక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీచున
నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును బుచ్చంబున నకుల సహదేవ సహితుం డయి యుధి
ష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్వీధంబున సన్నద్ధంబు లయిన యుభయవ్యూహంబులు
మేదురతూర్పునాదంబులు రోదసీకుహారంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన, 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలఁడై
మకరక్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ బొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిపు ప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోడఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దమార్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుడు వచ్చి దివ్యశరవర్షనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మనిగర్వం బుడిపి మహాష్టలుఁ డై కౌరవేంద్రు యోధుల కెల్ల
గ్రీష్మాదిత్యుని క్రియ నర్చిష్ట త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

ప. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కి ట్లనియె 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్మండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే నేన నరుడు, నొంపఁగా నిట్లు లొప్పరికింపఁ దగునె.

ప. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో ని ట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁ, గాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
వైవఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారి గెల్వ, మాకు శక్యంబె చని గానిమాటలే.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాంశతమాజ నైనిక వ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెనఁగఁ దాకె నస్త్రాచార్యుక్. 283

— ద్రోణుండు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై పాండవ నైన్యంబుపైఁ గవియుట —

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన నవ్వుచు బెడిచంపుపారసములు
గురుండు శై నేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యంకును శాంతనవుండును నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయదొడఁగటయును నేడ్డెట ద్రౌపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

- బటరయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దు,ర్వారవిశిఖతతుల వారిఁ బొదివె. 284
- చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్దణనిస్వనంబు పె
ల్లడరంగ బాణజాలము వియ త్తటిఁ గప్పంగ నీదునై న్యముల్
సుడివడ భీష్మః దాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాట దానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయె దొలంగి యతండు భూవరా. 285
- క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా,ర్యునిః బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱచు నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖంఁజి దెరల్చెన్. 286
- క. అమైయుఁ గౌరవులును ద,ర్ప మ్మలరంగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్మఖమునఁ దలఁపడినను, సమృద్ధం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 287
- క. ధూళులమేఘంబులుఁ గర,వాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతటి
వ్దాలయు గుణవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288
- క. ప్రోవులు గట్టినగుట్టువుఁ, జేవులు నేనుఁగులతఱచుఁ బీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289
- క. సమరాంగణంబు కడుఘో,రముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
కృమితి వడఁకాడఁ బొగడెను, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్. 290
- క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రా,పునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291
- క. భీమునిదెను గాళింగో,ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు,భూమిశుండు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292
- చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందలు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱవ నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱిగొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
డ్డఱి విశిఖప్రతాన మను తీవ్రసమీరము నేపు సూషిన్. 293
- క. ఆరథనివహంబులు న, వార్దణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుండు గాంగేయుమలుపు సొచ్చె వికల మై. 294
- వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీర త్రిగర్తకలింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకుని నైంధవులు దుశ్శాసనుం బురస్కరించికొని యుర
వడించి భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనాదనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశ
కరూశ పాంచాల నై న్యంబులతో ధృష్టదుమ్నపురోగము లగు రథికముఖ్యులు
గడంగ కవిసి రప్పుడు విందాసువిందులు గాశిరాజును నైంధవుండు భీమసేనుని
వికర్ణుండు సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ

ద్రిగర్తులు నకులుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృహహానికికులు భృష్ట
ద్యుమ్నుని సాభద్రుండు సాల్వకేకయులను భృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడు
కులం దలపడిరి యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాకె నిట్లు సంకులసమరం
బైన నస్త్రశస్త్రసంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మథ్యాహ్నాప్రచం
డంబు లై యున్న చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరచంబులు దాకిపడి పొరలు
కరులును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగు రథంబులును దురగఘురపుటవిఘట్టిత
గాత్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గానర్గళప్రహరథారాశర క్తసిక్తంబు లగు
ఘోటకంబులు నై చూచు భేచరులకు వెక్కిసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు నుద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుండు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మహామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం, గునకు సిఁహులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్టివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకులగతి ఘోట, కములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుండు పట్టుఁ డిట తెం, డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి చె,చ్చెరఁ జొరుఁ డనునువిప్ర వారిసేనఁ జెలంగెన్. 299

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్టివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మాతండ్రియెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్రాహ్మవిదళ, నంబుసేయఁదొడంగెభూనాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుండు లయకా, లాంతకుఁడుంబోలెఁ బేర్చి యతిరథసమున్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం. గుంటిసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్మఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, బ్ధాసితగాత్రుఁడుగఁ రెండు బలములుఁ జొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాక నర్జునుండు వోఁగా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చుం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ధ్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వేఁటొకండు గొని యెనెఁ ద్రొడి వెక్కిమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఊక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వలువుల్లగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, ¹డలు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్. 306

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుగదిరి విప్రీతోడ మెయికొని పోరి

- ట్లచ్చుపడ నేటి కని వివ్వచ్చుడు క్రేడించి యొందు వలనికి నడచెన్. 307
- వ. తదనంతరంబ. 308
- ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మనిపైఁ జన నడ్డ మై కురు
గ్రామణి భల్లవంచకయుగంబున నాతని మేను సింఁచుడున్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండుగఁజేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309
- వ. కనుంగొను జనంబులు. 310
- క. చండవిరోధితిమిరమా, ర్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దమలో ని ట్లు
ద్దండతఁ దెనఁగుట ధృతరా,ష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జూచి. 311
- వ. అని రట్టియెడ. 312
- క. కురుపతికిఁ జిత్త నేనుఁడుఁ, బురుమిత్రుఁడు వేల్పుఁటేకిపుత్రుఁడఁ బ్రాప్త
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుఱాధ్వని నెలఁగన్. 313
- క. పురుమిత్రుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు సప్తభిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్త నేచుని, బరమాంబక¹దశకమున విపాతితుఁ జేసెన్. 314
- తే. ఎన్ని శరముల నభిమన్యుఁ డేసె దమ్ము, దారు నన్నియు శరములఁ దరిమి చిత్త
నేనపురుపుత్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాట భీష్మ డవ్వీగుమేన. 315
- ఉ. ఆతఁడు చిత్త నేనునిశరాసన మే డైఁజు ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమలుపు వచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్వ్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జూచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316
- క. ఆసాభద్రుం డుగ్రపు, వేసని దావాగ్ని శుష్కవిషివస్తు నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317
- క. రంగత్ప్రేథనస్తుత్యతు, రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులి
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318
- వ. ఇట్లు వేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్షణుండు. 319
- ఆభిమన్యు లక్షణకుమారుల యుద్ధము —
- క. తలనడి నానాస్త్రము లగ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లా టి
ట్లు మైనయలుక నాతని, లలితోరస్థలమునం గలయ నాఁచెన్. 320
- చ. తెరలక లక్షణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థసట్టిపైఁ
దొరఁగ గఁ జేసెనం గినిసి తొల్ల హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్తఁ డు
ద్ధరగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్తఁ డమ్ములన్. 321

- ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ డనతేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చె ¹నెల్లఁ జూడ. 322
- క. కురురాజ యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323
- ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్యత్యమునం దనర్చిన నుదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
²హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁ డై వెనఁ దాఁకె నాతనిన్. 324
- చ. కలవడి యంత్యకాలశిఖదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు పరఁగించుడుకా భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడియో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్పుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండు న
గ్గలిక నెదిర్చి యిట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325
- క. భూరిశ్రవసుఁడ యెక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపువేడుకమెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకుకా మాలోనన్. 326
- చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోషిన్
సునిశితబాణముల్ వఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్టయే
పు నెఱుఁడన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327
- క. పొలివోనిశౌర్యరేఖం, జేలఁగుచు వాఁడెయు లతనిఁ జేడ్చుడఁ బెక్క
ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328
- క. కోదండదళకశీఘ్ర,చ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియుకా
భూదేవికి బలిగా ని,ష్పాదించె గౌరవేంద్రబలములు నెలగన్. 329
- వ. ఇట్లు వడిన కొడుకులం గని వృష్టివీరుండు. 330
- చ. వగపుచు గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దనుముడుకా వెన నాతఁడు నట్ల చేసె బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడికా దిగి నేలకు దాటి రిద్దఱున్. 331
- వ. అట్టి సమయంబున. 332
- ఆ. వేగ మెయిది వృష్టివీరు భీముఁడు కురువీరుఁ గురునిభుండు గౌరవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపై, బెట్టికొనుచు చొలంగఁ ప్రీతిఁ జనిరి. 333
- వ. అంత. 334
- క. అపరాష్ట్రసంగతుం డగు, తపసుం గని ప్రాద్దు గ్రుంకె దడ వేగుదు రీ

1. నృపుఁడు నూడ. 2. హుత్యభివృద్ధి తాన్నిక్రియ.

- రిపు లని కడంగి నరుఁ డ, స్త్రవరంపర వఱపి నీదురధికుల నెల్లన్. 335
- వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336
- క. సైరింపక యేడ్డెఱఁ గురు, వీరాగ్రజే యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి, స్సార్గగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమోదన్. 337
- క. కడువెను గవినయవి గ, వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వాలినసక్రియఁ బొడి, పొడి యయ్యెం గురుబలంబు పొం గడంగంగన్. 338
- క. కిరణంబు లడంగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయుఁ దరణి యపరాద్రిశిరగి
స్ఫురణను నధికరణాలం, కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడక. 339
- క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన, సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేటికి నని సా, లింతము గా కింక బోర లెన్నెయున్నే. 340
- వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ
నియమించి. 341
- క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై, న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుంగంగాన్. 342
- తే. రెండువీళ్ల జనంబులు రేలు వివిధ, హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితకోష్ఠీనోదంబులను బ్రమోద, భరితు లై ప్రాప్త వుత్తురు భరతముఖ్య. 343

❦ భీష్మని వ్యధివస యుద్ధ కమము ❧

- వ. ఏనవనాటిరాత్రి సనుటయు దెలితెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి
రావించి మకరవ్రాహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ
బ్రీతి నెక్కిన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలవతులు
శిరంబును గవలు కన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌధద్రుద్రాపదేయ
ఘటోత్తచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుం డై యుధిష్ఠిరుండు కంతంబును
ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వం
బును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజ
శతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్చంబును నై పన్నిరి
భీష్మండు దానికిఁ బ్రతివ్రాహం బూహించి క్రౌంచవ్రాహం బమర్చి యందఁ
జంచువున, దాను గురుసహాయం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్రులును
మస్తకంబునఁ గృతవర్తయుఁ గాంభోజబాహ్నికులును గళంబున శూరసేన పరి
వృతుం డై సుయోధనుండును నుగంబున సౌవీరసమేతుం డై భగదత్తుండును
వీఁపున విందానువిందులును! వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవన
పతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురువేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి
రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబులై నడచి శృంగభేరిప్రముఖతూర్యనాదంబులు
నెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున.

- క. తలకడచి నడచుద్రోణుని,యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద,ద్బలమువయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 315
- వ. ఇట్లు వఱపిన నతని కోల్లలకుం గాక. 346
- క. తనముందఁటియోధులు పిలు,సనుటయుఁ గుంభజాఁడు కినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347
- క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి,వ్రూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవినెన్. 318
- క. మీతండ్రి ద్రోణునకుఁ దోడై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతస్పృశయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349
- ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డడరినఁ గౌరవ,సైన్య మతనిచేతఁ జాఁచకట్లు
వడియె నపుడు ధరణివతు లిద్దఱును జేయి,వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350
- వ. ఇన్విధంబున ధర్మనందన దుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండును
గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 351
- ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాల, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దై వకృతముగాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న,యెఱుంగఁజెప్పెవిదురుఁ డిట్టులగుట. 352
- క. అతఁ డెంత సాటిచెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజాఁడు, మతి కర్తమువెనుకఁ జనక మానునె యెందున్. 353
- వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడువ నచ్చు నెట్లు గానున్నది య ట్లయ్యెఁడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 354
- ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుంగమి, యెఱిగి యెఱిగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటిజూచంబ, నేఁడు కయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య. 355
- వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుష్కారనుండును
దుర్విషహుండునుదుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుఁడును జయత్సేనుండును
వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్ణుండును
దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుఁగొని యక్కుమారులం దాఁకిన. 356
- తే. వార లందఱు నొండొరుఁ బేరు వేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె జనుదెంచె భీముఁ డీతఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణసేసి. 357
- క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు,నిగ్రహలఁపటుని భీమునిం జటులగతిక్. 358
- వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబుతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబున పొదలి సారథిం గనుఁగొని నీ వీరథం చిచ్చట నిలిపికొని యండు మని
నియోగించి గద వ్రచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

- చ. కవినీ యుగాంతదండధరుకై వడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
పవులగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు ప్రక్కలు గాఁగ దర్పముం
జవము బలంబు నొప్పంగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నని వడె థాతునిర్ప రమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360
- క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తపుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ నిష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుడు గదతోన్.
- క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుండ రథము డిగి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజమ్మె యుండఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362
- ఆ. భీమనేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు తెఱిఁగి ద్రుపదపుత్ర కుండు
శస్త్రగురునితోడ సరథసవృత్తిమై, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి కలఁగ. 363
- క. భూరిరయంబున నదైనఁ, దేరు వఱసఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
తొరఁగిన కాంచి శోకము, గూర్క గద్దదిక నెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులన్. 364
- తే. ఆర్తుఁడై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాడు నాయొడ తెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెప్పుమ. 365
- వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 366
- చ. గొదకొని థార్తరాష్ట్ర లతిఘోరవిధంబునఁ జాట్లు ముట్టిన
న్దవమునఁ దేరు డిగి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనఁ
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి బె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుడు భీముండు వారి నై న్యమున్. 367
- వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368
- ౭౭ ధృష్టద్యుమ్నుండు భీమసేనసకుఁ డొడ్డుడుట —
- క. కడవడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁబడినకరులగములు వొరలుటకతనఁ
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369
- వ. ఇట్లు భీమనేనుఁ జేరం బోయి. 370
- క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుండ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసె గురువితతిపయిన్. 371
- క. అత్తటి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికనరులతోడ నిట్లు నీదు
ర్యృత్తునిఁ బొదువుడు భీముని, ¹యు తలపాటుడుపుకడఁక నుడుపుడు గడిమిన్.
- వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్టి ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమాహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన
నప్పుడు దప్పిదీర్చుకొన నెడగని యనిలనందనుం డొక్కమడుపున మధురశిరజలం

బులఁ బానంబు నేసి యుల్ల సిల్లి యాద్రుపదపుత్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ
1నాచార్యుండు గయ్యంబు నేయుమునుమున భృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన
తెఱపిం గదియఁ బాంచాలపతి కఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోపంబు నై రింప నలవి గాక, జడిసిపోయిన నాతండు శంఖ మొత్తై.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి భృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తపీయ
ప్రమోహన మార్గణమూర్ఛితం బయిన శూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు
రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణంబున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సుం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవిధంబున నాచార్యుప్రాపునంజేసి యేసి నీకొడుకులు పవనద్రుపదుల కొడు
కులపై నడఁచిన గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రౌపదీయులను భృష్ట
కేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలిగా రథంబులు వఱపి భీమనేన
భృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దలు నై న్యూటోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
త్వాపాలసుతుండు భీముండు, నేపారిరి నీదునేనయెసకం బడఁగన్. 378

వ. తదనంతరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల నొరవచ్చి గురుం
డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్ప దెరలఁ గురిసె శరతతిం దీప్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్వతుం డిడపుడు కట్టుపకా సయి వీరఁ దాఁకిన
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన వెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసప్తతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రాద్రుర,సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేనెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిఁ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిఁ
మరలం బాతె నతండు వాయుసుతుండు మానింప మానింప న
పు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివె భూమిశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

—ॐ ధృష్టద్యుమ్నుడు క్రోణునితో యుద్ధము చేయుట ॥—

తే. అంత నొం డొకసారథి యతిరయమునఁ

జటుఁహయములఁ బూన్ప బాంచాలసుతుఁడఁ

దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర

మాభిరాముఁ డై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ.

355

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుడు గడంగి యెప్పటియుట్లు కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును. 356

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి- క్రూరోగిహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యోధనుమీఁద నిశాతవిశితతి నిగిడించు.

357

క. కురువతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేనెఁ
గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్.

358

వ. దాని కతండు చలంపక వృకోదనుపై వివిధశరంబు లేసె నతని తమ్ములు దలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియుట్లు బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యక్కుమారుల నభిమన్యుడ్రాపదేయఁలును ధృష్టకేతుకేకయులును దాకి గట్లు
వారును నవ్వూరుతియుం గూడి దారుణభంగిం దటుముట సై రింపంజాలక. 359

క. విఱిగి భవత్పుత్రనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
డైట నెగచి వగచె వారం,దలుఁ దనచే జచ్చు టపును దప్పుటకుఁ గడున్.

360

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరా, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యముఁ బురికొలిపికొని రథ,సమున భీమాదియోధసంఘముతోడన్.

361

క. అపరాష్ణాసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెట
రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కఠరిమితబలుండు కురుధరాధీశునకున్.

362

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణండుఁ జిత్రసేనుఁడుఁ బార్థపుశ్త్రమీఁదఁ
గవిసిన నతండు వికర్ణరథ్యంబులఁ గూల్చి యాతనివయఁ గుప్పెకోల
లిరువది నాటింప నరదంబు డిగి ఘీతి యూన నాతండు చిత్రసేనురథము
పై కేగె డ్రాపదిపట్టు లేవురు భీమునకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాకి

తే. మేను నెత్తును వట్టుగా మెటుఁగుటన్ము

లేయ వారలఁ దలపడి యేనువార

సముల రారాజు వో నేసి సరభసముగఁ

దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ బొచ్చె.

363

క. చొచ్చి చతురంగవిఠతులు, విచ్చునటులు నేయుటయును వివ్వచ్చుడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్ట లాడం బోరెన్.

364

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి.

365

- వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చినవేగిరపడి వాయునందనుండు
సుయోధను నేడ సమయింతు ననుసంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు
వఱపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని. 96
- సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంతించి యున్నయుత్సవ మిప్పు సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ దీర్చెదఁ గృష్ణుండు దెలుప నీవు
సరకు నేయమియును సభలో నులూకునిఁ బంచి యాడించిన పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు
- తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్రగతినెదుర్కొని రథతురంగముల సూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేడ్తెఱ నఱకె భీముండు నెలఁగి.
- ఉ. వేటొకవిల్లు పుచ్చికొను వేగములోనన కారవేంద్ర మై
దూఱ వృకోదనుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీతిన మూర్ఖు వచ్చి యొటగెం దఱ చై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 399
- వ. అట్టియెడ జనుద్రఘంప రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు
కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దన రథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని
పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి
నైంధ్రుం దలచడినఁ జిత్ర సేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్తుం
డును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం
బొదివిన. 400
- క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్రుండు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నై దెద
ముల నేసి నొంప వారలు, దుఃకక వెన ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 401
- వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు నేయం బూని మున్ను విరథుం డై పోయినవాఁ
డగుటం జేసి. 401
- చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్పు తనుఁ దాకిన నాయభిమన్యుఁ డల్లి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మైఱుఁగులతోడఁ గన్ద్రబిజము మేసినిఁ గూలంగఁ జేసి యంగముల్
గిఱిగొన బాణముల్ నినిచుఁ గేలిమయుం బటుకప్ప మేర్పడన్. 402
- వ. ఇట్లు నొచ్చిన వికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపట్ట కవ్వడికొడుకుపై
నుంపడించిన. 403
- ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును నేడ్తెఱ నాతని కడ్డ మై తురం
గావలి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ నెడంగ ముంచియునుఁ జేడ్పడఁ జేయంగ నీతనూభవుల్

వోవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కంగన్.

404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతాసీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధ విక్రమక్రీడ నలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయసాంచాలపతులు బాసట యై చటులతరతురంగమాతంగస్యందవసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్ప రుసును బ్రతివీరుల నటుముటుయు నప్పుడు పతుంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబు మఱుగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటు విశిఖినితానంబులవేడిమి సూపి యమ్రోహరంబు దెరల్చి తన మొనల మగల్చి కొని సమగంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగె బాండుసూనులును మేనులు నెడ నెడ చెమర్చ విడిచలకుం జని రని యిట్లు సూజయుం డాటరదివసంబుచాహవంబు తెఱు గెఱింగించె నప్పుడు.

405

క. కిష్కిరమర్దనునిచే, నిమ్రైయి నో టారఁ బెక్కు లేలులు వడి ద

ర్పమైడలి మూర్ఛ ముచిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురువాఘఁ డెట్టుకడఁగెనొ యనికిన్.

వ. అని సకాతుకంబుగాఁ బలికిన.

407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి

స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామ రే

ఖారమణియ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం

సారదురామయాసదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా.

408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీ ద్రాంతరంగధామాంతర్వి

స్ఫారప్రభాపటలవిస్తారోజ్జ్వలవీపరూపతాస్తవనీయా.

409

మాలిని, అపరదశనలీలాన్యప్తివీస్తారశోచి

ర్ల సితపరశుగాఢాలంకృతప్రాఢముద్రా

భగ్నసనమహితబాహుప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా

హసనసురభివిద్యా హంసరాదై కవేద్యా.

410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకలిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.



శ్రీ ర స్తు
శ్రీ గణేశ శారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

భీష్మ పర్వము - తృతీయాశ్వాసము



విలసనత్వగురుగౌ
రీవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్యావ నిరుపాధికానం
దావహ కరుణానుభావ హరిహరనాథా.

1

—ॐ భీష్మ గాంధారేయుల సంవాదము ॐ—

- వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- తే. భండనంబునఁ దనయుండు గం డడంగి, పోక విని తీవ్ర ఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3
- వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.
- ఆ. మనము పూచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండు రాజసుతులబలము గవినీ
గానీ చేయునదియుఁ గాక నీముండటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5
- క. నినుఁ గొని గెలిచెడఁ గుంతీ, తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెడు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వనిమొన వా రింతబలియు రగు లేమియొక్కో. 6
- క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నిం తన నేల నన్ను నని నాయొడ లో
మినచోటుఁ గలదె వెఱయో, ధనికాయం బైన నకట తలఁకదె చెపుమా. 7
- వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నతి లేక నీకు
జయంబు గోరి పోరెడ వగవ కుడుము. 8

—ॐ భీష్మని సప్తమదివస యుద్ధక్రమము ॐ—

- క. అన విని యూఱడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముండు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్రాహ్మహముగన్. 9
- వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండఁ దమ్ములుఁ జేయం గలదొరలును
సూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మన మొనలం గనుంగొని వజ్రవ్రాహంబు గల్భింపు మని సేనాపతిం బనుప

నతండును దత్త్రాకారంబున పై న్యంబు సన్నద్ధంబు నేసిన నని పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్వభ్రమ లెసంగం దాకె నప్పుడు ద్రోమంబు విరాటుని ద్రాచి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు భృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి కవలను విందానునిందులు
యుథావన్యునిఁ బెక్కండు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమనేనుండు
గృతవర్తను సౌభద్రంఘు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగ
దత్తుని సాత్యకి యలంబునుని భృష్ట కేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకిశానుండు గృసా
చారుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి
రక్తియెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డిట్లనియె.

10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చినబెడఁగు సాల, నొప్పె గౌరవ యోధులఁబుట్టు ముఱసె
సృష్టలనేకులు నామిఁద నిగిడి రేను, జిక్కువటి చదఁ జొడుమిఁచుకుముడఁచి.

వ. అని పలికి గొనయంబు సారించి.

12

క. జననాథులపైఁ బెల్లెసిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షంబున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్ర బలంబుల్.

13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యొంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన.

14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీటిఁ యు
న్నదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రద మై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాటి. భీష్మరథ మాథారంబుగా నిల్చినన్.

15

వ. త్రిగర్తవతి మొద లయిన యమ్మహీపతులుం దెరలి తమ తమ పై న్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జిట్లనియె.

16

క. నేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానిసులకు నేను జూడ మరలం దగునే.

17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నూలుకొని సురనదీసూను నిగు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు.

18

సీ. గురుండు విరాటునికోదండ కేతుదండంబుల ద్రుచ్చి రెం డగబకముల
నతఁడు వేటొకవింట నాచార్యమేనును సూతుని మూఁదేసిసునిశిష్యాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకముల నాలుగింట నోనేసి చాపము సిగ్గ మెడల రెంటు
నేసిన నతఁడు ద న్నెనిమిదియమ్ముల విరఘుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజండు గోపించి దొడ్డ
నారసం జేయ నమృత్యునాథతనయు
సురము వడిఁ గాడి వీఁపున నుచ్చిపోయె.

19

- వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు బెట్టు దాకిన. 20
- క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచు, ద్రెల్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్ల డమునఁ బాట విచ్చెఁ దత్తై నన్యఁబుల్. 21
- వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్రుఁడొకఁడై బటువారాచత్రయంబు నాఁకిం
చినం నతం డలిగి యొక్క పెట్ట పెక్కుమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల
నుగ్గునేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు
సాళువంబుచందంబున గవిసి యశ్వత్థామ యేయు బాణంబులు గృపాణంబునఁ
ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22
- తే. పలక పటియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపాది నింస నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి నేసె నాచార్యనందనుండు. 23
- వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున భృష్టద్యుమ్నుండు. 24
- భృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరఘంజై పోవుట —
- క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ సత్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25
- వ. తుండంబులు గావించి. 26
- క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున, ¹తైఱపిన విరఘండుగఁ జేయ భృతఁ గరవాలం
బుఱక కొని విఘండు నేలకు, నుఱికి యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27
- వ. అట్టియొడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నరపతిం దన రథంబుమీఁదికిఁ
దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబనుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజాం
డర్థచంద్రబాణంబున దద్యాణాసనంబు దుండంబులు నేసి యంగమ్ముల
వాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ జేర్చిన నాశినివంశ
వరుం డచలుం డై యొంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నవ్వూయ మాయించి యతని
నెగడుపఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసంహలుండు సింహ
నాదంబు నేసి కురుబలంబులవయిం గవినె నప్పుడు. 28
- క. కృతవర్త యేని మారుత, సుతునియై దటుమాటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడ నేసి నఃహో, ధృతి మాధ్వామయము నేసె దద్ధాత్రంబున్. 29
- వ. ఇట్లు విరఘండును విశిఖతేదేవంబును నై యతం డేదు వెరిగినట్లు నీదు
మఱిది యగువృషకునరదంబుమీఁదికిరె గె ననిలతనయిండును మన గజఘటలపైఁ
బటురయంబునం దన రథంబుఁ బటపె ననిన విని భృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కి ట్లనియె. 30

- క. విలుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దటచుగ నాడెదవు పాండుతనయులబల మే
డైట దటుంగక వెనఁగుట పలు,మటుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలచన్.
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను మనవారుఁ దా మోసినభంగి బెనంగుదురు
సముద్రంబు సొచ్చినయేటలుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమ దర్పంబులు
మెఱయ లే రది దప్పుగాఁ గొనరాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లి న చేటునకు శోకింపం
బనిలేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగు విందానువిందులం
బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుంజేసిన
నతండు విందుస్వంధనం బెక్కుటయు నప్పించాలవంశవరుండు. 32
- క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
తెం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33
- వ. అట్టి సంకులసమరంబున. 34
- క. భగదత్తు నేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విలుగుటయు మహా
నగ మేకివేగ మాఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుండు దానిపరు వ్రడిగించెన్. 35
- సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని నైన నై న్య మెప్పటియట్టుల పుగికొని యనికఁ జొచ్చు
నాఘటోత్కచుండు బాణావళి వఱవిన భగదత్తుఁ డదియెల్ల మగుడం జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప నవి ద్రుంచిడెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతండు విరథుఁ జేసిన వాండు శక్తి వై చిన నతండు
- తే. నడుమఁ దునుమాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపవలికిఁ
బాటిన ట్లోడి పాతె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగఁచె బ్రాజ్ఞోతిపాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36
- ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతండు
వార లప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రాద్ర మెనఁగ నొంచె మద్రవిభుండు.
- చ. ధృతి బలు పొప్పు నిల్చి సహదేవుండు ప్రేరణనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోకక యుచ్చి పోవుడు
మృతుండునుబోలెఁ దేరిపయి మేకిమగం డగుమద్ర మేదిని
పలి వడినం గలంగె నరపాలక కారవ రాజునై న్యముల్. 37
- వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయిన శల్యుం జూచి సారథి రథంబు నొలంగం దోలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు నేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాంధవుండు 'దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూ
నుండు శ్రుతాయువువైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

నిశాతపాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ దునిమిన నతండు.

39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వే తొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా తండు మహాగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్దను ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాడు భీ తుం డయి పాతె నీబలము దూలగ నబ్బల ముచ్చి క్రాలఁగాన్.

40

❦ చకితానకృపాచార్యుల వ్యంధ్వయుద్ధము ❧

తే. చకితానుండు కృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను వ్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరఘఁజేసి.
వ. అయ్యాదవసించుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా ళమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్గోతముండు దుండంబులు నేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁది కరవాలంబు గొని మెలుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్యతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై ధరణి కెఱఁగి యేడ్డెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లిరువురు మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాసె.

42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్షణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగాఁ జని రధిపా.
వ. చేదివతి యగుధృష్ట కేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదిఋషుల నేపారి యేసిన నొచ్చి కోపించి యాసోమద త్తతనయుండు.

44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్ వే నాటించిన నతండు శ, తానీకునిరథముపైకి నరెం బెలువన్.

45

వ. దుశ్శాసనవికర్ణచిత్ర సేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు వారల నందఱ నాసంక్రందనప్రాప్తుండు పిరఘులం జేసి వృకోదరువచనంబులు దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయంపం డయ్యె నట్టిసయంబున శాంత నవుండు వారిం గైకొని యనేక రాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రాధు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కరుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌంధిలో నిట్లనియె.

46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కుండు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా,దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీప్తస్ఫురణ్.

వ. అని వారలవలను సూప నద్యతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తవతి దనమొ దలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు.

క. మీవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కమ పోరం

గావలయుఁ జుమి యనుచు శ, రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవనై న్యంబు గాండ్డివిపై నొక్క పెట్ట యడరినం బొండవబలంబు
లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యెం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు
రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నటికియు సారధిరధికరథ్యంబుల ప్రాణంబులు
వెటికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడినేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁజేసియుఁ
జర్పంబులు వ్రచ్చియు మర్తంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు
నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించు చుండ నపరాహ్ణం బయ్యె ద్రిగర్త
నాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్ర సుతునిమోదఁ

గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును

నవ్వి యటువదినాలుగునారసముల

నక్కిరీటి యారధికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్దుండు దాకె నర్జును నతనిం

దలకడచి శిఖండి ప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమోద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దవకు దురోధ్యధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను క్రేగంటం
జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్ను దొడర వచ్చు శల్యు నాదరింపక
ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితం దై పాగ్ధనకు బాసట యై
భీష్మునిదెనకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగు శాంతనవుం గనుంగొని
కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు నేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్ర సేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా

వలిమోదఁ గవిసి వాల,ములు గురిసి రతండు సూచి మోదం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవప్రతున కెదిర్చిన నొండు నేయ నొల్లమి నాతండు
కోదండంబు దుండంబులు నేసి షిటుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని
ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యదల్పినం బురికొని యప్పాంచాల
పలిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహా
నలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రంబేసిన నతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు
ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవి
యుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగవేగంబు
మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ అతనిపై నడఁంప నతండు సరకునేయక శరంబులు
గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియమోదిన నాసైంధవుండు.

క. ఉక్కుటి యొండొకనిరథం, బెక్కుటయున్ దొరలు దెరలి యేడ్డెట నెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బతి భీముమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుడు, వడముడిపై¹ నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియన్ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియఁ
దలఁచి యొదిగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పలుప కున్నె.

58

క. అడిదముఁ బలకయునుం గొని, చిడిముడివడ కవుడు చిత్రసేనుం డుఱిఁకెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించె బవనపుత్తునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె
నట్టియెడ.

60

శా. గంగాపుత్రుడు పాండవాగ్రజనియుగ్మంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యతోక్రిధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక శ్రుంచె దాత విభుడున్ శీఘ్రింబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యంధన మెక్క నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్.

61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయునుత్సాహమునం
ద మ్మందఱు బురికొలుపఁగ, నమ్మెన నృపు లెల్లఁ దాకి రప్పుడు భీష్మన్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమృగంబులు మార్కొనినం
జెలంగు సింగంబుచందంబున నలిరేగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాల
కుండు తాళఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాతి
యమ్ముల నమ్మహీశుల తలలు దొల్ల నేయుచు మండలచారియై విహరించుచున్న
వెఱుగుపడి పాండవులు సూచు చుండ శిఖండి కోదండపాండిత్యంబు మెఱి
యుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయనైన్యంబునయిం దఱిమి
దైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున.

63

సీ. సాత్యకి యేచి భృష్టద్యుమ్నుఁడను చానుఁ గురునైన్యములఁ గలగుండువెట్ట
విందానునిదులు వెసఁ దాకి ద్రుపదునికొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హరితమ్మనరసంబుపై కతఁ డేగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముః
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ బ్రజకుఁ జే వీచి రారాజు కడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

1. నకులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద ప్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
లహితముగఁ జేసె రోదనీకుహర మెల్ల.

64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతని ప్రాపున భవత్సేనలు నెలంగి పైకొనియె
నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు గన యెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతనిమొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నవరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ
నెఱచు నెత్తురు పేటులవయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూత
బేతాళనమ్మద్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైన శవంబులం గైకొని చెలంగు
సృగాలంబుల రవంబులను చత్వమయం బతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తవతి
ప్రముఖు లగు జగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచిన సవ్యసాచియు సైంధవాది
వసుంధరాఁతులం జిక్కువడం. జేసి యక్కుమిఱచిన మాహతియుం దమ
యన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి
సమస్త పరిజనపరివృత్తుం డై.

65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానంచనునికడ కరుగుచెంచి
బలము లన్నింటిఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్త సన్ని వేశంబుల కతఁడుఁ దారు. 66
వ. సప్తమదివసరజనీనమయావసానం బగుటయు.

67

— భీష్మని యష్టమదివస యుద్ధక్రమము —

క. భూపోత్రమ విను పాండు, ధౌపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకేలీపరు లై వెడలి రుగ్రులీలు మెఱయన్.

68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు కూర్మవ్రాహ్మహంబు చీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్రాహ్మహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్రాహ్మహం బెయ్యెది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్రాహ్మహంబు పన్నె
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱచు భేరిమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతి ప్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం
బొగలేమి మంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయు పరాగపటలంబు లంబరంబునం బరగనీక తత్త
దనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు
నాసమయంబున.

69

క. మితండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మనేన గడచినఁ
భీతిం బొండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొడిగె వసుధాధీశా.

70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుండు నార్చుచు భీష్మ నెదిర్చి సూతిఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాతె నప్పు పృథివీవర పాండవనేన యుబ్బె నీ
తనయుండు భీముకట్టెదురఁ దాకె సునాభుండు విక్రమోద్ధతిన్.

71

— సునాభుండు మొదలగు కుమారుకురులు భీమునిచే జచ్చుట —

ఆ. అట్లు దాచుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండువోలె నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్క వెడఁదయమ్మునఁ దల, నటికి వైచి వెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు వడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్తోదరు లగు నాదిత్య
కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వశియుఁ బండితుండును గుండఠారుండును
విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరువై నొక్క పెట్ట కదిసి వెక్కు
విధమ్ము లగు నమ్ములం బెక్కింట నొప్పించిన నప్పొండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం
డై యేరికిం దేటి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతినిశితక్షురప్రముఖంబున శిత
ప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిరమీపంబున కనిచినన్దక్కటి
కుమారు లుక్కు వక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుండు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ చనూజలదుర్విస,యావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమనేను మార్కొనం బంచి భీష్మకడకుం జని శోకగర్భదకంఠం
డగుచు నతనితో నిట్లనియె. 76

ఉ. ఇచ్చెయిం గిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితో యున్నవారు నో
క్కున్తుడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కారవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కిట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోఁబుఁడు, విదురుండును ¹జెప్పినదియ విస వప్పుడు బె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదు రై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయుఁ,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోషము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెన నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బో ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

1. జాతి చెప్ప విస వప్పుడు.

తే. గురుడు భీష్మండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు

లిట్టు వొలిసెదరే మున్న యింతవట్టు

దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లనేసి

దానిఫల మిప్పు డానుయోధనుడుఁ గనియె.

83

వ. ఇంక నవ్వుట లాడుట గతజలనేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురు
కుమారుల చావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి నేసి రని
యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్మండు భయంకరా
కారుం డై నూరుతిపయిం దేరు వఱవె నతనిం గని ధర్తనందనుండు నేయివీచిన
ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న
దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసిన రథికులమీఁదం జేకేతానద్రౌపదేయసహితంబుగా
సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం
దఱిమి రిత్తైఱంగున మూడుగట్టి మొత్తమ్ములు బెట్టివంబు నేయ మనబలంబులుం
బోక వెనంగు చుండె నట్టియెడ.

84

క. ద్రోణాచార్యుండు ద్రుపద, ఊఁణీశ్వరుమోహరుంబు సుడిపడి దివి గి

ర్వాణులు కీర్తింపఁగఁ బట్టు, బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్.

85

క. కరిఘటల మీఁద భీముండు, సరభసముగ నేయుచారసంబుల మ్రోడై

ధర్మం బడి రూపఱినను దిన, కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోచె నృపా.

86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రరసమహోగ్రాకృతులై

నఱకిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్.

87

తే. నరుండు రథిజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల

వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప, పుంజమునఁ బొల్పునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు.

89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురునై న్యము దఱియఁ జొచ్చుకోల్తల సూడం

గర మొప్పె ఘన హంగో, త్కరముపయిం గవియుడేగతండంబుగతిన్.

90

వ. ఇట్లుక్కుమిగిలి యెక్కి నయ్యుదనందనుం గనుంగొని శకుని తమ్ములు శుకుండును

శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జునుండును గజాండును గవాక్షుండును

గుఱ్ఱపు మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక

రాయిరాయి దాకినట్లు దాకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యా

ర్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టలవాట్ల డొంకెన

పోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాకినం గివసిన గంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ దొలఁగ దాఁటించి తిరిగి యాకడిందినుగల

నారసములు వెక్కు నాఁటించి నొప్పించి, వెగడువఱచె సురలు వొగడు చుండ.

వ. అట్టియెడ.

93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుట్టము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మటుపు లేక పేరు, క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయిన భుజగదాహిత్త్రం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
చుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱ వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీడు కాలుమానిసి యగుటంజేసి మనకు నొప్పింప వెరవుగా
దయ్యెడు నను దుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటు, ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, నేసి క్రీడికొడుకు నెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కన మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదాహిత్త్రం
డొక్కడ మనసై న్యంబు, ల్నక్కడఁచుచు నున్న వాఁ డలంబున కంటే. 99

—ॐ అలంబునుచేత నిరావంతుడు మృతుం డగుట ॐ—

వ. అని యాతనివలన సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివొనివిక్రమంబున నలంబునుని
మార్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱినీనట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు
దునిమిన దనుజుండు వినువీధి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం
గోపించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నంబునుండు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై, కొని వెనఁగం బెనఁగఁ బార్థకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్రఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపంబునఁ జేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు ¹గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్పు చే
డ్పడునరుపట్టికంతము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదిని
బడి మొగ మొప్పె బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియ త్తలం బుదా త్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు వడినం బాండవులును వారి యోధవీరులును
జేసిన లెఱంగు నెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

- శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశంభద్రతిన్
హైండింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రయాధులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాన్నిం బోల దిక్పక్రమ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ గురునై న్యంబున్ మహాగ్రంబుగన్. 107
- చ. కరమున నున్న శూలమునఁ గ్రమ్ము మెటుంగులు శత్రునై న్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుడి గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరథసాతిభీషణముగాఁ గవినెం బటువిక్ర మోద్ధతిన్. 108
- క. వంగాధిపతియు శౌర్యోత్తుంగతనం డగుచు నీసుతుం డలరంగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమాత్మగఘటలతోడ నపుడు దారుణభంగిన్. 109
- వ. ఇట్లు తన్ను బెట్టు కిట్టిన కరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి
ఘటోత్కచుండు. 110
- క. కరదంతకర్ణమ స్తకచరణము లని తోఁపకుండంచందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేళీవి, స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111
- వ. ఇవిధంబున గజంబులు వొలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున సురవడించి
నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వంబును బహ్వశియు నను
దనుజప్రధాననాయకులం బ్రేతపతిపురంబున కనిచి యాభీమనేనతనుతనువున
నిశాతశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాన్ని జ్వాలలు నిగుడువపువునఁ
బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112
- ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు తొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందలుం
జాడఁగ నేడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మాదలించి మై
నాడఁగ నేసె గృష్ణభుజగావలిః బోలిననారసంబులన్. 113
- క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుచూనునిమేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది, యేను వెఱం గిలు గొలిపె నిభపురనాథా. 114
- తే. అసుర కిసి నీ కృతాంతజిహ్వాయునుబోని, శక్తి యె త్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగవతి పుడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవై చిన నాతండు నేల కుఱికె. 115
- క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి, నేనలు దెరలుటయు రాజసింహుండు దన్నుం
దాన పురికొల్పి కొని వెఱి, పూనక దానపునియెదుర నొక్కండ నిలిచెన్. 116
- క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱుమం, టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలువ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతండు సింహనాదము చేసెన్. 117
- వ. ఇట్లు నేసిన విని గాంగేయుండు కురుపక్ష యోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

1. లుక్రేకంబునఁ గదిసిన వారిం బ్రేతపతిపురంబున. 2. కనిచి రణప్రారంభంబునం గదిసి యాభీమ.

- క. భీమునితనయుం డత్యుద్ధామగతిక రాజుఁ నొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబుఁ గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119
- వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయుద్ధండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడి
కొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రనేచులు బృహద్యుల
బాష్టి కావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తనివింశతినికర్ణులు నేకో
ద్యోగంబునం దమ తమ యచుచరు లైన యోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు
దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హింసితనయుం దాకిన నతండును
దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండు
సైన్యంబులు నొండ్రికి కెరిచి వేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం
డాచార్యప్రభృతు లగు నాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారకూరబాణంబులు వరఁ
గింప నందు. 120

— ౧౦ ఘటోత్కచుండు దోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట ౧౦ —

- క. కొందఱసూతులు వొలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱవటుల
స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రసెఁ గురుకులముఖ్యా. 121
- వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమ
కట్టికొని రథసంబున నాకుంఘసంఘవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్టి చుట్టు
ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122
- ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముః శంబర,సీథి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నడరి జీమాతఘంగి దు,ర్దాంతుః దైనఃజూచి ధర్మసుతుఃస. 123
- వ. భీమనేచుతో నిట్లనియె నిక్కడ భీష్ముబారిం బడిన పాంచాలబలంబులఁ బరిపాలిం
పను నక్కడ నాచార్యుల కగపక్షఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్నయది
యివ్వలనికిం గవ్వకి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు
సేయుచు. 124
- క. కౌరవబగుములు సుడివడ, మోఁపతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుథా
త్రిరమఃఖం డర్థవంద్రాకారశరము చొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125
- తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాడిదొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుడును ఘటోత్కచుండుఁ గలసె. 126
- వ. ఇట్లు తండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్రునిపై నొక్క పెట్టమిక్కుటం బగు
కోపంబునం గవిసిన. 127
- చ. కని కృపబాష్టికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనంగంగఁ దేటి కడుఁ గూరత సేచినమారుతాత్మజుం

- జేసిన గురుండు రక్తపరిపిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డల్లి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఖ మునుంగ నేసినన్. 128
- మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుఁ ధాత్రీశుఁడుఁ భీము మా
గొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేటి ద్రోణుఁడు కడంగెం జూచి తోడై కృపా
దివికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129
- క. ఏపున హింబసుతుఁడును, ద్రాపదిపుత్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్ధిపితు లై వారలయా,టోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్. 30
- వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేన సఖిత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వ
తామం వొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచండు. 131
- క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుండు సరభసముగ ను
జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయుఁ బన్నెఁ గుపితుఁ డై. 31
- వ. ఇన్నిధంబున హింబాసూనుండు సేసిన మాయం జేసి. 133
- క. గురుండు మొదలైనమాప,న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు వొరఁగ సోలి సుగర,ధరణిం బడినట్లు దోచెఁ దత్సేనకున్. 134
- చ. కనుఁగొని నై న్యముల్ విఱిగి క్రంక్షకొనఁ వెను బాట నాపగా
తనయుండు సేన నాగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమృత పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచె గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్మసాలిక్. 135
- వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136
- క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దె వారితోడఁ దలపడి, చా వొండెను విజయ మొందె సంపాదించున్. 137
- చ. అన విని నన్ని పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
గొన నగు నయ్య ¹యిప్పురును కుత్సితవర్తన మిట్టిదుస్తరం
బునఁ దగులాపు సేయ మముబోటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్తజాఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138
- వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139
- క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదై,త్యుని గెలుపుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140
- వ. అని భీష్మండు వలికినం బ్రాజ్ఞోత్తిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరిన చందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

తే. పరఁగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ

గవియుటయు నంత నంత గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజకి నిగిడె మగుడ.

142

వ. ఇ ట్లుభయనైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ, దగనేఁడైతి నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా.

144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరచంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుడ్రాపదేయ
ప్రముఖులుం దానును సైఁడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ.

145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడవ వ్రేయఁగ భగదత్తుడంతిరక్తధార లొప్పెఁ
జెలుపు రెట్టి గాఁగ జేవులునెలయేలు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు.

146

క. శూలంబున సైఁడింబుఁడు, కాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడియై
రా లెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలిన భగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్.

147

వ. ఇ ట్లేసి యార్చి వెండియు.

1.8

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూహంబుఁ జూపె సమదహస్తిఁ బఱిసి.

149

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్.

150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్వలము లగునతనితోమర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెనన్.

151

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు భగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలి కురువిభుండు గురు
కృపాదియోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమ బలంబులు గోలాహలఃఖంబు
లగుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం
గ్రొవ్వలరం గోల్తల సేసె నట్టిసమయంబున.

152

—ॐ అర్జునుఁ డిరావంతుఁడు చచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట —

క. నరుండు ధనుర్ధరావ,స్ఫురణంబును దేవదత్తధూరిరవము నం
బరము పగిలిన నానా,కరములఁ గురునైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్.

153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు కలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యెచ్చట నని
యడిగి యతఁడు సూప నచటి కరిగి,

154

- వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్న యయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యా
ధనంబయుండు.* 155
- చ. ఘనతరళోక వేగమునఁ గన్నుల నీళ్లులు నించి యాసుయో
ధనునవిసీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్న నిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచుకొ వినుతి నేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన. 1:6
- వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగు సత్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంగ
స్థితంబు నేసిన. 157
- క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్ను దీని విడిదితి నహిభం
జన తేరు నడపు కురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 153
- వ. అని పలికినం బద్ధనాభుండు రథంబు రయంబున మన మొనసఱయిం బటమం బొగ్గుండు
పటుబాణపరంపరలు వరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్విగర్త
పతియును భీష్ముం గూఢకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్త
బాహ్నికులు మార్కొని మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలఁపడియె నతని
ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్రకు లాబకమర్దను మృదంపం గడంగి కవిసిన. 159
- క. గురు నంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమోడ శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁ డై. 110
- వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించు నారాచధారల నొచ్చి
యాజ్యధారాక్రాంతం డైన యర్చిష్టంతుండునుంబోలె మండ్రి గురుద్దండ
కోదండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేషియు ననాధృష్ట్యండును గనకధ్వజండును
విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం
బొందిరి వెఱవాటు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొను వృకంబు
విధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దు గ్రంకుచుండ
నీవెద్దకొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్లల నేసినం
గౌంతేయ వ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161
- తె. ధరణి నెత్తుటఁ దోగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పె
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగుతోడవులు దొడిగిన తెఱవవో లె. 162

*క. "నీ చెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసమున్"

నీచక్కండనము నే నే, రామాలికిఁ గలుగఁ గందు రారా కుఱ్ఱా.

వ. అని యంత నిలువక." ఈపద్యగద్యములు 155-వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో
ముద్రింపఁబడియున్నవి గాని ప్రాతర్రతులం జూపట్టవు.

వ. అంత,

163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్య, ప్తమయామిని నుదితపటువిషాదం డగుచున్. 164

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతచూజం
ద్వరితముగఁ బిలుపు మని యా, తురతం బలుమాటుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమహీకాంతుండు
వారలతో నిట్లనియె గాఁగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలం
బులం జెనుచునట్టి సంతంభంబునకుం జొరరు మన సేనలు నానాఁటికి సన్నంబులై
సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా
లంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని, దురమునకుం దేకు మేను దోర్బలవిభవో
ద్ధరతం బాంఘకుమారో, త్కరముం దత్సేనలఁ మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శాసనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెరివారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు కర్ణస్థాబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా
సితంబు లగు జలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని
చీనాంబరపరిధానంబులను మహాసీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్థితమణిమయ
భూషణాధారణంబులను దగ నలంకృతుండై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ
బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధాగాభిషేకప్రదీపితంబు లయిన కరదీపికా
సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు చొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ
గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గానంబులు వీనులం జొరయఁ బాతకపతనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయ
రత్నఖచితం బగు రథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందను మంది
రంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసను ముంజేయి కరతలం
బున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితా
మహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్ప్రీతసమీపంబున సమంచితకన
కాసనంబున నతం డునుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మునుజపతి యతనితో
ని ట్లనియె. 169

మ. నిను ము న్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్నేపంబు నేఁ జీరికిం
గాన నీపోరెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన సేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్లు లయ్యె సమయింపపు నొంపపు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండనిమ్ము వినుఁ బ్రార్థన నేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్జుఁ బంపవే.

171

172

వ. అనవుడు.

క. అమ్మాట మనమునకు వా, లమై తాఁకుటయు భీష్మఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా,నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై.

173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి.

174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణంబులు డాచక యోపినట్లు వోరంగ నిమైఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా,వలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్.

175

వ. అని పోకి యలుక వాడమి వెండియు.

176

సీ. కాల్యుడే మహాసీయఖాండవం బింద్రుని నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి
బహుదవ్యశరములు వడయఁడే యెక్కటిబవ రాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి కర్ణుండు నీతమ్ములును బాట విడిపించికొనఁడె నిన్ను
నిను నను ద్రోలు నాతనిపుత్రుఁ గృపుఁ గర్ణు గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనఁడె

ఆ తక్కు పెక్కు లెడలఁ బెక్కండ్ర నేమేమి, నేనె వినమె యట్టిజెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేడు వినఁగ వలనె వేడిపలుకు.

177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయు్య లై నపాండుసుతులతోఁ
డేగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే.

178

వ. అని మఱియును.

179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెంతుడు నుగ్రముగ మున్న చిప్పితి నీకునె.

క. *ఏనుగు నాదళమున ద్రుప్త,దానీకవిరాటనై న్యయాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీరెల్లఁ బాండుపుత్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతిఁ బలుపు సూ,చెదవుగాక వేయినెప్పు నేల.

182

క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర నేసి సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యంబున కాంత మయ్యె మేను వొంగారంగాన.

183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్రుండు భీష్మ సుహృత్తుని భూపతి
ప్రకరంబులతో నిట్లనియె.

184

—ॐ భీష్మని నవమదిపన యుద్ధము ॐ—

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ

జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

“* అహం తు సోమకాక్ సర్వాక్ పాంచాలాంశ్చ సమాగతాః, నిహనిష్ఠే వరవ్యాఘ్రు) వర్షయిత్వా శిఖండినం” అని మూలము. అదళమునన్ = అపాండవసేనయందు.

గెలువఁ గల వాఁడ నని రాత్రి వలిక నేడు

దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు.

185

క. అని యాడుతులువమాటలు, విని బీభత్సంబు సిగ్గు విపులవిషాదం

బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటిసీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై.

186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కారవేశ్వరుం డతని

కన్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసచునితో ని ట్లనియె.

187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొద్దన యుండుద మదియుఁ గా కితినిముందటఁ బె

ట్టన వలయు శత్రుబలమర్దను లిరువది రెండువేలరథములవారిన్.

188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వుతామః, నాలో

కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగు నీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన

మెత్తి విడియునాడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నీచునకు గోచరంబు

గా కుండ నిమ్మహనుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక

యని రయ్యమరనవీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్రాహ్మహం బొనర్చె నందుఁ గృపా

చార్యకృతవర్త శల్యశకునినుదక్షిణనైఁధవులును గురుకుమారులుం దానును

ముందట నిలిచె దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వఱపటను

సోమదత్తద్రోణపుత్రునిదానువిందులు దాపటను హలాయుధాలంబున శ్రుతా

యువులు వెనుకను ద్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను

నిలిచి రంతకు మున్న కంఠేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నట్లు

నుండు మన మొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె.

189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండి, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి

పొదివి కొనివత్త మివ్విధంబునకుఁ దగ ద, శంబుగా మోహరింపు బలంబునెల్ల. 190

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు

పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి

ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుం గా నొనర్చి యగ్రభాగం

బున శిఖండి నునిచి యతని కెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను

బౌధుండుఁ దాను నొక్కదిక్కునను నిలిచి తక్కిన యోధవీరులం గలయం జేర్చి

గట్టి మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయపైన్యంబులు బన్ని భేరిభాంకారశంఖాది

నిస్వనగర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున.

191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి, శంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై

పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁదం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్.

192

వ. ఇట్లు గవిసి.

193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కొఱవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన

యోధవీరులు వెగ డంద నులిప్త మిగిలి, తరువఁ బడునబ్ధికి య సేన¹ దిరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాలు లేక తలుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలం
బునుతో నిట్లవియె వీడు రెండవ యర్జునుం డై మన బలంబులఁ గలంచు
చున్నవాఁ డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాలు లే దేము పాండవుల
కడ్డపడియెదము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

— ౧౦ ఆలంబునుడు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై యభిమత్యుడైఁ గవియుట ౧ —

క. ఆనవుడు నతండు దుర్దమ, దనుజావళి మున్ను గాఁగఁ దటిమెం గుంటి
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదీయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచుఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పటి తేరికూబరమ యూతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిటి లయ, కాలుండునుబోలె నసుర కన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరముఁ ద్రుంచన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదైదు మహాగ్రభాసు
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్తజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయనై న్యంబులవాసును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుడు మాయాధికుఁ డర్జునుతనయుడు దివ్యశరధనుం డెట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని నేసిరి వృత్రవాసనాకృతి దోషన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో, జితధారలు నిగుడ నపుడు నిర్భరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల, గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపాన్నతు లై. 203

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవినె భూనాయక ఘ
ల్లనసుతుండు భాస్కరాంబక, మున వెలుంగొనరించె సురసమూహము పొగడిన్. 204

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘోరింప
శక్రపాత్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగిపాఱెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుండు విడిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునురవడి గని న
బ్దిక్కులఁ బబ్బచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్ర సేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కిండ్ర రథికులతోడంగూడి గాంగేయుం డభిమత్యుపయిం గవినిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్నిరూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్మపై నురవడింపఁ, బొంగి యిరువఱగు నిరువురఁ బొదివె బొరసి.

వ. అట్టి సంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరు కృపాచార్యుం దాకి సాత్యకి బెడి
దంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం
గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేటొకవిల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం
జేసిన నాతఁడు కేతు, వ్యాసక్తుండయ్యె మూర్ఖ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుంగు, వాలికతూ పాతఁ డతనివక్షమునడుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులు నారాచ నిచయంబులం బొదివిన
నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభ స్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత, త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణుతమ్మనిపై న
క్షీణోద్ధతి గవియుడు గీ, రాక్షాణాధిపసుతుడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డి ట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తిసేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కి ట్లనియె. 215

క. తూత్రము దలకొని సంగర, ధాత్రికి నేతెంచి గురులు దండులు దమ్ముల్
పాత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

— అర్జునుడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట —

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యమూఁడునారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనఁ దూపులు గఱుచు గాఁగ
నాటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁగాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మెనఁ దూలంపఁ గుంభజౌశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ, వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్ర
చయముఁ ¹దెరలుచుటయు జనపతిశృపశల్య, బాహ్లికులును దానుఁబార్థదాకె.

వ. అట్లు తాఁకుటయు వారల నతండు గన్నె రాకమ్ములం జీకాకుపటిచె నట్లు గురుండు
మొదలైన యంఘ్రకును నాధనంజయుపోరు తలమునుక లయ్యెఁ గురుపితౌ
షహలండు ధర్మసూతి యున్నతిట్ట కుఱ్ఱకి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు
గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభనేనలతోడం దొడరి ధీమ
నేసుం బొదిసిన. 219

- క. గిరి డిగుకేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220
- తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విటుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాజ్ఞోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి య మ్మారుతపుత్రు జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221
- వ. అప్పుడు గాంగేయుండు నేయు దారుణరణంబు ధర్మపుత్రునకు భరం బైన నతం
డెలుంగెత్తి పేరుపేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి
యపుడు గఱచుచు. 222
- క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమనేనుఁ డచటికిన్. 223
- వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నుశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి
భీష్మువై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ
నొల్లక యమ్మువ్వరను మూఁడేసివాడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్ని
త్రయంబునుబోలె బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి
వ్యోమదరుఁ డదైసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశై నేయద్రాపదేయులు
గూడుకొని కఠినసం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకు
నకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగుల దొరలును బలంబులును నొక్క
మ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండఁ జండరశ్మి వినువీధిచక్కసగంబు
నకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224
- తే. రథములను సామజములఁ దురంగమముల
నుఱక ¹నెత్తు లేటుల నీడి తఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జేలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225
- వ. అప్పుడు మన బలంబుల జనంబులు. 226
- క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము నేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227
- ఆ. అనుచు వగచువటుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనెటిమాట లేమి వినియెడ రనిన వా, రదియు నదియు వినినయట్లపోలె. 228
- వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసంపడికయ్యంబునం గిహ్నిరమర్దనుండు గద
పండువు నేయు చుండె నప్పుడు. 229

- క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్నికు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 220
- తే. చిత్ర సేనుండు సౌభద్రుఁ జిత్ర బాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపాత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతని త్రుళ్లడంచె.
- వ. ఆక్కుమారుండును దుర్ముఖుని రథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి కుంభసంభవుపై
నడరి యతని మేన నానాస్తంబులు నించిన. 222
- క. ద్రోణుండు కోపించి తను, త్రాణం బలువుల్లు నేసి తనువున రాజ
దాబ్బణంబులు గ్రుచ్చిన సంక్షేణబలుం డై యతండు సిగ్గటి తొలఁగెన్. 233
- సీ. తటిమి సుశర్ముండు దాకి యర్జును నొంచి కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుగోలుప
నలిగి యన్నరుండు వాలంపకాలువ లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముః
జేతిసమైటలను చేరుకోలల వ్రేసి యంకుశంబుల నూఁటి. యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువారును విండ్లును బలకలు వైచుచుఁ బజచువారు
- తే. నైన మీతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, బొచ్చె సాత్యకి యన్నదీనుతుండు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచె మగుడ, నాతఁడాభీష్టుఁడెడఁదనుమాడెనధిప.
- వ. ఇట్లు త్రుంచి. 235
- క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాఁడ్ములు నాటఁ బాండవవ్రాహ్మహము శుం
డాలరథఘోటసుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236
- దుర్యోధనుండు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మనకు సహాయులుగాఁ బంపుట —
- క. అని కౌరవపతి దుశ్శాసనుతో ని ట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన దోఁచెఁ జని కై, కొనుఁ డీవును సౌబలుండు నకుంతితవృత్తిన్. 237
- క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, పునఁ గదియుడఁ జూచి ధర్మపుత్రుండు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యోధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.
- వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి
యొక్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహావిహారంబునం గలంగు మడు
వునుం బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కాంతేయాగ్రజండును గవలును వివిధ
విశిఖవరంపరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు
పటియైతన నెఱి దప్పం గూలియు గుండీయ లదిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు
ద్రెవ్విన్ వలియం బాటియు నాశ్వీకులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేక
ఘోటకంబులు రూపజిన నేపటి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబుపడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 29
- క. భేరిశంఖాదిరవ, స్ఫూరత నప్పాండుపుత్ర బల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గౌరవమున నిట్లు లనియెఁ గడు దీనుం డై. 240
- క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పాలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మపుత్రునిబలుగో

- ల్లల నిలువరింప నీ వాక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ము జేకొను మిచటన్. 241
- ఆ. అనుమ నతఁడు పాండవాగ్రజు గవలను, దాకి విపులబాహుదర్ప మొప్పు
నారసముల బొదివి మారిమసంగిన, ట్లునఁ జూచి నరుఁడు ననిలనుతుఁడు. 242
- క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యుని, బెక్కమ్మల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు,దిక్కులనై న్యములు నత్యుదీర్ణత బెరసెన్. 243
- వ. ఇట్లు కలయఁ బెరసి యపరాహ్లాదుల నుభయచతురంగమథనం బగుప్రథనంబు
నేసె నట్టియొడ భీష్మగ్రీష్ఠాదిత్యుండు వేడి మిగిలి వాడిమెరసిననారసంబు లను
కిరణంబులు పరఁగించి. 244
- సీ. పండ్రెంటఁ బండ్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీముని మాదిరికొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి సమవృత్తి
నార్చిన మాత్యపాండ్వానీకములును సోమకవరూఢియును మగధబలము
గాశనై న్యంబు గరూశనేయు నొక్క పెట్ల రయంబున భీష్మమూఁడ
తే. నురవడించిన బాండవోత్కరముఁ గృష్ణ
తమ్ము బాంచాలనందను సముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245
- ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భుటశౌర్యసారదు
ద్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరితనిర్నాథితకంపితసాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రసీప్తుఁడై. 246
- మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులఁ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులఁ శరాసనగుణ¹ వ్రాతంబుఁ దున్నాడి ధ
ర్మసేనాతతి ముంపఁ జేసె బటుదోర్ధర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247
- వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొను మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియును గడంగి దుర్వారంబు
లగు దివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినదానయై రథికులను హస్తీ
కులను నాశ్వికులను దునిమిన గంధసీంధురక్తీడనంబున మ్రోడుపడిన యుద్వా
నంబుచందంబున నగు చున్న చోట్లును గాలుబలంబులం గనుపుగొట్టినం గాలు
చేయి తల డొక్క²యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్నయెడలును
బెక్కు తెఱంగులచప్పుట్లు నిగుడ రథచయంబు నవయవంబులు గరిహయనికరం
బుల యెమ్ములు విటుగం గార్చిచ్చు పొదిగిన వెదురుటడవితెఱంగునం దోచు

పట్టును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు నేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడిన కుసు
మితకాశవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణ
వ్రజంబు వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱకి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులి
తంబయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించు ప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండువడియుఁ
గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు లగుట గనుం
గొని గోవిందుండు. 248

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోషుఁగఁ జేయకయన్మి యెప్పునే. 249

వ. అనిన విష్వచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట లెల్ల మఱచిన, నిను నగరే రథివరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్యమహిమ యేను బడసి
యనఁగు యేమిసుకృతమాచరించినవాడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి 253

వ. అయిన నీతోనప్పటప్పటి కేకిమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవైచెదం
దేరునడవు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనుంబునకు సమ్ముఖంబుగా
రథ్యములం ద్వరితగతి నడపిన దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయుపయిం
గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి
సింహనాదంబు నేసి. 254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిఁ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యాతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెఁ వాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. ఆపుడు. 256

తె. బీటువోయి రథ్యంబులు మాటుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మనివిల్లు దునిమె. 257

- క. ఆతఁ డొండాకవి లైత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేటొకవింట శరతతిం బరచించెన్. 258
- క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱచే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనమ పటుబాహుబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259
- క. వివ్వచ్చునొప్పు నెంతయుఁ, గ్రొప్పున భీష్ముండు కడఁగుకోల్లలయుం ద
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్పుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260
- క. దారుణరోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరతామునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 261

— శ్రీకృష్ణుండు రథంబు డిగి భీష్మునివైకిం బోవుట —

- వ. ఇట్లు లంఘించి. 262
- మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడక దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్మువైఁ గవిసె రొగ్రోద్రేకముం జూచి భే
చరలోకంబును సంచలంప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263
- తే. లలితపీఠాంబరంబువిలాస మొప్పు
సింహనాదోద్భటం బగుచెలుపుతోడ
మెఱుంగుమెఱుంగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264
- వ. అట్టియెడ. 265
- క. బలుజీవము వోయిన వెలు,వెలఁ బాటుచు నీదుఁదొఱవీరులు పాలినెం
బాలినె నదె భీష్మఁ డనుచును, గలఁగం బడి యట్టు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్. 266
- చ. కనుఁగొని భీష్మఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెచ్చు వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లేస్స నా కిచట శాశ్వత మైనయ శంబు నచ్చట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱఁ జేయు మిష్టమున్. 267
- వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం బోవం
బోవఁ బదియడుగుల కొలంది నాకొంతేయుండు పదస్తైర్యంబును బాహువీర్యం
బును మెఱయ మహీతలంబూని మెట్టి నిలువంబట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నద్ద
నుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 268
- ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్త పబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ నేసి నీ
వియ్యోడఁ దప్పితేని జగ మే మను నించుక నేపు పోరులక

డయ్యట దప్పె నాపయి గడంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయ్య రథంబుమీడి కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే.

269

వ. అని ప్రార్థించినం బాధ్యులకులకుం బ్రియం బంది ముకుందం డూరక మరలె
నయ్యరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బై నశైలంబునుబోలె
బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలబై రవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు
నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువడిచి యచ్చట నొండొరుల
మెచ్చక యటిమి తటిమిన వైరల రూపుమాపి భీష్మండు భీషణాకారుం డై
పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగు భీమసేనప్రముఖులును జేయునదిలేక
చూచుచుండం బొంచాలబలంబుల బారినమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం
గాలం జమరుచందంబు దోచె నయ్యవసరంబున.

270

క. తా నస్త్రశిఖరి మటువడఁ, ¹బోనియపుడు పాండురాజపుత్రవిరాజ
తేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నో నలివాపుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా.

271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న
యైన గోవునుబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతనేపు చింతాక్రాంతుం డై
యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు త
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదలకుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధి.

273

వ. ఇట్లు పాండవపూహంబు లోహాటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ
దివియ నియమించి.

274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్మ నందలు
నృపసి భవ త్తనూజులు యనంబులు నిండి ముదంబు మోములఁ
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్.

275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు తొమ్మిదవనాటి బవరంబున బెండువడి యానిశాసమయం
బునందు రహస్యపరాక్రమంబున.

276

క. మనమున విషాద మడరంగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యి ట్లను నా,తనితో నాత్మీయకార్యదశ ²దెలియుటకున్.

277

క. కార్పిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్పుకరణి నేడు భీష్మఁ డేచినకడిమిం
జేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ,రాప్పుల నివ్వీరుఁ గన్ను లారం గంటే.

278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్జానంబునం జేసి యే
మును గార్జ్యస్తీతి గాన నైతి విను నిర్మాంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగునె ³నిశ్చింతంబునం గాననం

- బునకుం బోయెడఁ దమ్ములం గొని తపఃపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279
- క. మున్నును నేఁ గారణముగ, నన్ని యిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁ గాని జగన్నుత భీష్మనకుఁ 1గోలుగా నీఁ జాలన్. 280
- వ. నీకు మా దెస ననుగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గాకుండు
నట్టియొక్క తెరువు నెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్యన వచ
నంబుల ననునయించి యతని కి ట్లనియె. 281
- క. సత్యప్రతిజ్ఞఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్తులు దౌ
ర్జత్యము గల్గునె నీకు న,మాత్యుండ నై యేనురాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 282
- క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ బొరకున్న భీష్మఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుక, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283
- తే. సఖుండు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్తిపై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నాయెడ నట్టివాండ. 284
- వ. డిపస్థావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడిన బలుమాటలకు నులుకుండు వచ్చి
నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపుఁడనంబునకుం దగినయంత నాకుం జీయ
వలయు నేను నీరెం డెడలం బెక్కులు పలికినవాండ మీ కిరువురకు నొండొగు
వుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు
ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 285
- క. కయ్యము నేయక తగుసాహాయ్యము నేయఁ గలవాండ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నేఁ బొంకింతునె, చయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 286
- వ. నాకు దేవప్రతునకు నొక్క సమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి
కయ్యంబు నేయుటకును నాకు హితం బగు కార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం
బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సభేసంబుగా ని ట్లనియె. 287
- ఆ. ఆకట తండ్రి సచ్చినంతనుడియు మము, నరసి ప్రోదినట్టియనుఁగుఁ దాతఁ
జంప మఱి దలంచుతెంపు సూచితె రాజధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె. 288
- వ. అనవుడు. 289
- తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిగి
క్రమ్ముగ నేలెచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 290
- వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 291

— ధర్మ రాజు రహస్య ప్రకారమున భీష్మనియొద్దకుఁ బోవుట —

ఆ. నీతలంపు లెన్న నీవు మున్ననినట్ల, కాక భీష్మఁ డలుక గదిరి పోరఁ

- జక్క జూచెనేని శత్రువుల్ వొలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేగు మధిప. 292
- సీ. నీవు తన్నడిగిన నిజవధోపాయం బవశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱుమును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెరఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమై బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు నేయ
- ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్పు
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమందిరమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293
- వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రా
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ జేరువేర వారలందఱు నేమంబు లడిగి యిట్లనియె.
- క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపని యేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రితిన్. 295
- వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కి ట్లనియె. 296
- క. మా కెవ్వెయి సామ్రాజ్యము, నేకులు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్సాద
వ్యాకులతె రాక తక్కుం, జేకొని యత్తెఱుగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297
- క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా నై న్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు కావున, నను నిర్దింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298
- వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయార్జుండు. 299
- ఉ. చిచ్చుటకన్నుమూసికొని చేతిత్రిశూలము డాచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచండమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిఁ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెటుంగఁ జెప్పవే. 300
- క. అనుటయు ని ట్లను గంగాతనయుండు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననివిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301
- తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్లు లడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికోసంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302
- వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింప సమ
కూరు బోడువుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగ
నను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిథానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని
నపుత్రకునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు నేయ మానుదు మఱియు
నొక్కవ్రతంబు పూనినవాడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చిన పురుష

త్వంబు గలవానితోడఁ గయ్యంబునేయం గావున మీకు నుపాయంబు నెప్పెద
ద్రుపదునపత్యం బైనశిఖండి యట్టివాడగుట మీరెటుంగుదురకాదె విశేషించి
ముందఁకి పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుండుదు నష్టముండు
వానిం బురస్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ
వైచునది పదంపడి బంధుమిత్రు లగుధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది
నామను పేను బనిచి నట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవన్రతు
చేత ననుజ్ఞాతు లై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవుచున్న
సమయంబున వీభత్సండు.

303

ఆ. సురనవీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృహకవృత్తి
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్లు అనియె నచ్యుతునకు. 304

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞాని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకనూన్యు నమాభి-
సురతఁగి నీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టను నాకున్. 305

ఆ. ¹నన్ను బాంసుకేలి నున్న నర్తిలి నెత్తి, మేనిఘాళి తనచుమేను వారయఁ
బ్రీతిఁ గొఁగిలిచి మాతండ్రిగుణము లగ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు. 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిష్ఠేయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలియై
యిక్కడిసేనఁ జక్కడిచెనేనియుఁ జాతున కాన ధర్మముం
దక్కుట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజాతమ్ములు క్రూరకర్మలే. 307

వ. అనిన విని కృష్ణం డాజిష్ఠన కి ట్లనియె. 308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక వైకొని యెల్లభంగులఁ
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గో రరి గొంచు సదవ్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వపస్పతి నెప్పుట యప్రసీధమే. 309

చ. అనియెన నోర్తు భీష్మ నని యాడిననీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్లు వైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గా కిది క్రూరకర్మ మే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం చెగటార్పంగ వేయు నేకికిన్. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్లు లను నాద్రుపదాత్మజాజన్త మామఁగా
తనయవధార్థ మం ద్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయుఁ డే
ను నతని నేయుచండమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుం డగు నాయనఁ దా బడ నేయు నుగ్రతన్. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి ట్లనియె. 312

ఉ. నీ వాకరుండు దక్కంగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్ముని
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు సీతలఁ పెన్నిభంగులఁ
దైవముచూపువోలె దుది దాఁకునె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ, 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లు కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని
యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది
రివ్విధంబున శివరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి
తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సుజయునకు
ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె. 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతువై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్రచండతతో సమరకేలి సలిపిరి చెప్పమా. 315

— భీష్మని దశమవివస యుద్ధానుక్రమము —

వ. అనుటఁగను నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయసమయంబున బాండు
సూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి
యోనికెంకుల భీమాష్టనులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరు
వంకలం జేకితానశై నేయులును నట పిటుండ ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుఁమా
రుల మున్నిడుకొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును
వీరి సూరెం బొదిరికొని విరాటద్రుపదముఖ్యులగుపుష్కలతులును గేకయ
పంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రితైఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి
రంతకుమున్న మనవాసను వెడలి భీష్మం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్లి నీకుమారు
లమ్మహాత్ము బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతనైపువులు దక్షిణవామభాగంబులను
గృహకృతవర్తభగద త్తపురస్సగుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్వల
కాంభోజముఖ్యు లై మహీపతు లమ్మనుజేద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబు
నను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లరువాఁగునుం గవిసి
వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు ననుజాలు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోయఁగ భూ
రమఃః విను మేమి సెప్పుడు, జముపురమున నగ్గలంపురండుడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్ధామపరాక్రమస్ఫురణమై గౌరవ్యనై న్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గో కొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగాఁ జూచి కల్పాంతజ్ఞై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

- ఆ. కాలు కాలు వెనగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మొగ్గతిలగ గుట్టములు నేల యద్రువ మాతంగఘటలు గూలె దత్త ణంబ.
- క. కనుగొని శిఖండి వెన మా,ర్కొని భీష్మని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడ క, తని నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321
- ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించె దగ్గ మగవానిఁ గాఁగ నా
కొవ్వమిఁజేసి యట్టినిను నుగ్ధులి నేయఁగ నొల్ల నాపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెనం బరఁగించితేని నే
నవ్వదుఁగాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండినీ. 322
- వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కి ట్లనియె. 323
- క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుడ వై
యలపుకలిమి నెఱపిన నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటి. 324
- క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని, ట్లేముక క్రేడించి యరుగు మె ట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూయెవ్వత నైతి నేమి సూచెడు నన్నున్. 325
- క. నేఁ దెచ్చెయి నై నను నీ, పోడిమి నెడఁ దోన తనిలి పొచువుదు నిన్నున్
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేడిమిసొం పెరుగ నస్త్రవిద్య మెఱయుదున్.
- వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్ము లేనె నప్పలుకులు విని ఫల్గుచుం డాత్మగతంబున
నేఁడు శిఖండిచందంబు వింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు
సమయం దైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి
యుపోచ్చలంబుగా నతని కి ట్లనియె. 3. 7
- అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహము గలిగించి భీష్మవైఁ గవియించుట —
- ఆ. ఇట్లు లాఁచి పిదప నేమియుఁ జేయంగ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వ
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్మ నేయు మడరి. 323
- వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దెఱపి
గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్ను గాఁ గవిసినం గౌరవనేన తెలివి మరలినం
జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మన సైన్యంబు దైన్యంబు
నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329
- క. మును పదివేపురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధమై తోఁచెన్. 330
- ఆ. నేటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు సమనెదరే యొక్క, మర్త్యుచేత వారమర్త్యబలులు. 331

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి వేర్చి పటుతరశరార్పులం బ్రహ్మదే
నరనాథయాథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేటి చూడరాక నిర్దూష
దహానస్వభావుం డైన పితామహుప్రాపున భవత్పుత్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
వడంజేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క
మొగిన శ్రోవనీదు మొనలు మార్కొనుటయు, నపుడు పోరు ఘోరమయ్యెనధిప.
వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మన కలిగిన బోవ దేను, గలుగ వెఱి పేల యతనిపైఁ గవియు మొంది
కొని మదీయబాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ, బఱిపి కూల్చెద నీతని బటురయమున.
వ. అనిన నాతని పలుకులు విని యెలుంగై త్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాంతనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగఁ
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిచేకితానభృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం జేయం
గల రథికులు నొక్కపెట్ట పెట్టడరిన నిక్కడ గురుపుత్రభూరిశ్రవసులును గృత
వర్తకృపకాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివిశవిచిత్రసేనులును లోనైన
యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయిం గవియు పాండవనై నికులను నతని కడ్డపడు కౌరవ్య వీరులను జూచునెడ
సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 333

క. మొనసి శిఖండిని ము న్నిడి, కొని యురవడిఁ దఱుమునరునకును వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన, వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచె గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూలు నారాచములన్. 341

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె నైదుతూపు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁడేచివిల్లు
దునిమి పెల్లెయఁ దలఁకక దస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేనె. 342

క. ఆతూపులు నఱికి పరి, స్ఫీతం బగుచారసంబు పృథుతరవత్
స్ఫూర్తంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛపుచ్చె నిష్ఠరవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్మని, తేరి వెనుక కెగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి
స్ఫూర్తఁ డగునక్కుమారుఁ డు, దారగతి మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబునభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

విరాట ద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్యుఖుండును భీమసేనుతో భూరి
శ్రవసుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును
దలపడిన చెట్టివం బగుబవరం బయ్యె సెం దిరుదెఱుంగులయోధులు ననోన్యన్య
ధ్వజ భంజనంబును బరస్పరతురగహాననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును
మిథగి కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపా
జాలకా భీంబును భీషణగుణారణనగర్జాస్ఫుర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరం
బును నగు నపూర్వపరస్పరమయంబు దోచె నప్పుడు కయ్యంబు కలరూ
పంతయుం గనుంగొనుటకు మింటిక్రేవ నున్న వెరవు గా దనుచునున సవిత్రండు
చక్కని మింటికి జనుదెంచె నట్టియెడ.

316

మ. పటుదుశ్శాసనబాణంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి గను
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుకా గాండీవి పెల్లెఱుఁగును
ద్రుతితజ్వాలతి కాధనుర్ధ్వజుండు నిర్లునాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాఱినన్.

317

తే. ఫల్గునుండు భీష్ముముందటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్లనుం డఁగు చంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురపస్ఫురణఘోర్నారోదసీభాగుండగుచుమాక్రొనఁగడంగి.

— ద్రోణాచార్య లశ్వత్థామకు భీష్మనకు సహాయంబుగాఁ బంపుట —

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డపడి
పో నీక పెనంగు చుండ నక్కుంఘసంభవుండు.

318

క. అప్పుడు శ్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్.

319

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పింతుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్యు లంగము గడంక దొఱంగెను సేనాభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూనికి దీర్చుట ధృవం బని బుద్ధి జనింపఁ బుత్రకా.

320

వ. అతని మును పటు తల యెత్తి చూడము.

321

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు సేనుఁగులు, గడఁగంబులములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నున్మృత్.

322

వ. అదియునుంగాక.

323

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్ద లాడఁ జొచ్చె, బడుచు నున్నవి యుల్కలిక్కడ వినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీ డావహిల్లు.

324

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల
సహదేవసహితం డయి తలుము నతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవప్రతు
పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై గీలువు మిది ప్రాణంబులు
డాచుసమయంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె
నక్కడ భీమసేనుండు. 353

క. నరుఁ డేచి శిఖండి¹బుర,స్కరించ కొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స
త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణతత్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్. 357

వ. ఇట్లు తఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప
కృతవర్తశల్కనైంధవచిత్ర సేనదుర్దణవిందానునిదకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క
పెట్టు యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక
పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియ నుఱికి ధనువుల తునియలను
బాణంబులపఱియలను గేతుచ్చత్ర చామరంబుల చెక్కలను భూషణంబులపొల్లను
బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్వాదిభూపాలకుల నాలోకించి
యాభీమాన్జనులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. ముందటిపదుండ్రు నాన్మవు, లందలునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రుందుగ బలుమొసల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 359

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కు మొసలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకు బోరు భరం బగుట
యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగు రథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ
ద్రోచి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయత్కృద్దండపరాక్రమము సూచి దర్శింపఁగవే
దండములఁ గనినకేసరి, చండత భీష్ముండు పొదివె శరసఖరములన్. 361

క. డొల్లెగుసూతులుఁ బెలుచం, దెల్లెడుతురగములుగా నతిక్రూరగతిం
బెల్లెయుచు సత్పరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్డెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుంబ్రొద్దు విహరించి యపరాజ్ఞాం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.
తే. ఉత్తరుక్షత్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేడు పదినాభిలేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిసొత్తికిట మానుటొప్పు 364

వ. అని తలంచి తొలంగి జలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబునం
గాంతేయాగ్రజం గదిసి యల్లన యతనితో నిట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁజాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదురేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్క పెట్టకాఁ బైఁబడి, యెయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

- వ. అని పనికి సమరప్రకారంబునం¹దేరు గ్రేట్లదోలి పాంచాల బలంబులవయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 363
- క. దేవవ్రతులకులు విం, తే వేగమ పనుపు మొక్కటిగఁ దటుమఁగ యో
థావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పలుచన్. 369
- వ. అనవుడు నతండు. 370
- సీ. మాత్స్యకై కేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయఁ గలయట్టియోధవీగులకుఁ జేయి
సూపి మునున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ బవనజపార్థులప్రాశుకలిమి
వెఱవేది యందఱుఁ దటుమఁ గౌరవపతి తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘనమయ్యె నప్పుడు సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచ
తే. ద్రోణతనయుండు శై నేయు బాణమయశ, రీరుఁ గావించె జేదీకపౌరపు లస
శిమానఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మజుండు రా రాజు నేనికపిండుఁ జదివ.
- వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనువయిం ద్రోవను నతనిం గావను
దలంచి కడంగిన నై నికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వినిధాయుధంబులం
బెనంగుచుండ. 372
- క. మొనసి మృగేంద్ర మృగేంద్రుఁడు, చెనయం జనుగిది నరుఁడు భీష్ముగతి శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శాసనుఁ డడ్డము సొచ్చు దేవసంఘము పొగడన్. 373
- ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమైన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మవెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374
- వ. తదవసరంబున సరభసంబున. 375
- క. భగవత్తుని నాకవ్వడి, వెగ డొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లెనుఁగుఁగెం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదిసీపతిమీఁదన్. 376
- వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి సూపి దేవవ్రతు నేయు మని
పురికొలిపె నంత. 377
- క. మనయోధప్రకరము శాంతనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్య
ర్జునుఁ బొదిచె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపిండును బోలెన్. 378
- ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగానుతుమీఁద, వాలుటమ్మ లేయ వాని నేను
నొల్ల కతఁడు కెలనియోధవీరావళి, నేయు చుండె శౌర్య మెసక మెసక. 379
- క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మనురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁగా నున్నక్రియన్.
- వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడించి మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడు నంతకయ్యంబు నేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాశవబాహ్నికవిదేహశూరనేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయుదెసకుం గవినిన, 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల యాపుమాపి
యుఱక తఱిమి శిఖండికిఁ దెఱపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్మపై వాఁడు నినిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బాధుం డయ్యేపురను విరభులం జేసిన, 383

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపుచు మెఱయఁ
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు నేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు తలవడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడఁమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుండు వెనక్.

తే. అరిబలంబు పై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలచి యరిఁబోసి తిగిది యుదగ్రవృత్తిఁ
గవినీ ముండుట నున్నశిఖండిచూడ్కు
నొడమటఁముఁ దాల్చి మైఁ దెగ ¹యుడిసె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్యస్త్రముభో, ద్దామబలము లేచి వెలుచఁ దలుముటయును నం
గ్రామతలము నేచాంగ, స్తోమాంగమయంబు నేసె దుర్దాంతగతిక్. 388

క. నేనల నిమ్రైయి భీష్మఁడు, దీనతఁ బొందింప సేనలిగి ధీరత్వము వీ
రాసీకం బగ్గింప శ,తాసీకుఁ డెదిరె నతని నాసురభంగిన్. 389

— విరటుతమ్ముఁ డగుశతాసీకుండు భీష్మనిచే జచ్చుట —

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలముల నొప్పించినం గోపించి. 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెన నుర్విం గూల్చి రథస్థంబులఁ
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లఁ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
దృల్లం బొక్కటి భీష్మఁ డేసి నఱకెం దన్న స్తకం బుగ్రతక్. 391

వ. ఇవ్విధంబున శతాసీకుం జంపిన. 392

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం,దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేబోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, కనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393

క. మనమోహరములు నెడి కను,కనిఁ బాతెను నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివిగెలుపుము కడఁకన్.

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారధిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

వాని నేయ నొల్లని సందున నాసవ్యసాచి యతని విల్లు దునిమి పెల్లెయుచున్నం జూచి సైరింపక శల శల్యకృప కృతవర్తచిత్ర సేనభూరిశ్రవగి ప్రభృతివీరలోకం బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు ¹ నేయుచు భీష్మన కడ్డపడుండు దలకడవుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర నందనసాత్యకిసాభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభంగిం దఱుము దత్తై న్నయంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయసమరం బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనసై నికులకందఱి కన్నిరూపులయి యైంద్ర వారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్పుచు సురక్షితుం డైన శిఖండిం బురి కొల్పికొని మీతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిండ్లెత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన తునుమాడుచుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుంచి సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన.

395

సీ. మనమున భీష్మం డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన కడంగి గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గాకున్న నిం కది యట్లు లుగడనిమ్ము కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెగ నడిచిపా టేకికి ననఁగ నెఱిఁగి

తే. చదల సుర కిట్లు మే లిది సమృతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పమాట లాతఁ డొక్కరుండును వినియె నే నొకఁడు వింటి, మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మగు త్తానీతనముమీఁద సుడిసె సురదుండుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్య గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమృహాత్తుం డాగ కున్నం గెలని కొక భంగి యై తోచు నని తలంచి.

397

తే. ఒక్క విల్లెక్కు పెట్టంగ నుఱక వెన శి,ఖండిపటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ నతఁడుమిసిమింతుండును గామి కల్లనవ్వి, పఱపెదనయమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన.

399

క. నరుండు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని, స్థూరనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్.

400

వ. తమకుం దమ యోధవరులకుఁ వారింపం జేరం జెనయం గొలది కాక వెల్లివిరి సినశరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక కెలంకుల నున్నకొడుకులం గనుంగొని మీతండ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె.

401

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా ర్కొన వీఁ డల్లిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డైనయీక్రీడి ద క్కైన నిప్పొండవనైన్య మింతయును మ్రగింపంగ నేఁ జాలుదున్

- విను సత్యం బిది వీనివింటి కెదురక విల్లెత్తలే డెవ్వఁడున్. 402
- క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్చి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుండేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403
- వ. అప్పుడు దేవప్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 404
- సీ. అశనీకల్పము లివి యద్దునుబాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వచ్చె నిట్టివి వీనికి నెందుం గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్తంబు లిట్టునోనాటునే యితనిచేత
జముమాత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె
- ఆ. దృఢావిము క్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిచుంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీతనివి యగునె యెన్నిధమునఁ జూడ. 405
- క. అనుచుఁ బటుశక్తి సన్నాన్ధుని వైచిన నది యతండు దనుమానుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యనదము శిష్టజానుకోలఁదిం తెలుచన్.
- తే. ఏని యారెంటిఁ దునియలు నేసి యెలుఁగు
సూపి యె నుండ వెఱవేల నాపగాత
సూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజుఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు తనయోధజనుల కెల్ల. 407
- వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 408
- క. ఏయుఁడు పొదువుం డమవుఁడు, ప్రేయుఁ డనుచువారుజాహ్నువీతనయుఁగడుక
డాయుడు మనసై నికులుం, గోయని తలవడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409
- వ. అప్పుడు. 410
- తే. ఏని గాండివి కురునేన నెగువ నతని, వారు వెలువక భీష్ముని జేరి యొడల
వ్రేలె డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబున నినిచి రధిప. 411
- ॐ భీష్ముడు శరతల్పగతుఁ డగుట ॐ—
- వ. అంత సంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. 412
- క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుంప నిల కంపింపక
దర్శింజ్జ్వలుఁ డాభీష్టుఁ డహర్పతి యస్తాద్రి నేరనట్లుగఁ బడియెన్. 413
- తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూత యై పాలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుం డగునమ్మహాను
భావు దేవప్రతుని దేవభావ మొందె. 414
- చ. అనిమిషు లపు సూచి మృత్యుం డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ బొందిన భీష్ముఁ డెఱింగి వారికి

ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మదలంచెయ కాదె మేనిలో

నునిచినవాడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించు కేనియున్. 415

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద మరణంబును నిచ్చినవాడు గావునఁ దవ్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనొడం బడక కానేరవయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి రాసమయంబున భాగీరథివనువునం గొందలు మునివరులు హంసరూపంబుల నమ్మ హాత్తునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన దుశ్శాస నుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్మపాటు నెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవస రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవసహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి రా దెస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటియుం జెలఁగె నీకొడుకుగమియు నీదిక్కువారలును నెలుఁగె త్తి యేడ్వంగ నంబరచరులహాహారవంబు లులియంగ రోదసి గలయంతవట్టును ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ

తే. కాలు సే యార్చుటలు లేక కన్నుగవల

నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బాండు

సూనుతఱి జూచుచుండిరి గాని యిండు

కయును గడఁగరు మనవారు కయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతగాష్ట్రండు సంజయున కి ట్లనియె. 418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, తొయో కా కిట్లు రూపఱక విన ¹నేర్చెన్

సాయకసముదయఖరభవ,దీయవచనచయము గవియు దేరం దిరమై. 419

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డి ట్లను నప్పుడు కౌరవులు దారును దమవారును మైమలుపు లూడ్చి యాయుధంబులు వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కాంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్కరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె ని ట్లయ్యిరు దెఱంగుల వారలుం దత్కలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషం బులు దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభినందించి కొలిపించికొని యుండె. 420

తే. తనకుఁ గ్రిడల యని భవత్తనయులకు నె

ఱంగఁ జెప్పిన వారు కడంగి మెత్తఁ

దనము గలతలగడలు దే బనుచుటయును

జూచి చిటునవ్వుతో సవ్యసాచి బలిచె.

421

క. పిలుచుటయు నతడం బాష్పము, లొలుకక గాండివము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్మఁ డాతని బనిచెన్.

422

వ. ఇట్లు పనిచినం బాధ్యం డట్ల చేయుదు నని గాండివంబు పుచ్చికొని మఱియు
ననుజ్ఞ గొని మూడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాకి యెత్తిపట్టుకొని
పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పం
బునకుం దగినయవధానంబు ¹వెట్టి తని యతని గొనియాడి సకలపాత్రులను
ధాత్రీపతులను నవలోకించి.

423

క. రవి గొల్చి యు త్తరాయణ, మవునంతకు సంపాన్నునం దిట్లు మహా

త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృఢరక్ష గగన్.

424

క. అలయ కరయ నోపివవా, రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడిప్రాకారం బి

ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడు, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులుభక్తిన్.

425

వ. అత్తైఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన
వారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స నేసెద మని తొడంగిన
గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య
స్తోత్రప్రసీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాశ్వునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టి
యెడ నాదేవప్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నశిగినం దనుపాచునీ రనేకులు గొనివచ్చిన
నతండు.

426

తే. వినుడు శరతల్పగతుడ నై యునికిజేసి, యన్యసలిలంబు నేనింప ననుచితంబు

నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస, ముత్థితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటి రాజులును వెఱుగుపడి యున్నం గవ్వడిం
గనుంగొని గాంగేయుండు.

428

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెఁడు దృష్టా

భర ముకుపఁ దగిననీళ్లు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వే తె మ్మనఘా.

429

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు నేసి తేజోమయం బయిన
మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహితలంబు గాఁడ నేసిన
భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి
యెగసిన.

430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్తయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి

యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మహాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు.

431

వ. ఇట్లు తృప్తి బొంది మందాకినీనందనుండు, పురందరనందనున కిట్లనియె.

432

1. వెట్టు మనిన నట్లచేయ నతనిం. 2. దగిన జలములు.

- ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుకా
శౌరియు నీవుఁ గూడిన ససాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలనివైరము కీ డని చెప్పఁ జెప్ప నీ
శౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గా కిట మీఁద భీముచేన్. 433
- వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్న భవత్సూనుతో ని ట్లనియె. 434
- మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డావుఁ డె
వ్వరికిఁ వీరి జయింపరాదు సమరావప్తంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మి మ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొందఁ జయింప జాకున్ననీ కొప్పదే. 435
- వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాటు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు చనునెడ గోవిందుండు కాంతేయాగ్రజుం
గనుఁగొని. 436
- క. సురలకు నజయుక్తం డగునీ, సురసరిదాత్తజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నదృఢతాహవ,పరికరు లగుమీకుఁ దక్కు బౌరవముఖ్యా. 437
- క. అనుటయు నశఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులపె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438
- కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట ౧౬ —
- వ. అని యి ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనహృదయలై శిచి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తిపిసయంబులు
దోషం బాదప్రణామం బాచరించి. 439
- ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశీతలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గౌరవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440
- వ. ఒక్క¹కరంబు మఁచి కౌఁగిలింపుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవులం
బోవం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 441
- క. నీదెసఁ గోపింతునె కుల,భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల జెలుపం
గా దని కినియుమ లే దన, ²రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁ బలుకులన్. 442
- వ. అది శిక్షగాని రోపంబు గా దట్లుం గాక. 443
- క. నీయుదయము దైవికగ,ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యు లసశృతులు గౌ
తేయుఁడవు గాని విను రా,ధేయుండువు గావు నీవు ధీరపచారా. 444
- వ. ఇది కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ
తెజోవిశేషంబువలననుం గనుఁగొనియుండుదుఁ బొందుతనఁముండ వగుటంజేసి
నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి నెప్పెద విను మేను

గురుపాండవులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం
డగు కృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును
నొండుదలంపు దక్కి యక్కాంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని
కి ట్లనియె. 445

క. కాంతేయుండ నగుదు నీది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లీంతయు నెఱిగినఁ గుంతీ, సంతానముతోడిపొత్తు చనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
త్కారమణుండు నేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మ మే వీరకర్తమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు వెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్లాటఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడు
జేటు దలంచి యే బలువు నేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని వెక్కుస మయ్యెడు కయ్య మొప్పుగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మరచుతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు ల్మృత పరానీకంబువైఁ బంపు మ
త్యేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ము డిట్లు లను నంతకుఁ జాలు నెఱుంగునే సుయో
ధనునకు నెప్పు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయనకు వైశంపాయనుండు నెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృతపూరకర్తసం
మర్దనిరాసకర్తత సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా
నిగ్దళితాఽవర్గమహనీయమనోరమజీయవైభవా. 453

క. భసితోపరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ
ప్రస్ఫుమరకుచిశబలోరగ, విప్రమరసిధితోకలావివేష్టితమాళీ. 454

మాలిని.—

క్షరణరహితవృత్తి గ్రాహ్య¹ భక్తప్రవృత్తి
 కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
 స్థరణభయదమూర్తి మధ్యరశ్మిప్రసర్తి
 చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా.

455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భిష్మపర్వంబునందు
 సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి
 భీష్మపర్వము సమాప్తము.



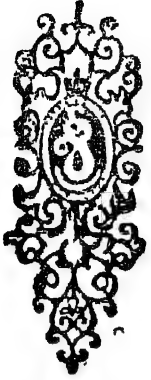
1. భక్తి ప్రవృత్తి, గరుడగమనలీలా.

శ్రీ రస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము



సం శ్రయమంగళగౌ

రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప

దాభసితవక్షోవామాం

గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా.

1

— { సంజయుడు యుద్ధభూమికి బోయి మరలి వచ్చి
యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పట } —

వ. దేవా వై శంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె.

2

క. మునిజనవల్లభ యివ్వధ,మున దేవప్రతుడు శాంతి బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్ర మహీశుడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్.

3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వై శంపాయనుం డి ట్లనియె.

4

క. అనిమిషనదీతనూజుడు, సనుటయు విని యివ్వభండు సంజయు బోవం
బనిచెను దనయనికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష తనశౌరదయమున మొలవన్.

5

క. పనిచి కృతపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొందినఁ గుందుచు నుండఁ గొన్నిదివసంబులకున్.

6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయపై న్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాటిని,శాసమయమునందుఁ గడు పెసం జనుదెంచెన్.

7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురంబున
నున్నధృతరాష్ట్ర నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం దనచేరువ
నునిచికొని యాదరించి.

8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ
ర్థము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్రునై

స్వమునకు మార్కొనం దలచె నక్కట కౌరవు లేమి నేసి రా
సమయమున బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా.

9

క. అనిన విని సూతమతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమమున నీయడిగినతెఱంగు భూవర తెలియన్.

10

వ. దేవప్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుం డైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేను
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున.

11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిక్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్.

12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మెడలినబలంబులం గూర్చికొనుచుండి.

13

ఉ. అప్పుడు భీష్మలేమి హృదయంబుల నుమ్మికంబు గూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యే డైఱఁ దక్కినచూపు లొండొరు
నైప్పులమాటునం బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చురాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందలున్.

14

వ. అట్టియెడ.

15

చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రిచాక్షు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోచె బుధమాన్యుఁడు భీష్మఁడు ¹లేక యుండుటన్.

16

ఉ. అంగద నాథు మ్రింగినవృకావలి తన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగ డందుచు దిక్కులు సూచు చున్నసా
రంగిమహాలే నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్మ నా
జిం గబలించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్పుటన్.

17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మహాథుల, మైతి మనునెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి తెల్లముగ జనాధినాథ.

18

వ. తదనంతరంబున.

19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు ²పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్.

20

- వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21
- చ. అనఘ సరిత్పుతుండు తను నర్థరథుం డని పల్కినన్ మనం బునఁ గడు నొచ్చి నీ వనికిఁ బోయిన నదైన రాను నీజయం బున వనవాసి నయ్యెడ రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్ ఘనఘజశక్తి నేననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమృహత్తుతోన్. 22
- వ. కావున నతం డంతకు మున్ను కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాతె ననిన విని యాంబికే యుండు సుజయున కి ట్లనియె. 23
- క. తను నిమ్రైయిఁ దఱచినయ, మ్మునుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న య్యనిఁ గర్ణుండు కాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24
- వ. అనవుడు నమ్మనుజునికి నతం డి ట్లనియె. 25
- క. వననిధి నక్షసీటఁ గలము, మునిగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26
- వ. ఇట్లు పురంబు పెడలి యతండు కురుపతికడ కేఠించి ప్రీతుం డగు నతనిచేత నభి నందితుం డై రాజబోకంబు నాలోకించి. 27
- చ. దమమును సత్యముం దహము దానము శీలము శివస్త్రవీర్యశౌ ర్యములును భీష్మనంద కల నట్టిమహాత్ముండు పోర నీల్లె నిం క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూరియై. 28
- క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రాత్తరవంబుల్ మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29
- వ. అప్పుడు తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబుల యుష్మలికంబులు వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30
- క. మీరెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, కౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యొ ప్సారిసభీష్మండు వడియెను, మేరు వొఱగినట్టు లనము మిగుల నరునకున్. 31
- వ. నాతెఱంగు వినుండు. 32
- క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక నెఱపెద బాహు బల మాభీష్మం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు తనియన్. 33
- ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా కర్తృ లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ త్కాస్త్రకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

- జేర్చి గఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34
- క. కాదేని గాండివజ్యానాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిగ
భేదుడ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35
- క. కౌరవులం గాచుచు రణశూరుల బాండవుల నోర్పుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్ముని, జేరం జనుకంటె నొప్పు చెప్పం గలదే. 36
- వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37
- సీ. మహాగణోజ్జ్వల మైన మన యరచంబున జవనాశ్వములఁ బూన్పు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్వలడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్ సంఘటింపుము రథసమున ననుప
వా డట్ల చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి నగ్నిప్రభం బగునారథంబు
- తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులు
దన్నుఁ గొనియాడఁ గర్ణుఁ దుత్సాహలీల
నిజబలాభీలనుందరధ్వజము లొప్పు. 38
- వ. నడచి నవీనందనుఁ డున్న యెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినపముద్రంబు చందంబున
విమానంబు విఠిగిపడినదివృత్తిని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని
భగ్నుపక్షం బైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారియై యరిగి
యాఫల్లునునారాచనిపయంబునం బొదువంబడి యమునానదీప్రాదస్థితంబును
1 మదనిమిలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయనమహా
నీయుండైన యమృతానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు
మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39
- క. వచ్చితి రాధేయుడఁ గను, నిచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి 2 నీ
సచ్చరితముఫల మే యిట్టిచ్చుట శీనీయునికి ధాత నే మన నేర్తున్. 40
- ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాచరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41
- ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల నేయఁ దీవ్రబా
ణార్పుల మార్పలంబుల రయంబున నీటుగఁ గాల్చు నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
వేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42
- క. శరణిహ్వభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణదు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబు క్రొవ్వడఁగించున్. 43
- మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యదేవద త్తధ్వని

స్ఫురణా వీనులు ప్రయ్యం గేతనకపి¹స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందగఁ జండగాడివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి,చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్తదీప్తుఁ డైనగాండీవి నొరుఁ డాజి, జెనయఁజాల కునికి నెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజాడు, కనుంగొనుటయు మఱయు మ్రొక్కి కర్ణుడు పలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విమానలదస్సహస్యస్థిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము నద్యుతమంత్రనిరస్తవర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునక బ్రతుకుభూతవ్రాతముక వార్ధి సా
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేటులును సంక్షీణంబు లై యుర్విని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రాపును బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడు చుట్టటికంబుకంటె సు
స్థితర మైనసంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపాండ్రాది దేశాధీశులఁ గెల్చిదురోధనాధీనవర్తులంగానిర్వర్తించిన
నీకు నిట్లు నెప్పవలయునే యండజంబులు పండిన వృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున
నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారుగాక నాకు నీవును సుయోధను
నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపిగొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు
గావింపుము పౌ వుని సమృదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుం డై యద్దేవ
వ్రతుచరణంబులు శీరంబు సోక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు
దెంచి భవదీయసైన్యంబుదైన్యంబు నాపి యే వగ్గలించి కలయం గనుంగొని. 51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్దర్శధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబంధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరుక్తరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధరగాత్రకలితశివభా, సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

క. మొగమునఁ గయ్యెచువేళక, చిగు రొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రులిపు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.

తే. ఆపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు నేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెచక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నితనితోడ. 56

క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెల్లర్పన్. 57

క. అనిన నతం డిట్లును బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు నెప్పుఁగా నే, వినియెద నెయ్యది చలంపు వివరింపు తగన్. 58

ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లును సర్వయోధనం
భావితుఁ డైనశాంతనపుబాహులమాటున నస్త్రదీప్యనే
నావిభవంబు నెల్లఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బ్రతినాధిపుఁగాఁ గొన నెవ్వఁ డద్దుఁడో. 59

— ౧౦ శ్రీరాచాద్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట ౧౦ —

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బాడవడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవిహీనం బగుకలము జలధినెడలినభంగిన్. 60

వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేఁగునకు రాధేఁగుం డిట్లనియె.

సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలనివారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల మానసియుల యట్టులైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు గైకొన్న మహేంద్రగ్రంథుబ్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండు వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోవఁ

తే. డనినఁ గా రన రాతండ యద్దుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు భ్రాహ్మణుండు
వివిధరణతోవిదుండు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుండు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62

వ. అనుటయుం గురురాజు తగురాజులు గూర్పుకొని గుఁగుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63

ఉ. ప్రాయముకల్గి నొక్కటన భవ్యధృతిఁ మహనీయశీలతఁ
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశీ
త్రాయుతబుద్ధి వృద్ధుడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుండు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64

వ. అని వెండియు. 65

క. కనువెలుగు నీవు గా నీ, వెనుక భవనతమ యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మాటుట నెలకొన వృషభముపజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్లు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజాల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు సీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలుపుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య. 69

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ¹వ ర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కాంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవి,హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేడికొనిన నయ్యందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు డై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుఁ గొనియాడఁజేసి యశాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయు నై న్యశ్రేణిఁ బాలించి కా
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీర వ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి ²పాండవులదీ ప్తిక్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి సీతనూభవుండు కనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులు³ మార్గధీతంబులు³ వందిజనస్తుతి వ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూషతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికివరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖలనై న్యంబు
లందును భేరిమృదంగపణవాదితూర్యనివాదంబులు నిగిడి నింగి ముక్త నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యొప్పి రాధేయాది యోధవరులఁ
గొని³పాండురాజనందనులనై న్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌదార్యంబు మెఱయ సీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహణివైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్చత్ర కేతుభూషణతురంగ
దంతిరథ హేతివర్త యోధవ్రజంబు

1. రక్షకుఁ గా. 2. పాండవబలాద్రేకంబు మాయించెదన్. 3. పాండురాజనందనులతో
దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్ర, వీర్యంబు.

తునియు శిల నించి కలిపయదినము లరులు

సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ.

76

క. అడవుల దవశిఖి దరికొను, వడువున ని ట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాతె ద్రుపదుని, కొడు కార్వ నుభయజనములకున్ వగ మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టఁ డగుగునుని తెగుటకు, నిష్ఠాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి
మొగుడ నివ్వెఱఁ గంచి కొండొక నేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠం
డగుచు సంజయునితో ని ట్లనియె. 79

— ద్రోణాచార్యుని మరణంబు విని భృతరాష్ట్రుడు పరితపించుట —

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి భుజులపై క్రమగఱుల ఘనండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేకువ లేక కదిసిరే పాంచాలు రతనిచావగఱు దునినె
నో తేరు విశిగెనో సూతుండు వడియెనో యెఱుఁగి యలసఁగి నెదిరి సరకు
నేయమి మఱి పాత్తుఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డైనధృష్టద్యుమ్నుం డతనిఁ జంప
తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయిపటియలై పోవదు తాయిగాఁగ, నోపు నాగుండె యె మని యుమ్మలింతు. 80

వ. అని యడ లూని పొలిలి వెండియు, 81

తే. మేరు వొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్బి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ జేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యెందఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్లు లగుట. 82

క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుండు దు
ర్జతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁ డయ్యెఁ బరోపకారమృతి యొప్పుఁగదా. 83

తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరపు గఱచి, పోవ నెల వైనద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందునుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు నేయించెఁగా కొరుఁ డేల చాలు. 84

క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమియుట్ల ద్రోణఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూత యెవ్వరు మనకున్. 85

వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిటి యంగంబులు
వడంకుచుండ మఱియు నమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కి ట్లనియె. 86

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్రుండు తోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వరికి నైన. 87

- క. సింధురము మహోద్రేకమ,దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుడు ¹గవియ న,మంథరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్.
- చ. ఉటుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తియై
యటిముటిఁ గప్పుచేంచువిలయాభ్రముచాడ్చున మార్గిపాద మే
డైఱఁ జెలఁగఁ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణతేరిపైఁ
బటపుకిరీటి మీధరణిపాలకుజోదులచేత నిల్చునే ౬9
- క. ఎవ్వఁడు తెరలెనో తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనో కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనో కుంభజు, నెవ్వఁడుఁ గావంగ లేడ యెయ్యది తుదియో.90
- ఆ. గురుఁడు వడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మపుత్రభాగ్య మలఁతఁ బోవు నెట్లు. 91
- చ. నడికెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనో యడ్డపాటు క
వ్వడికతనఁ ఫలంపమి నవారణ నాద్రుపదాత్తజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92
- క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీ వేమియుఁ జె
ప్పును వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్తకుఁ డై.
- వ. ²తనకొడుకుల గెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94
- ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన,రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు నెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేదతేటి. 95
- వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథసారథు
లై నయారథం బెందు సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు కడిందిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముండగును త్రమాజుం డుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి
యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుఁడు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకి
తానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజేయులు గేకయులేవురువేపుర పెట్టు యు
యుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుముండు
భుజసారద్యుముండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తికృష్ణాశ్రితంబైనవృష్ణి
కుమారలోకం ³బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం జేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల,దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశోర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్వాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

95

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వేపల్లె ను
 న్నదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
 ల్లిడుఁ డాయందునిపారిజాత మిలకున్ లీలాగతిం దెచ్చి శి
 ష్టదయాభుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రహ్మాండపుల్.

97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక.

93

క. హరి యాత్మ యధునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
 నిరువు రగుట క్రిడార్థం, బరయఁగ నదియొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్.

క. ఆవెలుఁగు కనువెలుఁగు గఁ,దా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
 లా వెఱచు రణమునకు నా,చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జే తే మందున్.

100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూర కుండి వెండియు.

101

చ. గురుఁడును భీష్మఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టై కిరీటి కింక నె
 వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగాఁ
 బురపురఁ బొక్కుచున్ వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
 గరపరిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతున్ వివరించి చెప్పుమా.

102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు,తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
 మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ,వినుము దిరమయి మాటలు వేయునేల.

— ద్రోణుండు దుర్యోధనునకు ధర్మ రాజు బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట —

వ. అట్లు నేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవం
 బునం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నిట్లనియె.

104

క. నను భీష్మనిపిదప బలంబున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి 2వీ
 వినుతాచరణఫలంబును, గనువాడవు వరము గోరు కౌరవనాథా.

105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాది సుహృద్జనంబులతో నాలోచనంబు నేసి
 సవినయంబుగా గురున కిట్లనియె.

106

క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్రుఁ బ్రాణముతోడన్
 దురమునఁ బట్టి భుజాభి,కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్.

107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి.

103

చ. ఆకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పులు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
 నికి గురునాథ యట్లు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజి బ
 ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయు నితైఱంగుగో
 ర్కిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధర్మ సగ మ్మాఁ దలంచితే.

109

వ. నీడునిశ్చయం బెట్టిది యతని బట్టి తెచ్చిన నేమి నేయం గలవాడ వని యడిగిన

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్వసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర ధారఁ గౌరవకోటతల లేటి రాజ్యంబు గోవిందుఁ డికున్నె గొంతి కయినఁ గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపకతెచ్చి జూదం బాడుతెఱఁ గొనర్చి తే. మగుడ నడవికి ¹నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల దొనుగు మాలు నప్రతిహతదోర్విధూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల. వ. అనిన విని కుటిలం బగునతని యభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరంబు నకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాడుగా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ గాంచి యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపగఁ జాలయ వాడు లేనిచోఁ దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుం ద్రాపదిపృష్ఠనింటివే వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుడు పట్టువడునకాఁ దలచి రపుడు పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండగునుని, ప్రతినయెల్లడఁజాటించె రాజరాజు. వ. ఇట్లు శిబిరంబునను నేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు నేయించినం జెలంగి సకలనై నికులును సింహనాదంబులు నేయ శంఖభేరిరవంబు లుల్లసిల్లం గౌరవ నైన్యంబు వొంగె నది యంతయుం గొంతేయాగ్రజండు తనచారులచేత విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు నేయవలయు నెఱుంగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాడు గానఁ జెప్పవలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడూ, బాయక కను గలిగి నిలచి భండనము దగం జేయంగ వలయు నక్కురు, నాయకుఁడొకఁకి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

— అర్జునుడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండునట్లు చెప్పట —

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూవర నీ వని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు ²వీని జేయుదునె యే నెందన్. 119

క. ఓోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనగ నా ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంచె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

ష్ట్రులు త్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచిరేనియున్
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ

యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి కూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వొసంగనేరదు పోరఁ బ, రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్తకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్న యది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతృప్తాంతరంగుం డై శంఖభేరిమృదంగాది
మంగళతూర్యస్వనంబులు నెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగావెడలినడచి మొగంబున
నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్రూహం బమర్చె నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైనతే రొప్పె శా
త్రనసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథముకెలన నుజ్జ్వల, ధీరోద్భటరేఖ మెఱసి ధృష్టద్యుమో
దారస్యందన ముద్ధత, సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాల
పతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కునం గలవరి
వారంబును దగ నయ్యై యెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం
డన్మోహంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి
నిలిచె సంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకాతుక, జనితోద్యమతీప్ర లగుచు శకటవ్రూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెంపును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్య. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగవతిసంగతుం డయినవికర్ణండును నతనికి బాసటయై
చటులహయబహుళం బగుబలంబులలో నక్కెలన సౌబలుండును డాపటఁ
గృతవర్తవివింశతిదిత్ర సేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నాతనికిఁ బ్రాప్తై తత్పా
ర్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నమముం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూర
సేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసూభవపురస్సనుండును నై కురువిభుండును
నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ఘం డై కర్ణుండును నిలిచిరి
వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజ రాధాతనూజఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుగు లడరంగఁ దమలోన నిట్లు లనిరి. 129

- మ. అని రాధేయుడు పాండునందనులబాహుశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్ధాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లును బక్షపాతమున వారిం బట్టిపాలార్చె గా
క నిజం బల్ల నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130
- వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైన యనంతరంబ. 131
- చ. తగ మనసై న్యముగ గురుఁ డుదగ్రగతిగ నడపింపఁ జొచ్చుడుగ
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిగ
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తములై వెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెగ శివారుతము డుల్లెఁ గడుగ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132
- తే. అమృహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి¹సేనయుఁ గదియ నడచె. 133
- వ. అప్పుడు. 134
- క. నడుడును రాధేయుడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క లుల్లంబులలో
గురువులువాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేడ్చెఱ మిగులన్. 135
- తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెనఁగువనంబులు మాపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లపోలే. 136
- క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిగింపఁగ బెట్టివముగ మును గపిసె మొనఁ గడిమితోఁ గదియన్. 137
- క. మనబలము గదియబలువిడిఁ, గనుఁగొని యన్జనుఁడు తొలుతఁ గవియఁగఁ జేరు
బ్బునఁ దాకె వారిసైన్యము, వినువీధి ననుర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138
- సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగుమంట లక్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తీకపాలరథావయవములు భగ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ
- తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్రచండసైన్యవ్యయంబు నుద్దండసమర
గతులు కెక్కస మెనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబొంట్లకుఁ జెప్పనేల. 139
- వ. ఇర్విధంబునం దొడంగి చెల్లు సఁకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణాతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

1. మొనయును.

దాన యై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనిచయంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్పుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్పుచుఁ దురగముల వీఁకఁ ¹దేరులు మరలఁ
వెల్పుచుఁ గాల్బలములఁ బొరి, మాల్పుచు రౌద్రముగ మారిమసఁగినభంగిఁ. 142

క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతగ్జనలీలఁ బ,లాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బాటుచును మఱి మహిభాగముగ
క్కదలం గార్చుకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

❀ ద్రోణుండు పాండవ నైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబుల శక్తి సూపుట ❀

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మాననీయదుస్సారంబును
దివ్యాస్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయనైన్యంబునందు. 145

సీ. తలుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు డిండిరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపాలుపును గరవాలములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడువును గేశముల్ శైవాలరేఖయు మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్చి భటాశ్వమాతంగంగభగ్నరథములతిట్టలు శిసైకతములు గాఁగఁ
తే. ధీరవరకోటి ద్రెల్లినవీరతతికి, సామ్రాజము వుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతభేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురు టేటు వఱపి. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
తేటి చూడంగ రాక యుద్ధీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్లు వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలొకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దాచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
పాంచాలక్షితిపాలనందనుండు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 149

వ. తదనంతరంబు 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దటుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్వతు, నరదమునకు మించి రభస మత్స్యగ్రము గాన్. 152

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం,పొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్న శ్తుగతిం

దదనీకములఁ 1గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బొలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్వైసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నాతనిసూతునిమేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వొలిచె నరుణపయో, 2ధరసంవృత మైనగగనతలముచెలుపునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్తైస్యం, బొప్పటి తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణనిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి నేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకీళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను,రాచార్యునియిరు గెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱు గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూనుమేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై
నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ
బొండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుడెసకుం దఱిమిన
మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు క్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధర్మజా
విరఘ్న విస్ఫురితాస్త్రఘట్టతునిఁ గావింపఁ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాణి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహి కెఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మృహితసుభటయుగ్మము శిఖి, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి యై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి,వింశతి శినిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రీతిభుధనుర్దండము రెం,డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పాలుపాటి ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖింపి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదిపె పిశాచముల్ పూనుతేరు
లెక్కి కప్పా రెడునెలుపుచచ్చపుఁగ త్తశములతో ఖరనిస్సనములు సెలఁగ
తే. నమరవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క,చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యుండొరు నొంచుచుఁ బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁజూడఁజూడనదృశ్యులైరి. 164

వ. అయ్యవసరంబున.

సీ. క్షుత్ర దేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు నేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిండుఁ దలపడ్డోయద్భుతగతిఁ బోరె శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

- నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్రంబు వెను ద్రుంచి యాతని విరథుఁజేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్యతునిమీఁద భృష్ట కేతుఁడు సప్తతీవ్రదీప్త
తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి¹పెల్లు, గురిసె సాత్యకి కృతవర్త యురమునార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేచు డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు. 165
- క. సేనాపతి యగుద్రుపద, త్సానాథతనూభవుఁడు సుశర్మనిమర్త
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ,దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం జేసెన్. 166
- చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు కర్ణునిఁ దాకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుచ్చటరణం బొనరించినఁ గంటిక్రేవఁ గెం
పాలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ²దంతిఘోటకం
బుల నులుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచాగు లార్వఁగన్. 167
- క. పేడకమై దలపడి పో,రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులు, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్. 168
- సీ. పారపుం డభిమచ్యు బలువిడిఁ దాకి బాణాసారమున ముంప నతఁడు కినిసి
యఁనిఁగినుఁకేతనాతపత్రంబులు ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట స్రుక్కఁ జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్త రెండమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముఁ దునిమెఁ
తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నరువట్టి గవిసి, పారపునిరభ్యముల నేలపాలు సేసి
యుటికిసూతునిఁ బడఁదన్ని యురగవిభునిఁ,బట్టుగరుడని క్రియఁదలవట్టికొనియె.
- చ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్తంబులు గొని రథంబు
డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెయిది యదల్పినంగని జనకద్యేష్టి యగునతనివలనిగోపం
బగ్గలింప నాపురంబరపాత్రుండు పారపుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె
నప్పుడు. 170
- తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్త వివిధచిత్ర,గతులు చూడఁజయెడఁగ కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బటాభిరామ, సింహశార్దూలగతి విలసిల్లి రధిప, 171
- చ. అట్టియెడ. 172
- క. అఱిముఱి వ్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవుని మలుఁగు గని నరసుతుఁ డే
డైఱ ముఱిసిన నది రూపఱి, విలుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విఱిగెన్.
- క. విఱిగినచో నిలువక వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోహ
విఱికి యని పఱికి నులుముగ, నఱికెం దత్రేనఁ బార్థనంశనుఁడు వడిన్. 174
- క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్క పెట్ట వాసవిసుతు పై
నురవశిఁ దఱిమిరి మద్రై,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచె బెలుచున్. 175
- క. ఉరగాంగన నలెఁ బట్టెడు, గరుడునిక్రియశక్తి వట్టి క్రమ్మట వైచెన్

నరసుతుడు శల్యసూతుని, బారివోవఁగ నార్చె బాంనుపుత్ర బలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుడును ద్రుపదుండును భృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుండును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును భృష్టద్యముండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును పౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహనాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జనియింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు నైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లతనిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గదగొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కలిసె ననిన విని భృతరాష్ట్రుండు సజయనకి ట్లనియె. 177

తే. ఎక్కఁబెక్కటి పెనఁగిన నింశవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, నెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసాంపు వినియు నాకుం, దనివి సనచు శల్యపార్థతనయులసమరం బునతెఱఁగు చెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

—ॐ భీమసేన శల్యుల గదాయుధము ॐ—

ఉ. అమైయి సూతుఁ డిట్లుటయు నగ్గలికఁ గద వుచ్చికోంచు రా ద్రమ్మన వచ్చుశిల్పఁ గని లానును జండగదావిలాసనో గ్రమ్మగ లీల మార్కొనియె ర మ్మిట ర మ్మనుచుక సమస్తసై న్యములుఁ బిచ్చలించఁగ సురాధిపపాత్రుడు దీప్తగాత్రుడై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుడు రయం బెనఁగం దగ నెయ్యి పట్టి య త్యంతరయంబుమైఁ బిటిడి కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి భ్రాంతి నెలుంగ నిల్పినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తకేళుఁ గా లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాకె బలంబు లార్వగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితండ యెదురుఁగాక యెరుల కీయిరువురయు ధృతి కెదుర వశ మె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్. 183

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరసంహనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా¹ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లనోన్యస్యసమాహతిక మిహఁగులుల్ గ్రక్కంగ సాించుచుం గదియం బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నుసులంఁగా నేస్స లంగంబులం దొదవక ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్ నెదరింపం బదశబ్దహంకృతులు దిక్కిమంబులక దాటఁగన్. 185

క. పోరెడనప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరపును సరియై

- మారుతియు మద్రపతియు ను,దారగతుల మెఱసి రమరతతి వినుతింపన్. 186
- వ. ఇట్లు పెద్దయుం బొడ్డు వెనంగి. 187
- క. అఱిముఱి నొండొరు వ్రేసిన, నెఱుకులు దాఁకుట యు నొచ్చి నేల కొఱగె బి
ట్టటి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగ డందంగన్. 188
- వ. అయ్యచసరంబున. 189
- క. కృష్ణవర్ణుడు మద్రమహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత,సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లె గడున్. 190
- క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్రులు కోపం
బొదవ నడరి రుద్భుటగతి, వదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191
- వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192
- మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గౌంతేయముఖుండు వీ
రవరాసీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గౌ
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం జేసి నీసేన య
బ్ధవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193
- వ. అంత నపరాజ్ఞుం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరిమృదంగాదితూర్వస్వనంబులు చెలంగ
సింహనాదంబులం జేర్చిన పాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశ
భీషణుం డై మార్కొని మార్గణికరంబులు నిగిడించిన. 194
- మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్బూమి య
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథిశ్రేణీవపుగిఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్పలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తనదల్ పిశాచకుల మంభగి కేలిలోలంబుగన్. 195
- తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణ భంగిఁ, బాంశురాజతనూజులబలమునెల్లఁ
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు,నాత్త జుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి. 196
- క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197
- వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామ
ప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దతోవరుల ననేకక్రూరాస్త్ర
నిచయావృతులం జేసినం గని కాంతేయాగ్రజుండు కడంగి కేయమాత్యు
పాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రాణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితులై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొక
నేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మన మొన తెరలి మరలినం
జూచి యాచార్యుండు కోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింప నీసైని

కుల నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సార
ధితో ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవనై న్యముల్ వాతెడు ధర్మనందనునియుద్ధండవృత్తి
గంటె యీతనిఁ దాకి గర్వంబు మాన్పక నిలిచిన నిష్కూట నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్యసాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరపు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాచు

తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీ ర్తియుఁ గోరి యస్థలితభంగి
దేరు నడపుము చేతులతీట వోవ
నడరి రధికజనంబు వేటాడవలయు.

199

❦ ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట ❦

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు తేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ బే
ర్చినభుజసంపదం గడంగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభుఁ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబుగాఁ. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీరకం బతి ద్రోణు బాణవృత్తుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, వ్రేకని భల్లమునఁ ద్రుంచి వెన డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందను
చక్రరక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశిత
శరం బతనియురంబున నాఁటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు
సెలంగఁ బాండవబలంబులు వేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెటుగుగార్చి, చున్నుబోలెం బొదలి గురుండు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందరికి వచ్చి
యాచార్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్యవరేణ్యు నడఁగించి యేడింటి సాత్యకియేపు మాపి
ద్రావదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమాజునిచలము మాన్చి
పంద్రెండుపంద్రెండు పటుమార్గణంబులఁ బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి

తే. మఱియు మార్కొన్నరధికుల మదము నెఱచి
మెఱుంగుదూపు లాధర్మజు ¹మేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

నవ్వి యవ్విభుఁ దెగటారెచ్చ నారసమున.

205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులును బాంచాలనాథుఁడును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రుడత్తులు లోనైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబహు వీర్యంబులు నెఱిపి రందు సింహసేనుఁడును వ్యాఘ్రుడత్తుండును నెట్టన నానా స్త్రంబుల నొప్పించిన నాధనుర్ధరగురుండు.

206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ

జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రుడ త్తసింహ

సేనమ స్తకములు రెండు శితశరములఁ

గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి.

207

క. తక్కువరథకుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహునిను ముదం

బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెడు, నెక్కుడుతమకమునఁ గెనె నే డ్దెఱి మెలయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నానై న్యంబుల జనంబులు.

209

క. అదె వట్టువడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁ గు

న్నదఁ డై సుయోధనుఁడు తండ్రి దలెర్పఁగ నేఁగుఁ గరపుటకె గొని యెలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత.

211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్దతి

స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని

ష్ఠరసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు ¹దిగ్దంతు లా

తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్ధరుం దాఁకినన్.

212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కవెట్ట భారద్వాజునకు బాసటయై సనై న్యంబుగా సవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకాయం డయి గాంధీవచండనిస్వనంబు లొంజొండ నిగుడ నిశతసాయకపరంశరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదో మాంసపంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనవీప్రకరంబును బఱవ నంత గభస్తిమంతుం డస్త్రశైలాంతరితుండయినఁ బార్థబాణాంధ కారంబునకుఁ దోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురునై నికులకుఁ దమవార లేసిరివార లని నిరూ పింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరం బై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాల కేకయాదిబంధుమిత్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చిధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిత్రైటంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడి దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁకిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు.

213

క. రేవకడ యుభయబలములు, నేవును నెలమియును నెనకమెనఁగ వెడలి యా

టోపంబున రణసన్నా, హాపక్రమలీల మెలయ నుజ్జ్వలభంగిన్.

214

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోడ ద్రోణుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నడ్డునుఁ డొడ్డు నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ధీరుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పుగఁ బోవఁ జాలినకా
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేపురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

—॥ ద్రోణాచార్యుల రెండవనాటి యుద్ధము ॥—

ఆ. నరుండు లేనిచోట ననుఁ గని చెన్నిచ్చి, పాట కున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్రు ధరణిశ పాలుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు, 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ,మానించుచు నునికిఁజేసి మచుజేష్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్. 219

వ. తమకించుచుండుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేడు రణభూమి
యందు నర్జునుం డొండె ద్రిగర్తు లొండె గావలయు నే మతనిఁ బెద్ద
కయ్యంబులోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు
నతనితమ్ములు సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్బంగిన పనికిరి
వారలవత్తం బై నరధిక్వర్ధంబు నిత్రైఱంగున నిమ్యకొని యుల్లసితై నిమ్రైయిం
ద్రిగర్తులు పదివేపురు దొరలు కడంగినం గని తుండ కేరళమాళవశిలీంధ్రమగధ
మచ్చిల్లికాదిదేశాధీశులును బంధుమిత్రసహితంబుగా నివ్విధంబు వారి
తోడివారై పంతంబులు వలికి యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పురుసున నగణ్యరథి
కోత్తము లుత్సహించి కృతస్నానులై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వ
యోధులు నాకర్ణింప నందలు ని ట్లనిరి. 220

నీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడితి మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనావ
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము నన్మతాభిరతియు
మద్యసానము సర్థిమానవవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కి,రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు నేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశౌచంబులు పలికి సంశ్చక్తు లనేకరథిక్ముఖ్యులు బహుళచతురంగబలవరి
వృతులై కురురాజు సంతసిల్ల సుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్రా
హంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం
దలయును గృపకృతవర్షలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేయప్రముఖులు
పెండయును బాహ్లికభూరిశ్రవసోమదత్తశలశల్యులు వలవలితెక్కయు నశ్వ
త్థామ సుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలితెక్కయు శకునిపాండ్రకళింగాంబు

మాగధులు వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితం దై సూతపుత్రుండు పుచ్చం
బును సైంధవాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయన్ బెరసి యొడలిపాలు
పును బలుపును నై నిలువ నియోగించిన నవ్వుహారంబు మహాపవనసముద్ధాత
సాగరాకారం బై యుత్సాహాన్విత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు
మధ్యమప్రదేశంబున భగదత్తుండు గజారూఢుం దై యుదయాచలంబుపైఁ
బొలుచు భానుండునుంబోలె దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు
పాండవసేన దక్షిణాదిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచు
టయు నన్నరశాద్ధాలుం డన్నతో నిట్లనియె. 222

చ. తటిమి సుశర్మ తమ్ములును దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెటుంగనియట్లు లుండు టిదియే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
ద్దైట నులుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుంగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యాధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెటుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుషు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది ¹భీకతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలచదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 223

క. ఇతఁ డున్నయంతసేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మాన్తరచేతన్
హతుఁ డయ్యెనేని నిలుచుట, చతురత గా దనికే దొలగి చనవలయు నృపా. 229

— అర్జునుడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం దై సంశయములపైఁ బోవుట —

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవిర్గోధు
లున్న దెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమననై న్యంబులం గనుం
గొని యచ్చపీఠతి భృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్థవ్యాహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం
డట్లు చేసె నివృద్ధుంబున నుభయవ్యాహంబులు గాఢపన్నాహంబు లై శంఖ
భేరిప్రముఖతూర్యస్వనంబులు చెలంగ నడువానకాలంబునం బొందిన గంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దాల్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండఁ
వేడిమి మెఱయుశరంబుల, వాడిమిసాం పెల్ల జూఁవలయుం జామి. 231

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాగంగ ద్రోణు డని నినుఁ గదియం
జనువాడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేడు నమ్ము మధీశా. 232

వ. అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగు నయ్యతిరథుండు కుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నుదర్శనంబు దనకు సరిష్టంబగుటయు
నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱిచూడం జాలక క్రేడించి పాంచాల
బలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడ నడచె నంత నక్కడ. 234

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణవయముమీఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వా రట ము న్నర్థచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సుఖుటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు బొబ్బలు జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్థితుఁ డై కృష్ణతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. ¹మెక్కు డై నరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్న వారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుంగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్తద్ధివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వడుఁ
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్యైన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్ముఁ దేతె రవంబు ²మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు తెలివొంది యుండొరులం బురికొలిపికొని సంశయము లొక్క పెట్ట ఫల్గును
వయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వదవ్వలఁ బదియేనువేల రథంబుల
వారిం గూల్చినం బెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొక్కఁడొక్కఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూటమూటఁ బార్థుండు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

- వ. అట్టియెడ సుబాహుండు క్రీడికిరేటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై ననేకశరంబులు పరగించిన సుశర్ముండును సురభంఁగును సుధన్వుండును బాసట యై యప్పార్థం దాడిన. 242
- ఆ. వారి కేతనములు వడి ధ్రుంచి యవ్వీరు, డాసుధన్వుహయశరాసనముల తునియ లవనిమీఁదఁ దొరగించి తన్న స్త, కంబుఁ దునిమె తేరుగముల కుఱికి. 243
- క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బొరిగొనుటయుఁ బెటబలంబు పురికొనక వెఱం దెరలుచు గుంపులు గట్టుచు, గురుపలిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244
- వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుం గెత్తి. 245
- క. వెఱవకుఁ డిట మరలుడు ము, న్నెఱుంగరె యర్జునునిఁ గుఱమహిపతికడ నే డ్దెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱుతురె నో రెద్ది రిత్త మరలన మనకున్. 246
- వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసైనికులు కోల్తల సేసి రహ్మఁడు నారాయణగోపాలు రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాక్షాదితూర్యరావంబులు సెలం గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247
- చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తు లి ప్పుడ నులుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్మ రథమ్ము నాపుఁడుం గడు మెన నాధనంజయునికాంతిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె క్కుడుముద మొప్పు దేరు రథికోటులపైఁ బఱవెక్ ముకుందుఁడెన్. 248
- క. విమరాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమాపులవే గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249
- వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేగు సంచరింపం జేయుచు నిలింపజోటికిం గన్నులపండువు నేయం బుండరికాటుం గనుంగొని నారాయణ గోపాలురు కుపితాత్తులై యర్జున దుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం బోయిననాడు కృష్ణతోడిసరిగా దుర్యోధనుడు తుమ్ముఁ గోఁకొనినవాఁ డగుటం జేసి యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణుల మేనుల నానాస్త్రంబులు నినిదిన నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవప్తంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చిన మహాస్త్రంబు ప్రయోగించినం దత్పరిభావంబున. 250
- క. గాంధీవి¹చంద మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచియొకభు లొకభుల నానా చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పఱి కలనం గలయన్. 251
- వ. ఇష్టేయిఁ గృతార్థం బయిన దివ్యాస్త్రంబు పదంఁడి శాంశం బగుటయు హత శేషులు వొక పొదివిరిరథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాది నాభీల శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252
- క. ఆపార్థుడు కోపానలదీపితుఁ డై విశిఖిఖిలతీ వ్రనిహతి న త్రావులగమి నేర్చి జముని, ప్రోవు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురువంశనిధి. 253

వ. ఇన్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు నేయుటయుం దుండిమగధకేశశమచ్చిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగువెంటలుగఁ జేయఁ బిలుసనక మహా
నేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరువైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ముల వానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశ్చక్తులు మఱియును 257

క. పెరయ్యాఁగలగతి గవియుచుఁ, బొరిఁబొరిఁ గడుఁదురులపగిరి బొదువుచు ¹నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుమలుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రండుఁ గొందఱు పీరావేశంబున. 259

— సంశ్చక్తులందఱు నొక్క పెట్ట యద్దురుభంబువైఁ బడుట —

క. అరదంబులు మొద లగుచు,ధురవాహనశోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై ²నూడుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తైఱంగునం జేయి గా లార్పనుం జూడ్కి వఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైవయి దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్తైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుఁడు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
చలఁకు చున్నవాడ ధైర్యధోరేయ సీ, యెలుఁగు సూపవే సురేంద్రతనయ. 262

వ. అనిన విని యతండు ముకుండుని మానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సంశ్చక్తులు దెసలఁ జెదరి చొరువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్. 264

క. శిరము బురంబులు కరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై స
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, కరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు కసిమసంగి కిరిటి కల్పాంతపురాంతకుండును బోలె బారిసమరు చండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగు నబ్బలంబు లతని బాణపరంపరల బలితంపుఁ
బరపునం జేసి. 266

ఆ. కూలురూపుఁ దన్నికొనియెడురూపును, నొఱురూపు ³నేల కొఱుగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రథనభూమి ఘోరభంగి కాగ. 267

వ. ఇన్విధంబున నసమసమతత్పరులై తనవలన నేమిచి యామఱుదియు బానయు
నట్లుండ ⁴నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నురగ్రస్తైన్యంబులు మన మొనలు

1. నరుపై; నెరవై. 2. నూడికొనఁ. 3. నల్లనొఱుగు. 4. ఈ కుండలీరణములొని పాతము
వ్రాతప్రతులందు లేదు.

దలంకం దటిమె) నాచాచ్యుండును ధర్మసూను సైన్యంబులు దలంకం దటిమె
నప్పుడు నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం
గురుపాంచాలకుమారవర్ధంబు లగ్గలికం గవిసి పోఁ నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముతోల్లల కోర్వక ధర్మపుత్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము తూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్యుటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్బంగి నుభయపై నికులును గలయక బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల కతం
బున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాశర క్తసిక్తం బై
యారజగిపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును దార్కొని వి,స్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యెగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నదృష్టంబుగఁ గెడసెన్. 271

క. కరిఘటలు దురగములదళ, మరదంబులమొత్త మనక యడరి నడిం గా
ల్వరు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్రగ్గిరి విస్తయ మొలయఁ జూచు భేదరతతికిన్. 272

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రోడుపడఁ దేకువ లేనిపదాతికోటి ను
గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము కాఁగఁ దైవ్వి వెనఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవిరోధముల్ సలుపువేడుకసొంపునఁ గూడి యెక్కినన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ దండడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు పటివోవ రక్తజలపూరమురొంపులు ధూళిగా రథం
బులు రథస బునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తు లై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బటిపటి యై
యి మైడలఁగఁ దిగిచియు నర,దమ్ముల నేనుఁగులు వీటతాటము నేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు నేసె గనుఁగొను ప్రజకున్. 276

న. ఒక్కొక్కచోట. 277

స. మెఱుంగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్లిటిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షితి సూడఁ బొల్పుగుం
దఱ చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యున్ని నత్తఱిన్. 278

౧౩ అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్ర బీభత్సకరుణభ,యానకైక హేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు పడినం దెరలం బాటువారణహాయంబులును
వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిర
మాంసమస్తిష్కమయమహాసంకంబునం గలయ మునింగియుం గాఢులు వెలుక
రా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి
వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిచుగలును రక్తాంబుతురగావ ర్తకరిరికలితంబైన
సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియం జొచ్చి
తమయట్టివారు గొండలు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛంజేసి వెలువేది
వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్క సైనికు
లుక్కునం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునఁ జెక్కు సెమర్చక దర్పం
బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బొదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి చనియెడుపగిది యధిష్ఠిరు దెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహా
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖ, ప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు పొగడన్. 282

— ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చట ౨౮ —

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెనఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బెర్చి పదితూపులు ధర్మజాఁ డుల్లస్థిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేలుధనువు వుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ స్థూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు. 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమారకుఁ డటువదితూపులం గరం బరుదుగ న
ప్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందె బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తునువు వృకాంగమున్ విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బృథంగ వా
హనములు బీటువోవ నిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాటి కుంభజండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరియేసె.

క. కినిసి వెనక సత్యజిత్తుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల తునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాటుబాణముల్ బిట్టెసెన్. 288

ఆ. అన్యచాపహస్తం దై సత్యజిత్తు సంరంభజృంభణమునఁ గుంభజన్తుఁ

దలర నేయుటయు నతండు కెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం భనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచు బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు నేసి భుజవర్పధురంధరుఁ 1డితఁ డింత ద
క్కుం డని యర్థచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱు దొలంగె
వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

— శ్రీ నాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుడు సచ్చుట —

సీ. ఆతని మెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డపడి వారిమొన లెల్లఁ గడక నొక్క
పెట్ట త్రోచిన దూదితిట్టలవైఁ బ్రాఁకు నగ్గించంబున మ్రగ్గఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాకి మాత్స్యనుజుఁ డాటుదూపుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. వడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేయూదినేన
లెల్లఁ జెవరఁ 2దరలఁ దల్లడపడఁ గల,గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజండు. 293

క. మెలుమ ధనుర్దండము గుణ,ములుమఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా. 294

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన,భేరిమండూకకవచవృథులోర్తిరథ
స్ఫారావ ర్తగజమకర,ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

చ. ఇష్టిధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమాంజుండును వసుదానుండును శిఖండియు
నైదై దుశరంబు లేసిరి సాత్యకిత్త్రధర్మలు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిగుండునుమరలిబాణశత్రుయ ప్రయోగతీప్ర్రులగు భృష్టద్యుమ్ను
చేకితానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బండ్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువురు పాండవపక్ష యోధవీరులు వొదిలినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసిరతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి తేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమాంజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కుమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గై తవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాటిన. 296

క. గురు దృఢనేనుడు దాఁకిన, హరిసారథి కేతురథశ రాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరగించె దవీయతనువుతునియలు ధరణిన్. 297

చ. ఇత్రైఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్వీలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు తెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

భించిన కుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రనేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన, 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూర్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి ¹విరిసిరి తచ్చరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్ను సాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథివగులును ²వస మఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చిన యాచార్యు శౌర్యభుజవీర్యంబులు
నైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది చెప్పెద నాక
ర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు కలంగిన కౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వచుఁ
గురువిభుండు కర్ణనితో నిట్లనియె. 300

క. వెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్తియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ,కొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్లలకున్. 301

చ. ఐవనతనూజుఁ గంటే నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కా
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఁగఁ బాతెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణం డతని కిట్లనియె. 303

ఉ. భీముండు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్తదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ నైచునె పాండవేయు లు
ద్ధామబలాధ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు తమచి త్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాధ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ డాక కుండుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమ్మతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుండు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుండు
శుకవర్ణహరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్పి సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్చాయరథ్యములు శుండాలపతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

తే. గడంగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి దోణుమీఁద,

307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబుఁ గప్పుకరణింఁ గుంభసంభవుం బొది
విన దృష్టికథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె నను దిగులు మనవారికిం
బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయివీచి యంగు ముంగలియై
నడచు వడముడిం దాకినం దమకించి సాత్యకిని గృహవర్తయు శ్రుత్రధర్వుని పైంధ
వుండును యయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహ
దేవునిఁ జిత్రవర్చుండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదని బాహ్లికుండును
విరాటుని విందానునిదులును శ్రుశక్తిర్ని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుం
డును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్తయుఁ బ్రతివింధ్యుని
నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖంజిని వికన్ఠుండును గుంతిభోజుని
దుర్ముఖుండును కేకయపంచకంబును గర్జుండును గాశీశ్వరుని జయుండును
బాండుని జయతేసనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్రులును
వార్ధక్షేమిని గృహచార్యుండును మఃశిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని
నలంబునుండును దలపడి యెన్నం గొలఁదిగాదుగాని మఱియు ననేకు లనేకుల
మార్కొని రిభింగి భారద్వాజునిం బరిమార్చును గావను బూని ¹యక్కడి
యిక్కడి వీరు లుక్కుమిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబుల
ప్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలు వాపియు
నాతపత్రచామరంబుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తెశంబుల
తునియలు ధరణ ²దొరలించియు నెత్తు రురలించియు నితైఱంగున ఘోరసంగ్రా
మంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు తన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను
నమ్మల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱు జిక్కువఱిచె
ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

303

క. వీ రిచట నివ్వధంబునఁ, బోరంగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగున
వీర్షలు సంశయకు లె, శ్మైరొకొ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. : 09

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నవ్వీభుతో నది వెండి చెప్పెదఁ
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబున భవ
త్తనయుడు గంధసీంధురక్షా నము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు కనుంగన నిష్పలు రాలుచుండఁగన్.

310

క. శరజాలమహావాత, స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తి ¹దీప్రాస్త్రవి
ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రీధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్పు నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లె వడిన్. 313

వ. ఆ సమయంబున. 314

— భగదత్తుడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట —

క. దానవజయ మింద్రున కెద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుడు పవ, మానతనయు దెసకుఁ గొలిపె మదమెలరారన్. 315

వ. ఇట్లు మన సైన్యంబు దైన్యంబు వాయుం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిడివినకనుఁగవ మెఱుఁగుల ²గములుముందటఁ గెంపు గడలుకొలువఁ
జెవులు మ్రొగించి పూచినరొద్రతరరేఖ వినువీధిఁ జూపఱవేడ్కఁ బెనుప
గండునఁ జూగినతొండంబు లయసమన ర్దిదండములీలఁ బట్టువఱువఁ
గడు బెట్టిదపుటువడఁ బదన్యాస మిశాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్రుడెసకు నడరినఁ గని ధర్మతనయునేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము సామజం బనియెడు, నులివు గలయఁ జెలంగఁ గలఁగి రధిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
ములఁ గప్పె నతఁడు వానిక, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్. 319

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా న, క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకై వడి వారలదంతయుగ్గ మి
ట్టల మగువీరకఁ దత్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడుచానిఁ జంపె భగదత్తుడు తోమరస వృక్షంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ, బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిజ్ఞాసం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు ను
ద్ధరరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

- చె రయముమై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాటి పోయెఁ జె
చ్చర గజ మొండుమైఁ గవిని చిందఱవందఱ నేనె మూఁకలన్. 324
- క. సారథి తురంగముల మెలు, పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేర సాత్యకి, భీరము పొలివోవకుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325
- ఉ. భీముఁ డంద గ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడుఁ వెగఁదొంది యీడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుడు చచ్చె హస్తీచేత్. 326
- వ. అతని పడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం
డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327
- క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుముత్సుసారథిఁ జంపఁ
బెదరక యభిమన్యునితే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328
- క. నరతనయప్రముఖరథిక, వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠరగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణవయముపగిదిం బొలిచెన్. 329
- క. రథసంబునఁ బ్రాజ్ఞోతిష, విభుఁడు కరిం గొలుపుటయును వెస నది యరివీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ నెడ నరదములు వైచె బలుదేసలఁ బడన్. 330
- ఆ. ఇట్లు భీమనేను నేపు నర్జునసుత, ప్రముఖు లైన ములఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చె బాండు రాజసుతులనేన. 331
- క. నలి భగదత్తుండు కదుపుల, వెలుచుపసులవానియట్ల విలసద్గతి న
బృలము నెగవ ధూళియు నా, కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332
- క. అని చెప్పి సంజయుండు కురు, జననాయక యపుడు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యోధవసు తెఱఁగు విస్మయముగాన్, 333
- వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది నెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డి ట్లనియె. 334
- ఆర్జునుండు భగదత్తునిచేస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పట —
- క. అంతకుమును భగదత్తుని, గంతి యసమరమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలములొని కేఁగఁగ వలయున్. 335
- వ. అది యె ట్లంచెని. 336
- చ. బిరుదు జిత్రశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైచ నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికోల్తలం
దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచో
భర మగు నేడు రాజునకుఁ బావనికిం చలఁగొందెడున్ మదిన్. 337

- ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మ సేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశ్చక్తుకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 333
- వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికుముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339
- క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయున్
వలయుపనులయం దిప్పుడు, తలఁకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340
- వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశ్చక్తువధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి
మరలి గాండీవగుణక్వణనమేషరసోదకీకుహరుండును దేవదత్తధ్వజవిదళితదశ
దిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామర
వ్యజనంబులును భేరిశంఖకాహళిమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబు
లును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శర
ముసలముద్గరతురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్చదంబులును మకుట
కేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరగిరవక్షుగికుక్షికటిచరణంబులును
దునియలుం బటోయలుం దుముళ్లం బొల్లునై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును
నభిరామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి
విస్తయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె
నివ్వధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం
బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341
- ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు, శర్మ తాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే, మనికెఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు. 342
- క. పిలిచిన మరలిమి తగ ద, బృలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొక తెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343
- చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు తేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వొలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి వైపడినతమ్ముల సంతకుప్రోలి కన్ని యా
తని నవలీల నొందిన నతండు వెసం బడి మూర్ఖవోవుడున్. 344
- వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345
- సీ. పాతెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెన దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహాచేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల నలుముసేయుచు సింహనాదమునకుఁ
తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును ది క్తటంబుల వ్రయ్యఁజేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీరకఁ, జండచేష్టితోద్ధండవేదండమునకు. 346

- క. అన విని భృతరాష్ట్రం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జునుఁ డి ట్లెయిదిన భగదత్తుని కతినికి నేమిభంగి నుర మయ్యెనోకో. 317
- ఉ. నాపుడు నాతఁ డాధరణినాథున కి ట్లను నట్లు తాఁకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలి బాధ్యుపైఁ బటపె నన్నియు నప్రృచుఁ ద్రుంచి వైచి యు
ద్దేవసముండు నొంచె దృఢపీఠ్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 318
- తే. అలుఁగుటమ్ములుదాఁకిన నలిగి భద్ర, కుంభిరౌద్రంబు సొంపారఁగొలిపె నతఁడు
వారిసేనల గోపికావరుండు నరుండు, దెగిరి తెగి రనుపలుకుల దిగులు వ్రట్టె. 319
- క. బలువిడిఁ గరి గవియుడు వెనఁ, వొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టల మగురయమునఁ జని త, దృబలము బడల్పడఁగఁ జేసె బార్ధిసముఖ్యా. 320
- క. హరి నేమియు నన నేరక, కరిదెసఁ గనుఁగొనుచు నపుడుగఱచుచుఁ బో ని
మ్మరద మని సలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము నేసె నతఁడుఁ గరఁగిక్. 321
- క. శౌరిమెయిని భగదత్తుండు, నారసములు నినిచి యేసె నరుఁ డల్లి మహా
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి, దారణ మొనరించి గ్రుచ్చుఁ దనువునఁ దూపుల్. 322
- సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాన్వోతిపవతి చతుర్దశతోమరము లింద్రతనయుఁమీఁద
నడరించుటయు ననవి పొడిసేసి క్రీడి యేనుంగుపక్కెర చిటునుగ్గు నేయ
నది గప్పియున్న మేఘావలి విచ్చిన కొంఁచందంబున నూడె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ నడుమ ముత్తునియ గొ నటికిఁ బాన్ధుఁ
- తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిచుకుట, మతఁడు ఘనతోమరంబున నలగఁజేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ వివచ్చుచు డుగ్ర, విశిఖస ప్తతిఁ జొనిపె నవ్వీరు మేన. 323
- మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాన్వోతిపాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలుచ వైచెం దప్పలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 324
- ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ దదనమే నమర్చి ను
న్గప్పెసలారు పేరురమునకా ధరియించిన నమ్మహాస్త్రమం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైనమెటుంగుచాడువనన్. 325
- చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్తర యి ట్లగునయ్య సొంపు కొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయు టిది పాడియె లేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడదే ననుం జులుకఁ జేసేతి మాటలు వేయు సేటికిన్. 326

వ. అని దూతీనం గృష్ణుండు తొల్లిభూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావ
సానసుప్రబుద్ధుండై యున్న విష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతింబ్రీతుండై
యన్నాతికి వరంబిచ్చుటయు నవ్వలంబున నవ్వెలంబియుం దుదయించిన నరకునకు
వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం
దదోరసాధనంబు తనకుఁ దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు
కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరితి ననునయించి విరోధిం జూపి
వీఁ డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటంజేసి వెఱుగు పడియున్నవాడు వీనితండ్రిని
నేను దెగఁ జూచిన ట్లిక్రూరకర్తునిఁ బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండొక దేఱి
యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు. 357

— భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట —

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము కైలము దాఁకునాకృతిఁ
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు చెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్థచంద్రుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు క్రిడి భగదత్తునికంత మకుంతితోడ్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు చంతిని భగదత్తుని 'బరిమార్చి' మాటు లేక మలయుమధ్యమపాండవుని
గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృష
కుని రథరథ్యసూతృజచ్చత్తచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు
సోదరునరదం బెక్కి నప్పుడు వారి కడ్డపఱినగాంధారవీరరథికిపంచశతంబుఁ
బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనునరవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగు
నయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైనవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేనె నరుడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిల్లు పరఁగి పాషాణ
వృక్షవివిధాయుధంబులు వివ్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బదప
నీళ్లు వల్లెగొనియె మఱియు మహారగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె
వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్ర వేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని
నగవుతో నిట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, సోయెం గా కింక నిచటఁ బోసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాల్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాటెను, జననాయక నీమఱుంది సరివారు నగన్. 363

- ఉ. ఆతఁడు పాఠీనం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనసార్వభౌగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఘోర
వ్రాతము మెచ్చు గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364
- ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టు ల, మృదుజవిభువి గురునిమఱువు సొచ్చు
ద్రోణుఁ బొదువుఁ డనుచు దుర్దమలీల నా, దిక్కువారు కవిని రుక్కు మిగిలి.
- క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కనునెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురికొని పాండవబలముఁ దాఁకె గురునాశనిధి 365
- క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యౌతకళానిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367
- క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిభుగం
ధరుఁ డగుభృష్టద్యుముఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డచడి పోరాడెన్. 368
- చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంతిత విక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక వెనంగెడురౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి. యున్ని నిట్టు లని చెప్పఁగ నిష్పాడు నేర నయ్యెగం
గరిపురనాథ చూడ విను గల్గునె యమైయికయ్య మెయ్యెడన్. 369
- వ. అట్టియెడ. 370
- క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేలు వఱువఁ బటువిశిఖమునం
గి లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371
- క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చిన భృష్టద్యుముని, నచ్చినయబ్బలము మగిడినం బో రొప్పెన్. 372
- వ. అప్పుడు సంశయములు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373
- క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే¹యతఁ డే
డి డాఁగి పోయెనొకా మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374
- వ. అనునెలుఁగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసేనం గవ్వడి యట నడచి
వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్రైతపి గని తఱుముకారవయోధులతోలుతలకుంఁగాక
తమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డనల్చి మార్కొని. 375
- క. తలమిగిలి వచ్చుబాహ్నికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు న, మ్ములవానలు గురిసి రొక్కమొగి నతనిపయిన్. 376
- వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు లై యార్చుచు నెట్లాడె నిట్లాక్కనిం బెక్కండ్రు
పొదివినం గనుంగొని కాంతేయాగ్రజండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకి
సౌభద్ర లాసమీరపుత్రునకు బాసట యై దుర్యోధనాదులం దలవడుటయు

1. యతఁడుక, వేడి డాఁగెనొకా మా; యతఁడుక, వేడిరి డాఁగెనొకా మా.

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసె నిట్లపరాహ్లాంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకువెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలథారలఁ గాన నగు కుంభి
కుంభమౌక్తికంబులును దురగఁబురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు వ్రేలు
వ్రేవులును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడవక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును
దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలు రావుతులును
ముందటికాళ్లు దెగవ్రేసినఁ గూలుగూడాలంబులును సామజంబు లడరి రథ్య
సారథిరథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును
నాశ్వికు లొక్కమొగి జెక్కినం దునిసి పడి యేమిఁజియంగంబులో యను
సందేహంబునకుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుభేదరులకు
వెక్కసం బొనర్చె నట్టి సంకులసమరంబున భృష్టదృశ్యముండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ

యని ద్రోణునిఁ జూపి తటుమ నమ్మెన రథికుల్

గని పొదువుఁడు సంపుఁడు పారి

గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్.

378

చ. కవిసిన నమృహాభుజుఁడు కన్నుల దట్టపుఁ గెం పెలర్ప శై

రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేటి చూడ రా

క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకైవడి నాఘనయోధు లుండ నీ

రవుతులు బోదులుఁ రథికరాడియు వారిమొనల్ కలంపఁగాన్.

379

మ. తను నత్కర్ణధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ

కినసంశ్చక్తికోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకాతుకం

బున నాభీలకపీండ్ర కేతనపరిస్ఫూర్ణతృప్తిభాజాలముల్

వినువీధిం బరంగంగ వచ్చె మగుడఁ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్.

380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు కరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై

వచ్చిన మనయోధావళి, తిచ్చవడియే వారిమొన దటిమికొని వచ్చెన్.

381

ఉ. బాసట యై వృకోచరుఁడు పార్శ్వమునం దటుమంగ వైరిసం

త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును

ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లఁ దేలఁగాఁ

జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచుఁ భయంబునన్.

382

—౧౧ కర్ణాధ్యాయ యథము ౧౧—

క. తన వెనుక కోడి పాటిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం

దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకె గర్జుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు తాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ బాణం

బున వారించి వాలములు గురియం గూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు సూత్రసూనుమేన నాజించిన నతంచు గాండివనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వరచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి వాగలు శక్తులు
వైవ వానిం దునిమి వేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుం దలపడిన యతని తమ్ముల తలలు మూడును
భూమిదేనికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేపురం బడలువఱచి మరలి రథస్థుండై వేటొక్క విల్లు గొని
విశిఖంబులు వఱపి యంగవతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె
నాలోనన యప్పించాలవరసుతుండును శై సేయుండును నొండువిల్లు గొని
యతని సారథి యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుం
డును ద్రోణజయద్రథులును నెయిది శాత్రునసముద్రంబున మునుంగ కుండ నా
రాధేయు నుద్ధరించి రట్టియెడ.

384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితములై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా.

సీ. కాలువ లై పాటుకీలాజలములఁ దేలి పోయెడుమృతదేహములును
జేవులప్రోవులవెల్లనఁ జిత్రిత చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహమంబులక శేబరములక్రిందఁ గొండొకతోఁచుభటగాత్రనిఁరములును
దలలవెండఱచులో మిలమిల మెదలెడు కరపంబులనవఖండములును

తే. రాద్రభీభత్సన ర్తనరంగభంగి

నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ

ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధరనిపాత

జాత మగునమ్మహాదృఢఃసంకులమున.

385

వ అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవులకుం జనిన సుధ్యారాగంబు సొంపునఁ
గెం పినుమడించునెత్తురుమడుపుల నోలలాడు భూతజేతాళంబులను శవకబళన
లోలంబు లగు సృగాలఃబులను మాంసచర్మణికోలాహలబహుళంబు లగు కంక
గృథాద్రిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బొండవబలంబు సమయసముచితం బగు
సమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్ను సవ్యసాచియురవఱికిం
గాక తమమొన దెరలుచునికిం జేసియు నదియు మెయిగా నాచార్యుండు దొర
లకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించె బొండవనై న్యంబులును మరల నివ్వధం
బున నుభయనై న్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున మన జనం
బులు ద్రోణప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతనియెడ
నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్న నై పోయిరి వేగు
టయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగు నీతనయుఁ

డెల్ల యోధులు వినం గుంభసంభవున కి ట్లనియె.

387

మ. వెనుపారక వరమిచ్చి తట్లు గడిమిక్ భీమాగ్రజం డాజి గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గ మైనయెడఁ గ్రేడిం తెప్ప నిశ్చలం జా
లనివాఁ డందరు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులక వెట్టిఁ జే
సిన నీ కై నది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే.

388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహ

త్వంబు నెఱిగి యెఱిగి తగునె యిట్లు

పలుక ధర్మపుత్రుడై జేయి వరలక

వారు రారె పెక్కువరుస లధిప.

390

ఉ. ఎక్వరి నెట్లు సేనెదరొ యేర్పడఁ జూడుము నేడు పోరికి
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండాకబుద్ధి సేనెదే
నవ్వుచుఁ బల్కినక ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్పునే.

391

వ. అనవుడు.

392

మ. విని సంశయకు లేము దక్క- నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్లనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచుక వెసు బోయి పి
ల్చిన నస్పృహఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షిణోగ్రశస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రాద్ర స్ఫూర్తిమై జెల్లఁగాన్.

393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గొంతెయ్యగ్రజు ననుమతి
నభిమన్యుం డయ్యుండు భేదించి బృహద్రథులక్షణప్రభృతు లగు భూపతులను
భూపకుమారులగు బెక్కండ్రం బాదిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులం
బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు నెలంగుచుం
బొండవబలంబులు పొగులుచుం దమ తమ యునికిపట్లకుం జనియె నని సంజ
యుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట నెప్పె ననిన విని నాటి
కయ్యంబుకల రూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు.

394

ఉ. సాత్యవతేయవాజ్ఞయవిశాలగృహస్ఫురితప్రదీపితా
ప్రత్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్తహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్య వివిక్తయుక్తజనకాశలభావిత దేవసేవితా.

395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సారకరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, నాదవిదూరా విరించివ్యవహారా.

396

మాలిని:—

అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభావ్యా
జననమరణదుగ్ధభోత్సరి సర్వోపకారి
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా.

397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మచామాత్యపుత్ర ఋథారాధనవిరాజిత
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.



నిచ్చి ఛేసె గ్రతువు లెన్నియేనియు నంగు, డతడు నన్యలోకగతుడు గాడె.

సీ. ఏడుదీప్తులయందుఁ గ్రీ డాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవమార్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి నారనంబునఁ దన కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిపాంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బె క్కాచరించె

ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి నెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యావనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
నేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చినను ర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశములు బంధుయు క్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్మ
బాలురమరణంబు పాటిల్ల కుండంగఁజేసినయత్యంతచిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లి వోలె నరసి దశరథరాముండు, కాలవశత నొండె గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యుఁ గావఁ బూని వియద్గంగ నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రమంబు మెచ్చుఁ బరాక్రమంబునఁ బేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున కిభములు నూలునూ¹తేసి యెనుఁ

తే. గేనుఁగునకు గుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయము హయమునకట్ల గోచయమమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథం డున్నవాడె. 202

సీ. అర్థవిశ్వానసుండాదిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్పరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మునుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్న వస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జొపు, మా ధరిత్రినిపుడు మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ బ్రభవించునేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతడు గారవింపంగ ²వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లై నమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి

ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాత్మఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య. 204

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ హయమేధవాజపేయాతిరాత్ర
పాండరికము లనఁ బరగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్ల ను దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె

ఆ. శుక్రసల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠఁ డై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమృహీశ్వరుండు. 205

సీ. ఓర్వక పెక్కండు రుర్విశు లొక్కటఁ బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్చత్రవాహనధ్వజములు నఱికిన నడునడు నడికి వార
లభయంబు వేడిన నందఱు గృహ గాచి యేలె నీవెన్నేల యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చివేడుకఁ బాయసమ్ములు నపూహములు మోగ

ఆ. కములు లోనుగాఁగఁ గలవంటకముల నుర్విసురానభులకుఁ ప్రీతి జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన, యంబరీషఁ డేమి యయ్యెఁ జెప్పును. 206

సీ. లక్షభార్యల నుపలాించి యొక్కొక్క వెలఁదికి వేపురు వేపు రాత్ర
జాలుగాఁగఁ బదిగోటు లలఘుమూర్తులఁ గాంచె వాసును దోర్బలోజ్వలులునార్య
చరితులు నై వేర్చి తురగమేధంబు లందఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పు

తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్తనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
పడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనియొడలు.

207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుఁ దమమును వేదవిత్త్వము నహింసయుఁ బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన కాత్మిక యై ముప్పదాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి

తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనవేర గయ నుతి కెక్క వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁ డై నెగడె గయఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెప్పును.

208

సీ. ఇరువదివేపురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నివ్వధమున మహాద్భు

తే. తముగ నొనరించె సత్రయాగము దదుత్సవంబు గొనియాడవచ్చినవారలెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్మఁ డన నొప్పెరంతిదేవుఁ, డవ్విభునకును వలసె లో కాంతరంబు. 209

- సీ. శరభ సింహవ్యాఘ్రున త్వచయంబుల నేడిక లె ట్లట్ల యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచు గణాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పగంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁ డై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతీసమీపంబున వాజిమేధ
- తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లపద్యశ్రీతి విపుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్న రేంద్ర చంద్రుండును జన్న వాఁడ.
- సీ. మిట్టుఁ బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బటప ననువు
గా కున్న మేదినీ గడు సమస్తలి కాఁగ వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనవేరఁ బృథిచి నాఁ జనఁ జేసి నోరూప యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులునుబహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించె బృథుఁడు
- తే. నేసె నానాధ్వరము లవి సెప్పనేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమృహనుభావునకును నతులయశమ, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ. 211
- సీ. బ్రహ్మవిద్యేషంబు పఠికించి కోపించి యవిధేయుఁ డైనసహస్ర బాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె నిరుపదియొక్కమా తెల్ల చోట
నందటయె లేమనన్ని భూములుఁ దాన యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు నగునధ్వరములు పె క్కాచరించె
- ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యచువేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్నున్
వినమె యమృహత్తుఁడును బరితోషవిభ్రాంతి గల్గెనేని బ్రహ్మక లేఁడు. 212
- చ. నలుమడి నీకు నమృనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దఁడు భవత్సుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగునెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్రైలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 2 3
- వ. అని నారదుండు. 214
- తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశ రాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని స్మంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుక కుండె.
- చ. పలుకక యున్న యద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డే
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుక్షణ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డి ట్లనున్. 216
- తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నై నయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్త షండఁ, నైతి నీదయఁజేసి సంయమివరేణ్య.
- వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు
స్మంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుంగలవే
యనుటయు నమ్మనివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెన మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మిఁక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిచ్చెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నగుగుదెంచె సువర్ణ
స్థీవి కడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్మం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవిధంబున నత్తవర్షియిచ్చినయక్కుమాఁనకు సృంజయుం డస్త్రశిక్ష గావించి
వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనం
బునకుఁ బ్రియంబు నేయును సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతో
షంబునం బొదలె నిట్లాసువర్ణస్థీవి యశిషీతాస్త్రుండును నకృతవివాహంబును
నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును
నగుసమయంబున సమయుట కారణంబు గా నన్నారహండు కారుణ్యంబునం
గ్రమ్మఱి వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్వితేషంబు లన్నియు సఁపన్నంబు
లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి పడసి నాకలోకసౌఖ్యం
బునం బొందినవాసవపాత్రు నకు వగచుట వివేకంబు తెరువు కాదు విను మీ
లోకంబు దుగ్గిబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సుర
లోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డెట్టి
పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగువంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు
లై నవలుపురుభావతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున
సమాధానసుస్థిరండ్ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యం
డంతర్ధానంబు చేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యును వివ్వ
చ్చుండు వచ్చిన వానితో నే మనువాడ ననుతలంపు పుట్ట నూర కుండె నని
సంజయుండు చెప్పటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియెఁ గ్రీడి, సుగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
చేసె నుతువార్తయెవ్వరు నెప్పి రాతఁ, డట్లు తెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁజెపును. 223

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ జేరడవులు దహించునలముచందం
బున సంశప్తకనేనల, ననిమిషపతిసుతుండు తీవ్రుఁ డై పారివుచ్చెన్. 224

— అర్జునుడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పట. —

వ. అట్లు వుద్ధించి మగుడఁనప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు కానఁగ నయ్యె మదియఁచి త్తముం
గలఁగెడు మేను మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెన్ గురుఁ డారయంగఁ గే
వలుండె నృపాలుఁ డేదెనకు వచ్చెనొ యన్న నతఁడు రాజుఁ ద
మ్ములు సఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెటుంగ నయ్యెడున్. 226

- వ. అని పలికె దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సుభాస్యసమయసముచిత
కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తైంచి రది చిట్టిన శిత్ర
రూపంబులు గలకుడ్యంబునం బోలె వివర్ణాకారులైనజలవలనం బాడట
యన్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నంబు నారాయణున కిట్లనియె 227
- క. సైనికులు నన్ను గనుగొని, యాననములు వాంచి తొలగి యరిగెను రది యే
మో నేడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటల గలుగవు కృష్ణా. 228
- క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలపు గొంతయ గ్రహనయుడో
భీముడొకొ తమ్ముఁజెట్టులొకో మఱి యెవ్వరొకొ తెలఁపు కొలఁదికి మీఱెకె.
- ఆ. అలరు మొగముతోడ నభీమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టిహర్త
చెవులు సోకునొక్కొ చే వెట్టికలఁదిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొడంగె మనము.
- క. పలుమాటల కిటు మఱుమాటలు పలుకనికృష్ణతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడిచి, దల కరగెను మోము వెల్లఁ నమునఁ దురన్. 31
- వ. ఇవిధిధంబున నంగి యన్నరవతి బంధుమిత్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానుచు
నొక్కయొడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునను గేశవుండును దోడన చనం జని వా
రుమృతించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి నవ్య
సాచి యడుగులు తొట్టుపడ నక్కొలుపులోనికిం బోయి కలయం గనుగొని
యెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె. 232
- క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడ లొదవినది మీకుఁ గానఁ దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లే డే, మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233
- క. ధనురాచార్యుఁడు తగఁ బన్నినపద్మపూహ మొరులు నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, వనరు గదా మీయుపాయ మాటఁజిబోవన్. 234
- ఉ. అయైన సొచ్చువొప్పు దెలియక విసె నంతయ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మలుభంగి వాఁడు వినఁ గానఁడు దీని నెటుంగ కున్కి బా
పమునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ బొచ్చి మోధబృం
దములచేత మ్రగ్గఁడు గదా కుప్పీరులు చుట్టు ముట్టినన్. 235
- మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్పునునుమం డస్తత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వొకొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొడిఁ బెక్కండురు విన్నుచుం బొగుప్రచుం బోరాట గల్గెం జమి. 236
- క. గురులకు భక్తుఁ డుదాహరణ, కరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు మొగ మోడు నాసుర,వరపాత్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెప్పుడా.
- క. అన్నగుమోమును నత్తెలిగన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగా

- గన్నను బ్రహ్మకుడుఁ గానక, యన్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్. 238
- సీ. హంసతూలిక పాన్పునఁడు 1 బొందెడుమేను కఠినంపు నేలతోఁ గదిసె నేడు
గొడుగులనీడ పై నడఁగ జెన్నగుమోము పారిఁ బర్వపెందూలి బ్రుంగె నేడు
లఁ నలు లీలమై గోలువ నుండెడుభోగి వఱిఖలలో నున్నవాడు నేడు
నానాజనములకు నాథుఁ డై శోభిల్లువొర యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేడు
- ఆ. వినయరతుడు హృదయవిదుడు సుభద్రగా, రాజుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుడు దివిజరాజుమనుషుడు నాచెలి, కాడు ముద్దులాడు లేడు నేడు. 239
- ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధి
డక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లున్ని యరిబృందము పిల్పినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240
- వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241
- ఉ. హా యను ధర్మ రాజతనయా యను న న్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేడఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుడు వీడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాడ నే
నో యభిమన్యుడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి. 243
- ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకొ పార్వతుఁ డచ్చట లేడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోకి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్యన్యనాథుఁ డెట వోయెనొ డెప్పర మైన నీకును
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244
- అట్లునుడు ధర్మరాజునభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట —
- క. పడఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట చూడక యెక్కుడుమగఁటిమి నుటికి పేరు గొనియెనె పోరన్.
- వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిపించి చింతించి. 246
- చ. పలువురు చుట్టు ముట్టికొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నా మదిం
2 దలఁపడె యత్తఱికి రిపువధంబున కెదుము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంద కుండ నని తాఁ బలుమాటును జీర కుండునే. 247
- క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాడె కృష్ణునల్లుండు పోరన్
స్రక్కునె బాహగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను 3 దలపైఁ బడినన్. 248
- ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జె న్నెసలారుసౌభద్ర మొగము చూడఁ బడయ కున్న

- వాడ నామనంబు వ్రయ్య లై పో దిది, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249
- క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁచుకొకో మనముల వా,రలు దానికి ¹నేమి నీగ రాదయ్యెడినో. 250
- క. కటకట పేరిన వెన్నెత్తుట జొత్తిలి యున్న మేనితోఁ గొడు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాడో యచ్చొట్టు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.
- సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిగింప కున్నె
యె మని నాతోడఁ జేముడించునొకొ సుభద్ర పుత్రునిఁ జాడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి పొడసూపరాఁ డయ్యెగొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడుద్రాపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె
- తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మ నందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుంగు కుత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనియె. 252
- వ. సంశ్చక్రసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవనై నికులసింహనాదంబుల వింటి
నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253
- సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపిలి రిది మీకు సంతోషకాలమే యెద్దురు గా కార్వ నేల చెవుడ
హరికి నద్దునునకు నప్రియం బొనరించి బ్రతుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్లు లుండె నీయధికపాపముఫలం బెట్లును జెటుపక యేల తక్కు
- ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు పలుక వీనులార. వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు ²వినియెన, యని తలంచి దాని నంత గొనక. 254
- క. మనుజాధిప తగుసమయంబున నీ వెఱిగింపఁ గన్నఁ బొరిపుచ్చునె వే
చనుదెంచి నీసుతుం బొది,వినయెడఁ దత్కూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255
- క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్లునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు నిట్లును హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256
- చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్లు కాదె యే
మిటికి నలందరక మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెలుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱుకోల్ ప్రియమ కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257
- ఆ. ఎఱుంగ వలయుదాని నెఱిగి కోవిదుఁ డగు,నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత చూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరి దేర్పవలదె. 258
- వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు
సుభద్రా కాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె. 259

చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమత్యునిమాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దవీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవాని గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంతతిమై జరియించునట్లుగా
ననిచెన నేటిపోరు తెలియం గలభంగియు మీరు నెప్పుడూ. 260

వ. అని మఱియును. 261

చ. అప్పుడ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్వము గల్గునింపఱుం
గలుగఁగ నెట్లు చచ్చు బలభుస్త్వరుచే నయిన బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలచిన బోల దేమితికతంబున నామన మిట్లు లయ్యెనో. 262

క. విష్ణును బొంచాలుగఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షామునఁ బ్రాణ
త్వ మిట్లు లేమి యెఱిగిన, నెమ్మెయి గాఢకొన నేరనే యబ్బలున్. 263

క. రథాంతతి పఱసి మీ రచి,తథముగఁ గవియంగ విష్ణుఁ దాడి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యిరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. డక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కడియది చాల రైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కఁడఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి విష్ణుఁ ద క్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీతులు నగుమి మ్మెఱిగి యెఱిగి తొలఁగి తనూజం
దలచక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూలుకొందుఁ గా కేమందున్. 267

తే. మానుసులువోలె నున్నార లేను లేని

తటి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి

కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక

మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు లగు వారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబున¹ బెనంగొనం గన్న రొలుక నూర కున్న నెల్ల నాడు నతనికి మాఱు
పలుకను దేటి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కఁడనండు నను
నయాలాపంబులం దేర్పుచుండం బొండవా గ్రజంప కుపితాఖండలనిభం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె. 269

— ధర్మరా జ్ఞుఁడని కభిమత్యుండు నచ్చినవిధంబు నెప్పుట —

సీ. అనఘ సంశయకహనంబునకు నీవు చనిన నొడ్డన మెచ్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణుని దలపడితి మవ్వీరుమోహర మేము చొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ దేటి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మైన భేదింప నభిమత్యు డోవు బొ మ్మనియెడు²తలఁపు నా కపుడు పుట్టి

- ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వానికిఁ బుచ్చు మం,దటము మొగ్గరంబు దటియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుడు నం,బోధి 1సొచ్చుకరటిపొల్కి జొచ్చి. 270
- క. నీయుపదేశముఁ దనచే,దోయిబలువుఁ దోఁడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి నై న్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బటవఁగఁజేసెన్. 271
- క. కని కుంభజముఖ్యులు వా,నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకుఁ, జనఁ జన మా కడ్డపడియై నైంధవుఁడు వడిన్. 272
- వ. అతండు దుద్రవరానుభావంబునం జేసి యక్షుద్రబలుం డగుట నే మతనిమిగులం
జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రం జుట్టుముట్టి గురుకర్ణకృతవర్తకృపగుగుప్తత్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు, చిక్కువలుపం జేవ నెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహచ్చలక్ష్యప్రభృతు
లగు రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బనంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియుల్లుడు తూఁగాడుచుం బోరాడునెడ
దుశ్శాసనతనముండు దాకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని వెలుచు
దలంపడియై న తైఱుగున నైన గదారణంబున వారిరువురం బరస్పరనిహతు లై
పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు తనతండ్రులకును మామలకును హాఠి యగు
రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.
- క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు చెదర సుధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మా,ర్చిలై నరుడు బంధు లెల్లఁ జేష్టులు దక్కన్. 274
- వ. ఇట్లు పరవశుం డైన గృష్ణయుధిష్ఠిరులు కరతలంబుల నెత్త నొక్కింతసేపునకు
నేదదేటి నైంధవుం దలంచి యతండు. 275
- ఆ. అవుడు గఱచి యెట్టనగు నాననంబుతో,బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వెనకమెనఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276
- మ. వినుండి నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వి నాథులుకా సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సుపుడు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చిరన్
వనజాతుక శరణంబు వేడినను గర్వం జేసి నన్నుం దగం
గనినం బోరు తొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277
- క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవ యోధులఁ, దూలించును వానిఁ గవియునుం జటులగతిన్. 278
- ఆ. ఇట్లు నేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి' మద్య
పానకతునిగతికి మానార్హ జనపరి,వాదిగతికి బోవుదాండ నధిప. 279
- వ. మఱియు నొకప్రతివ యవధరింపుము. 280

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం
దునుముదు నెల్లి వైంధవునిఁ దోయజమిత్రుఁడు గ్రుంక కుండుము
న్న సరవరేణ్య యిత్రైటగు నా కొనరింపఁగ రాక యన్న నే
ననలము సొచ్చువాడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని వెలుచం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్ర
పుత్రుండు దేవదత్తం బొత్తై నన్నాదంబులును దత్తైస్విక సింహ నాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి పొంగం జెలంగె నగ్గాండివంబును నృత్తంబు నేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు కవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం
గొండాక దెలివొంది పవనందనుం డప్పరందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిస కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురువతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబుపెంపునను బూనిక్తిపై భరంబునను
భీమసేనుని సల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబుశోకంబు డిందువడం గలయం
గనుంగొని విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియొడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్యధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవదత్తరవంబున్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుజారులు, సెప్పిన సంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు తే
గప్పెడునెవ్వగవెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు కాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

— అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని వైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పకొనుట —

క. చని యాపు లైనబలవ, న్ననుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను ¹సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడవెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ శివశ్చ పాడి మీ
కే నెఱిసంతసంబు వగవేటికి నా కెట యేని పోయెడన్

వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధపాధ్యులున్. 288

నాసమయం గొలుపు కలయం గనుంగొని. 289

సీ. అనఘ సంశయ నఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్లకున్న నెట్టులాకొ యెటుంగ.
నడచి ద్రోవెడియు. 290

నేల తృదవులు దడుపుమఁ గాల్గున్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు కొందలపడఁగా
మమైదియెటిమాట లాడెదఁ, దుదిఁ బార్థుఁడు గానకుండఁ దొలఁగన వలయున్. 291

- వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధరుంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుఁ డతని కి ట్లనియె. 293
- మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఘ్న లని మమ్ముం గొందఱఁ ద్రాణిపె
పును హర్దిక్కుబలంబు సౌబలునియెపుం జేవయుఁ సోమద
త్తునిదైర్యంబును శౌర్యముఁ శలుమహాదోర్దర్పముం గూడ నె
న్నిన నీ కె ట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు ¹న్నే యేల ని న్నిత్తురే. 294
- క. నమ్ముము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిష్ఠేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే. 295
- వ. అని చుట్ల నున్న రాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు తనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధ శ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికం డైయుండు నది
యట్లుండ నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్భాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేటి చూడ వచ్చునే వివచ్చునకుం బ్రవేగింపరాని
బంధరవ్రూహంబు పన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు
నేయు మని చెప్పి వెండియు. 296
- క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు నేసితె కులంబు రక్షించితి నీ
వితరుల క్రియ మృత్యుభయా,న్వితుండవు గాఁ దగునె మేదినివర యింకన్. 297
- క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గల యఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తిఁ
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్ల జనులుఁ బోవుతెరువునన్. 298
- క. తపములు దానంబులుఁ జేసి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర ²నేనియుఁ జాలున్. 299
- క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన,విని యతఁడు కలంకు దేటి విభుఁడం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహంబునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్. 300
- వ. సర్వనైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె నైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు చెలంగె నితైఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమను
ముఖం బయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాతృప్రపాండ్య
యాదవ కేకయాదిరాజులోకంబుశోకంబు దగుమాటల వలుంగం జేసి విడిదలకుం
జన నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొని యున్నయెడ నగ్గోవి.దుండు
గాండీవి కి ట్లనియె. 301

1. స్నేహండు ని న్నిత్తురే. 2. శేర్పినఁ జాలున్; నిల్పినఁ జాలున్.

- క. నాతోఁ దలపోయక రో, హతురతం బ్రతినవట్టి తనసీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాకున దెప్పరంబు నేసితి కంచే. 302
- క. అస్తమయమునకు మును రిక్తమస్తకముం దునుచువలయు మన కిది సాలక్ష
దుస్తరమును నగు నస్తవ్యస్త బగునెని నాకు వగపు గవిరెడున్. 303
- వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు నెప్పినతెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ నేసిన
మ్రోగినచందంబుల వెల్లునా బెదరి యవ్వీటివారు కన్వడి కొడుకుచావునకుం
గోపించి యిప్పుడ యెత్తినప్పు నని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు నేయుచుండ
నైంధ్రుండు తనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కుసురాజు
కొలు వున్నచోటికి జని సిగ్గఱినిన్ను నగించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన
మీకు కావ లే రని యికి తా నెందేనియం బోయెద ననిన నమ్మనుజువతి గురు
కృతవర్తకృపకర్ణశల్కాశ్వాత్థామప్రభృతు లగుమేటిమగలం జేర్కొని వీరును నా
తమ్ములును గలుగ నరునకు నిచ్చు జుట్టనప్రేలనుం జూప వచ్చునే యని భయంబు
వావె భారద్వాజుండును మహాత్సాహుం డై దురవగాహవ్యూహవిధానం
బున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యెడి నది యట్టిద వా
రొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిబోదు లందఱు నొక్కవనికిం దలకొని
నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బొయ్యి లగునాప్తజనం
బులం గూర్చికొని విచారించవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నవ్వుచు నిట్లనియె.

— అర్జునుండు కృష్ణనితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు నెప్పుట —

- క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుంగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి కలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువా రీపూన్కిన్. 305
- వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తలుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు
సొచ్చి రేనియు. 306
- మ. పటునారాచరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్పి త
దృఢఘంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనాఘంబు ను
దృఢకుంభిస్తకరంబును బొదివి విధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తెల్లెడునట్లు నేయుచు సమిద్భూభాగ మత్కుగ్రహన్. 307
- క. కౌరవనై న్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రనాహముల కెదురే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308
- క. వెఱుగుపడి కుంభభవుండు, బెఱగధికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావున్
మెఱుఁగి జలము నెఱయఁగఁ దల, దాతఁగెద నైంధ్రుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.
- క. కురుపతిబలముల యేల, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, వెరలించి పడ వైతు సింధుదేశాధీశుక్. 310

- ఆ. గురునియలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి నైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక. 311
- చ. కనియెదు నైంధవుం గడఁచి క్రందుగ నాకు నెదుర్పురాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్వివైఁ
దెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్చి నెత్తురున్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగన్. 312
- క. అవ్వలిసై నికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.
- తే. సాధనము గాండివం బటె సమరకర్త, యద్దునుం డటె సారథి యబ్జనాభుఁ
డటె మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరునకైనను నెటుఁగక యంటిగాక.
- క. పూనఁగ రాదే నా కెద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పుం
గా నునికి కలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్లు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315
- క. ఈప్రతి న యెట్టితెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టితెఱఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న, తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుడ నగుదున్. 316
- క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విష్ణెయిఁ దలపోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317
- వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతరి
కరణు లగుచుఁ బాములు రోజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరితృప్తివాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యె
గాననకై లనహితంబుగా మహి సంచరించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరం
బుల నాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్క
నిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగు
బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ దెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం
బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు
సంజయనకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318
- తే. ఆట్లు తమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె క్కైరి చెపును. 319

— శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైననుభద్ర నూటించుట —

- వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కి ట్లను నమ్మురారించి త్తం బౌరా
ధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బొంచా
లియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశోకాన
లంబు ¹లుడుగనట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320
- తే. అమ్మకుందుండు క్రొత్త యై యడలుదనదు
డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునానుభద్రఁ
గాంచి యి ట్లను నెంతయు గారవమున. 321
- క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని²నడపున, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణి. 322
- క. నీకొడుకు తుచ్చ మగునీ, లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమునకుం
బోకకు ని ట్లధికం బగు, శోకముఁ బొంపంగ నగునె నుదతి నీకున్. 323
- ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ, దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు ³కుంద నేల. 324
- ఉ. శ్రుతియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁబ్రసిద్ధి ⁴కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతికెక్కిన నీవు తనూజువీరమున్
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325
- వ. అట్లుం గాక. 326
- క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327
- క. తగుమాట లాడి కోడలి, వగ పుడుపుము నీవు ధైర్యవతి ని ట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మా కందఱకున్. 328
- ఉ. నీమగఁ డెల్ల సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగువీరము నేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాధ్యుఁ డది తప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపాలు తొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329
- క. నాపలుకు నమ్మ మర్జునుఁ, డాపాపాత్తకుని నెల్ల యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330
- వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయిన శోకంబున సుభద్ర
యోకులతం బొంది. 331

- ఉ. అక్కట పుత్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యమ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి నేని నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్లక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన నేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలిసోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు నెప్పుమా. 332
- ఉ. బాలుడ వైననీ వరిబంటుతనంబునఁ బ్రాధవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాధ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యి ట్లగుటకుఁ వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచుక
లోలతఁజూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333
- తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
నేయునట్టిని విప్పుడు చెనఁటి నేలఁ
దనువు పొందుట కోర్చితే తండ్రి చెపుమ. 334
- క. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెంపొందుదుమ్రో
లం దిరిగెడు క్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లపుడు కటకటఁబడవే. 335
- చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు పాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము పూనియుండు మా
త్స్యనిఁ బటువిక్రమాధ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద ¹ఱుండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336
- సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలె నై యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ ప్రీతిఁ బొందఁ జేయుట కలవోలె నయ్యె
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ వచులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడనది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేడికొనియెడ వచ్చి యివ్వెలఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337
- ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయోగములక మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములక మహాత్ము లెం
తలు రమణియవిశ్రుతపదంబుల కేగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగునద్గతిం బడయు వాసవపాత్ర పవిత్రవర్తనా. 338
- వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్న సమయంబునం బొంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రులం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు నేయు చున్న నన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతగీకరణం డగుచు నుచితవచనంబుల నయుగ్మవిదల నెట్టకేలకు

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ
 ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితర పరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం
 బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగె గృష్ణుండును జిష్ణుతోన
 తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనం డయి యొక్క
 వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి
 యాయుధంబు లర్పించి చుట్టు నిడి కవ్వడి నం దుండు మని నియోగించి సీవు
 నిశాసమయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయ వని తలంపించిన
 నతండును బాదప్రత్యక్షాశనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును
 నడపు త్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనై వేద్యంబు
 జనార్దనునకు సమర్పించిన నమృతాక్షుండు సుఖావించి యాపు లగు దౌవారిక
 జనంబుల శస్త్రహస్త లై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం
 జూచి సీవు సుఖనిద్ర నేయు మేచు నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద
 నని పలికి దారుకుండు తోడ నరుగుదేర నాత్మ గేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. నెజ్జయందు మేను సేర్పి యర్జునకార్యచింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
 బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు కొలిచి యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను
 మూయక విన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్లిన నర్జునుఁ డధికశోకావేశ మొంది సాహసీకవృత్తి
 నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు పట్టునే కౌరవులు దీని నెట్లు లైనఁ
 దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
 కడుదెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాడో

ఆ. యకట దివములోన నానైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నతని కగ్ని సౌరంఁగ
 వలయునాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్యమెట్లు లగునో మనకు నేది గతియొ. 342

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసిన సుకృతంబుల, వినుశఫలము లెల్ల నెల్లి వివ్వచ్చుడు సిం
 ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొకవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్. 344

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్పించి చూచుచు, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
 బోవుచును శుభంబు లావహించుటఁగాంచి, చెలఁగియొండొరులకుఁ జెప్పికోనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే,వురు గాచిన నెల్లి నైంధవునిఁ బగలిటిలోఁ
 బొంగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండి వేల్పులార వారనికరుణన్. 345

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్రకా

రంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి చాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

— శ్రీకృష్ణుడు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులు గొన్ని నెవ్వట —

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రంకక మున్న తలంపఁ జాలదు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతి న దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిండఁ గుండనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి నయ్యెడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గాక
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్ల విధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మె
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, కూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350
తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూతములును నాదగునేర్పును బలముఁ బొందు
తనయులకు నేను గూర్చుటయునునెఱుంగ,వలయు దారుకయేచెడఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ,మును నైంధవుఁ జంపువాడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రనధవిహారంబున నప్పుడు రాద్రసముపాడ వేర్పఱతున్. 351

ఉ. నైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు కౌరవేశ్వరుఁడు నందలు దమ్ములు నెల్లమిత్రులు
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బొండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 352

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు పన్ని శై బ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచి
కొని మైమలుపు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరసం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు, 353

చ. అలఘువిచార యట్ల తగు నప్పని నేనెద నంత నేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు గ్రీడికి సారథితత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపుచు బార్థుచాలుటయు నేడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 354

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంత బాంచజన్య
రవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి సరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు నేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థంఢిలశయనంబున నుండి శో

నిద్రావివశం డయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన నాతెండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబునేసి తనయున్న నెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలుచుండ నమ్మరారి యాసీనుం డై యుండి యతని కి ట్లనియె. 356

క. వగవున కెడ యీకుము నెవ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు ¹దానికిఁ బూనన్. 359

క. ఇనతనయనహిత మడ్డము, సనుదెంచుజనంబుపెల్లు నై ంగవుడను బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ ²దలపోయ వగవు మానునె నాకున్. ; (1)

—౧౦ కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట ౧౦—

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తనీయహితార్థమై యుపాయంబు విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యన్విజాను వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైనపాశుపతంబు నీకుం బ్రస్తుటపరిజ్ఞానం బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబుచు జేయును వమ్మహాస్త్రంబుకలిమి సమం త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తనేసికొనుట మేలు తరగ్ధంబుగా నద్వైతం జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికథ్యానంబునేయు మనవ్రతుఁ గిరియిం గృతాచమనం డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్తరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం డుచు దానుచు గగనంబున కెగయుటయు నతండు తనవలచేయి పట్టికొని చను దేరం దాకివురు నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయుం గాంచె నన్విధంబున వారలు చారఃసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచు బోయి కైలాసంబు గని యందు సరిత్రోవరసుండురంబును బుష్పలతాధూషితంబును రమ్యతరుసం తానకాంతంబును నయినకు బేరనిహాస్తానంబు సూచుచుం జని చని దాని కనతిహారంబున మహానీయమశిశుయు బయి తేజవిల్లుమహామందిరంబు సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితండును బ్రవీణతన సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని ప్రస్తూయమానుండును నప్పరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై వేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణావోచ్ఛారణంబుగా దండ ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణులదెసం బ్రసాదమందస్థిత సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిండుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె. 361

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకొర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిగింపుడు, వేగమ యెడఁగూర్తు నెల్ల విధముల దానిన్. 362

వ. అనినం బ్రీతచేతస్సు లగుచు నుభితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు
ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు తమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు
చుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దన క్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహారా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గల్గింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు నెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తి. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లఁ
సకలాత్మక నీవిభవమ, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము బుద్ధా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరం డగునప్పరమేశ్వరుం
బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఠిని నతం
డవ్వరంబు వేడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు
సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని
దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మరహరపురహరులయేకత్వంబు
మనఁబునం గొనియాడి దేవా భవచీయదివ్యాస్త్రంబు దయ నేయు మని విన్న
వింతుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తిసాధుండు కృష్ణు లిరువురను దరహాసం
బుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిపరవర్తలు కొందలు
దోడ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయన
నిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు క్రోయుచు విషజ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్యయ మా
భీతాకృతి నుండఁగ చి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అన్విధం బద్ధివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రతాపనోపస్పర్శనంబు లాచ
రించి యమృహారగంబుల కుపస్థానంబు నేసి వేదవిదు లగునమృహాత్ములు శత
రుద్రీయంబు జపియించుడు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో
నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశరంకంబులు ముందటి

చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరియు
సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చికొని వచ్చి శంభునన్నిధిం బెట్టుటయు. 372

తే. నీలలోహితవర్ణుండు బాలుఁ డొక్క, బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యిగి యాశ, రాసనము వుచ్చికొని శర మరి నమర్చి.
వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబుచు ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం
గనుంగొనుగాండివికి మన్తభమభనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరి
గ్రహించి. 374

క. పురహారుఁ డనుమతి నేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుండు చనుదెంచి యాశంకరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదముచస.
వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యాళానుం డిచ్చినవరంబుచు దత్కలసందర్శనప్రకారం
బునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్ష
వీక్షణం బొలయు నది యట్లు కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదె యనియె నప్పు
డప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాడై పాథుండు పులకపటల
పరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనం
బున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ పడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్షసంభృతగాత్రు లై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తైంచి రవ్వీధంబున నర్జునుండు కల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకు
తోడం దగుమాటలాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంత
సమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సుజయుండు సవ్యసాచి 1వర్తనంబు
తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁడును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెవ్వెయిఁ గడతేతెనొ, వినవలతుం దేటపలుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్థశాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్నరస్వతీ
విలసనసారభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవై భవశీసార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవిదోదా. 382

మాలిని:—

మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
 వినమదమృతవృష్టి విశ్వలోకైకదృష్టి
 మననసుగమమూర్తి మంత్రరూపప్రకీర్తి
 జనిమృతిభిషగాత్మా శశ్వదాహ్లాదవర్తూ.

383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మసామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
 ద్వితీయాశ్వాసము.



శ్రీ రస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము



రమ్యతాద్రివరపు

శ్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో

దార వనమాలికోరగ

హరిపరిష్కారసార హరిహరనాథా.

1

— ఆర్జునుడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పట —

- వ. దేవా వై శంపాయ నుండు జన మేజయున కి ట్లనియె. 2
- ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన పట్టిన నది నిర్వృసింహునికిఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యశనముఁ గురికి. 3
- క. ఇమ్మెయి వేగిన బాండవు, లెక్ష్మణుఁ గార్యంబు నడిపి రెఱింగింపుము చి త్తమ్ము కలంగెడు సుజయ, నమ్మితి నగ్గురుండు కాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4
- వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు. 5
- క. వందిజనతుములముల యానందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర స్పందితపాతకరవముల, క్రందున ధర్మజుండు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6
- వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుఁ జని మంత్రపూతంబు లగుజలం బులు సముచితపఁచారి కాజనంబులు కనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృత స్నానుఁ డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగ రాగాను లేపనంబును¹ సురభికుసుమమాలికాధరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి యగ్ని కార్యంబు నిర్వర్తించి² కఙ్కాంతరంబునకు వెడలి నిప్రనికరంబులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రవీరసరంబులు మణిభూషణాపుంజం బులుం జిత్తంబు రంజిల్లనొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగ సాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7
- తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివస,నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ బాలించె లీలావతీకరకలితచామ,రములు పాలయంగ నుచితజనములు గొలువ, 8

1. సురభికుసుమాలికాచరణంబును. 2. కఙ్కాంతరంబులు గడిచి.

వ. కొలువున్న సమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోచరుండు వచ్చె నని యెఱింగించిన నవ్విభుండు వేగంబు తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్లు చేయ నమ్మ హత్తుండు ప్రితి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబు నత్యాదరముఖవికాసంబున నతనికి సత్కారంబు నేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యిట్లనియె.

క. జ్ఞానమ్ములు దెలి వొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నిందియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తి గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూజున కిట్లునుఁ బ్రితి నిన్నుఁ జూడంగ నెపుడుక
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగంగ నేనా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రాపదేయఘటోత్కచులును బాంచాలమాత్య కేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి యుద్ధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాసనంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునివికొనియెం దదనంతరంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కిట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినసాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడంగి, గెల్పు కిరీటికి నీచలంచి యీ
వంకకు వ్రాని భక్తజనవత్సలతక రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పంగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్ష మహర్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబుచేరుపం దేవపు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 14

మ. విను నేడ డర్జునుఁ డన్యనైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సీ నలిం గ్రాలంగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిక నైంధవుం
డనునానిం దెగటార్చి పేర్పు డిచ్చధైర్యజ్ఞేపణాటోపతన్. 15

వ. శ్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సము
త్థితుం డై కాఁగిలించుకొని దీవించి దరస్థితరుచిరాసనూ డై. 16

క. గెలుపు ధృవము నీకును మెయి,దలతల మనుచాయ దోచె దై త్యాంతకుండుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుండు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్. 18

వ. అని పలికి స్వప్నంబువ ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు పడసినతెఱుం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును కొలువువారును విస్తయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజా నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి
యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున
సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు నేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యుద్ధనావా
సంబున కరిగి రండుఁ గృష్ణాండు రథంబు పన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు
ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు నేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయం
బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుండై ధనుర్భాణపాణి యై యుద్ధనుండు విప్రాశీ
ర్వాదనాదంబులతో నమృహసీయస్యంబనంబునకుం బ్రసక్షిణంబును బ్రణామం
బునుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేగుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిధంగి
శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిలువను గూర్చున్న నాసల్లునుండు
బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లాప్పి వాట పుణ్యపాతక
రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు తమకు విజయ
ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు వివరితంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను
సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో నిట్లనియె.

19

—ॐ అర్జునుడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట —

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున కేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పంగ, ననఘా ధర్మసుతరక్ష కరుగుము నీవున్.

20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీ వొకపని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదె.

21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెటుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతిండు ధర్మనందన
పాలికిం జనియె నజ్ఞననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలం డయి వచ్చి నిజ
సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె.

23

నీ, పుత్రకోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుభీభత్సునిఁ గౌరవుల్ చెనకఁ జాలర యేమిచేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నిం టింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సగకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుష్పనేనుండు నందఱఁ ద్రుంచికొనిరి.

24

ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రొంగఁగఁ జాలు కేశవుం

డక్కినవాడు వానినొగ లేల చలం బని యెంత నెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి నేయుదున్.

25

వ. అది య ట్లుండె.

26

తే. క్రీడి యమైయి వచ్చినఁ గూడఁబాటి, ¹యెడలు కలఁగంగఁ గౌరవు లేమి నేసి
²రదియెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ సీతి, యయ్యె నేమి తా³దుర్మయ మయ్యెనేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లనియె.

23

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్వెలాపము గతజలనేతుబంధనంబు

మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి సంది గావించవ నకలజనులు

నిను లుబ్ధుడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱుదురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర

పాండుఁ డన్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రభృి యశము

తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపా లైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్మితి ముట్టవచ్చె.

29

ఉ. కౌరవు లేమి నేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ

వ్రావమున్ సహింప దివిజావలికి వశమే వియచ్చురల్

పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం

బోరిరి పోరుభంగి విను భూవరశోకము దక్కి ధీరతన్.

30

వ. అని పలికి యి ట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి

శంఖంబు పూరించి నైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు

లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి

యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు తఱిమికొని రాఁడు భీమనేనుండు గడంగి

పాడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు నెలంగం బొంగుచున్న

సమయంబున నాకుంభసంభవుండు నైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును

గర్జుండును శల్కుండను నశ్వత్థామయు వృషనేనుండును గృపాచార్యుండునుం

గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను

నలువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలుపదాతులను గైకొనుండు

నాతీర్పు మోహరంబునకు యోజనత్రయమాత్ర ప్రదేశంబునం బిఱిందెస బలసి

నిలువుం డట్టైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱిచూడ రాదు పాండవు లెంతటి వారనిన

విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథివరులు పరివేష్టించనరిగె భారద్వాజుం

డును ద్వాదశగవ్యూతిదీప్తుంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూ

హంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్థంబున గర్భవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు

పన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యెలిన నేనాముఖంబుదెఱకుం జాలి

నిగుడునట్లుగా సూచీపూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్తయు నట
పిలువదం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిలువన నాపులై నశతసహస్ర యోధుల
మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నాజయద్రధుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమృహాపూహంబు వేడుకం
జూచి భేదదులు మెచ్చి రట్టియెడ.

31

— ౧౧ ద్రోణుని నాలవనాటి యుద్ధము ౧౧ —

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్తర్థణుండు సనియె నార్పులు నిగుడక.

వ. చని యయ్యొడ్డంబునకుం వేయునేనూటువిండ్ల పెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్మాననవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యాదు లై నిజబలంబులతో నమైయి నచ్చే
రువకుం బోయి సన్నద్ధులై ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటపూహంబు
ముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషణంబును శ్వేతవర్తంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధనుకై వడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయ్యానై న్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముచితహృదయు లై రాసమయంబున.

33

క. చూపులు మిటుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వాన రేంద్రు నెసకంబున ను
ద్దీపిత మగువడగ భయద,రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుండు తోఁతెంచెన్.

34

సీ. అమృహావీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁకల నడపించి హ్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుండు శతాసీకుండును మొగ్గరం బమర్చిన మృగంగ
శంఖభేరిధ్వానసంగమ మేదరసింహనాదంబులు నెలఁగ నొప్పి
నప్పూర్ణ డొడ్డగయం బెట్టుకొలది నబ్బలముముందటఁ దేని నిలిపి యొత్తు
తే. దేవద త్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ,జన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టై, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె.

35

ఆ. మొరపవానవెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లై బడియెఁ బిచగు లెల్లకడల
నస్త్రీయబలమునందుఁ బరఁపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె.

36

వ. అయ్యవసగంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత.

37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ నేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్తర్థణుండు పార్థివముఖ్యా.

38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడచెడుఁ గడఁకక
మును దుర్తర్థణుఁ డిదె యిందు నడపు నురదంబు వీడు తొలుముద్ద యగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

- బొదివె గారుమొగులు భూధరనికరంబు, బహులవృష్టి గప్పుభంగి దోచె. 40
- క. ఒక్కడని కడగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ బె
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడఁమద మొలయఁ జేలియెడైట సూపెన్. 42
- వ. అప్పుడు.
- క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్నసమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, నలపించెన్ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43
- తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము పొలిచె
జంటమెఱుంగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమియుఁ బోలె. 44
- వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీనై నికులు పైవయ్యం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథి
సారథిభావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టి
యెడ మఱియును. 45
- క. పార్థుడె వేడి పొదుపుడు, పార్థుడె యెట వోయె దింకఁ బార్థుడె రావే
పార్థుడె ¹యిక్కడ నెదుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులిపు బహుళం బయ్యెన్. 46
- వ. ఇవిధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబువోక పెనంగిన.
- సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి ముందటిదెసను బిఱిందెవలన
వలపట దాపట నెలలు పెక్కవిననెఱఁగునఁ గవినన విటుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగు నెత్తురు మ్రొగ్గు నేనుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్లుతేరును గూలు రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన
- తే. మరలె దుర్భరణుడు తోన తెరలె నేన, యపుడు సమ్మెటకొలల నంకుశములఁ
జేటుకోలలవ్రేటుల నీటతాఱ, యదలుపుల వాహనంబులు చెదరి పఱచె. 48
- క. అనుటయు భృతరాష్ట్రం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనో, చనిరో యడలుచు ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49
- ఉ. నాపుడు నాతఁ డమృతుజనాభున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసీల్ల సమరప్రియుఁ బొండవసంహూఁ దాకి య
స్రావళి గప్పె దీప్తముఖుఁ డై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50
- వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు తలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నన్ని కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్తంబు లగు

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక నిమగ్నంబులుంబోలే నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారకూరశరంబులు దాకి తునియు రూపును దుధిరంబు దొరంగురూపును నొఱలురూపును ద్రుల్లి కెడయురూపును దూఁగురూపును బడిపారలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు పాఠిన వెనుకొని యప్పాండవమధ్యముండు.

51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోగలవు నీ విటు పాఠీనఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకళంక లేక నీ
పలికినయన్నియున్ మఱచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసి.

52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నునుబదితూపుల నేపారియేసిన నతండు మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుంబాతె బీభత్సుండును సైంధవుని దెసకు మనసు నిగుడ మన మొనపయు నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గరుం గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి నేయఁ జేతులు మొగిచి యిట్లనియె.

53

—ॐ అర్జునుండు ద్రోణచేత నమఃభాతుఁడై మొగ్గరంబు సొచ్చుట —

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన నేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా.

54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్కిఁ బెనిచి తట్లుగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూనిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్.

55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వొల్లయంగ నస్త్రగురుండు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్నుఁ గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరె దం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతండు నమ్ముల మునుంగ.

56

వ. ఇట్లైఱంగున నేయుటయు నని నేయుటకై యమృతాత్మనకు విజ్ఞాపనంబు నేసి.

57

క. అనుచుతూఁడై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతలి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లెసిన నడుమన నఱకె నతండు శిఘ్రిత మెఱయన్.

58

తే. నటికి తోడన హరిమేను నరునియొడలు

నేయ గురువిల్లు విలుగంగ నేయఁ దలఁచె

నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమార్చి

వికలముగఁ జేసె నాధను ర్వేదవిదుఁడు.

59

క. రహితగుణచాపుఁ డగు న,య్యహితాంతకుఁ బొదివె గేశవాశ్వపతాకా

సహితంబుగ రుచిరస్థిత, మహితఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్.

60

వ. ఇవిధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డెరిగి సజ్యశరాసముం

డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణసిరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల

బలంబుల నాక్రమించిన.

61

సీ. కులిశంబుతాకునఁ గూఢేనకులపర్వతంబులకరణి మ త్తద్విపములు

బలుగాలిఁ దూఱిన జలధరపం క్తులచాక్షున నుద్భటస్యందనములుఁ

గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకై వడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు

బెడిదంపువఱ్ఱోడిఁ బడినపేరడవిచందంబున బహులపదాతచయము

తే. వికటముగఁ ద్రెల్లె నలుగడ విచ్చె నొక్క, పెట్ట వెన డొల్లె నిలఁ జాఁచకట్టుపడియెఁ

జండగాంఢీపనిర్దు కళాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర.

62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ,తుంబు దూఱి నేయ సవ్యసాచి

యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లెసె నక్కుంభ, జన్తుమీఁద నిశితసాయకములు.

63

వ. అతండును.

64

క. హరి నైదువిశిఖముల నన్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స

త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర,పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్.

65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణి బొదువువర్షదంబుదముక్రియ న ట్లా

స్ఫురితాస్త్రు బాధ నత్యు, ధృరబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్.

66

వ. పొదివినయగ్గురు ప్రాపున భవవీయనై నికులు గొంద తాకృష్ణులం జేరి పరాక్ర

మించుట గుండ్లు తేలి బెండ్లు మురింగిన ట్లయ్యె నిబ్బంగి నక్కిరీటి కుమారుం

డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి

విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె.

67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తటి నాచార్యుతోడి యీ సుడిగి వెసం

బొత్తము శకటవ్యాహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు చేర్పకు మింకన్.

68

— అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురునైన్యంబు సొచ్చుట —

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీమహృదయంబున నెయ్యది తోఁచె గృష్ణ దా

నిన తగఁ జేయువాడ నని నెప్పిగఁ బ్రీనఁ బ్రీతిఁ గుంభజ

న్యూకకు బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు చేరు వోవ ని

చ్చిన శరజాలముల్ పరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు పోవుచుండఁగన్.

69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భరద్వాజుండు.

70

క. కలవే యెందును నిట్టిని, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్చక వి
చ్చలనిడిఁబ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ,దలఁచెదు పోలునొకొ యనుచుఁ దగిలె బిటుందన్.

వ. ధనంజయుండును.

72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని నైదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర, హరున కగుంఁగాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నై న్యంబు సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగు పాంచాలకుమారులు
యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్త
యుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమ యున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి
చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడివెనుకం గలశభవు రాకయుం
గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులువడ నడ్డపడుటకు నప్పళించు చుండ నప్పు
డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు పొదివి రెవ్వ
రెట్లు వొదిలినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దటి
యంజొచ్చుతెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ. 74

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,వదియేనుశరంబు లేయఁ బొట్టఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుకైలముఁ గల,శజఘారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున,క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్పెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు

డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి

గురుండు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ

నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి.

77

వ అష్టేకైలుకాని వంచించి కృతవర్తుని నై న్యంబు సొచ్చుటయు నద్గురుండు చేయు
నది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థ మార్కొని కృతవర్త
పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును
నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని
నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపులేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువుఁ దునిమి
యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు
బాణపంచకయుగంబు వివ్వచ్చువతుంబునఁ గ్రుచ్చె నప్పీరుండును దదీయస్త
నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి
యితండు తవులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడవయ్యె నితఁడు మన కె,క్కడిబంధుం డే కృప దెగం బాటుము నా
వుడుఁ గీ లెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని వాసని యధిపా, 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. 1కడచి కాంభోజసైన్యంబు కలంగె బెలుచు
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్త మూర్ఛ దేటి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇన్విధంబున నుత్తమాజుని యుధామన్యుని బోసీక భోజపతి శరచతుష్టయం
బును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురం బదేసి బాణంబుల
నతని నేసి తత్తోడండంబుఁ దుండంబులు నేసిన నతండు. 82

ఉ. వేటొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱంగ నేనె బెట్టిదపుడూపుల వారును 2వానియమ్ములక
గీఱంగ నొండువిండ్లు గొని కిన్న యెలర్పంగ నేసి రెమ్మెయిం
దీటద గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

— అట్లునుడు శ్రుతాయుధప్రముఖ మహారథికులం జంపుట —

వ. అట్లు చొచ్చు వివ్వచ్చు జూచి శ్రుతాయుధం డను రాజు రథసంబున నెదిర్చి
మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదూపునఁ గేతువు ప్రేయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు, ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుండు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాసము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేవున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వ్వాలయన్. 86

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరంగింపఁ బ్రస్ఫుర
దూర్భరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తమం డతని తేరిచెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆ రాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం
డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాడు రిపుల కజయుక్తం డగుఁ బో
ఁకొక్కించుకొననివానివూడం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని
చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్త మైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదిసి
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగె గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

- వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబు. 90
- ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు తెగిపడ్డ, యతఁడు కొండ గూలినట్ల కూలె. 91
- వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92
- క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువివ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మార్కొనియెన్. 93
- వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94
- సీ. అర్జునుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బదియెను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేమ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్లి వెనఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ
- తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
పగుల బెట్టెయుటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱుగు దోచ సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95
- వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరనేనశిబివసాతిప్రముఖానేక దేశంబులబలంబు
లబ్ధులమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచు వాలంపగముల నాటువేల
రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయు
వును గాండీవి రెండు గెలంకుల సాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి
రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతి తోమరంబున నొచ్చిన వివ్వచ్చుం బిడుగువడినవానిం
గొఱివిఁ జూఁడినతెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం
జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం
బొక్కింత యూత గొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం దూర్య
నినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేటి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు
ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిగుప్తర హస్త
మస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథిక వీరయోధుల
వధించి చూపఱకు విస్తయం బాపాదంబు నిలింపవలెనుతుండు దఱిమిగొని
పోవుతటి నయ్యిద్దఱ కొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును ¹శోకవేగంబున
నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం²కూడ ననివి
మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడుపడం జేయుచు
నురవడించు సమయంబున. 96

ఆ. కునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,లింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

1. పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

- మేచ్ఛతతియు బెరయమెయి కొని తాకిరి, గజఘటా¹సమ్మద్ధి గారుకొనుచు, 97
- వ. అట్టియెడ గాండీవము క్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 93
- క. చేతులుఁ దొండములు శిరో, వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రితలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహివరముఖ్యా. 99
- తే. ఇవ్విధంబున నులుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్హరాదు లైన
మేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొండ. 100
- క. తుంగమడువుఁ జొచ్చినమా, తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
- వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగు నరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
తేనాక ననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102
- తే. అర్జునుం డనుపర్జన్య నస్త్రవృష్టి, బల్లమును మిట్టు నని యేటుపలుపరాక
యుండ నెత్తురుచెల్ల లొండొండ పెరిగె, నుబ్బి భూతజేతాశంబు లోలలాడ. 103
- వ. ఇమైయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్టపతి యగు
శ్రుతాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాక నరదంబు పఱపుటయు. 104
- చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయువు
ద్యుతగద నొప్పు బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్దదా
హతి యొనరించె నొంగద నాతండు వెండియు విక్రమించినక
శతమఖసూతి యాతని భుజంబులుఁ గంతముఁ ద్రుంచె వ్రేల్చిడిన్. 105
- వ. ఇత్తైఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్తుని బెట్టుపఱచి శ్రుతాయుధుని
గూల్చి కాంభోజపతించె బడవైచి శ్రుతాయుగప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
నై న్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడరు ఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు తేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

—౧౧ దుర్యోధనుడు ద్రోణుని దూఱినాడుట—

- చ. నిను నవలీల దాటి ప్రజనేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య
ర్జునుఁ దలయెత్తి యైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయెలుంగుఁ బామ వై
యునికి యెటుంగ వచ్చె నటు లూటట గా వర మిచ్చినాడవో. 107
- క. నిను నమ్మి యొండవలనికి, జనక జయద్రథుండు నిలిచె నై న్యములో నా
తనిఁ జంపెడుదేనియ పూసినక త్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

- వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తన రాజసం బడంచుకొని యుతండు. 109
- తే. సైంధవున కడ్డమున్న రాజవ్రజంబు, పాగురాకకు వెలువెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తి బలుకునామాటల కలుగ కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య. 110
- వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కి ట్లనియె. 111
- క. నీమాటకు మాయశ్వత్థామ వచనములకు నేఁ బడరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112
- క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాకుచుండు వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113
- వ. అది య ట్లుండె నొక్క హితంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము నేనాముఖంబు విడిచి
యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన
యొడ్డు గలంగిన సైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మ రాజుం
బట్టెద నని యాడిన నాకు నప్పుని యేమటం దగునే యనిన నేచి నిలిచెద విశే
షించి వృద్ధు నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి గుండు గాండీవును
నీవును దుల్యవయోవర్తనులగు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాడవు
తగు సహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని హెక్కిన నతండు.
- చ. నినుఁ గృతవర్త¹ గెల్చి యవసీపరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననకు నేన కాదు సురసేనయు సింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్ని యోగముఁ
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115
- వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీఁది యట్టి
వాడ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచభారణంబుచేత రక్షితుండవై
యతని చలపడుము కృష్ణుండును సమ స్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరం
బులు నీతనువ్రదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్క ససిండి క త్తళంబునం
దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్మం డై
దానిం దొడుగు నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజాండు
దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి
యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి
సమంత్రకంబుగాఁ ²దొడిగి నానావిధ వాక్యంబులం దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ
నేసిన నమ్మహిపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు నేసి యనేక రథకరితురగనరనిక
రంబులు తన్నుం బరివేష్టించ వివిధతూర్యనివాదంబులు సింగి ముట్ట వివ్వచ్చు
వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

చ. సరభసవృత్తి బాండునుత నై న్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిరమయి నీబలంబులు నుదీర్ణత సూపిన జాహ్నువీసము
ధ్వరయమునాభిఘటనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్తు సు
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టివి సూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతే, జమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.
వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుములు మెఱసి పోరి రప్పు డాహ్వాంచాలవరుండు గురునిశర
వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినివై నడరి నేల నెత్తుటం దోచిన
నతనితో ల్లలకుం గాక యొడిగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు
ద్రోణుండు కిసిసినం బాంచాలకేయప్రముఖబలంబులు కలంగం బడిన మగుడ
నస్తతై న్యంబు పురికొనుటయు ధర్మ సూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా
నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్ర సేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రాప
దేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు
శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచుని దశదీర్ఘిని శల్యుండు సింధురాజుకడ
నుండు నగ్గలిక నమైగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికింజేసి
తత్కాలసన్నిహితుం డయిన యుధిష్ఠిరుం దాకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ
ద్వారలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు నేసి పల్లవితాళోకపుష్పిత
కింశుకవనంబులం బోలి పాలించి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శై నేయుని
మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగె గవల
యమ్ముల కోహించి గాంధారరాజు ద్రోణు దెసకుం బాతె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొడిగి గుంపులు, గొని యెప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుముని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేనె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకు లై, నభశ్చరులు పొగడ నీసునం బోరాడెన్. 123

— ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము —

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజపూర్వాహం బభేద్యం బగునట్లుగా
శంభదవష్టంభంబునం జేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాంశవ
నై న్యంబు దై న్యంబునొందించుచున్ననాహ్వాంచాలకులప్రదీపకుండు కోపోద్దిగితుం
డయి పారావతవర్ణంబు లగు తన రథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులకా బెరయ
నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతనితేంకడ
నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాండికయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరంబుఁ జోచనీ కుండెడు నాలోఁ జే యార్ప రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రుధతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ
తాఁకుకొలది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హరుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లఱిించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నటకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వొదిలిన కురంగంబుఁ గాంచుచుండున భృష్ట
ద్యుమ్ను రఱిించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాలికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడనునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక పొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లు నట్లు నేసినం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁబాముకై వడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్వపుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి తేరు సమ్ముఖంబు నేయించె నితైఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁగులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్ర శరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూర్ధతరక్త ధార లొ
త్పెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరణోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోవిల్లు వెన రెండుగ సాత్యకి త్రుంచె ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి లైతి న, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితిశునందు నరునందు భీష్మనియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని, యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించె జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు నేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు తొరంగించినశరంబులు కై నేయుండు తుత్తుమురు నేసిన.

క. ఏవీరున కై నను నిది, భావాపూర్ణంబు గానిపనియే యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము నేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పులుకులు సహింపక. 137

- క. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలిగో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముజేసెఁ గ్రో
థాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబృణముల్ ద్రాసని
ర్వగ్న వ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరంబొచ్చె నొండొంటితోన్. 138
- క. ఘోరంబు గాఁగ హాహా, కారము లెసఁగంగ బలయుగంబును డయ్యెం
బోరి వెడఁబాసి కాంతము, లై రెండును నిలిచె నమృతాస్త్రము లధిపా. 139
- వ. ఆనమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు కై నేయునకు బాసట యై తఱిమిన
ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథివరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శా
సను మున్నిడికొని మన దిక్కు రాజకుచూరవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన సుభయ
బలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ. 140
- క. నరుఁడు తనతేరు పోయెడు, తెరువున ¹కై నంతనేనఁ దీవ్రాస్త్రములఁ
ధరఁ గూల్పంగ నయ్యెడ న, య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుతమయ్యెన్. 141
- వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు తఱుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్న దిక్కునకుం
బోవంబోవ. 142

— విందానువిందు లక్షసుచేత మృతిఁ బొందుట —

- క. విందానువిందు లేక, స్వందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం, క్రందననందనునిమిఁదఁ గవిసిరి కడిమిన్. 143
- వ. ఇట్లవంతీశ్వరు లురవఁచి. 144
- చ. హనులపయి మురారిపయి నాతనిమేనను బావర్షముల్
కురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
చెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి తూపులవెల్లి నల్లి య
య్యిరువురవిండులుం దునిమి యేవున మూఁతల వెల్లడంచుచున్. 145
- క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్నాడుచు విందునితల యిల, వై డొల్లంగ నేసె దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146
- వ. ఇట్లు తల దునుముటయు బలుగాలిం ²గూలు తెరువుపోలికం బడిన యగ్రజు
నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుచ్చలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గద
గొని సురంభంబున. 147
- చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమశాతశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషాదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్దురరథసం బెల్లర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148
- ఆ. దొరలు పడిన సేనదూలక యవ్వీరు, జాట్లు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

కాటుచిచ్చు తటచు¹గానల నీటుగఁ, జేయుపగిది దోడుజేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్వధంబున.

150

సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్చుండు చనః జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు సైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాదంబులు నేసి తటుమ
నారధికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యములు మేనుల నలుఁగు లుండ

తే. నురవడింపు వీరల సరకు గొనక

వీసి నిప్పుడ యట్టులు విడిచి తడవు

మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుడుఁ దేరు

డిగి సారింఁచె గ్రీడి గాండివగుణంబు.

151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు కడునే డైఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్లడవడిఁ గుప్పఁకూరగఁ జలంబునఁ బైదొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెనక మగిడించి తాఁకుప
ల్లడరగఁ జేసె మింటికలయంతయుఁ ²జిట్టలు గట్టుమంటలన్.

152

వ. ఇల్లెఱంగున.

153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పొందుపుత్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామృత మై తోఁచెన్.

154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు.

155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరిలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు సూచి విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నార్పులు వెడలెన్.

156

వ. ఆఫలునుండు పాదచారియై యునికిం జేకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి
యును నిట్లు క్రమినకౌరవనైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం
దగిన తరంగంబులచందంబున నిగుడు శరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం
జెలంగు తూర్వనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లు మాతంగ
తురంగసుభలస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం
బోలె నవి నిలువరించి యవ్వక్రమకుతూహలి విజృంభించిన.

157

సీ. పటు భల్లనికరంబు పరగినఁ బరియ లై యటవట లయ్యెడునరదములును
నానార్థచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండఁ దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము

తే. నగుచు బీభత్సరౌద్రమహాద్భుతములు

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమయతః జూడ
ఘోరరూపంబులై పరిక్షోభమొందె.

158

వ. ఇవిధంబునఁ గురునేనం గనుపుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుగొని కమల
నాభుండు.

159

క. వెఱికిలి నలుగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
త్తఱి నీళులుద్రావక తెప్పిట వెట్లొకొ శత్రునైనభీకరమూర్తి.

160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లేకున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడు, గన్నుల నగి యద్దనుండు కల వివె యనుచున్.

161

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వేదానికి
స్మరణలంబుల నిల్లు గట్ట మననైన్యంబుల్ వెఱుం బొందె న
చ్చెరు వందెఁ సురసంఘముల్ హరి నుతించె బొంగి యప్పార్థ భూ
వక ము న్నిట్టివి చూడరుక విను నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్.

162

తే. హర్షమందస్థితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు నేసి
తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప.

163

వ. ఇట్లు నేద దేర్చి.

164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై
యొనరినఖాణము మే పెం,¹దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్.

165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మన మూఁకల నడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహానీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బొండవ
మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవ ర్తియై
వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యసరంబున
నచ్చటి భూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైన మొగంబులతోడ వెఱు గంది డెందంబులు
గుందుచుండం దమలో నిట్లనిరి.

166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున ²మ్రొంగె గ్రోలె ఘనమాయక రూపడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త వుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ
క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసె జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే.

167

నీ. కురునేన పైఁబడ్డ సరకు నేయక మంచు విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుకల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

కొల నక్కజంబుగ నలుంగులమొన ఘరియించి యమ్ముల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్పు నంతకు నప్పుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దానుగానివాడును బోలె, నరద మెక్కె నింక నడ్డవడఁగ
నలవియే పురారికై నను వీనిచే, జచ్చువాడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం
డేనియు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేఁ డయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును
గ్రీడియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం
జని చని ప్రాద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్య దేవగత్తంబు లొత్తి రయంబు
గైకొని యరిగి రాచక్కఱి గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని
యడ్డపడి తవులువెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేలులుంబోలె నడంగి
రట్లు సైన్యంబుం గడచి బలితంపువల వ్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును
రాహుముఖంబు వెడలిన చంద్రాంకులుంబోలె బొలిచి యట వోపు చుండ
నయ్యెడ సైనికులు సింధురరాజుపని సాలించి తొలంగి రిత్తెఱంగున దుస్తంబులగు
బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురం దల లెత్తి చూచి తమలో నిట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్లను గృష్ణశల్యగురుతనూజసౌమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171

క. వీరేమి కాచెదరు తా, నేయాపున బ్రతుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాఁచినఁ దన్నును, బాఁసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చునమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులు, దనయులు వినుచుండ ఘోరతరదాగ్ధము లి
ల్లను గడచి లాభదేశము, ననఁ బొచ్చినవణిజులట్ల సమృద్ధిలన్. 173

వ. ఒప్పిన యప్పురపన త్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్తయంబునఁ
దమలో నిట్లనిరి. 174

తే. వెక్కునదు లీరి వెడలుట పేర్చుదావ, శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర, సూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట తలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైన క్రొత్తగంటలు సుమనో
భరితనవకర్ణి కార,స్ఫురితాచలయుగముభంగి బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధుని, భునిదెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాతు లెట్టనెర లొప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

— శవచభారణంబున దుర్యోధనుం డడ్డునుతోఁ దలపడుట —

వ. కడంగి రంతఁ గురువతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగు కవచంబు కతంబున

భయంబు దక్కి బలంబునకుఁ దలకడచి తన రథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున
కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతని సూరెల నున్న వీరలోకంబు మువంబున సింహ
నాదంబులు నేయ శంఖభేరిస్వనంబులు సెలంగం దమ తేరికిం గట్టెదురై నిలిచినం
గని కృష్ణుండు క్రీడి కి ట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, శ్లేపారంగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
తోపొద్దీప్తుఁడు మాదెనఁ, జాపకభావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరింగినవాఁడు మ, హమానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు, ద్దామభుజావీర్యదుర్బదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి నైంధవుఁ, డనుకొండున నయ్యె జూద మధికౌఢత్యం
బున గెలుపుము చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రుండింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్రు డు
ర్ధ్వతమనునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణిలలామమున కమైయి భంగ మొనర్చె వీడు నీ
చేతులలా వెలుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱింగినఁ జేరఁడు చేరుట, యెలుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసీరి యి
ట్లఱిమినయీలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు తెగిన మనమనగిషీడ తెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలి కి
శ్లేర యై వచ్చుట యిప్పుహీపతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలఁపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గ మై
దొరఁగో లర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్పిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు పడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి నైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి పాటిపోయినఁ, బ్రతిన కదియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యవిధి. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకింది. 187

ఉ. ద్రౌపది పడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్చాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము వెంపదే మనము గుండఁగఁ జేయదె యింక నెప్పు నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు, వారి జూచి మచుజవల్ల భుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జవపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప నేనా, నివదం బెనఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సమదాటోపగతి నడవజనవతె గని చి

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుడు గాండివధరుడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రుడెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్వలదనలంబులో నులుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రోయఁగ నాతఁడు వారి కి ట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుడు ధనం, జయనిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ జేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవప్రభంబున. 194

— దుర్యోధనుఁ డద్దునం దలపడి యధిక్షేపించుట —

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదిని నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును నెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్పు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి నీవు పాండురా
జునకు జనించి లేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగు మూఁడు నారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబులు నొప్పించి పది బాణంబులు పద్మనాభు నురంబునం గ్రుచ్చి
మునికోల యొక్క కోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు పరఁగించిన నని యమృహీపతిమైమలుపు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిది దూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ప
లంబు లగుటయు నిరువదెనిమిది బాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్రైయిన
వమ్రై విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసని కి ట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నడు నివ్విధ మే, గన్నది కా దమ్ము లేడలె గాండివములా
వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలపు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లా యొందుభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు నెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము ¹లొక్కట నిపు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు ²నేమి నేట్లకుం
జెడుటకు నొక్కొ విస్తయము చెందెడు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు తన్ను నిందించుకొనుచుఁ గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కి ట్లనియె నిది యొక్క కవచభారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెటుంగుం బదంపడి నాకు నెఱిగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెటుంగు
లెఱుంగు గావించ వలయు నిమ్మై మైమలుపు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగు

టయు నీవు నెటుంగుదు వెఱింగియు న న్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెటుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని
నగ్గురుకరుణం బడసినవాడై. 200

క. విను మాటదివోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లుగు, నని యెటుంగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.
క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెడఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరవతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది
నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిష్పైయిమలు వలుపుట్ల నేనెడ. 203

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. ఆధిప సర్వాస్త్రఘాతీ యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము కాఁగ
నెఱిఁగి వెఱు గంది హరి కతఁ డిట్లు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్రయో
గంబు నేసిన నది యొప్పుమి నేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం జూడు
మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూర్వమ్ములును గీర్తనములు నార్పులుఁ జెల్లఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యవుడు గఱచియన్నరుఁ డాన్యపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివైచి
రథము నఱకి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాఱుఁ గరతలముల నారసములు. 208

వ. ఇట్లు విరఘండును వికలహస్తండును నై విషణ్ణుం డగు నన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొక కవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు గురిసిన
నతండు సురంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెల్లెఁ దేరులు గజావళి కూలెఁ దురంగమాంగము
ల్లిఱిగొనియొక్క మహిక్ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి నేన పాడుగా
నలు మయి రపు కృష్ణుండు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తై నిర్దధితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగు నర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు కలఁగి.

వ. ఇత్రైఃగున.

212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగాఁడ్పన మంఘమహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. ఆయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైన బలంబు నంతో భసహితం బగు నుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరిపణవాదికర్వణ నమేదుర సింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214

క. మందస్తి తసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేఁడ్డెఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, న్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

— పృషసేనుడు లోనగు నెనమండ్రు రథికు లొక్క పెట్ట యద్భుతమైన గవియుట —

క. వారలఁ బొదవ నడరుబలు, తేరులమొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
దారు లగుచు నెనమండ్రురు, వీరులు దఱిమిరి నిశాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంఁటేని. 217

క. దండిమగ లైనవృషసేనుఁడు శలుఁడు సైంధవుండునుం గృపుఁడును గ
ర్జుండు గురునందనుఁడు శల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుప్పినాథా. 218

వ. అందలు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైనప్రతి నెఱపుట, కును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫలునుఁ దలపడి రాత్త శంఖఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టాత్తై నరుండు పెక్కుపిడుగులమ్రోతఁ
బెట్టు పఱచుతన్నిననము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్రకునేనన్. 221

తే. చెవులు బీటలువారంగఁ జెఁగునమ్మ, హారవమ్మన కులుకక యతనిమీఁద
విఘ్నేడుఁ గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, గడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వశామ యుబ్బి డెబ్బదిమూడం మార్గణంబుల మురవైరిని
భల్లత్రయంబునం బౌర్థసి నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన
నవ్వాసవి యతని నూటయాఁటింతును గర్జునిఁ బదింతును వృషసేనుని మూటను
నొప్పించి యొక్క కత్తివాతియమ్మన శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వే టొక్కలు గొని మద్రేశుఁ డతనిపైఁ దొమ్మిదియమ్మ లేయ
ముప్పదిరెండు మూట నేనింతు బదియింట నలువది బాణములను
గర్జభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృపగురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుమై సప్తవిశిఖములును

తే. ద్రాఁచి నిగిడించె నట్టిందడి జయద్రథుండు వారలమలుపున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కం డొక్కపెట్ట పెల్లెసినం గినుక నూనిననవ్వు రాద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

- క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బండ్రెంట మూటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపుననెక్కుడురయమునఁ దునిమె శల్యుకోదండంబున్. 226
- ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొడ్డిదియమ్ముల, స్రుక్కఁ జేసి మూటఁ సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రాణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227
- వ. మఱియు నిరువదిమెలుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె నిట్లందఱ
తోడను గ్రండుకయ్యంబు సేయసమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపిలుంద
1నోర పాటందోచుజయద్రథు నేయం దీట కున్నం దమకంబున నెడనెడ నటి
ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు పాట విడిచినవిశిఖంబులు నూలు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునిగోల నొకకోలం దునిమి కదిసి క్రిడిమేనం
ద్రిసప్తశరంబులు వరఁగించెం దక్కటివాచును నొక్క మొగిం గూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228
- శా. కోపాటోపమహాగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులక బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిశా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నే పారఁగాన్. 229
- వ. ఇట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులం బురికొల్పికొని.
- క. ఆరథకు లొక్కమొగి న,వీర్వచునిపైఁ గవియుటయును నిస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలము లెల్ల రక్తవారిం దేలెన్. 231
- వ. ఇత్తైఱంగునం దెరలుచుం బొదువుచు భవదీయపై నికలోకంబు పోక పెనంగె
ననిన విని యప్పు డేమేమియడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయు డిట్లనియె. 232
- గీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవుపంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరంగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పుఁ గ్రిడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు
- తే. సతనినందనునకు మద్రాసనీశ్వరునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లుతనరిమెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలునిగుడ.
- క. మనతోబ్బిదిసిడములకం,ఁబెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యెం
దును దాన తోచు నయ్యుద్బునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234
- తే. అనుడు నమ్మెదినీశుఁ డిట్లనియె నట్లు, క్రిడి విన్నయావహరణక్రిడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినఞ్కర్ష, సూనునైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.
- వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 235

- క. అయ్యెడ ¹భేచరులకు వెఱఁగయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
లకయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237
- వ. ఆసంకులనమరంబున బృహత్త త్తుని తేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్యుం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖుంబునకు వచ్చుచు బోవుచున్న
వాడగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియనికిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ
సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్ప
డయ్యుధిష్ఠిరుండు. 238

— ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట —

- క. గురుమెయి దొమ్మిది సునిశిత, శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యి నవదియెనిది సాతని, యురస్థులము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239
- క. రథమును నశ్వముల సా, రథిఁ దన్నును గప్పశరపరంపరలెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240
- చ. అలిగి గురుండు ధర్మజాశరాసన మేడైఱఁ ద్రుంచి వెక్కు ల
ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు వేర్చె నిమ్మనుజనాథుండు చచ్చునొ యోడి పాటునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పా డటి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241
- క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసుతుం డానిబిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్మిల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁచన్. 242
- సీ. శక్తి యూచార్యునిశక్తి మాయించు బొమ్మని చూపఁతెల్లను నట్లు లెత్తి
రక్కుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యెస్త్రమాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహివిభుండు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
తే. నైదుదూపులు నాటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధరత నతఁడు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటుల పావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243
- వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244
- తే. ధర్మతనయు రథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దనుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూరకుండె నధిప. 245
- క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నేయను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

క. పోనీడు పొదువుఁ గుంతి, సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
వ్హానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాటి పిన్నతన్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె
నట్టియెడ. 248

తే. తేమధూర్తి బృహత్తత్తు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు ¹రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారధిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్యుడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ భృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినఁ మొగమునం దభుకొత్తెడు కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునఁ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్పు నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్వీలాసంబు మెఱయం
బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంతముం దునిమి స్రుక్కఁగ నుగము బాణపంచక
స్యాతము సేయ నీదుతనయం డరిగెఁ నిరమిత్తు తేటిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవనైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తటిమి సహదేవుఁ డాత్రిగ ర్తక్షితీశ
తనయఁ డగునిరమిత్తునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుండు మెఱయు
తెఱఁగు తోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాకి వికర్ణం, డొకపరి యైనను బెనంగ నోపక తిరిగెఁ
సకలబలముఁ జూడఁగ టా,తికి బైకొని యడరి తగరు తెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రునిసత్తుండు సాత్యకినస్త్రవృష్టి, ²ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బొరిగొని చటులవృత్తి, జంపె నవ్వుగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్రుల నేవుర నైదైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గ
ణసికరంబులు నిగిడింపం జలంపక వా రాసామదత్తి నొక్కున్ముడిం జుట్టుముట్టిన
నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగు చుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుండు చాపముక యుధి
ప్రితనయండు కేతువుఁ గడిందిమగంబిమి ద్రుంప సూతుని

బొరిగొనియెన్ వెనక నకులపుత్రకుఁ డిష్టైయిం జిక్కు వడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు నేనె శిరంబును మేను వేటుగాన్.

258

సీ. వెన మారుతియు నలంబునుఁడును బోరుచో నద్దానవేంద్రునియంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఖిల్లి యాలోనన తెలిసి కాటుకకొండపాలుపు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరినమోదువు తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుటక వాడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని యఖిలదిక్కులఁ దోచి నిఖిలబలము

తే. నుటిపి నెత్తురుటేటులు పఱపి భీమ, నేన మాయన్న బకుని నా లేనిచోట
నట్లు నేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు కనుఁగవ నడరఁ గినిచి

యుజ్జ్వలత్వప్త బ్రాణప్రయోగమునఁ బ్ర

భంజనాత్మజుఁ డమ్రాయ వాయఁ జేసి

1తటిమి యేసి యారక్కనుఁ బఱపె నధిప.

260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయం గలవొరలచావును నోటమియుం జూచి
మాఁకలు కలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనం డయి తలకడచి
సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవిరులఁ గ్రూరనారాదనిచయంబుల నిలువరించి
నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును.

: 61

చ. తటిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణమీఁద నే
డైఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబునుఁ డమ్మహాసుం
గుటియఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చుసాత్యకిం
బిఁగిడికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్.

262

— ౨౭ ఆలంబునుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు నేసి చచ్చుట —

తే. భూరిచక్రంబు వెన నలంబునుఁడు వైవఁ
చెలుచ గద వైచి పొడినేనె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మాఁక నత్తునియలు వెనఁ దాకునపుడు.

263

క. ఆచక్రం బట్టును ని, శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము పఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ, మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్.

264

వ. ఇట్లు తొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును.

265

మ. బహుపాతిప్రకరంబులఁ బహునిధోపాయంబులఁ విస్ఫుర
ద్భహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాతృవృద్ధుర్యాత్మ లై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబును శరచ్చన్నాంగునిఁ జేసినన్.

266

సీ. అతడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావళి మొఱుగి దావానలము క్త మైన
కరివిధంబున మ్రోగి యిరువదేనముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవుడ్రోపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప నేసి యార్చిన నల్లియింతవట్టు

తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లోక్కమొగి దొరంగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప.

267

వ. ఇట్లు విరళుం డయి యలంబునుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యగ్రలం బగు
మాయాకృతమార్గణబాలంబున నది తూలించి గడవైచిన నక్కిష్టారానుజండు
వీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృహాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం నొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్ల చాడ్పున నొప్పి యెరకుఁ బెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్తగ
తులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలవడిన బెబ్బలులకరణి నొండొ
రుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొకల్లోకళ్ల కంతంబులు లక్ష్యంబు
లుగాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన
మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై కిట్టుచుం బట్టుచుం బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం
బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు నేనకు
వెఱుగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడఁక బకావరజండు డస్సినం బవమానపాత్రుం
డు పడవైచి తాను మీఁ దై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబు
లుంబోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితోడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం
బొడిపాడినేసి నుఱిపిడికిం బొచ్చినప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి
చంపి పొంపిరివోవు మగంటిమీఁ బేర్చి యార్చినం బొండవబలంబుల సింహనాదం
బులుఁ దూర్వనినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున
కభివందనంబుసేసిన నతండు సుతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధా
ఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె.

ఉ. అంతకు ముఁ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెనక సము
ద్దాంతతఁ జేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినక రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా.

269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కి ట్లను సాత్యకిఁ దఱిమి మనమొన నులుము
నేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచే

- నేటులు వడి మూడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్బాంబుల నొంచిన ధనుర్దురుండు తొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270
- క. మఱియును శరశతకము మెయి, గిఱిగొలిపిన వృష్టివరుండు కినియంగ లే కే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్పుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.
- వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాది యోధవరుల
నాలోకించి. 272
- ఆ. పులుంగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెను, బాలునట్లసో నె బాణగురుండు
కడఁగి కృష్ణుననుజుఁ గారించు చున్నవాఁ, డతనిఁ బొగున్రఁ దిశవి కడ్డపఁడు.
- వ. భీమనేనపురస్సరు లై కవియుం డనుచుం దానుచు దటుముటయు నానై నికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274
- క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్తితుఁ డై యెదిగ్ని మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవిధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275
- వ. అట్టియెడ. 276
- క. ఇరువదియేపురుషాంశా,లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకు లై
ధరఁ దొరఁగిరి వెఱ మొత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుడె నృపా. 277
- వ. ఇట్లు ద్రోఁడుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టెం జాలక సొలసి
యున్న సమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషంబు కర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు కలంగ నెలుంగు
కుత్తుకం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278
- ౨౭ ధర్మరాజు సాత్యకి నడ్డునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట —
- చ. ఒక్కడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్విక్కునఁ బాంచజన్యమ యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు తీర్పుగ నుదగ్రుండు బంధుడు లేమి వేడెదన్. 279
- క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుండు, నురుండుఁ గదా నీకు నప్పునుం దుపకృతిత
త్పరు లై నెగడెడు నుత్తమపురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280
- చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడుతెంపును ధాత్రి యెల్లభూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ నుకృతంబు లెన్నుచో
సరియుంగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నాసుహృజుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281
- క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే, శ్వరకృపభూరి శ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282
- క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యెచ్చో

నేమగలకు నమ్మార్తికి, ¹నేమిదలంచునొకొ దైవ మెయ్యది తుదియో. 283

ఉ. దైవతవనంబునందు ²గుణధన్యుడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుండు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
ప్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరియొకడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు కలిమి నరుండు భారపుఁబనికిం
జొర నలుకడు నీకూరిమి, పొరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నేనే, గతిఁ బోదుం జెప్పుమ యెల్ల కార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు కై నేయుండు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు కోట యండు రిపులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్. 288

క. హరి గురుండు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువురయెడఁ దీర్పఁ గోరి గురులకు
గురుండ నగునేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు చూపి చయ్యనఁ జనియ
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు
రణంబునం బ్రాణంబులు దాచు విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప సూరకుండు
దునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట చను చుండి కృష్ణుండు వినుచుండ
నాతోఁ జెప్పినలెఱుగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తములెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున ³నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజవధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొకపని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ గాదే. 293

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱిడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి కలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకు బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యప్రతినయెఱుంగ వె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నతనిచే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిననెఱపునేని విజ
యుండు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబకాదే యది యట్లుండ నిమ్ము
నీచి త్తమున వలవనివెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతి

హత మనోరథం బగుట యెటుంగ వలవదే యనుటయు నవ్వుహీపతి యతని కి
ట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను ననుచు బెంపాదవగఁ గాఁకొని యిచట నుండుటకంబు
మది నధికం బై తోచిన, యది నీ వద్దునుని పాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడవడి నీ వరుగఁగ వడముడియును నీవెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయం, బొడఁగూడును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా. 297

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయులు
గ్రుపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ నక్కుఁగల్గువా
రపరిమితుల్ కొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గునఁ జూరఁ జీరికిన్. 298

క. విను మాధ్వష్టద్యుమున్ను, డనలంబునఁ గుంభభవవధాన్తముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యొప్పు నాఁడె డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెమఁ బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

— సాత్యకి ధర్మరాజు వేడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ నవ్వతించుట —

క. భవదీయరక్ష యిచ్చెయి, సువిహిత మగునేని మేలు చొచ్చెద భేరి
రవబృంహితహేమాభైరవకారవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

కా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రాజకార్యంబు వి
స్తారదగ్రము నేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమాఁక లెట్టు లగునో నాకోల్తలం బూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయఁ బార్థసాహాయ్యం బే
జేసెద నీపం పనియెడు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మార్తుర, కొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్చు గడఁగునా
వివ్వచ్చుమెచ్చుతెఱఁగున, నవ్వచుఁ గవినెద మరుద్గణంబులు పొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుడువను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పొండవాగ్రజుండు పనుపం దజ్ఞులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఖాణం బెత్తితడవి దారుకానుజం డగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు నుకల్పితంబు నేసి సింహధ్వజంబు క్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమి బొంది
యచ్చహీపతిపాదంబులకుం బ్రాతుం డైనం గొఁగిలించికొని యతండు దీవించినం
బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినపిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడ
లవైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండను నగ్రజానకుం బ్రాణామంబు
సేసి తనతోడన రా గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. ౩05

క. అక్కట రా వలవదునా, ¹కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలుపు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్ట కుండఁగ వలయున్. 306

వ. అనవుడు నతం డట్లకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీవప్రమత్తుండ
వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు కలుగ నా కెదు
రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం బేర్చినకాతుకంబున వచ్చి నిన్నును
మీయన్నును గొఁగిలించుకొనియెడ నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్ల గమి గనుం
గొను బెబ్బలియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు
సాత్యకి సంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున
నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్తలచి త్తభృంగ రమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్త నిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢ స
త్కర్త ఫలాకృతీ భువనతాపిభవప్రకృతీ తపశ్క్రియా
కర్త తసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309
మాలిని.

నిమపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్త్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తక్కునసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము



మత్స్యాయుష్వత్వసు

ధీమత్వప్రదకటాక్ష దీపితభక్త

స్తోమారామవసంతా

వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా.

1

— సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

తే. ధర్మపుత్రుండు పనుస సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శై నేయుఁ బోవ, విడిచిరే మనవా రని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కి ట్లను నట్లు మఱిందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుపిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవనైనికులు కవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ.

4

క. తలలను గరముల వక్ష, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యిలఁ గప్పెడుసాత్యకితో, ల్లల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్.

5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిననేడువురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వివ్వచ్చుమఱిది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్.

6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేక్షతూపులు పఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁడయ్యాచార్యునేపుమై బదియును నేడు నాఱు
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడికించి సారథి, నొక్కమార్గణమున ను బృడంచి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్మలఁ, బొదివె దద్రథంబు మద మెలర్ప.

7

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి.

8

- క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలంగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాడవు, సూచెడు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో. 9
- క. అనవుడు ధర్మాత్తజుపనుపున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద న న్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ మది పెద్దలకున్. 10
- క. అని పలికి తొలంగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుడు, మనలం బోసక వెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11
- వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మిదియె బాహ్లికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి కడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీప్తబాణంబులు
గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల సయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
1 నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్త యాతనిం దాఁకి. 12
- క. ఆఱుము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగముల్
2 గీతించినఁ గని ద్రోణం, దూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13
- వ. అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14
- క. కృతవర్తయొడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుతూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15
- వ. వెండియు. 16
- చ. విలు దునుమాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాట నాతఁ డు
జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్తునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17
- వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైన బలంబున కడ్డపడ నవ్వి
ధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశై నేయుం డచట గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18
- చ. గురుకృతవర్తముఖు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి నేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్తయ మిట్లజయ్యుండై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19
- మ. హరియుం బార్థుడు నట్లు నేర్పు గలబాహుశక్తిమై జూచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు కూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిసార్థదో

- స్ఫురణా మ్రగ్ధుట కెట్లు తాను ననుజుల్ ¹ శోకించెనో యక్కటా. 20
- వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21
- క. నీయవినయంబువెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితరుల క్రియ శో, కాయత్తుండ వగుట నీకు నర్హ మె యధిపా. 22
- వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి య తైఱంగునం జని కాంభోజ
సేనఁ జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు తలవడి రట్టియొడం గుంభసంభవుండు. 23
- క. కని కృతవర్తకు సారథి, నొనర్చి తన కృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యా
శినివసు వెనుకొన ధర్మసు, తునివొర లయ్యున్తగురునిఁ దొడర నడరినన్. 24
- క. వారిఁ గృతవర్త మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱచం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును నివర్ణాకృతు లై. 25
- వ. ఇట్లు హృద్వికృబలునిడి కోహఱించినరథికులం బురికొలిపికొని నృకోదరుండు
సోదర పుత్రమిత్ర సహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టి సమయంబున నయ్యనిల
జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందన ద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యకతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బది తూపులను
నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కున్ముడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.
- సీ. విదైదుశరముల నందఱ స్రుక్కించి భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదితూపు లతిరయంబున నురమాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు నాకృతవర్తపై నడరి రంతఁ
దెలిసి నృకోదరుం డలఘుదారుణ సముజ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతండు
- తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవిల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువట్టు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ దక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వొడిమగఁడ. 27
- తే. అందఱును జుట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర²జాల, కములఁగృతవర్తనొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁడప్పుడతనిచాపంబుఁ దునిమె నుగ్రానివైచి.
- క. ఆలోనన భోజపతిఁ, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతండు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీరుముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29
- వ. అప్పుడు. 30
- ఉ. బిండోకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెఁ గట్టిన నుదగ్రత సింహనఖోపచుస్ఫుర
తొండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

భుం డది యాజికిం దొలంగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసై న్యంబులు
బరవనంబు నేసి యురవడించిన నాకృతవర్త మర్త భేదనస్సారనారాచపరంపరా
ప్రవాహంబుల వానినెల్లం గలంచె దత్తలకలం బాలించి సాత్యకి య ట్లబ్బ
లంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయనకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ
దగు రాజువల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వా
జునితోడి సమరంబు సాలించి మరలి యరదంబు వోలుకొని యరుగుదెంచి కృత
వర్తనిం దాఁకి యేసిన నతండును జొగ లేనిమాటచూచున నుద్దీపించి ¹సాయక
జ్వాలలు నిగిడించిన నని మగిడించి యాశై నేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పు నాల్గిట వాజులం
ద్రైశ్ల్య బెట్టుగ నేసి సూతుతల సంచీపైక బాణాహతిఁ
దొల్లం జేసి యదల్పి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్కుల్లాసున్మం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచె ద్రిగర్తవళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్త విరభుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసై న్యం
బులం గని కుభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక
యాసై న్యంబులసంరంభంబుం దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె నిత్రైటంగునా
ద్రిగర్తనేనఁ జిక్కువటచి తతేమి చనునయ్యావరత్నంబుప్రయత్నంబునకు
భంగంబు నేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం
డయి మార్కొనుటయు 34

— జలసంధు డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు నేసి చచ్చుట —

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మృదవద్విరవంబుపటుగమన ముడిపి మునం
బొదవిన సాత్యకి విలు బెట్టు దునిమె నమ్మగనాథుండు మహాగ్రం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేబడితూపు లురము, నందు నాటిన శై నేయుం డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నటకి,యుటక యటువదియమ్ములురకపె మేన. 36

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవహ బాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను పుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁ డు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్సునిం బ్రదరధూతమదావళుః జేసి యొప్పినన్. 38

క. వెలుకుటి యప్పఃకిమూకలు, కలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకుఁ
బలియురఁ గృతవర్తామల, నిలిపి గురుండు వచ్చి యాతనిప్రభుఁ డాకెన్. 39

వ. ఇవిధంబునం గడంగినకుభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ
వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శూన చిత్ర సేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార
లతనికోపుడు రనుబుద్ధిఁ బొండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారల శరాసారంబులు నివారించుచు
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించు చుండ నక్కారవేశ్వరుం డుద్దామ
గతినిఁ గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రాశుగముల నొంచుటయు నీదుసుతులెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తనునితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహాగ్రాస్త్రములన్
స్రక్కించి యెనిమిదిటఁ జేరుక్కున నక్కురునృపాలునొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తంతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుండు పాటి నేన కలఁగంబడి మ్రోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు పాటి చిత్రసేనునరడం బెక్కె నక్కొలాహలం బాలించి కృతవర్త తన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిది యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు నేయించె నయ్యరువురుం గొఱవి
గొఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
పరఁగించుచుం బోరు నెడ జనార్దనానుజుండు హోర్దిక్కు నతిక్రమించి. 44

తే హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు ¹వెరిగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్రైఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్తం ²దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిటి సన్నధుం డై
మరలి చని యెప్పుడినెలవున నిలిచి యనితనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచోచ్చి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివహం డట
సచుట పైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. మిగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతండు నరవరముఖ్యా.

వ ఆరథివహండును గురునిపైఁ గ్రూరవారాచంబులు నిగిపించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచు దురంగంబులయంగం

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలములు గుప్పించుచు నపదృశంబులగు కరలాఘవంబులు సదృశంబులుగా బోరునప్పుడు.

మ. ధనురాచార్యుడు కేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచె గదం
గొని వైచె వడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్ధ్వదుర్ధాంతుమై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాభ్యునిక్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁజేసి తేరు దాఁకె
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు తద్బాహుశాఖ నొంచె బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుడు సాత్యకి, చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మార్చితఁగా
నేపారి యేయ రథ్య, వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని చేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతని రథచోదకుండు దెలిసిన నెఱమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి కై నేయుండు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగఁగాఁ బటచె ద్రోణతురగమును వెనక్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగి కొనుండు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుండ, శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సై నన్యసమితి.

వ. ఇవిధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియ పోకఁగాఁ బోయి
సన్నద్ధుండై సముద్ధతం బై నపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవప్తంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నితైఱంగున ద్రోణకృతవర్షదుర్యోధనాదులగుజెట్టిబోదుల బెట్టు వఱచి
చిటున వొప్పలయ సాత్యకి సారథితో నిట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణులతేజము, నక్కడ బవమానందనాదిజనులవే
రుక్మను గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రు సేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బటపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణుం బగునత్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు చనుచందంబున. 58

— సుదర్శనుఁ డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట —

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడియె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటి సేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నప్తహీనాఘండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూపులు దనచెనఁజేరనీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదు త్తమాంగ మేదైట నటకెన్. 61

- వ. నటకి నిజసారథిం జూచి. 62
- క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులికాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము చననిమ్ము నేటియని కలయకుమీ. 63
- వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగ
రంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడుపుదు ననిన విని శినివరుండు
వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు చూపి యజ్ఞాడం దేరు
వటపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీఁతెంచుచున్నయది నేడు పాండవ
మధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను
జేయుభక్తిన్నేహంబులు నెఱవను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరువురు
ఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగునట్లు నేనెద నని పలుకు నవసరంబున నద్దెసం గాంభోజ
యవనసైన్యంబు లతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి
యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు పఱపించి. 64
- క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడన్ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు వెలుచం బఱవెన్. 65
- వ. ఇవిధంబున వెండియుం గిరాత శక బర్హర పారద యవన ప్రముఖుఁడైచ్చునేనల
రూపడంచి నీమూఁకలు కలఁగం దఱిసి చిత్రవర్తంబు మైచాయగా నారాచం
బులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బలివోలెం బోవం బోవ
దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్ర సేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతి
రథికచికరంబు రథసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం
దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66
- క. మందగతిఁ జనుము నావెనుకం దగిలెడునైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పందీప్రశరాద్బుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67
- క. అతఁ డట్లు చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శ్రుతియు హయత్రిశ్రుతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మదమెలరారన్. 68
- వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శై నేయుపై బెట్టు గిట్టు నట్టియెడ. 69
- క. నరతురగద్విరచరథోత్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపు
బరికించియుఁ గానం ద, స్త్రీరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70
- క. నరుబాహుస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచు జూచె నృపా. 71
- మ. కురుముఖ్యుండును దోడినై నికులుఁ బెక్కుల్ తూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటివత్తుతో నతఁడు తత్కొదండసూతాశ్వ కే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్ధాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్విసాధ యాసేనకుక్. 72

క. కదిసి నరేంద్రుడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని తోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదివిన కోపంబు నాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంతము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గరమాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచి నఁ దురంగస్తోమ మామేదిసీ
శ్వరుతే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని వెల్పుం బాతె దుర్వార మై. 76

వ. ఇతైఃసంగునం బాతిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్ముజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును నై
నర్మమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి య ట్లాక్కనిశో
ల్లల కోర్వక విఱిగిన పుత్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్వభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుడు నవినయములు చే
సినఁ బాటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గానీ యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్పు నంబష్టపేంకణపారదప్రముఖదేశం
బుల బలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జాట్టుముట్టిన
నాజ్ఞెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు తలకొల్పిన. 82

మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్క మొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
తఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింత లై
కుటుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణఱోణిం బ్రవాహంబు లై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

— ౮౪ దుశ్శాసనుడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాటి పోవుట —

క. రోషమున దుస్సనేనుడు, పాపాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిక
భీషణముగఁ గవియింప జి, శీషం జొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డాతా లెల్ల ను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరంగుచు నవి వై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మాఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నఁటఁ దాకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది వెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను కై నేయు
చన్నదెసం బుట్టిన యక్కొలాహలం బాకర్ణించు చున్న యగ్గురుం డి ట్లనియె.

- క. ఏమి యువరాజ విభునకు, నేమమె సైంధవుని నేమి నేనె నరుడు నీ
వేమిటి కి ట్లీరధిక, స్త్రీమముతో విడిగి తెందు బొచ్చెద వింకన్. 88
- క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపున గుట్టెత్తినపుడు గడు బటచితి నాఁ
డొడ లెటుగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుగ వలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్. 89
- వ. భీమార్జునుల బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాడ వని పలికి యలుక వాడమిన
నంత నిలువక. 90
- చ. మఱచితె యాసభ౯ భువనమాన్యగుణోత్తర యాజ్ఞ సేని నీ
ఁటచినపాటు బాండవుల బల్కిన పల్కులు నాటికొప్పు నే
డైటయును నెందు బోయె రణధీరుల వారల నల్ల జేసి సి
గ్గటి తుది నిట్టు లైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91
- ఆ. బ్రదుకఁ దలచితేని బాండునందనులకు, నింక నైన బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబు జెప్పు మ, వ్వెడఁగు భీష్ముబుద్ధి వినక చెడియె. 92
- వ. ఇట్లు సేయఁ జాల వైతేని. 93
- క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ము,దట నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కట దోలెడిసాత్యకి నీ, వట యటుముదు గాక యెదుఁగ నగునే నీకున్. 94
- క. అచుటయు నతండు వినియును, వినని చెవులు నేసి మగుడ విక్రమమునకుఁ
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవశ ¹పజ్జ సమరంబునకున్. 95
- వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్విర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలములవేడిమి సూపిన. 96
- శా. పాండుత్తావరసూనుసైన్యములు దర్పం జేదుడుక వీరకే
తుండుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతుక నొంచి యేనమ్ములు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్లి దీప్తోజ్వల
చ్చుండాస్త్రంబులఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతుక మహోదగ్రతన్. 97
- వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిశి యతనియన్నలుం దమ్ములు ²నగుచిత్రకేతుండును
సుధన్వుండును జిత్రవర్షయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోవరథంబు బాణమయంబు
నేసిన నతండు. 98
- క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరఁగించె
వారిశిరంబులు పువ్వుల, వారణమెయి డుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99
- వ. అప్పు డాలోకించి భృష్టద్యుమ్నుండు గౌజాయ రంజిల్లకమ్మలం గన్నీ రొలుకం
గవిసి కుంభసంభవు నురంబునా గ్రూరవారావంబులు సొనిపిన మన మూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100
- తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుగు మెఱచి

నట్లు సని తల గోయుట కప్పలించి

యెగిరె నగ్గరు తేరపై కేపు మెఱయ.

101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి
నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకొలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు
గఱచిన వెగడపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు
వచ్చి విల్లు గొని పె త్లేసిన.

102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ,దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁదిగువ నా
ధరణినురో త్రముఁడు బం,ధురపాండవనై న్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్.

103

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ

¹జులదెస నై నికు లెవ్వరు, నలపు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా.

104

వ. అట్టియెడ.

105

ఆ. అవ్వధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్సనేనుఁ డాశినిప్ర

వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి త్రిగ,ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ.

106

వ. ఆనంశ ప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేల రథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్టి
వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల
నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగ ర్తునై న్యంబు దై న్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం
బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శై నేయుతోడ నానానిశితశరంబులం
దురంబు నేయ నతండు.

107

— దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట —

క. ధనువు దునిమి నవ్విన్ నీ,తనయుఁడు పటుశ క్తివైచెఁ దలకక యది ప

ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్.

108

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ

దునిమి సొగయనేసియును ²భీరునేనుప్ర,తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె.

109

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి
నై న్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నడికొని తఱిమిన
మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశై నేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు
మున్నీటం బెనుఁజోట దఱిసి పోవు తెఱఁగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి
యును యుగాంతకాలరుద్రునికై వడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తన మునుము
మొనల బారి సమరుచుండె మోహరంబు మొగంబున గురుండునుం గొంతేయ
బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్వధంబున నమ్మవ్వరచేతను బ్రజాక్షయం బగు
చుండం గురువతి భారద్వాజువాజి యరసి పోవవచ్చి యచ్చటం బొండవనై నికుల
సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కఁడును దలకడచి యమ్మైన వనజవనంబు

1. జులనై నికులం దెవ్వరు. 2. భీమనేనుని, ప్రతివ దలఁచి చంపరాక చనియె.

సొచ్చువారణంబునుంబోలె దటియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్త్రయంబులను గేకయు లేపురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూటను ధర్మనంద
నుని నైదు తూపులను నేసి మఱియు ననేకసరతురగద్విరదరథనికరంబులం బటు
ప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజాండు, నఱకఁ బెటవారు పొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ముల వెల్లఁ దేల్చి, యురవడించి యాసై న్యంబు నుబ్బడంచె. 111

వ. కౌరవపతియు మగిడి యా సైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయ మహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మస్త్రపరి, సుధరణము సూసినఁ దగస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది ¹గిఱిగొలుప నాబృహత్తత్తుం డే
డైఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱ యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
త్రెల్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యపుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోల్ వే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండాకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యానిలు దునిమినఁ జేవ నెడక. 117

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుండు మడియించె నెడన్. 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గిలించిన ²బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుండు శీఘ్రిం, బున బెబ్బులకొదచు లేఁక బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాటుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్లి యతనిఁ
గూల్చెఁ దలై న్నికులు కనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముఁ దృష్టద్యుమ్నుండు విన నవ్విప్రవరుండ ప్రతిహతతప స్తీప్రింకు
గాకేమి చూపులన దహించునట్ల తూపులవేడిమిం బగఱ రూపకంచు చున్నవాఁ

- ఉనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునె నాతనిం దలకడచి. 123
- ఆ. ఓత్రవర్త గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేట యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొని యతండు మెఱుంగులు గిటిగొను, నారసమున వానినామ మడఁచె.
- ఉ. అప్పుడు చేకితానుడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పుట సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు కన్నులక
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠరబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాలి సూతుడు దెగక హరు లోటటి క్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125
- వ. ఇట్లు విరభుం డై చేకితానుం డోటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.
- క. వెక్కండ్రుదొరలు దనవే, రుక్కున రూపఱగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొయనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రతమెఱసెన్.
- వ. ఆసమయంబునం బాంచాలవతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుంబోని భూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే
యని కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగు కయ్యంబు సేయు
చుండం బాండవాగ్రజుం డాత్తగతంబున. 128

— ధర్మరాజు భీముని నద్దనునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట —

- ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్సూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుంగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసై న్యముల దొందడి నే మయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129
- క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁచుడ ధర్మజుఁడెమ్మెయివాఁడొక్కొనారె యీయున్నజనుల్. 130
- తే. పెక్కుచోటుల నెఱిగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువురకెలమి వచ్చుఁ, బనుతునేనటుశోకంబువాయవలయు.
- వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132
- ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందఁ దగుల
నశ్రులోలుక మాటయట నెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్లు లనియె నతఁడు. 133
- క. ఏము కలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్పు నీకును గెఁగక
భూమిశ తగునె యివ్వధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కై నన్. 134
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు బాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో
యను¹వెత నిప్పు డెద్దెస భయంబు డిగంబడ నీవు వోయి పా

- ధృనిః గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్, 135
- క. నీతమ్ముఁగుట్ట రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లుఁ జేయదె తాల్చిన్. 136
- ఆ. అనిన భీముఁ డిట్లు యెనియె దద్రథము రథ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెటుంగు దతనికొలది యెఱిగినయదియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.
- వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణుఁడ గృహ్లానుజానిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక నేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవు బలి
మియు నతని ప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక
కర్జుంబు గాదు కాకున్న నేలినవాని యానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు.
- క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ భర్త జుదెంకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మర్జునుకడకున్. 139
- వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్ను పలుకుల కూఱిజిల్లి యనిలతనఁయుం డన్న చరణంబులకుం
బ్రాణతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్న యప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కిట్లనియె. 140
- క. విను పాంచదన్యపటుని, న్వన మదె యిది మఱది యెడరు నైరింక కృ
ష్ణనిరణము నేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దు మెద్దు మధికరయమునన్. 141
- వ. అనవుడు సవికేషకల్పితం బగు రథరవంబును దూర్యనినదంబును దన సింహ
నాదంబునుం జెలగ విశోకుని సారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ
మెఱయం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలొకించుచు నడరు
నవ్వడముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్ర సేనకుండభేదివివింశతి దుర్ముఖ
దుస్సహులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖ దీర్ఘ బాహుసుదర్శనబృందారకు
లును సుహస్తసుషేణదీర్ఘ లోచనాభయరౌద్రకర్తసుశర్తదుర్విమోహనులును
వివిధ విశిఖంబులు పరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందం
బునం జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ
జూచి యభయరౌద్రకర్తదుర్విమోహనులను మువ్వర మూఁడువెడంపదూపులం
దునిమిన. 142
- క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్వులఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలవైఁ బడి యపుడు సావ నేనె నరేంద్రా. 143
- క. వెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱవె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱుక యతనిఁ దాకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్. 144
- వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు తన
మనంబున వీడు వివ్వచ్చునట్ల నన్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

- క. నను గెలిచి కాక నీ కి, మైన సారంగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ము
డనుమతుఁ డై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు కన్నుఁగవఁ గంపారన్.
- క. నరుఁ డొకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజునేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది య ట్లుండెన్. 147
- చ. ప్రియములు వల్కి ని న్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు కాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్త ధితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు తం
డ్రీయు గురుఁడుం బ్రియుండు నని ప్రితి యొనర్చెదఁ బూని వైకిక్
జయ మొనరింతు గాక యని నైతునె దర్పము సూప కుందునే. 143
- వ. అని పలికి, 149
- మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి దాటి పోయె నది రత్నల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బ ల్పిడుగుమాఝ్కిం దాఁతుడు గుట్టముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గె దేరు పాలినెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150
- వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151
- క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు నెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 152
- క. బుడొక తే రెక్కి సముద్ధండతఁ జని భీమనేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు కనలు గదిరినమదితోన్. 153
- చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశ రావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినపు స్తక మొప్పు బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్తయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154
- భీముఁడు ద్రోణాధిరథికుల నతిక్రమించి యద్భుతఁ జేరఁ బోవుట —
- ఆ. నుగ్గునూచమైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె నేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, తేర భీముఁ డెక్కె దేరు ప్రితి. 155
- వ. ఇవిధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు పఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిష్టేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బనులు పులికిం బాటుతెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకి సమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు
నేసిన నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నమృత్యువునుండును హరియును గర్జారవం
బుల గగనంబు నినిచి రవ్వుహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనంబు

నకు సుతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల
యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు తన ప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గౌగిలింఁచికొనుట గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం
దెగం బొలియుట తెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు నేయు చుండె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడని మనబలమునఁ
గలిగెనే మదాత్తజలఁ గాల్పు బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడని వానిఁ జెనయు టరిది. 157

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నమ్మునుజేంద్రున కప్పు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతసాయకంబులే
సిన నతఁ డేడు తొమ్మిదలు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
పునఁ గుదియించె నారథి కపుంగపు లట్లుతొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద,త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరభుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ, బొలుటయును గలఁగఁబాటె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికి, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

— దుర్యోధనుండు ద్రోణుని దూఱ నాడుట —

వ. చని యడిచిపాటు కదుర నతనితో నిట్లనియె. 162

క. నరుండును సాత్యకియు వృకో, నరుండును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా,దమ మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వల దీ
ఱోభం బెట్టు లుడుగుఁజెపు, మా భవవీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునఁ
మన మొన కై నయియెడరు మాన్వంగ నోవినయంత మాన్వెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ద్భునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపు గెలుపు నెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూచే, మనవెరపును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కాపున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నదైస నున్నకర్ణాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వరకుంజాలి ¹సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేచు
సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కిన యందఱ నిలువరించుట మేలు సీతోవచ్చుట కర్జును
గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపిగొనుచు నట
సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును మున్ను కృతవర్తచేత
నివారితులై నరునితోడ ²నలుమం జనక కెలని కుఱికి యఱిముఱి మనమొన
దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న
యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయు బాపిగొని చొచ్చి
వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగి.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన, నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతన్మృతచాపము రో, పాయ త్తత నుత్తమాజుఁ డాచ్చుచుఁ దునిమిన్. 169

తే. తునిమి తోడన యుర మాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండు చాప మెత్తి
యతనివాయముల సారిధి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు.

170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పాలివోవక యు
ద్ధరగతి గద గొని చని త, త్తురగంబుల సారథిని జిదుర్బలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగి తొలంగి రారథికు లమ్మ, హీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశుతేరు
వారు సీయోధు లిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్హుండు కౌంతే
యుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రేల్లెను గన్ను మూయండు.

173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁ డై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు నెప్పు నాకుఁ దేటవడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరిపుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునునిక్కు పోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృతోదరుఁ డుదగ్రగతిఁ మరలెఁ మహిశ్వరా.

175

వ. అట్లు తొర్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుళరంబులు దూలిం
చుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టువలు
చుచుఁ జాపంబులు విలుచుచు మైదులుపు లలుపుల్లె నేయుచు మేనులు నెత్తుట
జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్య
నిలతనయుండు.

176

- క. విలు దురుము సేసి గుట్టంబుల సూతుని బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేడ్చుటచిన సి గ్గటి, కలఁగి పఱచి యెందురథముఁ గర్ణం డెక్కెన్. 177
- క. అన విని ధృతరాష్ట్రం డి, ట్లను నవ్విసబంటు పిటికియై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యోధనుఁ డేమని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178
- వ. అసి య ట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నె ట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179
- తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముడెసకు
మరలియురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకు మ,హాద్భుతం బగుసం గ్రామమయ్యెనధిప.
- క. బలుడేగలకైవడి బె,బ్బులులవగిది మత్తకరులపోలిక దర్యో
జ్వలసింహాబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారధికవరుల్. 181
- క. పెనఁగునెడం గర్ణునిది,క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుకోల్తుల నాభీ
మునివీరాడఁ గవిసి మంత్రిం,చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182
- వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183
- క. తొడరెడుకొలఁదియై వానికి, వడముఃపిభుజవిక్రమంబు వారల మన, మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమో, యశీబీరపుఁదులువ గెలుచు నట పాండవులన్.
- ఉ. సూతసుతుండు పాండున్మహాసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునకా మనమదాంధుండు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా తగ వేది దైవము తలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185
- వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతయ కాక యొడుగులదే యది య ట్లుండె
భండనంబు తేఱంగు చెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె. 186
- చ. సమసినసేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుండు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము చిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెనక విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెనఁ బెనుగొన వాహనచోదకుండు నై. 187
- వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188
- క. ఎనిమిదితునియులుగా నది, తునిమి మరున్నందనుడు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ సేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189
- క. వాని నెడ నటికి యప్పవ,మానతనూభవుండు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా,సూనుండును సాయకముల ¹సోనలు గురిసెన్. 190
- క. చెలఁగుపటుసింహనాదం,బులు టంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండ్పరులకు మా, ర్పలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరథసోజ్జ్వలులై.

- ఉ. ఆత్మజీఁ గర్ణవిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్ని మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము తల్లడిల్లఁ గురుసీంహుఁడు దుర్జయుఁ బన్న నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగ జెట్టిఁ దాఁకినన్. 192
- తే. బలము లచ్చెరువంద నట్లలవు మెఱయు, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగములనొంచి, సూతునోనేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు.
- క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమ స్తకంబు శితశరపట్కు
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్జుఁ డేడ్పుతోఁగనుఁగొనఁగాన్. 194
- వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు నేసికొనినవాఁ డగుట నప్పొండు
తనయుం దలపడియె నప్పేక్షిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయు తెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195
- మ. ఖరనారాచము భీమువక్షమున నాకర్ణుండు బాహుబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196
- మ. విరళుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్మ నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్బుఖుం
డురయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగాన్. 197
- క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము నేయుచును దుర్బుఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.
- వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199
- ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుంగవ నశ్రులు క్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ వల్లన యొక్కఁగ భీమసేనుఁడు
ద్వోద్ధృతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిధుఁ జేయుడు
న్మాతశరంబు లన్ని వెన నాటె నతండును దదృఙ్మంబులన్. 200
- వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201
- ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునితోమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వు
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు, దోలికొని యతండు తొలఁగఁ బాతె.
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 203
- క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా, తనయుం డి ట్లగుట నెవ్వధంబునఁ దలచున్. 204
- క. అ ట్లన నేల మహాబలు, పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

- రెప్పట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై. 205
- క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్స్య
త్తుం డతఁడు భీమునేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు కందక యున్నే. 206
- క. వినఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుడనొ భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బలకులన్. 207
- క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెరిపాండవులును సాత్యకియు హరియు డాతురె యుగ్ర
హవమునఁ ¹ బ్రాణము లాపున, నవిజయులు వారిఁ దొడర నగునే తనకున్. 208
- చ. అని పలుమాట లాడుటయు నష్టునుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసిన యట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చిన² బల్కె దొండులన్. 209
- వ. డోరక బవరంబుతెరింగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్మణుండును దుర్మదుం
డును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్జునోటమి సయిరింపం
జాలక వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు తానును
నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు. 210
- ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేపురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెరియ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుంగు వాలారుతూపులా,తాటు నిగుడఁజేసి యద్భుతముగ.
- క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి ³లా, వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెనఁగన్. 212
- ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱసి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయెను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్ట్రిఁ ద్రుంచె. 213
- మ. రయమార్క బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి పొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచున్
హయసందోహముఁ గూల్చి ⁴హాస్యమునకున్ హాసంబు నేయన్ గద
స్థయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214
- వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండు కోదం
డంబు గొని కర్ణుం డతనితరుత్రాంబు దురియలు నేసి వెల్లెసిన నతండును
దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పురుసునఁ బొదచారి యై పెనంగు
నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వగుం డై పనుసం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష
చాచు⁵చిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్తులును భర్తపుత్రానుజుం దాఁకిన
నతండు మహావాతవతితభూరుహప్రతతిభంగి దోచ నక్కుమారసప్తకంబును
రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నానందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను, మవిజ. 2. నొడ్డఱుల్కుచే. 3. రా, నన. 4. యాస్యమునకున్
హాస్యంబు. 5. చిత్రశరావన చిత్రధ్వజ.

- దై యాసూతనందనుం డప్పాండనందనునిపై నురవడించిన. 215
- క. అఱిముఱి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఱిన నయ్యి
ద్దఱు నెత్తుటఁ దోఁగి కడుక్, వఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరుల క్రియన్. 216
- క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధరబాహువీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసారంభములన్. 217
- ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్క మొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరు మేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్లు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218
- క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధరతం గర్ణుడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు తమ్ముగమియుం దానున్. 219
- తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచే జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగనాకర్ణుండు తొలఁగిపోవఁ, జూచుఁ దెగిపోఁడ వడినగీ సుతులఁజూచి.
- వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణవిక్రమాటోపంబు చీపించిన. 221
- క. గొడుగునను వింటికోమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు నెల లవిసి కడుక్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున నవ్వడముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222
- క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223
- వ. అప్పుడు. 224
- క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్నింప సుయో
ధనుడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణు గావుండని పనుచుటయున్. 225

— భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట —

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును
ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమి
వెలయఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఱి ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు
జలధరంబుల చందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిగిన
దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్దుక్తమార్గణస్త్రపక్షంబున వారిం
బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర
జండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ
దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురు తమ్ములు పొలిసిన దుర్యోధనుండు తన
మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు నెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బొండవులం బఱచిన పాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

- క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాదు
రత్తి దప్పె నోర్చి కొడుకుల, కత వినియెడఁ జెప్పు చెప్పఁగలయది యెల్లన్. 227
- వ. అనిన నతనికి సుజయుం డి ట్లను న ట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం
గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జాట్టుముట్టిన నతండు
బెట్టిదంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్చత్రచామరంబులు సూతరథ
రథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగ సుభటాంగంబులుఁ దునియ లై
తోరఁగి పెనుఁగు నెత్తురుపేటలవెంబడిం బాఱుం జేయుటయుఁ బతితశేషం
బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి¹యంపపెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె
వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుత
నందనుండు. 228

- క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక, ద్వాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సు
శోభితశరమున నేసి మ, హాభల్ల మురస్థులమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

- క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

- తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱవెబలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ, బట్టపవలింకిసూర్యునిప్రభలు పొలయ.

- వ. ఇ ట్లేయునాసూతనందను విల్లువిదుర్పు దోఁచక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం
బొలుచుననలశిఖలచెలుపు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను
చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబుగైకొన్నకై వడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

- చ. పవనజుచాపమున్ హరులపగ్గములుం దునుమాడి కాడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫలునుచక్రరతు తే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించె జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

- క. అది సూతనందనుడు తొ, మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుండు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలకయు, న్నదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱకినన్.

- మ. కరవాలంబున వైచి యారథికునిల్ ఖండింప నొండొక్కని
మృరచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 235

- వ. అతండు కేతంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు శివగున

1. యంపపెట్టున కవుల; యంపపెట్టుకొలంది కవుల. 2. నిడువు; నిలువు. 3. నొడుగున; నొడుకున.

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పాటుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూతె ననుతలంపున నతనిం బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నులుకుటయుం దోడన తోచి రాధేయుండు రథచిత్ర గతులు మెఱయ రయంబొరఁ బెక్కునారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునఁ జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును వెన్నీక మున్ను వివ్వచ్చుచేతం జచ్చిన సామజంబుల హయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధ విశిఖంబులఁ దునియలు సేయుచు నెఱుకులు నో సేయుచుఁ గర్ణుండు కదిసి తలుమఁ దదీయ స్యందనంబునకు దుర్గమం బగు నని యతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైన చతురంగం బుల తిట్టలయోలంబు సొచ్చిన.

236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి

శ్రమము పొందియు న ట్లరదమున కరిగి

వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన

యన్ని రాయధుఁ జూచి సూతాత్తజుండు.

237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యంబును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న

వ్వునమో మొప్ప నతని కిట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్.

238

— కర్ణుండు భీమసేను నవమానించి నీచోత్తులు వలుకుట —

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీఱ

నోపుకొలది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక.

239

వ. అని మఱియును.

240

క. వనమున ఘలమూలంబులు, తిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై

నని నేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిగి మడిగి శాంతుండపాలెన్.

241

వ. అట్లు నీయొడ లుండదేని.

242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోటితోడఁ జెనయకు నరనా

రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవే బోయి బ్రతుకుపొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియొడఁ గృష్ణుని పనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా

చనితాంతపాతముల నా,తనిఁ బిలుసనఁ జేసి భీము దైన్యము పావెన్.

244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుం డు

ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్.

245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యటువదిన్తాల్గు నా రసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమూరుతి సారథియగు విశోకుండు తే రాయితంబు నేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్ధిక్కునకు సగర్వ

- గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రసీరుద్యండు సంజయునితో నిట్లనియె. 246
- క. బలియరతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగి గాంతేయులకుం
గలపాలీఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 247
- క. విను మడుగులపైఁ బడి యై, నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల¹కినుపడఁచి బ్రదు, కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.
- క. తా నెఱుంగఁ డొరులు నెప్పిన, నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మండుఁ గొడుకు దు,ర్తాని గనునె బ్రదుకుపోకరాకలు దెలియన్. 249
- వ. అది యట్లుండె. 250
- ఆ. గురునిఁ గడచి నరుడు గురునేన సొచ్చిన, యపుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట నైంధవుండు హతుండ కాండె. 251
- వ. సచురవిశేషంబు లెఱుం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లు నట్లు శై నే
యుండు కాంతేయులఁ గూడంబోవ నలంబునుం డను రాజు బలంబు మెఱయ
నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్తవిదారణం
బును మర్తభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరభేచర విస్తయకరంబును నగు
సంగరంబయ్యె నొక్కింత నేవునకు నాశినిపుంగవుండు. 252
- క. శితురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరఁతితల యిలఁ బడ ను, ధ్ధరభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253
- క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు, శ్శాసనుడు మొగంబుగా వెనక నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా, యాసంబున దుస్సనేను హయములఁ జంపెన్. 254
- వ. చంపి యతని రథంబునకుఁ గవియుడుఁ ద్రిగర్తు ననేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు
నేయం గలవారిం బంచశత రథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలువడం
జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నా సత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరనేన నై నికులు
తొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కలింగులు కవిసినకా గండడంచి కడచి
గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు³ వెలువడి సుస్థలంబు నేరిన ట్లాశ్వాసింఁచు
చున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు నుద్దేశించి. 255
- మ. కృతవర్తాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణ ప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్బంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రన్నేహముం జూపె జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజ శ్రీగర్వ నిర్వాహకున్. 256

1. పెను పడఁచి. 2. హరులఁ బడనేసి సారథి. 3. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు నేరిన ట్లాశ్వాసితుండుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నా కప్రియంబై తోచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరధికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెటుంగ మాభూపతియును భార
ద్వాజుబారి నున్నవాడ౯ సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రాద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్తాదు లగుననేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిటం గాననియాలోనన కయ్యింబున డయ్యనివాడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తి
చాతుర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల
డెప్పురం బైనతెఱంగు పాట్లై బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తైచె
గురుం డామిపంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే
యనుచున్నసమయంబున నాసోమద త్తసూనుండు శై నేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు
నిలు మని యదల్చి వెండియు.

257

— భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుచేసి మడియుట —

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తైచిన ¹యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు కాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంత జనుదేర నాదటం గనుఁగొను శౌఁకిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస నేయుకిరీటకి నాలావు తేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి

సూతుఁ దెగటార్చి తనువునశోణితంబు

వఱపి పలుపును నిలిచిన నుఱక పట్టి

వచ్చి పడవైతు ²నెందుఁ బోవచ్చు నీకు.

258

క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేతకుఁ దెంపునేసి యడరెడురధికుం

గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్.

259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును.

260

ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మద మఱి దవ్వుగా, వచ్చి యొడిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి

ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల.

261

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరసంబులు పలుకుచుఁ దలపడి పలు
దెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకల్లోకళ్ల మార్గణం
బులు మగిఁించుచు వర్తంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోయి సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పర
తురంగదారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యద్వజపాతనంబును

1. పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2. నెందు పోవచ్చు.

నితరేతరధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీసునం గరవాలంబులుం బలకలుం గొని
పాదచారులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి సాసి యించుకనేపు డప్పి దీర్చి
కొని క్రమమం గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుంగుల నొడ్డనంబుల
సంగవంచనంబులను వ్రేటుపోటుల నవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు
చుండి విన్నాణంబులగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగువెనంకు
వకుఁ జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు ¹మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని
కృష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 262

చ. వెనుమొనతోడ ముక్త వెనంగి పెద్దయు డయ్యుటఁజేసి సోమఁగ
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రు బారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెనఁ జేకొని కాపుము సాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుజ
న్తునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచిన గ్రిందై యోవినంత సేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమృతహారండు మఱియుం గఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడి వచ్చి నీశిష్యుం
డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని
కి ట్లనియె. 265

తే. బండుదెను జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, కాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్క లెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ నీ రెండు నిట్టు లుండ. 63

వ. నెచ్చెలిదాపునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయ్యోధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సామదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ
వైచి వానివలచేయు నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయుం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాడై పూచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి
నీనై నికులచూడులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు
మేయు వని పలికిన బాధ్యం డక్కారవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించును వెడంద
వాలియమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణాబురు దీప్త తేజంబును శిరసుంబును
బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బహుప్ర మహాభుజంగంబుచందంబున
శోభిల్లె నిచ్చిననెనె లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు తన్ను నఫలితప్రయత్నం
జేసినవాడు గాండివి యగు తెఱింగి యాటఁగోపంబున గల్గించుచునంబుతో
నతనిదిక్కు సూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదేను జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్తమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశం

డీదురుపాయ మగ్గురుడొ యింద్రుడొ రుద్రుడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాప్లిక పాత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరు నేడ నెయ్యరు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగలు చంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీబలా
ధిపతుల దూలు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ప్తపఱిచి చంపె డీ వతఁడు చచ్చునె యాఱడి యేను గల్లఁగాన్. 270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు
చంపితి రని నిరు త్తులం జేసి యప్పుడు తన్ను సీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును
నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసౌమద త్తి నుప
లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. తుత్రధర్మంబుకీకునఁ గటకటా మ,హాత్మ నీమట్టివాని కి ట్లధికపీడ
సేయవలసె నాప్రతినచర్చింపు మెల్ల,పనులకును మూలమాసు యోధనుఁడచూపె.

వ. అన్న రపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు
శై నేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున కరంబులు వలుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి
నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుండయ్యె నంత నొడలి కుత్సా
హంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి కరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వ
త్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెఱుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిర
శ్చేదనంబు నేసిన భూతశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్య
లోకంబున కరిగె నాశినివరుండు తన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యు
వధప్రకారంబుపన్యసించె నప్పుడు మననై నికు లిట్టు దగునే యనువారును గోపం
జేమిసేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది
తిధివశంబు పొమ్మనువారును నైరనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

క. గురుకృతవర్తాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కురువరుచే నాతఁ డి ట్లగుట సూతసుతా. 272

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పట —

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కి ట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమ
వంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవ
మీధునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధం
డై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు తనపుత్రికి దేవకికి స్వయంవర
మహాహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవనకై యయ్యానవాన్వయ జాతుండగు శిని
యన్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరఁగూడిన రాజలోకంబుదొడరి పోరంజాలక నిలి

చిన సోమదత్తుం డొక్కరుండును బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల
చేత విరళులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం
డాక్రమించి బాహ్లికతనయుం గొప్పువట్టి యొలుగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం
జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునఁ దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున
కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు తపంబునేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం
బై వరంబు వేడు మనినఁ దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును
గడ చనుటంజేసి శినిమనుమనిం బడ వైచి తన్నం జాలుతనయు నీ వలయు
నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె
దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు నేనె నని చెప్పిన నాంబికే
యుండు కయ్యం బటమీఁద నెట్లు నెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు చచ్చినఁ దదనంతరంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుండు నడవఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికివగులు నృపుఁడు.

వ. బరవంబు నేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యెం బయ్యె నత్తై
ఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి
శ్రవునివలనం బుట్టునెడరుతెఱం గెఱింగి తొలుకాఁకిరాత్రి నిజసారథి యగు
దారుకునితోడఁ బాద్ధనిప్రతి నెరసం బూని పలుకునెంబున మనయరదం
బాయితంబు నేసికొని యెల్లి కయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పెనప్పు డెట్టియడి
యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁడై పలికె నాచందంబున
నంతకు మున్న యాసూతునకు నేతేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరిం
చిన వాడును శై బ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబులవేగంబు
నెఱయ మెఱయం బొలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం
దెచ్చిన నయ్యయ్యతుండు మెచ్చుచు నాశై నేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం
డచ్చెరు వంకిన నతనికి నవ్విధంబు కొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నసనకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికంబుంబునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ నిట్లనియె నగుచు. 278

క. భూరిశ్రవుండు చచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుండు సాత్యకితోడం
బోరం చొడంగె మనము వి,చారింపక యెయ్యవలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు కడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవునిదెసకుం దఱిమె నప్పుడు శై నేయ రాధేయులపో రెల్లవారును
వెఱిగెనుండి చూచుచుండి రత్తైఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వలయందును
గలుగదు విను మట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

—ॐ కర్ణుండు సాత్యకితో యుద్ధంబు నేసి యోడి పోవుట ॥—

చ. నిరుపమశక్తి గర్జనమెయి నెత్తురు వజ్రుగఁ జేసి సూతుని
దురగములన్ నిడంబు వెనఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రము
దరమిడి నుగ్గునేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పరుపత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జాట్టు ముట్టినన్. 182

క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీక్షించె నృపా. 2:3

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు కృష్ణనిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బహూన మయి చూచె యంతయధికుం డయ్యెన్. 2:4

వ. అసిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు తేరు
దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణనిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ
గయ్యంబు గజబిజిగాఁ దలంచుచు వాని పిన్నతమ్ముండు మేలిమి రథంబునం దగు
తురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు
నేసి యారథంబు వచ్చినజాడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సము
చితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరుని
సారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథో
దీర్ఘం గావించి రనవుడు నాంబికేయం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి నేసె
నని యడిగిన. 285

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్లు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నవోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండె, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ. 2:5

వ. పదంపడి త న్నా సూతపుత్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం
దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోక నాడుట
నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయు రథం
బున కభిముఖుం డై. 237

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తతండు తోల నీ
గ్నేమియు లేక పాటునెడ నెవ్వరు తిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును ని న్నెఱుంగమె చలంబును సాత్యకి యిప్పు గెల్వఁడే. 238

క. గెలుపును నోటమియును నని, గలుగవె యెడవెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మై
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోచెం బ్రజకున్. 239

వ. ఇంతవట్టును వెలారెంతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి
నధర్మంబున నభిమన్యు విల్లు దునిమితివి దానికి నీవు కనుంగొనుచుండ ధర్మ
ప్రకారంబున వృషనేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పా
పం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు నేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మన సైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం
బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్చి యగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయోధ
నుండు రాధేయున కిట్లనియె. 291

సీ. శై నేయుండును భీమనేనుండు నిరుదెస రా నర్జునుండు సింధురాజు దెసకు
నే దైతః దఱిమెడు నింక నొక్కించుక ప్రొద్దొంగి పనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడను నీయట్టిజోదనకు శల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుండు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతయు తనతోడివార సోదరులును వీగు ననిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నలవ్రుఁ బలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవవతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱ వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశుమ
న్నన గల మేటిబంటు ప్రథనంబున ¹నింతలు నేయ కున్న నొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁడ నట భూవర దైవమ నేర్చు నాపుడున్. 293

వ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయం డగు నాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గల యగ్ని దేవుండునుం బోలెం దేజఁల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబుల యవయవంబులుఁ జామరచ్చత్ర కేతు
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాది హేతిఖండంబులుం గీడ రసి పాటునెత్తురు
తేటులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణ వృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థా
మలు కడంగి తమ తోడన తలుము జయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దు
లాపునం జేవయొక్కి యక్కిరీటిం దాకి తివ్రశరంబులు పరంగింపిన నవి యతం
డొక్కొక్కటిం బెక్కు తునియలు నేయం దఱిమి యందలు నొక్కుమ్మడి
నొక్కొక్కరుండు పెక్కుమ్ము లమ్మధుసూదన ధనంజయుల తనువులం బఱిసిన
నన్నరుం డటుక యొక్కొక్కగుని బెక్కు నారాచంబుల సుక్కించి. 294

— కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము —

క. సింధుపతి దెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోగతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనంగ డధివా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అటుపదియటుపదియమ్ముల, నెఱఁకులు నో నాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱింగించె మువ్వరకు న, తైఱఁ గద్భుతరసమువెల్లఁ దేల్చె జనములన్. 298

1. వింతలు. 2. డనుట.

ఆ. నరుడు నూలుతీ ప్రశరముల నయోధ, వరునితనువు రక్తవాది దోడు
నాతఁ డట్టి నూలులై దడరించె న, వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు కర్ణునివిలు, వావిరి దునుమాడి విపులవక్షుము నవభా
ణావిధము నేసి యతని, జీవము గొనునట్టి ఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్థచంద్ర సాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనఁ గానితం బగు
శరాసంబు గొని రాధేయుండు పయంబునఁ దీప్త శరంబులు పరఁగింప నర్జునుండు
నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెటుంగవే యనుచు ననేక చండకాండంబులం గప్పినఁ
గర్జుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణ నెటుంగవే యనుచు నతని బహుశతు
ప్రదరంబులం బొదివె నట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కన్యశ్యమూర్తులై సుర
లగ్నింపం బోరుచుండఁ గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని
వనిచె నక్కొలందికిం గిరితి కొపాటోపంబున. 301

మ. తురగ వ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్నాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడుఁ ద్రోణాత్మజుం డెద్దు యా
త్మరథసుండుగఁ జేసి యేసె విజయుఁ మద్రేళుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషనేనుడును వారి గెడన కూడి, పార్థుతనువునఁ దూపులు పఱపి రట్లు
పొదువునలుపురపిలుఁడను బొంచినీంధు, వరుడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథికి, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱముఱి నిగిడ్చె నైంధవుమీఁదన్. 303

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు నేనలకుం జేయివీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ
గదిసి వివిధహేతి వ్రాతంబులు మేవ నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబు గుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రకూరపాతంబుల
నండీభూతములు విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా బను
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱపెం దలై నన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుం బులుంబోలె వెల్లింగి చెవ్వ
చ్చుండు వియచ్చురుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లండలు నొక్కటఁ
దలుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లి దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణసాతపూర్వకంబుగా
జయద్రథునకుం గవసిన నమ్మహావ్రథండు. 307

క. పోవక హయకేతనగాండీవములం బార్థమై గడిందివడిఁ నై
న్యాయలియు దేవతలు నా, నావిధములఁ బొగడ నాటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ, ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

- క్రజముగఁ బడ నేసిన నీ, ప్రజ తామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309
- క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురధికో త్తము ల
క్షణజవమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి న రేంద్రా. 310
- వ. ఇవిధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు తెంపునేసి సైంధవున కడ్డం బైనం
జూచి యానవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యపుడు గఱచుచుఁ
బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 311
- ఆ. చక్కఁజలము వెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు ప, శ్చిమధరాధగంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁజేసి కాని దాయ పడఁడు. 312
- వ. అది యెయ్యది యంచేసి. 313
- క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెనఁ దమము పాండువో త్తమ యని గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁడును గౌరవయోధులుం గనుం బ్రచురమునన్. 314
- వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక నక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల
మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు సీసూన్కి దీక్షికో మ్మని పనికినం బరా
క్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందు సవ్యసాచిం గనుంగొనుచు
నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315
- క. అది రవి క్రుంకుటగాఁ గొని, మర మెసకం బెసఁగ నాల్చి మనసైన్యంబుల్
పాదలై దలయై త్తి హర్షా, స్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర చూచెన్. 316
- వ. తదవసరంబున. 317
- ఆ. ఎలమిఁ దేరిమిఁద నిలుచుండి పడమ ర, తైత్తి చూచుచున్న యిద్దరొత్తు
మస్తకంబుఁ దునుము మసలక యని యగ్గు, నునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి. 318
- అర్జునుఁడు సైంధవుని తల దునుముట —
- క. అతఁడు కని గంధమాల్యాద్భుత మై దొన మెఱయుచున్న శిశిశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును, గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించ గ్రక్కున శిరమున్. 319
- వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320
- ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పు దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321
- క. పటుశరముల మీఁదికి డా, పటికీ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపెసము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుక క్షీడగతిన్. 322
- వ. అట్టియెడ. 323
- క. మాయపుఁజీకటి విరియుడు, దోయజమిత్రుండు మగుడఁ దోఁచె బ్రజకు గో
పాయత్తు లై బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి శితభాణములన్. 324
- క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

- దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమటక యుండె జిత్రస్ఫురణన్. 325
- వ. ఇ ట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యం దైవిక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.
- ఆ. దనుజువైరి యెంతడడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెదట వైచువాడ వేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 327
- వ. వినుము వృద్ధక్షత్తుం డను సింధుదేశాధీశుండు సుతానకరణతపోవిశేషంబున నీ
జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం దై వ రిల్లునమయంబున నొక్కనాఁ డశ
రీరవాణి వీడు సంగ్రామంబున నేమిటి తల దునుచుం బడు నని యాదేశించిన
నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు
శకలశతం బయ్యెడు మని తన తపంబు బలిమి బలికి యతనిఁ బట్టంబుగట్టి
వనంబునకు నియతుం దై యరిగె నట్లు కావున. 328
- క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితోడమీఁద వైచునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329
- వ. ఆ వృద్ధక్షత్తుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వప్తువానీయాస్త్రంబు
నాశ్రయింపు మనపుడు నర్జును డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం
దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్వివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి
యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం
డై యుండ నప్తుహస్తంబు మాహాత్మ్యంబున నప్తుస్తకం బతని తోడమీఁదఁ
బడిన నతండు తపీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతల
పతితం బగుటయు. 30
- తే. పగిలి యాతనితలనూఱుపటియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగె నపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.
- క. ఇవివిధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడుపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెచు దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధి. 331
- సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకుచు దేరిపై న నిలిచి
మఱికుాలుటయును విస్తయము గావించె జూఁట కట్లు పాథుండు ప్రతిన నెఱిపె
నీతమాభవులు కన్నీళ్లులు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళితాత్మ లై రత్తటి ననిలసుతుండు
- ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు చేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుఘాన్కి
నెఱయు టెఱిఁగి హర్ష నిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల. 333
- వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమో
దంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గొతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁది వృత్తాంతం
 1 బెఱిగింపు మనుటయు. 334

ఉ. విందుచిదాత్మ నాదమయపీఠ చతుష్కులసద్విహార ని
 వ్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్యశివధాయక చిత్స్వరూప ని
 వృందనిరంజనాస్థలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
 నందరసైకతాత్మలయనక్రమ నిష్కులబోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కాస్తుభరత్నాస్థిమానికాశబలిత
 శ్చస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని—

శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తి నతార్తి
 ప్రతిహానన నితాంతప్రాధానేలావినోదా
 యితభుజనవితానాహీనానిర్వాహమోహ
 వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మరామాత్యపుత్ర బుధారాధననిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున గ్రోణపర్వంబునందుఁ
 జతుర్థాశ్వాసము.



శ్రీ ర స్త్ర

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—పంచమాశ్వాసము



థామలసదపాంగ

వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ¹నిరోహ

ద్యోధాత్తకదేహ జగ

దాథారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా.

1

—౧౧ కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుడ కరుగుచుండుట ౧—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగు
నరనారాయణుల విక్రమవిహారంబు విని నెఱిగి గంది యాంబికేయుండు సంజయు
దిక్కుమొగం బై.

2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెఱ్ఱ
రవ్వార్త చెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్లు లనియె నరేంద్రా.

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కమ్యంబు
సేసె నాసమయంబున నిక్కడ.

4

చ. కృపుఁడును ద్రౌపదియుం గడఁగి క్రీడింపున్ శరవర్షముల్ మహా
గ్రుఘరభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు కాకయున్ విశిఖికోటుల సల్లస కప్పు వెల్లునం
గృపునిశిరెర మొయ్య నొఱిగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్.

౭

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి తేకు దొలంగం దోలు
కొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తోలుగఁ దక్కుటిరథికులు పైఁబెట్టం
జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్యతుండు తనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి
సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గొనిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె.

6

1. నిరోహ, ద్యోధాత్తక; నిరాహ, ద్యోధాత్తక; నిరోధ, ద్యోధాత్తక.

- క. కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
పురవడి గెలిచితి భాగ్య,స్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7
- క. ఆపృథ్వుత్త్రుతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గర్ణ నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటఁ బొండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుఁ విజయంబు బ్రాతే నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె 'యెప్పుడున్. 9
- తే. అనుచు నుద్దశమందస్తి తాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో ²ధర్మ తనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రంథు,చున్న వాఁ డని పలికిన నన్నుండు. 10
- వ. అట్ల కాక యనుటయుఁ గదలి భీమ సేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమాజాండును సముచితసల్లాపంబులు ³సేయుచుఁ దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూరనేకంబున ఘోరం బైనసాగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి. 11
- చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తైఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందె జూడ సు
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోచుఁ జేయుచున్. 12
- వ. భవదీయ బాహువిహారంబునుదారత్వం బిట్లుండునే యని యగ్గించుచు నరిగి
సమయోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు టిచ్చువడి యునికిం జేసియు సమ
రంబు చాలించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బొంచజన్యంబు పూరించినం బొండ వాగ్రజాండు. 13
- ౧౦ సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునలు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట —
- తే. రథము డిగ్గి హస్తాశ్రులు క్రమ్ముచేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మసఁగఁ
బాధుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్వభునకు. 14
- వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన.
- క. నరపతి యానందాశ్రులు, కరసరసీరుహముల నొత్తి కను తనియఁగ న
య్యరుపురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాఱఁగఁగ్రచ్చి యొక్కకొఁగిటఁ జేచ్చెన్. 15
- వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు నేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 16
- క. చే నెత్తురు గా కుండం, గా నాసైంధవునిఁ జంపి క్రమ్ముట మీరల్
రా నోచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని కిరుణన్. 17
- 18

1. యెప్పుడు. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బోవవలె యినుండు గ్రంథు.
3. సేయ సాంద్రశోణితపూరసిక్తం బైనసాగ్రామ. 4. కతనన్.

- క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదు కోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డా జయద్రథుఁడు వొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు నేయఁ జెల్లదె యనినన్. 9
- వ. అమృషీపతి యమృహాత్తు నుద్దేశించి. 10
- క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూడిమి పా
ఖ్యావహ మఖిల జగములకు, దేవ భవద్భక్తు లకులఁ దీర్పుట యరుదే. 21
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట
యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు చెడిర కాఁ దలంచెద
ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి భర్తౌత్కృష్టుండ వగు నీకు
నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును
సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు కొమరార సద్ధరణీపతి చరణంబులకుఁ
బ్రాతు లైన నతం డెత్తి కాఁగిలింఁకొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్షాదుల
సంరంభంబు మర్దించుట వేర్కొని యభీనందించె యథామన్యుండు నుత్త
మజాండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి నుచిత వచనంబుల సంభావించె
దదీయ నైన్యంబెల్లను బ్రమోచభరితా బై కమ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్యచుండె
నా సమయంబున శోకవిస్త్ర యవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22
- ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాఁకె గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూఁఁగ లేమి తెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయిన క్రిడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23
- వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనది త్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికి బోయి
పరుల జయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24
- సీ. బల్లిదుఁ డగు భీష్మఁ బడ వైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను ననర్థభముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న పాలిసె నేడతొహిణులు కిరిటి
చేత నైంధవుపాటు నెప్ప ¹జిట్టలు నాకుఁ బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శచుఁడును లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కిండు నేడు
తే. కలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండె బాంచాలబలమును బాండవులను
నండి నై తెగఁజూచిన నొండెగాక, యెట్లు పాయు నా కిందఱముఁము చెవును.
క. నరుం డనుఁగుబంటు గావునఁ, వారిగొనఁ జొర వీవు సూతపుత్రుఁ డొకడ మా
ర్తుర మార్కొనియెడు నతనికి, వెరవును గజతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26
- వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్పడి నైంధవుం గోలుపోయె ననవుడఁ గటకటం
బడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27
- చ. నను మదితూఁటువోవు వచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్య భీష్మఁ బ్రథనంబున నాతఁడు చంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతి యడ్డసాళ్లులు నేడు గాం,డివము క్తబహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తి గవిసీ సీకు నార్తి యొనర్పంగ, ¹నాకగొనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డవ్వైయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు కుడువక యున్నే. 30

క. ఆసభ సీవును మీదు, శ్వాసనుఁడును గర్జుడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగు పాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచియైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొక బ్రాహ్మణుండనే. 32

క. సీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాడన కానె యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను,దంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన సీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

—౧౦ ద్రోణుడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట —

వ. అని పగతుర యుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱుఁగ బాంచాలురఁ, జొలియింపక కత్తెళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, నేవ నెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
సీ పుత్రహింపి నిజబా,హావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు నేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో,పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగినపాంచాలురు కలగి రేనియు వారిం బో సీక పొదివి తెగఁజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయమున వదనం బెలమిఁ బొంద మును శిలఁగినసీ
మొనల్లె నొక్క మొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికన్.

1. నాక గొలప నెట్లు లగుఁ గుమార; మాన్వ నెట్లులగుఁ గుమార నాకు. 2. కలఁగి కలం / ని మొన లొక్క మొగముగా.

- వ. అట్లాచార్కుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగు
మనంబుతో సూతనందనుఁ జేర నరిగి యిట్లనియె. 43
- క. అరుల కభేద్యం బగునప్పరుసున బలుమోహరంబు పన్నించి తుదిం
జొర విడిచె గాని గురుఁ డన్నరు నాఁగఁడ యతఁడు కీడు నాకుం జూడన్. 44
- క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూషప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లాకొ యతనికడిమి కుంభజునికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45
- క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నెఱిగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేయు నన్విధమున మడియక యుండున్. 46
- క. మన మెంతచెట్టలమొ ఫల్లునువై నాతనికి నంత గూర్చి కలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్యమగునే మనకున్. 47
- చ. అన విని కర్ణుఁ డిట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటుల పోరుఁ గాక నరుభీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడువ వచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిట్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48
- క. కావున మనసైంధవునిక, దైవమ తెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేన నెడ నేల పోరం,గా విధి 1పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49
- క. అనునెడఁ బొండవనేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.
- క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు తేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పరుసఁడన మేమి నెప్పుదుఁ, జొరి మిడుగులు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.
- వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవుని చావునకు దుగ్గితం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరవేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింప ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బొండవనైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరఁపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబుల యంగంబులు ధర దొరఁగి చిక్కువడ మదకలమా
తంగంబు కలంచిన కమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గల బలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమృహిపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడు మూఁడు మార్గ
ణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నలువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేక సాయకంబుల బెట్టువఱిచి సింహనాదంబు నేసెన. 51
- క. ఆధర్మనందనుఁడు స,క్రొధాత్తుం డగుచు నేసె గోదండము ను
గ్గె ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డబోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలుపటి వ్రా లెన్. 52

తే. ఇట్లు మూర్ఖిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, చచ్చెననియెడు నెలుగులు శంఖకాహ
భారవంబులు నెలగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె,
వ. అంత.

55

క. తెలివొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేదిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్.

56

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు నేసె
నిందలి యందలి చేయంగల నై నిశోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సంజయుం డిట్లను నట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శై నేయాదియాదవులును
ద్రుపదప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్మస్యలును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు
పై నడరిన నతం డత్కుదీర్ఘం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గల బలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దటుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణి
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలుసుభట
ఘోటకంబుల యంగంబులం గ్రమ్ముదెంచు రుధిరం బది యడంచిన నమైనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకస్యగాలరవంబులు చెలంగ వా
రది సరకుసేయక సమరొన్నత్తులై నెత్తురుపేటలు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమయం
బునఁ గేకయరథికులును భృష్టద్యుమ్న తనయులును లోనగువారిం బెక్కండ్ర
నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువుర బఱిపియుఁ గడిమి
నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగు శిబి సాహసరసికుం డై.

57

క. ఊరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెను వగుమగఁటిమి నతఁ డుద్ధరుం డై తత్సాతుశిగము ద్రుంచెం బెలుచన్.

తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
యొడల నాటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుండు.

59

వ. అప్పుడు.

60

తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనువై వడిఁ గాళింగనేనతోడఁ, గవిసి నారాచభారలఁ గప్పి యొప్పె.

61

క. కినిసి బకమర్దనుండు వెనఁ, దనయరదము వానితేరు దాఁక బఱిపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రుమ్మెం, గనుకని నెంపపాడి నెదరఁ గాలం గేలన్.

62

— భీమసేనుండు దుర్బదదుష్కర్తులం జంపుట —

వ. అప్పుడో గ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు చేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్తోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భుతంబుగా ¹ధృవునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి ²బెట్టిలపైవ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తివైవ మలంగి వెరవున నొడిసి కొని దానిన యవ్వడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహివల్లభుండు భల్లంబున నడుమన నఱకె నంతఁ గురుకుమారు లమూరుతిం జుట్టు ముట్టి ³విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్బుధునితేరి కురవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణునన్యందనం బెక్కి నయ్యిరువురు నప్పొండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికోలుపం గిట్టియారథంబు కూల నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రాణికృపకృతవర్తకర్ణశల్యబాహ్లికులు చూచుచుండ నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్వీధంబునం జిత్రచథవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసోద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివారునుం గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద టొక్క తెరువునం బోక పఱచి రక్కుమారకంతీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యెఱ్ఱవిరిదామ రలం దెగడుకన్నులం గొంతేయూగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి సాలంబునం జేర్చునప్పుడు తన్నూర్తి నతంఁకును నకులసహదేవ ద్రుపదవిరాటులును దేఱిచూడ శంకించి మాటుమొంగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు తోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకుగమియుఁ గదిసె నుచితకొఁపన్పురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుండును గవలు నుద్గండవృత్తిఁ
దఱుమద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టి మేదిసీనాయకులును.

వ. అయ్యచనరంబున సోమదత్తుండు తనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతనితో
నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాడవే యని పలికి
సింహనాదంబు నేసి శంఖంబు పూరించిన నాకై నేయుండు భూరిశ్రవుండు చచ్చుట
యొప్పుదేని ని న్నొప్పెడునట్లు చంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచా వొప్పు నొప్పు దని
యగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కా దని భంగించె నిత్రైఱంగున
నొంఁజారుల నోనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతుంబుగా నక్కారవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబును దానును నాతని గూఢకొనియె నవ్వీధంబునం బలాపు రొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృప్తద్యుమ్నుంకు భూమిపై న్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1. ద్రుమునరదంబు. 2. బెట్టిలతోనేసి; బెట్టిల వ్రేసి. 3. విశిఖశిఖలం గోపించి; గుప్పిన విశిఖంబులు గుదియించినం గోపించి.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ.

66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన ననిగి యతడు
నతని ¹నన్నియమ్ములన మూర్ఛితునిజేయ, రథముదొలగంగఁదోలెసారథి కలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమఁ ఘటోత్కచుడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారుఁ ²వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుద్రీశ్వరా.

68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునపూర్వగీర్వాణునితోల్లల కోర్వక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన.

69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనిహారిఁ దెరలక యతిని
స్థరనారాచంబులు పది, యురమున నాటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్.

70

క. వడి జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నటకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము, చడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా.

71

— అంజనపర్వం దశ్వత్థామతో యుద్ధంబు నేసి చచ్చుట —

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వం దశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొది
విన బెరరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథం జేయుటయు వాఁడు
కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు నేసె నింగి కెగసి మ్రోఁ
గుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావిమేన
మేఘంబున గిటిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణినేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె
మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దల్పద్రొంచె నిట్లు గురుపుత్రుండు వానిం
బరిమార్చి పేర్చి పాండవబంబులఁ బరిమార్చుం దొడంగినం గని కడంగి హిడిం
బానుదనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం
డతని నవలొకించి.

72

ఆ. వలదు రన్న పిన్న వాడవు తండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి ³యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్రశో, కాభితప్తుఁ డై నయతఁడు కనలి.

73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కాంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతురవే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు తిందున్.

74

క. ⁴అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునిఁగొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్.

75

క. గిరియై పటతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి తెరల్పెన్.

76

సీ. హైహింబుఁ డల్లి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

రథనివహంబుతో రారాజు మొన నెల్ల నొక్కెత్తుగాఁ జేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నజోయిన గురుతనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడి మానవులను వ్రేల్చిడి నడంతు

ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రాణిబాణదారితాంగు
తైరి పాండుసుతులు తేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము. 77

వ. అని యవ్వలను సూపి కృపకృతవర్తకర్ణవృషసేనుఁను దుశ్శాసనప్రముఖులైన
కొందఱు తమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన
నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామ భీమనందనుల సంగ్రామంబు భీమం
బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రాణియంగము చలింపజేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహుబలశౌర్యముల్ నెఱవె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయుఁ మహిపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇ ట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ చించిచెండాడం బాండవ బలంబులు దర్పం జేది
మార్చెట్ట లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నా ఘటోత్కచుండు
దర్పంబున నెక్కఁ జెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు
దానిన యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు తొలంగ నుజ్జీకి ద్రుపదనందనస్యంద
నంబునకుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతని తురంగసారథి రథంబుల రూపడంచిన.

ఆ. ఒక్కతేరిమిఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీరకఁ డెరలక యంత నుద్ధామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వరం గ్రొవ్వఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పట చూడఁ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో శిశి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బారిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెఁ మథించెం గడున్. 83

వ. ఇ ట్లేకాటొహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్రంబును జామరమరా
శంబును గేశశై వాలంబు నాయుధమీనంబును మాంసమేదో మస్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగు నదీప్రవాహంబు నుల్పాదించె నప్పుడు దర్పం
బున సురథుండును శత్రుజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం
డును బ్రహధుండును జుద్రసేనుడును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు
పరఁగించిన నప్పించాల కుమారుల నమానుష విక్రమంబున సమయించినం

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదు
మూడు సేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం
గాలనండంబుఁ బోనికోలం దేరివైఁ దెల్లి మూర్ఖిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యర
దంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుముండు కొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్చున
గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

- ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఖు డేటి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు కాంగఁ జేసికొని కడంగె. 85
- వ. తోడన ధృష్టద్యుముండును బరవసంబు నేసినం దత్తైన్యంబు లొక్కమొగిన
మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్త బాహ్లికపురస్కరంబుగా నురవడిం
చిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీక¹ చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను
సైనికనికర వివిధాభరణ మణికిరణ కలాపంబులుఁ జర్తవర్తాతః²త్ర కేతుకీలతరత్న
రశ్మి జాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరు
నప్పుడు. 86

— భీమసేనునిచేత బాహ్లికుండు నచ్చుట —

- క. శినివసుండు సోమనత్తుండుఁ, బెనంగఁగఁ దోడ్పడియె నచ్చి భీముండు కడఁకం
దనమఱిదికి నక్కారపుఁ, డెనయే యని బిరుదు ¹వాడి యేడ్చెట నొంచెన్. 87
- వ. అట్టియెడ. 88
- క. అనలభిఖవోనినారసమున సాత్యకి యేయునెడను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుండు సోలన్. 89
- చ. తనయుండు మూర్ఖువోయిన నుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్చుతా²నుజ
³న్తిని దలవడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి³వయిచెక్ మెయి నాటుడు సోలి యంత⁴లో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90
- క. తల వ్రయ్య లైన నిష్ఠర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూరెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91
- వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగు భవత్కుచూరదశకం బాకిష్ఠిార వైరిం
బొదువుటయు దశనిశిత బ్రాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగు వృక
రథుండు కడంగి వచ్చినం బొరిపుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు
నేసినం బడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం బేర్చిన భీమసేనుమీఁద శూరనేనవసాతి
మాళవత్రిగర్త బాహ్లికప్రముఖంబులగు దేశంబుల బలంబులు బలువిడిం గవిసినం
గని కౌంతేయగ్రజుండు నైన్యసంతాన సమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు
సూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియుఁ జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

1. వాడి...నోచ్చెక్. 2. న్తిని...ముంచి వృకో. 3. కొని చెప్పెర; మెయిఁ జేకొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం శుత్రాహ
దీప్తుం డై యాధర్వతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయతాన్వ
సావిత్త్రంబు లగు సాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్వభుండు
ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన
నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు
ప్రయోగించిన నమృహితుయు నమృహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్ట
ద్యుముం డతని కడ్డపడిన నారథికుతోడి యనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
నపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు సొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేయముఖం బగుపాండవపై న్నృ మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి పుదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గంఠ మిగిలి బెట్టు తలుముఁ గౌరవబల మొం
డొండ గలంగెను నీదగు, చండితనము చూపి కావఁ దగుతలకి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలును నే నొకండన భుజాశక్తి నర్క వెండి మ
ర్దింపం జల్కన భీమముఖ్యుల భవ త్రేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్లఁగ రిపు బ్బ్రంభింతు రే చూడు నా
తేంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుండు మహాదీర్ఘాకృతిం బొల్పినన్. 97

—౧౧ కృపాచార్యుండు గర్జు సుపాలంభించుట ౧౧—

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంఠినవృత్తో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడుక మహి యేలుమాటల
నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట ¹క్రొవ్వులు దక్కుము చాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజాల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుంగనివారిం
గన్నట్లు పలుక నేటికి, ²నిన్ని చెనఁటిరజ్జు లనికి నివి తోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మండలు, నోడు పెఱుంగు దన్నలును ఘటోత్కచుండుఁ దగం
దోడుపడ బంధుస్వతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్లు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచక మును మ్రోసి కాదే వృ

ప్రి నిగుడఁజేయు నంబుదము నెల్లదు నీపలు కింతవట్టు నైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బాటుఁడ నాలుక గోయుదుం జామి.

103

వ. అని పలికి మఱియును.

104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు నెడఁ బొగడి కొఱకొఱ కాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే, శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్.

105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని కర్ణునిదెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్.

106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె, వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణఁ డిట్లు లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడుతెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాకి యుడిగినభంగిన్.

108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి, జ్ఞనపతికిం గాఁగ నేను నైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొప్పింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్.

109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్రు నుద్దేశించి.

110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే, శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు ననున్
ధర యేఁగింఁగ నున్నా, రరు మీకుం దగునె సుగరములొక గలఁగన్.

111

క. తమియింపు మనుడు నతఁ డురు, శమ మొందినఁ గర్ణుండుం బ్రగాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై, న్యముదెస మొగ మయ్యెఁ బట్టుగూర్ధ్వని నెలఁగన్.

వ. ఇట్లు కడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ
బాటిల్లిన యనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీడ కాండే వీనిం బొడిపుఁడు పోనీ
కుండు పడవైపుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు
లగు నారాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల
రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు చేసినం
జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడు
మార్గణంబులు తన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసీ యక్కిరింపి ముప్పదిశరం
బుల నొప్పించి భుజశీఖరంబున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు పడియెం
బడుటకుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు
వెడంగుపడునట్టి వేగంబున వివిధ విశిఖంబులు నిగిడించిన.

113

మ. కడక న్నెట్టినిచెల్వఁ దాల్పు నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు నేనీ యారథికుమై గాడంగఁ బెక్కము లే
యుడు నొవ్వారింక బాటి యెక్కెఁ గృపుతే రుర్విశ నిర్లజ్జఁ డై.

114

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాటిన నీడం బోవు మనసై నికులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 115

క. నిలువుడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవి దక్కుఁ గలపాండవులఁ
గెలిచెద నిదె చూడుడు నా,యలవుఁ జలము ననుచు నడ గె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యునందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డట్లునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులబారి కగ్గ మై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని సీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీ దగదు గ్రమ్మన నెయ్యుము నిల్పు మవ్విభున్. 113

క. అనుటయు గురునందనుఁ డమ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మానెద బీభ
త్సునికడఁక యెమి మూడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్. 119

ఆ. గురుడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నువేక్షసేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు నెపును. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిపిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమిశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర ధైన్య
దురమునఁ జుట్టఱికం బను, గరు సిడికొను టేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. వెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్దురుం
దక్కినవారు మేము విను దాడుము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర డైవగతి యున్నటు లుండెడఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువఁ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిసువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ
నై న్యంబు సమయింతు మాటకు మని వెండియు. 125

తే. మమ్మ కాదు నీ వెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్మ కున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బనులనశుము, సొచ్చుచులీవోలె జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. సీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు
కడంగినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేయప్రభృతినేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు
నాజెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖవరంపరలు పరఁగించినఁ బడలవడియును బలుదెసలం
బాటియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్లు రాజులు నిలు నిలు మనుచు
బరవసంబు నేసిన వారల జిమునివశంబు నేసి యేచినయయ్యోచ్చార్యులుతుం

జూచి రోషావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు లాఁకి నీవు కొంఠఱ నిర్జించితి నని
దుర్జయత్వం బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాడ ననుటయు నతండు
నిన్న కాదె వెదకెద మద్బాణంబులకుం బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాం
చాలవరుం డతని నుపలక్షించి.

127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోచినవాడ నగుట య ట్లుండె నినుం
జూత మట ననక డగ్గులు, మా తలఁకక వలదు రి త్తచూటలు మనకున్.

128

వ. అనియె న ట్లయ్యగువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెలంగుల
మెలుంగుటమ్ముల నే ట్లాడి రట్టియెడ.

129

మ. ధనువుం గేతువుం ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్లాడుగుసొంపుం'జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబుల యాధవీరశతముం దన్తాన్యులన్ ముప్పువరం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు పొగడక దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై.

30

వ. ఇవిధిధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు నేసినయశ్వత్థామక జ్ఞేమర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలనైనికులు చెల్లాచెదరైనం గని ధర్మజసమీర
సూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి
నేనలతోడ నడవనక బలుకయ్యెం బయ్యె నప్పుడు సజయుండును మనప్రజ
మీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున సంబృథిబివంగాది దేశంబులబలంబులు భీమ
నేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్టాపి దేశంబులబలంబుల
సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోమండు వాయవ్యబాణంబునఁ గాంతే
యుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన.

131

— సోమదత్తుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట —

క. అలిగి నరుడు భీముండు నిరు, కెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికె, దలకొని వడి నురవడించె దత్తైన్యంబుల్.

132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడఁ జేరగలికలఁ
దలుమఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవము క్షవిశిఖ
శిఖలవేడిమి శోటటి చదటి పఱచె.

133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవనైనికుల నిలు నిలు మని
యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నందు.

134

సీ. సాత్యకిని ల్లధ్వం ద్ర బాణంబున నఱకి యాబాహ్నికనందనుండు
ముప్పజేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని సలుగుటమ్ము

తైదింటి నేసి మహాజతభ్యజం బిలఁ గూల్చి ధనువు చెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిలునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేటొకపింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నప్రభు

తే. తాఁకి మీతండ్రివై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డప్రభు హయసారథులఁ జంపి యతనియునుట
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు.

135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు, వీరునిఁ జంపించి మోము వికస్థిలఁగఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమునుమును, పీఠమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభప్తరనాథా.

136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు క్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడుకా
వచ్చి గురుండు విల్ నటికి వైచి సిడంబును దొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తియై.

137

క. వేటొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీట మెఱుంగునారసములు గిటిగొలిపిన నో
టాటి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, పాట నతఁడు తేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిలైన్.

138

వ. కొండొక నేపునకు సేద దేటి యక్కుంభసంభవుండు విప్రంభించి వాయుదైవ
త్యం బగు శరం జేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దైవతాకం బగు సాయకంబున
శమియింపం జేసి పెల్లెసినం గని కృష్ణం డతని కిట్లనియె.

139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజండు ప్రతిన నేయు తెఱుంగు దతనిఁ దేకువ నెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని నేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదునై న్యమున కడరె.

141

వ. ఇట్లు చని యుధిష్ఠిరుండు తన తమ్మునకుఁ బెను ప్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు నేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు కడంగి
రయుభయ్యనై నిశోత్తములు సంరంభంబునం జేర్చిన నై న్యద్యయంబును రయం
బునం గలయకా బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచు తమంబునకుం
దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమ తమ పేళ్లు బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు
పోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరి పాం
డవు లుద్దండబాహుసంపదలు చూపిన నేపరి కారవబలంబులు కలంగి చీకాకుపడి
చీకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పొలు పఱిన నయ్యా
చార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికోని యుద్ధామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం ¹బూచున ట్టానర్పి యొక్క మోహరంబుగా నమర్పి
యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిసుగెలంకుల నశ్వత్థామ సౌబలుల నునిచి
శివకుళాన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె నను
టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్రైటంగునం బన్ని బహులతిమిరం
బున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కిట్లును నాసమయంబున నక్కురు
భూపాలుండు తమకాలుబలంబులనెల్ల నాయుధంబులు పెట్టి దివియలు పట్ట
నియోగించిన.

142

క. మున్నాపని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగ్గాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు తెచ్చిన నద్ధరణివనుండు రథంబున
కైదును గరికి మూడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి
మఱియు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహ
రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా
నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నిగికి నేలకుం జాలి పాలిచ నట్టియెడ మణి
భూషణంబులను రత్న కేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ
రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది
యును గరి కేకును దురంగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా
లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యం
దిన మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తియై వెలుంగ నమృచుజపతి యనుజన్మ
లతో నిట్లనియె.

144

తే. శల్యకృతవర్త ముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్మ
చెంత క్రాద్రుపదాత్తజాఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డొరు లెల్ల వారల నతఁడు గెలుచు.

145

— పాండవకౌరవపీఠుల ద్వంద్వయోధము —

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిచూర్చుఁ గిగిలెం గన్లుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతు మని వదిలి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నదిగి నేనను నుగ్రవడింబు
నెన్నుండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁబాండుఁ బాగ్రజాండుఁ దనకొరల
ద్రోణమూఁదం గవియుఁ డని పనిచి తానును నడిమిన నమృచుజపతిగి గృతవర్తయు
సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధ
నుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని
దుశ్శాసనుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుం
డును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని

¹హలాయుధుండునుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు
ననేకు లనేకులఁ దార్కొనిరి సోమకనైన్యంబు సమయించు నక్కంభసంభ
వుని భృష్టద్యమ్నుండు మార్కొనియె నట్టియొడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజానిచాపము ద్రుంచె గృతవర్త
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పో శక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
నేసి హర్దిక్కుండు చెలఁగి యెనె
సరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నటకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బటపె నార,సంబు లి ట్లమ్మహాబలుచటులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికెదొలఁగినగురుబల మలరె నధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరా,సారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱిపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నా,కారవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియై శక్తి,దైశ్ల వైచె శినివ రేణ్ముఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్రుం డతనివయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దోడ్డతూపు లడరిం
చిన నతం డవి మగిడించి పెల్లెసిన నేదువెఱిగి న ట్లయ్యసురవరుండు దశవిశి
ఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఖ వచ్చి యష్టేటిజోదు కేతు
దండం బవలంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరుఁ దొలఁగ సూతుఁడు తోలెన్. 151

క. భీముఁడఁ గురువతియు శర,స్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముకగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేటొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విలుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజాఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందు గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నా ల్లతఁ డెత్త నెత్త ను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలంగక వెనుదాటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మది బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్.

154

చ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి
జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కారవేద్రుండు వేటొక్కతే రెక్కి
తోచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణ విక్రమంబు
వెలయం బెనంగునప్పుడు.

155

క. అహూద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిశో
షమ్మునఁ గర్ణుండు తనం, గమ్ములు నొప్పించె నీవ్రకాండశతమునన్.

156

చ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు.

157

చ. రయఁమున నిల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మెుండొకనింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాఱుడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయఁముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెనక గద వైవ నడంచ నప్పుడున్.

158

చ. దానం బెందువడక యప్పొందునందనుండు.

159

— కర్ణుండు సహదేవుని వింటిశోవునం బొడుచుచు నవమానించుట —

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్యలయ్యు
దునియు లయ్యు నేలఁ దొరంగంగఁజేసి పెల్లెనీ తెరలుటయును నెద్దె సతఁడు.

చ. ఇతైఱంగునఁ గర్ణుండు కదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమా
టలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లన వింటిశోవునం గడుపు వొడిచి
నవ్వుచు నెక్కు డైనవగట నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నయండు గురు
సేనతోడ బిరు దై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమా
రుండును నట్లు కర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయుచుం
బోయి వేటొక్కరథం బెక్కి మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసపులచందంబున
సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు.

161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుండు పాలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుండు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్.

162

చ. ఇట్లు మత్స్యనుజుండు తాఁకిన.

163

తే. అతనిఁ గూర్చి మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛతోవ
నేయఁ సాతథి తొలంగంగ నెగచె రథము.

164

చ. ఇవిధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటి సైన్యంబులు శల్యుర

వడికిం గాక తెరలినం దటిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాధ్యుం డగు¹హ
లాయుధుం డతని మేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి వేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముః గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
తోపవికారుఁ డై యసుర కూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతైః సమా

టోపము చూప నాతఁడు కడున్ వెను బాటె భయార్తమూర్తియై. 163

సీ. నకులనందనుండు నీనందనుతోఁ బోరునెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును నీడముఁ ద్రుంపఁ
దలకక యొండుకోదండంబు గొని నీదుపుత్తుండు నొంప నాచిత్రనేను
శరముల కోర్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూల్చె వెన భవత్పేత్తుఁ డపుడు
తే. కలక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుతూపుల నొంచిన నెసకమెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుచు నక్కుమారుఁ డేగె హర్దిక్కునితేరిపైకి.

క. ద్రుపదుండు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణవరీతశోణితస్థల, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షీతినాథా. 163

వ. అట్టియొడ నాకర్ణపట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం
దలకడచి యతనిం బొదివి యానైనికోత్తము నంపసోన కోటటి పటఁదనం బ్రసీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపాత్రుం డతని ఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూడు నాటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవీర్విరుం గ్రూరశరంబులం
గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు నేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రివోలె నాప్రతివింధ్యుఁ డచితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తావంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరువైఁ బటవెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మన నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోద రాళి కదిసి. 171

వ. కయ్యంబు నేయ నందు భీమసేననందనుం డగు శ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కి యొక్క సముద్ధండం బగు కోదండంబు పుచ్చికొని భండంబు
నేసె మనవారు నయ్యువరాజున కిడ్డంబు సొచ్చి వెనంగిరి నకులుండును శకు
నియు సమాననిక్రమంబుల సమరంబు నేయు నెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూ పురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్లి యేయుడున్
నకులుండు మూర్ఖ పోవుటయు నాదము రోదసి నింక నార్చె నం
తకుఁ దెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనరె ఘనతీవ్రసమజ్జ్వలమార్గణంబున్. 173

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి తేరు తొలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తివైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగు ధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్రతముండు కోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు నై నికులు శారద్యతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేక ద్వంద్వయుద్ధంబులు నెల్లుచుండ సంకులనమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున.

174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున వెస నాటె నైదునారసము లాతఁ డాతని నిరువదేనముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ గాలంబు గా కిది కలశజునకు ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి

తే. యెసీ కర్ణుండు తునియలు నేసె నడుమనంతఁగురు రాజు యువ రాజునడరగురుసు తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వారలేద్యురతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమనేనుఁ డడరి పటు బాణము లుద్ధతిఁ బటపె సూతనందనువైఁ గో పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్త మై ధరం బడ నేనెన్.

176

వ. ఇట్లు ద్రుమనేనుండు చచ్చినం జేరిన కోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్ట ద్యుమ్నుండు నడిమిన నొండుబలువింటం బెనంగు నతనిం గూడుకొని కురు రాజు మొద లగునేగురురథికులు వెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమద గతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషనేనుండు వచ్చి శై నేయు నేయుటయు నతఁడు వాలములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెల్లి మూర్ఖిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగు నాసూతపుత్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్ల డరు నయ్యిర్దట నాశినివరుండు కినుక యెక్కినయేడ్డెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాంధీవగుణదేవద త్తమహారావంబును హాహాకారంబుచు వీతెంచిన నయ్యంగ రాజు రారాజున కిట్లనియె.

177

— శర్వదుర్యోధనులు దురాలాచన నేసి సాత్యకిం దలపడుట —

క. అదె పార్థుండు తనమునుమున, కొదవినసేనలఁ గలంచునులి వతఁ డితనిం గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువునమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్.

178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యు పోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగె నేని వివ్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలు బల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజునిభుం డిది లెస్స ¹కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ
దుర్విషహులు తోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు నేయు మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్న వారయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలుపు మనిన నతం డమ్మెయికిం
జనియెఁ దదనంతరంబు. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా,ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కలును సమి
ధ్రరఁ గప్పి క్రమ్యుఁడఁ నె,త్తురుటేలులు పఱపి వానిఁ దొలగఁం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునదృఢతవిక్రమమున కోర్వక కలఁగఁబడినమొనఁ గనుంగొని నీ
తనయుఁడు తనయరదము నా,తనియరదముమీఁద నత్యుగగ్రస్తఁ బఱవెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు నేయునెడ నాశై నేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పాలివోక యతని ²గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దనుముడు, బరవస మఱి యొరునితేరిపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తె. పతి కలంగ శై నేయఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱిది
యడరి యర్జునుతో విస్త్రయావహముగ, నాహవము నేసెఁ దగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్దనచాపముఁ ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు తనూజుతేరిపయి కాత్త చలింపఁగఁ బోయి మెడియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారల చేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలమునెడిపాఱఁ దనవింటిబలువు సూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున భృష్టద్యుమ్నుండు. 189

క. తఱిమి గురువింటిగోనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
దైఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. మెడియు నాచార్యుం డేయసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు
మిగిలి మార్గణజాలంబుల పై న్యంబు దై న్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచి
భృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు కాంచీశీకం బగుటయఁ
బాంచజన్మదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు చెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని
వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణోపాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

- మ. తలలుం జేతులుం గాళ్లునుం దనువులుం థాత్రీస్థలిం బెక్కులి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుం వారణా
వలులుం గీడ్చెర నై పడం దఱిమి దుర్వారై కదరోద్ధతిం
జలముం జేవయుం జూపె నుష్కటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193
- వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినల బటిపటి యై పఱచునవ్వాహినుల వెనుకొను
నానూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మ తనయుం డర్జునునితో నిట్లనియె. 194
- క. నడురేయి తీవ్ర భానుడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగుతేజంబున వెలి, గెడుం గర్జుండు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195
- ఆ. ఇట్లు తటిమేనేని యిప్పుడ యీతఁ డి, ద్విక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాగఁ బిలుకుమార్పుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196
- వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిన్స్తాహరం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్పెడి నే నడల్పి యిక్కర్లు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవు సంరంభంబు వారిం
చెడఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కిట్లనియె. 197
- క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్పు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్పుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198
- వ. అని వెండియు. 199
- క. మన మంతకు వేటొకది, క్కున నడతము భీమనుతునకును మాయలుం బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200
- వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిసూర్తి
మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201
- ఉ. పాండవసైన్యముల్ చెదరి పాతెడుం గర్జునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁడక్కువ తండ్రులకుఁ జయంబు పు
త్తుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కడె గెల్పు మీతనిన్. 202

— అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేత జచ్చుట —

- వ. అనియె ధనంజయుండు తదనురూపంబు లై నయాల పంబుల ననుమతినేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు కర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబునుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుం బాండవులదెస బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రయంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పనికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నానూతనందనుం గలసి తలకడచి హిషింబానందనుం
దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యురువురును వివిధవిభిన్నస్ఫురణంబుల నొండొ

దులం దెరల్పంజాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహారగ
గరుడాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిన్దైంహికేయాకృతులను
మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం
బోరి యెపునం గదిసిబాహుబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనంద
నుండు.

203

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు,పట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుక
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టి,కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
బ్రమరి పాటి కురునృపాలకునరదంబు,నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మదె నీమిత్రునితల, విను మిట్టుల మాటు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బొరి,గొనియెద విను భీమసేనుకొడుక నెఱుంగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు క్రాల
నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైన దంష్ట్రాయుగళంబును బింగ
ళోద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ
దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ
నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పురుసునం దలపడి
యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధ
వ్యాపారఘోరవిచ్ఛేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబులగు నంగంబులయచలత్వంబున నైరిక
గిరి ద్వయంబుచందంబున నొప్పిర క్లెక్కువదక్కువలు లేక పోరిపోరి రాధేయుం
డొక్కడివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ధైమసేని ప్రత్యస్తంబున నడంచి
మామనైన్యం బడరించిన నమ్మాయనైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతి
వ్రాతంబులును బలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని కలంగి పాఠిన
నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవప్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహా
నీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయుచుటయు హైహింబుండు చక్రంబు వైచినం
జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపామాణపటలం
బులు పరగించినం దునిమి ధరం దొరగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడం
గిన నయోధవరుండు తురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు చేసి
యతనితను వేమవెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరిగొల్పినం గెరలి
యన్ని శాచరనాథుండు.

207

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణం డది వ్రయ్య సేసి
చెలఁగినఁ గడుఁ బెక్కుశిరములతోడి మహాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని వననైన్యంబు లుబ్బంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

1. దృశ్యేశజటాకలాపంబును. 2. మాయానైన్యంబున సాయక. 3. నుజలవర్షంబులును.

1 భంగించె నవియును ద్రుంగంగ నేసినశైల మై తద్వజ్రసాయకమున
తే. సమసి రధికుండై తనచుట్టుఁ జాతురంగ, మైనబల మేచి తలుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్రు నొంచి, యెక్కుడై త్రుంచె నతనివిల్లక్కజముగ.
వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడ
ముడివలనివైరంబు పెద్దకాలం జేనియు మనం బెరియింపం దఱి వేచికొనియుండి
యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని
తన్నెఱింగించుకొని యతనితో నిట్లనియె. 209

అలాయుధానుడు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

కి. భీమునిఁ దతోద్దయలను, భూమిశ్వర యిపుడ పట్టి పారివుచ్చెద ను
ద్ధామత మ్రింగెదఁ గృష్ణునితో మిత్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210
వ. నీకును నీవానికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరినేన సమయించెద
ననియె నప్పుడు ద్రోణద్రాణికృపకృతవర్షమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగు
పడి చూచుచుండం జేర్చి హైచింబుండు కవిసినం గర్జదెస నఖిలజనంబులును
నిరాశు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211

తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను, గర్జనొప్పించుచున్నాఁడు కడఁగివానిఁ
దాఁకి గెలుపు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁ డు, దగ్గరతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.

క. అరదము మొదలై నసకల, పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు
మరుత్సూనువయిం గవిసిన నతండు తనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చెనో
యనుతలంపునఁ గర్జునిం గ్రేడించి యష్టేతిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున
నడరుటయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన
నొదవినకినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీరుండు పారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యమూరుతపుత్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంతితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుండు. 215

క. భీముండు గద వైచిన ను, ద్ధామగదా ప్రహతి నది యతండు సదిపి 2 యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలనైన్యంబుల బడలుపఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేర్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణదెసకు శిఖండిభృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనువుము గురునిస్రావున సురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నలా

యుధుం డనిలతనయు ధనువు దునిమి యతండు వేటొక్కవిల్లై త్రికొను సందున
సారథిరథ్యంబుల సోలనేసినం జాలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం డయి
గొడకొని వాడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ జోర గదలు తుము
రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా ¹దొరకొన్నవియ సాధ
నంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి కర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముండు వల ది
ద్దనుజుని మద్దింపుము నీ, వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేచి రాధేయుండు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సోమకుల శిఖండాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించు చుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచుని బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డంబుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయ
తనయుండును దివి కెగసి తన మాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మట బకభ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైండింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగు రణంబు వాల్మీగీ వసమరసము బై చెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబునేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ
దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం జేచ్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యవినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముండుట వైచెం జేత నున్నతల రౌద్రం బు
దృఢముగ ఘటోత్కచుం డుత్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్తై న్నికులున్. 223

క. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములుఁ దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన్ విభుండు భీమసేనుప్రతి న పారం బెఱు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల²విఘటి
తంబు సేయుచున్న సవ్యాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱయం దలపడియె నయ్యుద్ధలుం బెద్దసేపు శరవరంపరల సఁయై సంగరంబు
నేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు తల్లడిల్లి యొక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి

నేయునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోచి మెఱయుచు నులుముచు బాణ
కృపాణ ముసల ముద్గరకుంత తురికాడి హేతి వ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం
దొరఁగింపం దోడిదానవులు మొగిల్లయి యొక్క మొగి నట్లచేయ నాసూతసుతు
నకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దరంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె ¹నొండుకడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగు లై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు నేసెద రను వగ వెగడంపి కలంగంబడి రయ్యనసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడుక సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యాచూపావలి భాస్కరాంశుల నవృత్తాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచుక విరిసె ²నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనత్రివ్రత గైకొని నీడునై న్యముల్
దెగడు వడక మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిక జనియింపఁగ నా క్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు కలంగమికి నచ్చెరు వందుచు
నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాపముం డిందఱి సమయింపకుండుం గాచి
కొనుము నీవుచు బ్రదుకు మాఖండలుండు కవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు
నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమాష్ట్రులు ని న్నేమి నేసెన రిప్పుడు
బ్రదికిన మఱి చూచికొంద మప్పురమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు
మచునెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం
గదిసి తదీయరథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్వీరుండు
విరఘు డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన
³నోసరిలి యతం డానైనికుల యాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించు
కొన నది తప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

—ॐ కర్ణః డింద్రదత్తం బై న శక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట —

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసపుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తివాలుకలు శ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మధ్రవీధి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వై వ్విరికి బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహాన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

తే. తెరలిపాటంగఁడలఁచుచోదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబట్టు
వనఁజాలునద్దివ్యసాధనమువై చె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవిధంబున రాధేయుండు మహాగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజే, ద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి
వీఁపున వెడలి శక్తి యొగ నెను, ¹వినువీధికి నుడుగణంబు వెలుకం బాటన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుక
లాలలు క్రమ్మఁగ పక్షి, పాలుఁడు వికృతాస్యుడగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మన నైన్యంబున శంఖభేరిస్వనసహితంబు లగు
సింహనాదంబులు చెలంగె నీపుత్రుండు బంధుమిత్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు
నొంది సూతనందనుం గొంగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. ²బలుమాయాబలబాహు, బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి పడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, నలఁచుం బొండవుల నెట్టు లైరొకొ వారల్. 236

వ. అని యడిగిన నమృహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం
జూచి కౌంతేయు లత్యంతదినమానసు లై కన్నీరు కడలుకొన నడలునఁ గుందిరి
గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు నేసి శంఖంబు పూరించి
ఁగ్గంబులు నొగల ముపించి మందమానుతాంబోళితం బగు మందారంబుచందఁబు
దోడు నర్తించుచు నరదంబునఁజిమి కరిగి కీర్తిం గొంగిలించికొని వీఁ ఁప్పించి
వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యువేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మననైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్లడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన వందెడ మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరవంపుఁజరిత్రము దిక్కి లాఘవం
బచ్చువడం జెలంగెడు మహాపురుషా యిది యేమి చెప్పవే. 238

—౧౦ కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంకసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పట —

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు కుండలంబులు కొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం
బని తలంచుచుండుదు నేడు హిడింబానందనుమీఁద నదివోయినం బ్రమో
దంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది చేత నుండెనేనిఁ జక్రగాఁడీపథుల మై
మన మిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజ
ఁతివేడినఁ గవచకుండలంబులు వికృతంబులు నేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనం

1. వినువీధిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాటన్; వినువీధి నమర్త్యగణము వెలుకం బాటన్.
2. బలమాయాబలబాహు. 3. నలఁచుఁగఁ బొందునుటు లెట్టు.

బరగు నీకై మీతండ్రి యిట్లు నేయఁ డయ్యెనేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచ కుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్లు యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా నొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తటి వార లున్నఁ గౌరవ పతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మిరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మదేవ్యంబును రోషం బును గలిమింజేసి యొక్కప్పు డొప్పుమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్లు వీని పాలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు చావ కుండెనేని బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోక సమయంబు కాదు మన మొనలు కలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు పాఠింపు మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై.

239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనునుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు పడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే వెఱవారలు సూతనందనా.

240

క. పిలిచికొని యైన బాధుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు ¹పోరికి నెవ్వ
రలు రమ్మన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల²తప్పం జేసెన్.

241

వ. అని వెండియు.

242

తే. నాతనూజులు దుర్బుధు లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియెనో మొఱకు చేనున్న తియ్యవండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలే.

వ. అనిన నమ్మహిళతికి సంజయుం డి ట్లనియె.

244

తే. రాత్రులీపని కర్ణతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము న రేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ వినియెల్లి యక్కిరీటి, చచ్చు బటుశక్తి నని బాసయిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణనితో ని ట్లందుము వివ్వచ్చుండు చచ్చినం దక్కటిపాండ
వులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమాలం బగు న
మౌఢ్యంబు తెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి
నతని సమయించుట కార్యంబు.

246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరిపుచ్చిరఁజూడుం, డనుచుఁ జనుక సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
దోష దాబుద్ధి వెండియుఁ దోచుమగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరగ దైవంబుకతన.

వ. దైవం బన వే టొకండు కలదె కృష్ణుండ యది యె ట్లనిన న ట్లనుని బోధించు

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్ని దినంబులు ధనంజయు
మీఁడఁ బ్రయోగించుమికి కారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్లనీపని వాని కెపుడుఁగఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్చి మైఁగడఁగి వచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు నేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదలం బేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి
నుద్దేశించి. 251

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో, కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బాధ్యక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రితున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు కావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి తృణేభూతుం డగు ఘటోత్కచనకుం గా
వ మ్మయ్యె నిఁక మీ వారెవ్వరు నెప్పుడునున బ్రదికెదరు చేయునది లేదట
మీఁడివృత్తాంతంబు చెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁడ వివశుఁ, డగుచుఁ జదికిలఁ బడుటయు నచ్యుతుండు.

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిష్టైయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లైయినం
జకితం బగు నీనైన్యము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించు గురుభారంబు దలంపక యింత యలంత నొందిన జయంబు నేకు
లునే యనిన నతండు కన్నీరు కరతంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటో
త్కచు గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను
దమకుం జేసిన సాహాయ్యం బుగ్గడించె వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవు
కంటెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని
తత్ప్రతివీరునిదెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కు
మారు నిట్లు నేసిన యీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కు
పఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్న సైంధవుని
సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాటుగా దీరెండు క్రూరకర్తంబులకుఁ
గర్జునిఁ గడికండలు చేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుఁబలుంగునం
బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేడును దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్ప
వలయు నప్పనికిఁ బావని పోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని
శంఖం బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె
నప్పు డచ్యుతుండు తమ తేరిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు నీక్షించి. 257

- క. తనచేతన సూతసుతుం, దునుముడుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీతని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258
- ఆ. అని రథంబు పెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రోధాంధవృత్తి నరుగునవ్వభునకు
సమ్ముఖంబు కాఁగ సత్యవతీసుతుం, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259
- వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యిట్లనియె. 260
- సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును సమయింపఁ గర్ణండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద పాల్గిలె నేని నయ్యలత సహింప వశమే
యీఘటోత్కచునకు నింతియకాల మై యానెపంబునఁ దెగటాఁడె జూపె
యిట్లు మేలిది దైవ మిచ్చినదురితనిస్తారంబు 1 నీ కింత నలచి నీవు
- ఆ. సంభ్రమంబు తక్కి నైన్యంబు తోడ్పడ, మనుజుపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్ఞ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కుట్ర, ప్రతితితోడ నీదుబలము మెఱయ.
- క. కలక యుడిపి చిత్తము నిర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262
- వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263
- క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదిసీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264
- వ. ఇట్లమ్మహాముని చనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజంతు ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుగొని గురుని పురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్పుచున్న
వాఁడు నీ వక్కుంభసంభవు సంరంభంబు మాన్పుము తద్విनाశం బాచరించుట
కయి యనలంబున జనియించినవాడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాలకుమారులం
గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్నవకులసహదేవ
ద్రుపదవిరాట ద్రౌపదేయకై నేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఘల్లనపురస్సరం
బుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265
- క. వారలు తెనుతమబలములు, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వీరరావీకము మార్కొని, పోరికిఁ దననై న్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266
- వ. బరవసంబు పాటించె గురువిభుండును గోల్తల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగుల వాహి
నులును దగ యెత్తి తూలం బొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి
మేను లలయం 2 గొందలంపడి రెల్ల వారికి నాత్రియామ సహస్ర యామ యయి
తోచె నశ్టై నను నిజధర్మంబు 3 ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్నులైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు పడ విడుచువారును వాహనంబులు

వోయినట్లు పోవం దెరులువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు
వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగు వికలసంచారంబుల గానీయగువారును
నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 627

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్ల వారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁజొక్కుమడుపుఁడిప్పడ చంద్రుఁడు పొడుచు వెంపిపోకుటయొప్పున్. 627

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్లు మే లని కర్ణదుశ్శాసనుల యనుమతి పడసి
విశ్రమించిరి పాండవపై న్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు
ధనంజయు ధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ కలపు మమ్ము గారవంబున సుఖాన్నితలఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనోరథముః బొందు మమర రాజతనయ.

క. అని యక్కొరవపై న్యము, జనములు సంప్రీతి నవ్యసాచికి బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ, ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున సుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి, పరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రించిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలఁజేకులకుశనన్నువు వెట్టు గోరి కావించినగులిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబుతపముసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్పు నుదయాద్రిఁ బాలుపారునవకల్పభూజ మనంగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొదవినపవడంపుఁ బొద యనంగ

తే. నరుణుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచుసంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుఁడు క్రాలె నధిప.

వ. ఇట్లు ప్రాథమిక్ దై కామినీగండపాండుచ్చవిం దొట్టి కుముసంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిజ్ఞుఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేనీకొని శిష్యత్వంబు పాటించి పోటునకుం
జొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబు చందంబుగాక నేనేమి చేయవచ్చు ననవుడు
నతండు కనలి యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించుకాదె ఖాండవం బాఖండ
లుండు గోలుపోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి
వలియం బాటిరి నివాతకవచకాలకేయాదులు పాలిసి రిది యేల వలవని దురుక్తు

లనుటయు నమనుజపతి కోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్య సాక్షికి జాలవేసిం జాలన కాకనిలువుము కొంతనైనన్యంబు గొని నీయోపినవారి తోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వె యవ్వీరుం డట్ల చేయుం డిది కర్ణం బి త్రైఱంగునన గెలుతురు గాని పాం డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె క్కుడువేర్చి ననుభవించితి, తోడరుము వెఱి పుడికి పార్థతోడఁ గుమారా. 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు చెల్లఁ బగంపడి తూర్పు నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డవును నాలోకించి¹ రెండు మైల గండు మిగిలివచ్చి పోరెడునిమ్మాకల నన్ని²ని డాపట నిడి తలుచువలయు నని యతం డొడంబడ నమైయి నరదంబు నడపె భీముండును బనవసంపుమాటల బీభత్సునిం బురికొలిపె నివ్వీధంబున కడంగిన గాండీవిం బొదిని దుర్యోధన దుశ్శాసనశకుని కర్ణులు పెల్లెసిన నయోధ్యధవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యేట్లాడ నిరువాగును బెరసి శిథలు వట్టికొని పోట్లాడె దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం గని పాండవనై న్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంఠము నొందెన్. 279

వ. ఇత్రైఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నానై నికు లచ్చెరువడువారును గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు³మనుమలలోన మువ్వగును గేకయనతు లును సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండు.

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁడై పాంచాలపాత్రత్రయం బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయుం జూపి యం బుజముల్ కోసినకై వడిం దలలు సంపుల్లాస్త్యభల్లంబు ల క్కజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచె బటుదోర్ధర్వం బఖర్వంబుగాన. 281

— విరాట ద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట —

వ. వెండియు. 282

కా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ నై న్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం జించెం జించిన నింక నెన్నటికి నిస్సీ భూరిబాహుబలం బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభు బాంచాలక్షితి నాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్వీధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుముండు ద్రోణుం జంప నయితి నేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాడ నగుదు నని పలువురు విన

బౌస యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితం దై యతనివయం గవిశినం గురుపతి
కర్ణాదులుం దానును నడ్డపడి వెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయ్యాదు, పద
నందనుం గనుంగొని యనిలతనయుం డవల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన
నప్పార్వతుండును గూడికొనిన నక్కారవేశ్వరుండును బరవసంబు చేయుటయు
నుభయ బలంబులుం బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలతో, నరుణాంశులు చొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణినాథా. 235

వ. అప్పుడు రెండు తెలుగులజనంబులు గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఁ
గయ్యెంబు చేయఁ దొడంగిరి ప్రాద్దేశికుల నెడతాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకలియు నొడల్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱపినను
బొలివోసిపారుపంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయక బెరసి వెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెనగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చె ననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతి వ్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబౌరేణువు నడంచినకొలది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్ల నొఱులు
చప్పుల్లును జిందంబుల మ్రోతయు బెరసి పరగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె
నా సమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బౌరుగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ ధాఁకిరుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నదృష్టవిధము లయ్యెన్. 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జాట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
1 బ్రకటికృతకౌర్యమును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శాసనుసూతునిఁ దునుచు నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచు 2 గవిసిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడం గర్ణుఁడం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదానిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయము వెంపునఁ గర్ణుఁడు కూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడుకలకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

— ద్రోణార్జునల ద్వంద్వయుద్ధము —

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కి గురుండును గిరిటియు వివిధబాణాసారం
బుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగఁ గురుఁడు త్రుంప నానావిశిఖ

1. బ్రకటికౌర్యముఁ గనుగొని. 2. గది, యనఁ. నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతములదల్పులుఁ
జప్పుడుఁ గల్గె.

- స్ఫురణపరిహరణముల క,చ్చెరు వందుచు నుండి రుభయనేనలజనముల్. 292
- చ. దొరఁగొని దివ్యబాణములు ద్రోణుడు బల్విడి నైంద్రమాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
త్వరపున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చు ద
ద్వరశరజాలమున్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293
- వ. ఇట్లు నదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరున
గ్గురుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు తమలోన. 294
- క. హరుఁగు నినోదార్థముగా, నిరు మే నయి రణ మొనర్చె నింతిఁగూ కాకి
ప్పరుసున నక్కజ మగుసం,గర మొనరింపంగ నోమల గంకిమ మొందున్. 295
- వ. అను చుండి రప్పడు. 296
- మ. షీతియుం బర్వతకోటియున్ వడఁకె నగ్నిచ్చాయ లయ్యెన్ దిశ
ల్పతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవన్రజం
బతిసంతోభము నొందె నొక్క మొగి నై న్యదవ్వంద్వమున్ ద్రోణు డు
ద్ధతి బ్రహ్మస్త్రము మార్పితో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297
- వ. ఇట్లు సువిపితసంధానుం డై యతం డమృహస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298
- తే. అంతరంగంబునం దొక యింతయేని, యలుకు లేక తనన్ని బ్రహ్మస్త్రమునన
వేడుకకు¹ మరలించినవిధము తోచు, నదృశంబుగ వారించె నట్లునుండు. 299
- వ. ఇట్లెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన
సందడికయ్యంబుకతంబున మాసి యగ్గురుపాస్థులు పాంచాలకౌరవబలంబుపైఁ
దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమును దాకి యౌర్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్త యడ్డ
పడి వెనంగె సుయోధనుండునుసాత్మకియుఁదాఁగొని తమ కై శవ క్షీడలు తలంచి
యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం బొచ్చి రట్టియెడ నాశిని
వరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనుకొంచిననోహటించియోసరించి గట్టిదీర్చుకొని
మగుడ నవ్తూధవానుజుం దలపడియెప్పటియట్లకలంగంబొచ్చినంజూచి రాధేయుఁ
డయోధ్యవరు దెనకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్గొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు తుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడియైననుం దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నపు
డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్యాదిబలంబులం బురి
కొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె
నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగై త్రి. 300

తే. కోలుమసగి గురుండు పాంచాలనేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు కడగి
కౌరవుల బాయవటపు మేకతమ యైన, నతని బరిమార్చు జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిట్లు వెక్కుబలంబులు క్రమ్మిన బటుప్రదర
జాలంబులు పటపి పొడి నేయునమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమనేనమాద్రి
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరుల నటకుచుఁ గర్జిల్లి ఘోటములఁ
నరుల నెత్తుటఁ దేల్చుచుఁ దోరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్ధోర్ధ్వంశచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం డై యూర కున్న
1 వాడు దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారితెఱంగు గనుగొని కమల
నాభుండు తమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కీర్తితో ని ట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు చెప్పెద 2 సుతుఁ హతుఁడయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డి
తని బరమార్చ వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెచ్చెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ చచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట కర్జం బనిన విని
యచ్చటియందలు నిదియ మే లని రద్దనుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ
బాండవాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించె దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి పడిన ను
ద్దామగతి నన్నెవముగ, నామారుతపుత్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
తనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుముపైఁ గవిసి పెల్లెసి యతని కడ్డపడిన పాంచాల
రథికుల నిరువదివేపుర వధియించి మాత్యుబలంబున కుఱికి యేమాట రథంబుల
బదివేలు మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
గములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రిప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతినిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు
బ్రాహ్మణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సుగ్రామంబు నేయ ధర్మం బగునే
యింతకు మున్ను చేసి తెనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన
నింక నుడుగుట మేలు మామాటలు వట్టి యాయుధంబులు చెట్టి శాంతిఁ
బొందుమని చెప్పి యంతర్ధానంబు నేసిన నప్పిప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి

భీనుసేను వచనంబులఁ దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చియున్న ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్రుండు చచ్చుట బ్రతుకుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కి ట్లనియె. 308

తే. అడరి యిదివసమున¹ పరాహ్లామునను, ద్రోణుఁ డని నేసినట్టునఁ ద్రుంగిపోక యుండ నేర్తురె యిక్కడియోధు లెవ్వరైన విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము. క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచిగొను మసత్యవచనదోషము లేదు ప్రాణరక్షణ, సమయంబున నతనికొడుకు చచ్చెన యనుమీ. 310

వ అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుద్ధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు చెప్ప నయ్యోధవరు వధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ వేంద్రుం డగునింద్రవర్మ వారణం బశ్వత్థామ యనువేరితిది నాచేతఁ జచ్చె నది నెఁంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి యమ్మాటదెస ననాదరంబు నేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించు నీ గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి యశండు కయ్యంబు చేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

— ధర్మజుండు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చె నని యేనుఁగునెవంబునఁ జెప్పట —

క. మది నయ్యిరువురమాటలు, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం దుసి నది యట్టుల కాఁగల, యదియై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్. 312

వ. ఇట్లు సమ్మతించి 313

క. ²అన్యతభయము నాజిజయముఁ, గొనియెడుతమకంబు పెంపు గుదియింపఁగఁ బాండునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము పాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలఁది నెలుంగైత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ చచ్చె ననియె నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప. 315

వ. ఇచ్చిధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడు పొడుపునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల కాల్లంబున సమరజయ, శ్రీలోకము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రోహునిఁగా నక్కుంభజన్తుఁ డూహించుచు న మ్మచు లట్టుచెప్పి రటు గా,వునఁ గాకేమి యిది తగ వవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచు³ రణసముద్రైకంబు బాహుబల వప్తంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు త్కృష్టత్వంబును దక్కి సుక్కి వగ బుద్ధి బీకువీ కాడఁగాఁ

1. పరాంశమునను. 2. అన్యతంబున నాజి...గొనియెడు కతమునను పెంపు.

జేష్ఠాహీనతః బొంది యగ్గురుండు సంక్షిప్తాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్వతుండు తత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహిసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు పోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూత కేతనంబులుపొడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలభేటపాటనంబు చేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు కృపకర్ణకృతవర్తలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరసారాచదశకం బయ్యా చార్యు మేన నిగిడించె నత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పఠికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నిన్విధంబున నాలుగు దివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు 1నిరువదివే లట్ట లాడ భండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నులుమాడి పేరడవి గొని కాలి పొనుంగువడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్ని చని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ దమసేనదిక్కు గనుగొని వెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసుయోధన పోర నన్నొత్తియెపు జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మచుం డని పఠికి శరశ, రాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ, నొంది తేజోమయాత్ముడై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయనైన్యంబుల హాహాకారంబు లెనఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానం బునకుం జనియెఁ దత్తేజోహూర్తి యేరు గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చార్యులునుం గనిరి తక్కిటిమానవులు కానరు సురలు చూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయాద్రుపదనందనుండు. 322

— ౦ ధృష్టద్యుమ్నుండు మృకుం డైన ద్రోణునికంతంబు దురుముట —

చ. అరదముపైకి దాటి కుపితాత్మత ద్రోణుశవంబు కేశముల్ కరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతిఁ మెడ ద్రుంచి వైచె న

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతోనరు డేగఁగి గప్పు సు

మృత యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బిట్టదల్పంగన్.

324

వ. ఇత్రైఱింగునం దునిమి యతం డయ్యట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు నేసె
నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యత్తగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం
బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం
బఱచెం బఱచిన మనంబు కలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొంగంబులు వడు
దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియొడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్త
మద్రేళ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా
యనుచు నింత వుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు చేయం గలవార
మనుచు నేది తుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కిన
యలంతిమానసు లెల్ల ను దలచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు
మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాటి రత్తటి నశ్వత్థామ
ము న్నొక్కకెలనం గయ్యంబు నేయుచుండి నీసేన యట్లగుటఁ గనుంగొని
య క్కురుపతికడకుం జని యతని కిట్లనియె.

325

తే. బలము లిదియేమినలుగడఁబాఱఁ జొచ్చె, గర్జకృపముఖ్యుల లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్నువోలే, నిలువరింపంగఁ దగియెడు నిలుపులేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొంగంబు సూది యాచార్యులెగుట చెప్పం బోయి
డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్యశుంఘ వెలువెలం బాటుచు నెట్టికేలకు
నెలుంగు తెచ్చికొని.

327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖునైన్యంబుల ద్రోవండు నిలునిడి ద్రుండు చుండ
నుక్కటి పాండవు లొక్కచోటికి చచ్చి నిలువరింపంగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ చచ్చెఁ జుమ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్తజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము

మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి

పతియు నది నెవముగ నట్ల పలుకఁ జాల

నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును.

328

వ. అప్పుడు.

329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిగ మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టమృతముం

డరదముమీఁది కరిగి తచ్చిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుములమున్.

330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనాదనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు చేసె
ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుంఘ పడిన బలంబులు విఱిగె నేముచు

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగువేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృతాః
బయిన కపటోపాయంబు కానోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదండు బాహుభునుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు తండ్రితల పాంచాలాత్తజుం డట్లు ని
ష్ఠునుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన విచుక్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనో పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్శముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యముం, దునుముటకై కోరి కనియె ద్రోహుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టి జనకు నాద్రుపదనందనుం డట్లు కేసిన నక్కొడు కెట్లు చేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మపీఠతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదురు, కన్నుగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ముదేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యాద్రోహతనయుఁ, డిట్లు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ. 334

డి. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పుదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల పట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్ని వాఁ డెలుగఁడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహుదర్శము నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నశు యిశీ యేమందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు నేసి పుత్తునో,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచే దలఁపట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక నన నేమి కలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులుక మదీయపటుబాహుశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొరుంగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సరసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన స్థుర్వారదర్శోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ,స్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రి పరిభవమునకుం
గనలు కదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథా కివో దధిపా. 340

— అశ్వత్థామ పూర్ణివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట —

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్క మహా
స్త్రంబు పడసె నది నాకు నిచ్చె నద్వివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లను విభాగంబు

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు నేయుఁ దత్ప్రియోగంబున జయంబు నేకొనియెడం
జూడు మనుటయు నమ్మహిపతియు ననుజులు నేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు నేసి మరలిన భేరిమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింభారథ నేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మన నైనన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు కడఁగుకొరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగిహర
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహి, శ్వరున కీట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్రైఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గొంతెయులుం గూడుకొని నైనన్యంబు
సుసంగంతంబునేసికొని సంగరక్రీడకమరి రప్పడుక్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నన్విధమునఁ, బరమభయాకులతః బొంది పటనియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలించఁ గత మె చ్యుదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రుచం, జెలఁగె మహావరము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేత్రుచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజుపతికి నతం డి ట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్వధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కగుం
డన విని రిత్తవోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యము
మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి నీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలిన ద్రోణసుతుండు భూనరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శృవంబు, భంగి హేషించె బృధివి కంచంబు నొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చె, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూర్య కౌరవనైనన్యంబు నిప్పుని సురంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహావరమున
నడిగె నీవు ధర్మ హానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించె గొడుగు గావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు పడయఁగ, చలమునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, పోవునె గోకమునకు వేయును నేల. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ వల దిట్లే లని యేను బేరెలుఁగునక వారించుచుం బొటఁగా
దల యిట్లేటికి బట్టి త్రెవ్వ నడిచెక ధర్మప్రణాశం బెదం

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దదైన్యంబునం గ్రోధవి

హ్వలుఁ డై యీతనివై వడిం బడక యశ్వత్థామ సై రించునే. 354

క. మననేల నొక్కెత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్రుని మా
రొక న ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గావను శత్రుమె నీకు నిచటివారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనినందనుం డాసంక్రందనందనున కి ట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు పల్కెడు రాజనీతి యి
ట్లాడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభౌ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినఁ మనఁ గల్గెష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు ¹వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందు బాధ. 358

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, గురువీరుల తెఱుఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదు
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బొరిగొనియెడఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కి ట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరిపుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్చున పుట్టినవాడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు చెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధ భీష్ముని నీ పు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు లేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుండు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుండు చచ్చె గెలుపు మరినైనయంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుండు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు నేసి యద్దురాత్ముఁ డమైయిఁ బల్కు, వినుచు నచటివారు కనల రెట్లు. 364

— ద్రోణపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాజేపించుట —

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు నిట్లను నతని రూజేక్షణముల
నరుఁ డపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోత
మాట లేటికి నన మాలు వల్కక హరి ధర్మపుత్రాదులు తలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని నీజిహ్వా దునియదు నీశిరంబు

తే. పగుల దమైయి గురునకుఁ బరిభవంబు, నేసి యిమ్మైయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజుసన్నిధిఁగాన్ బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జమ్ము. 365

1. వెట్టె, దరయ నతఁ డిందఱు నెక్కుడయ్యె; వెట్టు, టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్యె.

- క. తనమాతే యని గంగా, తనయు శిఖండియ వధించె దత్తార్చ్యం బా
తనికి బ్రతుమైన బనిచెం, దనమనుమని బనుపు నేత దగదె నరునకున్. 366
- వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికి బుణ్యలోకంబునకుం
బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నడలోకించి. 367
- క. సైరించిన నెఱుంగవు నీ, చారిత్రము దలప నన్యశరక్తత్తరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368
- తే. అతడు నీతోమ్మవ్రొక్కినయపు డొకండుఁ, జేయఁజాలవ యగ్గుససాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాట నెన్నియెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుంగ వెట్లు. 369
- క. వలవని ప్రేరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమియాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గును, బల మదె పురచించె బడలుపలుతము రమ్మా. 370
- వ. అని పలికిన శినివరుండు రోహరుణితలోపనుం డై కోసండుంబు రథంబున నిశి
గద వుచ్చి కొని మాటల నలిగెదేని వ్రేటున శిక్షించె ననుమి ధరఃశికి లంఘించి
కవినసం గని కేశపుండు పనుచు సననన-ముండు రథంబు డిగ్గి ననుంబునగ
జని పట్టి యాటడుగులకొలఁది నిలువరించ నట్టి మెడ సమాదేవుం డాశై నేయు
నుదేశించి మిమ్మురు బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును
మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంట మాకంట నెక్కుడు
సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి తెల్లం బిట్టిమిలో మీ రెరవుపడం దగునే
యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముశితో నతనిం బట్టక విడు
వుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతి భూరిశ్రవుండనే యే
యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమనేనుబాహువులలోనం దిగుగుడువడుచు నుర
గంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజు చున్నం గృష్ణముధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయ
త్నంబున వారింఁచిరి తడనంతరంబ. 371
- క. భేరిమృదంగశంఖమ, హారవములు యెఱుంగ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటి దాఁకువడు వమరంగన్. 372
- క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తటి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373
- వ. వెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రాణి దుర్యోధనుం గనుంగొని. 374
- క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నెట్టి
యనిఁ బడియెడునో యెఱ్ఱెయి, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు కన్నారంగన్. 375
- వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376
- మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు కుంతీభవ
త్పిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకె మి న్నదిచ్చె మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబు లై యంబుధు
లొరలెం గట్టలమీఁద బిట్టపిడుగు ల్తోనెన్ మహాదగ్రతన్.

377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారంబయిన యద్దివ్యసాధనంబు మండలార్థచంద్ర
భల్లనారాచతురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగుననేకదేవీష్యమాన
మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయగాఁ
గవసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యయి
ముఖంబుల మగిషించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను
నడుమను నాభీలజ్వాలాజ్వలంబుగాఁ బైపయి నవరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగం
బులం ద్రుంగించుచు నెదు రెం తెంత పెనంగె నంతంతయు పేర్చి యేర్పుచుం
బటనం దొడంగిన నమ్మెనలు పటనం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూర కునికి చూచి
నారాయణుండును నతండును వినుచుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్ట
ద్యుమ్నుల నాలోకించి యిట్లనియె.

378

సీ. ఆసభఁ బొంచాలి గానిసేయఁగ నుపేక్షకుండయి చూచె బెక్కిండఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి యొగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికి దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డై నకలశసంభవుతోడ సరివచ్చు టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెన మీరు మీవాహినులును, బాటి పొం డెక్కడేని నప్పార్థకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్చుతుండు, నెట్లు తనకు రుచించె దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్ల వారును విన నై నికు
లారా సామజహాయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలావుండు భూమి
గతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేమి దది యెట్లనిన నిట్లగుట
దీనికి బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు
సకలజనంబులు నవ్వుట కియ్యకొని యట్లు చేయం జూచినసమయంబున సమీర
నందనుండు.

330

చ. డిగకుండు వాహనంబులు కడిందిమగంబిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుండు రూపట నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవై భవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు సరిప్రకరంబులు పిచ్చులింపఁగన్.

331

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్ల చఱిచి సింహనాదంబు నెలంగ నశ్వ
త్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబునిగుండం
జేసిన.

332

క. అనలశిఖాసదృశము లగు,ననేకబాణములు భీమునరదము పొదువం

గని యమైనయోధులు వాహనములు వెన డిగ్గి పెట్టి రాముధము లిలన్. 303
వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు పెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు
గాక యాభీమనేను దెసకు మొగం బగుటయు. 304

క. నరుడు కని సత్వరంబుగఁ, వరుణాస్త్రం బేముటయును వావిరి నది త
త్పుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం జేసెన్. 305
— నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట —

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమృహస్తంబు దీపింపం జేసిన నని పేర్చి కార్పిచ్చు
పాదువుచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టై నట్లు సమరనిముఱు లై యేమి
యుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనినలంబున ననలంబుచేతం
బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు తేను డిగ్గి రిత్తచేతులం బాణి
వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్న యాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ
డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 306

తే. ఇమృహస్తంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁజేసి కా కేము శక్య
మైన నూరక యుండదు మమ్యు వలవ, నుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనులుకు తేను.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరచంబు డిగ్గఁ
ద్రోచె నిత్తెఱుగునఁ బొండవనైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు
నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందె డగనంతరంబి. 307

క. వారి పనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవిలాసములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధరభంగి నొప్ప నడరెం, గురునేనఁ మీఁదఁ దూర్యఘోషము చలఁగన్. 308

వ. ఆసంరంభంబు చూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమృహస్తంబు
ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గా ద
ట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు సరదానకాలం
బునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున
నమృహసీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియొ గృష్ణుం డి
యుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుగ మనుచు
నిట్టూర్పు నిగిడించె ననవుడు నాంబికేయండు సంజయన కిట్లనియె. 309

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రాణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమృదుజపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు చెప్పటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బొండవనే, నామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రాణి కాంతేయసేనపై బాణవిఠలిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ, దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ బాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁడు గ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడువడక.
వ నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్రుండు కడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువుక
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదౌధత్యంబునం దాకుడుక
శర మొక్కంటన మూర్ఖు పుచ్చి వెన ధృష్టద్యుమ్ను ఛాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు నేయుటయు వాడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం చెనంగొనం గిరిటియు భీమసేనుండునుం
గవిసినక బాసట యై శిశుపాలపౌత్రుం డగుమువరాజును మాశవుండగు
సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్తుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి
దయిదు సాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవిశతి
కాండంబుల ఖండించె నిట్లు తొడంగి యందఱకు నన్ని రూపులై యేపునం
బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ
గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవులేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేది
కుమారు మ్రందించి మరంబున సింహనాదంబు నేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు
కలంగి పాంచాలుకుం ¹బాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాతినం బోక నిలిచి
భీమార్జును లమైన మరల్చి రప్పడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని
యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావిస్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్చి యుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుకు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలికల్
హయసందోహరథ వ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షాహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుండు మడియుదురు శరానలశిఖలక
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు క్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పు బ్రయోగించె నృపవరేణ్య. 412

వ. ఆబ్రహ్మస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగు
టయుఁ గైటభాంతకుండును గిరికియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించినఁ
బాండవనైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరిమహారావంబులు చెలంగెఁ గౌరవసేన

1. పవమాననూనుండు లోనుగాఁ గల పాండవబలంబులు చలం బెడలి పాతినం బోక నిలిచి
యపాకశాసనతనయుం డమైనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

లేటమొగంబు పడియె నప్పు డగ్గునందనుండు.

403

ఆ. తెల్లమయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి నింక
గడంగ నేల దీని నుడిగెడఁ గా కని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి.

404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ.

405

క. జిగి తొలఁకఁడఁగ నేలకు, మొగి లేలాకొ డిగ్గె ననఁగ ముంగటఁ దోచె
విగతదురితత్వభాసుం, డగువేదవ్యాసుఁ డమృహాపురుషునకునె.

406

— అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు గృష్ణార్జునులమహిమ నెవ్వట —

వ. తోచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంటం డగుచు మునీంద్రా
మహీయం బగునాగ్నీయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిచూయయో
యెటుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్వివృతసాధనంబు
మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననపుడు నాతపోధనవద్యుండు
వినుము నీసంశయంబు పాపెద నని యతని కి ట్లనియె.

407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డై నయవిష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము చేసె మైనాకశైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభయగుటిచి.

408

సీ. పవనాశనుఁడు సూర్యబాహుండు నగుచు న న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతృప్తుఁ డై బాలశశిరేఖ నొప్పగుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతనమంచితవత్సంబు శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవిరూపాక్షునకు ధ, రాతలము జూనుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండినుదుటిపై మోడ్చుఁగేలు, భక్తిఁ గదియించి యిట్లనిప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రాసీద్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవలం కైన నీవ యిత్తు మహేశా.

410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు వడసి కాడె కప్ప.

411

క. వేదములు ధర్మ వాచక, వాదంబులుఁ గద్విలాసవంతం బగుధా
శ్రీ దేవోత్తరము భవ, త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా.

412

క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతమొందుఁ బశుపతి.

413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు
ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు
దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నసురగంధర్వకిన్నర
గరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశని నాక్షింబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లే కుండం గల యవి నొడరిన న న్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డనిజ గుర్తిం దై నెగడె నతనియంద జనియించిన నకుండును నట్టివాఁ డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగు నద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్తోహనుం డై విహరించు నమృహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాప నంబు చేయుటకు నై వలసిన యప్పుడెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె.

414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవిద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియఁగా విను వారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్.

415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుఁ బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు తొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ.

416

క. వారలు లింగాధిపా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్పించి భ
వ్యారాధనపరులై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్.

417

ప. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుటకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు కావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగు నీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబుల యర్చనంబుల ఫలంబులు తారతమ్యం బులతో ననుభవింపవలవడే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ ఫులకి తాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు చేసిన నమృహాముని యంత ధానంబు సేయఁ దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురువతిపాలికిం జని యత నికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁడై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు తిరిగి దీనంబు లగు నాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్వనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారిన సముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లునై న్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగు సంతకరణంబు లతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజ యుండు.

418

—● వేదవ్యాసమునీండు, దక్షుననకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ నెప్పుట —●

మ. మహానీయాకృతి సంయమిప్రపరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజః గరుణాయుక్తుం బ్రతిపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యార్థ జయో

వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్.

419

వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవిషయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు
నేసి యాసనార్ఘ్యపాదార్ఘ్యదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి
కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగు నమహాముని వచనంబు వీక్షించి.

420

తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాస్త్రపుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తియెసక మెసక.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బారిఁ బారి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలవరంపరల్ కరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకఁ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాడ ననికొందు జయంబు సముద్యుటంబుగన్.

422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్.

423

వ. నీయడిగిన యతండు,

424

ఉ. ఆదికి నాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకసహస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్.

425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుసవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
రోఢగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్మకున్.

426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుండు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రళమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వధుండుశివకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్.

427

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱచి దక్షమఖమధన
త్రిపురమర్దనాదు లగు నద్దేవుని దివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్ర
ముఖంబు లగు తదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగు నర్థంబులు
దెలియ నిర్వచనంబు నేసి యట్టి యగమేశ్వగుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి నేసె
నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న పేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను
కతంబునం గడించినగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విభంబున వైరివధం
బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి
సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి
సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

మాత్తు నాత్తు నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణుని శరణంబు సారు
మిక్కురుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతం
బులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిద్దేశించిన సయ్యద్దనుండు డండ
ప్రణామపూర్వకంబుగా భక్తిసాయత్తం బగు చిత్తంబునం జం ద్రధను నెలకొ
లిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱంగిన నమ్మ
సింద్రుం డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖవి క మ్మని దీనించి ¹విజయంచేసె
నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశం
పాయనుండు చెప్పటయు.

428

క. మునివర ద్రోణనివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొడవెడు, వినిపింపు తగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్.

429

వ. అని యడుగుటయు.

430

చ. అమరకీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయభేలనోల్ల సనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమదనుసూనుసంచయవిదారణ చిత్తవిహార బోధనా .
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా.

431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణ, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా.

432

మాలిని—

అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
పిమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తి శాశ్వతానందమూర్తి.

433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

1. నిశేచ్ఛం జనియె నని. 2. దనుజానుశాసన విధానతదిత్తవిహార.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1968—3000 కాపీలు.

ఆంధ్ర గ్రంథములు

తెనుగు పద్య కావ్యములు	రూ. పై.	తెనుగు పద్య కావ్యములు	రూ. పై.
అచ్చ తెనుగు రామాయణము	అచ్చ	అంగంగ గాట్టుందిము	అచ్చ
అనంతనిధందము, (ఛందోదర్పణము)	2 00	ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, మూలము	అచ్చ
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయా మాత్యునిది	1 00	ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, టీకతో	0 75
అనుభవసారము, పాలకుటికి సోమనాథప్రణీతము	1 00	ఆంధ్ర భాషాభూషణము, విమర్శతో	0 50
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	0 50	ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, ఆంధ్ర నామ శేషము, సాంబనిఘంటువు (నిఘంటువు త్రయము) కాలికో	2 50
అంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	0 25	ఆంధ్ర చంద్రాలోకము, సటీక	1 50
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	0 75	ఉత్తరరామాయణము, చక్కని కూర్పు	7 00
ఆంధ్ర మహాభారతము:—		కవికంతోక్తి	0 25
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు	అచ్చ	కవిజనాశ్రయము	1 25
,, టీక (పాతది)	అచ్చ	కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవిది	1 25
ఆదిపంచకము	13 00	కవిరాజమనోరంజనము	అచ్చ
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	9 00	కవిజనరంజనము	0 75
శాంతిసప్తకము	8 50	కళాపూర్ణోదయము, సూరనది డిటా టీకతో	5 00
ఆది సభాపర్వములు గల సంపుటము	5 00	కృష్ణదండకము	అచ్చ
ఆరణ్యపర్వము	5 00	కవిగజాంకుశము	0 25
విరాటోద్యోగపర్వములు	5 00	కృష్ణరాయవిజయము	అచ్చ
భీష్మద్రోణపర్వములు	5 00	కృత్తిభండము, శ్రీనాథునిది	అచ్చ
కర్ణశల్యసాప్తిక స్త్రీపర్వములు	5 00	క్రీడాభిరామము, శ్రీవల్లభ శాస్త్రి ప్రణీతము	1 50
శాంతిపర్వము	5 00	కుచ్ఛేలోపాఖ్యానము, సటీక (భాగవతము)	0 50
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమ వాస, మాసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	5 00		

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

పోస్టుబాక్సు 1372.

292, ఎస్.ప్ల. నెడ, చెన్నపురి-1.

